AL STEWART • RABIH ABOU-KHALIL • WILL OLDHAM • ASWAD • MERCAN DEDE • SIFIR

ROLL

mart sayı 2001/03
1 500 000 TL

manic street preachers

johnny cash

cemali

ROLL 51

GÜNDOĞARKEN • NIKIFOROS METAXAS & VASSILIKI PAPAGEORGIOU • HABBECİK • COURTNEY PINE

Jud Ochs

Şimdi söyleyeceğim
Sadece bir öğrenciyim, Efendim, ve öğrenmek istiyorum
Ama yaktığın kitapların dumanında okuyabilmek çok zor
Bu yüzden söz vermek istiyorum ve ant içmek
Söyleyeceğim bir şey varsa, Efendim, şimdi söyleyeceğime dair
Bana bir numara verdin ve benden ismimi aldın
Neden bu kampüste dolaşabilmek için neredeyse bir uçak lazım
Sen Chang Kai-Shek'i desteklerken ben Mao'nun yandaşıyım
Ve söyleyeceğim bir şey varsa, Efendim, şimdi söyleyeceğim
Umarım kararını verirsin, umarım seçimini yaparsın
Dışardakiler kadar özgür olabilmem için
Çünkü bağışlama hakkına da sahibiz artık
Söyleyeceğim bir şey varsa, Efendim, şimdi söyleyeceğim
Ah, babam olmak istiyorsun, Peder Bey olmayı
İyiyken bana öpücük verip kötüyken pataklamayı
Ama ailemi terk ettiğimden beri bilmem ben boyun eğmeyi
Söyleyeceğim bir şey varsa, Efendim, şimdi söyleyeceğim
Ve eğer burada yalnız olsaydım farklı olabilirdi her şey
Ama artık evinde kalmayan birkaç arkadaşım da var
Ve saygı duyarız büyüklerimize onlar izin verdiğince
Söyleyeceğim bir şey varsa, Efendim, şimdi söyleyeceğim
Öğrencilerin ayaklandığı ülkeler biliyorum, okudum
Hatta ülke liderlerini devirmeye destek verenleri
Nasıl yapıldığını öğreniyoruz diyecek kadar ileri gitmem şimdi
Ama söyleyeceğim bir şey varsa, Efendim, şimdi söyleyeceğim
Hadi bir konuşma yap ve bize ne yapılacağını söyle
Kimse dinlemezse sunarım özürlerimi
Biliyorum gençtin bir zamanlar çünkü kesinlikle daha yaşlısın şimdi
Söyleyeceğim bir şey varsa, Efendim, şimdi söyleyeceğim

Hitler'i seviyorum
Hitler'i seviyorum, yaşasın Hitler
Hitler'i seviyorum ve Mussolini'yi de
İspanya'daki Franco'yu seviyorum
Ve savunacağım
Batista'nın da
Gerçekten haklı olduğunu

Trujillo adamımdı
Henry Ford anlar bunu
Bu ülkenin gerçek ihtiyacı
Aslında ırk ayrımcılığı
Eski güzel günlerin şerefine
Tanrı korusun kralı

Şehir çocuğu
Ben bir şehir çocuğuyum
Doğdum ve büyüdüm
Bir şehir hayatı yaşadım
Çayırım bir caddeydi benim
Hiç ağaca tırmanmadım
Ama fark etmez benim için
Çünkü ben bir şehir çocuğuyum
Ben bir şehir çocuğuyum
Doğdum ve yetiştim
Çimenlerin çelikten olduğu
Çatılardan baktım ben
Hiç tarla sürmedim
Kaldırımlar aşınana dek
Bir şehir çocuğu olacağım
Ben bir şehir çocuğuyum
Doğdum ve olgunlaştım
Tüm bildiğim de bu
Işıkların şafağı selamladığı yerde
Bir fabrika var çiftlik yerine
Tabii şehrin de kendi çekiciliği var
Bir şehir çocuğuysan sen eğer

Küba istilasının baladı
Bin kişi gitti adayı almaya
Şansını denedi, sopalar kırıldı
Ve bin kişi kaldı adada
Buluştular kaderleriyle Domuzlar Koyu'nda
Oraya vardıklarında onlara
Castro'nun adamları yardım edecek dendi
Ama kurtulanlar anladı
CIA'nin yine yanıldığını
Neden ülkemin giysilerini giymişlerdi?
Neden ülkemin altınlarını harcıyorlardı?
Kimler dosttu, kimler düşman?
Manşetler yalandı, neden bana söylenmedi?

İspanyol İçsavaşı şarkısı
Hatırlıyor musun 25 yıl öncesinde
Faşist orduyla savaştıklarını, faşist düşmanla savaştıklarını
Hatırlıyor musun Franco'yu, Hitler'in en eski müttefiğini
İspanyol demokrasisini katletti o, yarım milyon özgür insan öldü
Merak ettin mi hiç neden diye? Durup düşündün ve ağladın mı?
Kiliseleri unutma, oynadıkları üzücü rolü
Kendi halklarını gerdiler çarmıha ve uydular şeytana
Ama iyileşiyor yaralar zamanın akışıyla
Uçak ve tüfek yolluyoruz onlara ve tanıyoruz suçlarını
Harcayın öyleyse turist dolarlarını ve öteye çevirin başlarınızı
Katliamı unutun, hepimizin ödeyeceği bir bedeldir bu
Dünya mücadele içinde, kazanmak için yola gelmeli
Öyleyse azalt özgürlüğün ruhundaki ışığını ve iyi uyu bu gece, dostum

4 Ajans

9 Manic Street Preachers

12 Al Stewart

16 Cemali

22 Mercan Dede

24 Sıfır

26 Aswad

28 Rabih Abou-Khalil

30 Burhan Şeşen

34 Nikiforos Metaxas & Vassiliki Papageorgiou

40 Will Oldham

45 Kıraathane

46 Sundance Film Festivali

48 Gayd

50 Albümler

56 Liste

57 Johnny Cash

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Emilio Çapan, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Erem Kargül, Erem Tapa, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Görkem Daşkan, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Meriç, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Sarven Bingül, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Yıldız, Yücel Göktürk **baskı:** Lebib Yalkın Yayımları **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 245 56 06 **yıl** 5 **sayı** 510 **mart**'01 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)

AYDA BİR YAYINLANIR

ROLL OVER kriz

Evrensel yanlışlık gibi soyut bir kavramın ışığında her türlü somut sorumluluk da silinir. Alçaklığın cisimleşmiş hali olan adam, kendini adaletsizliğin kurbanı olarak gösterir: Ah delikanlı ah, toysun, dünyayı tanımıyorsun daha...

Habis olmayan kişinin yaşamında gördüğümüz şey sakinlik değildir; tam tersine, özellikle yalın ve bakir bir katılık ve hoşgörüsüzlüktür. Doğru nesneyi bulamayan sevgisi, ancak yanlış nesneye duyduğu nefretle ifade edebilir kendini... Burjuvazi hoşgörülüdür oysa: İnsanları oldukları gibi sever, çünkü onların olabileceklerinden nefret etmektedir.

Bugünkü anti-entellektüalizmin ve irrasyonalizmin büyük kısmı, ta Huxley'e kadar, işleyişini anlamaksızın rekabetten yakınan ve böylece onun ağına düşen aydınlarca başlatılmıştır. En asli çalışma alanlarında, 'tat tvam asi' (Sen o'sun) bilgeliğinden uzak kalmışlardır. Sonradan Hint tapınaklarına doluşmalarının nedeni de budur.

Tek sorumlu davranış biçimi şu

olabilir: Kendi bireysel varolu-

şumuzu bir ideolojiye dönüştürmekten kaçınmak ve özel yaşamımızı da en alçakgönüllü, en iddiasız ve en gürültüsüz biçimde sürdürmek –ama artık iyi yetişmiş olmanın bir gereği olarak değil, bu cehennemde hâlâ soluyabilecek havayı bulabiliyor olmanın utancından ötürü.

Kişi kendi saldırganlığını ne kadar benimserse, toplumun baskıcı ilkesini de o kadar iyi temsil eder. Belki de asıl bu anlamda doğrudur şu ilke: En bireysel olan, en genel olandır.

Kapitalizm öncesi halkların onaylanmış her şeye ve Batı'nın başarılarına duydukları o kısa görüşlü, üşengeç iştah...

Kudrete özenen zaaf, yükseldiği söylenen burjuvazinin düşüncesini ideolojiye teslim etmişti –daha sınıfın istibdata karşı esip yağdığı dönemde bile. Hümanizmin en gizli, en iç odasında, onun asıl ruhunu oluşturan kudurmuş bir mahpus dönenir durur: Sonradan Faşist adını alarak dünyayı da bir hapishaneye çevirecektir.

Güvenliğini en büyük güvensizliğe uyarlanmakta bulur kişi: İnsanı mümkün olan en büyük

hızla bir başka yere götürecek bir kaçış izni. Fanatik araba tutkusunda fiziksel yurtsuzluk duygusunun önemli payı vardır. Burjuvanın –yanlış bir adlandırmayla– kişinin kendi içsel boşluğundan kaçışı olarak nitelediği şey de buna dayanır. Zamanın gerisinde kalmak istemeyen kişinin farklı olmasına izin yoktur. Ruhsal boşluksa sadece yanlış bir toplumsal özümlenme biçiminin ürünüdür. İnsanların uzağa kaçtıkları can sıkıntısı, çok önce başlamış bir uzağa kaçma sürecini yansıtıyordur sadece. Ucubeyi andıran eğlence aygıtı, hiç kimseyi eğlendirmediği halde sırf bu yüzden hayatta kalmakta ve gitgide azmanlaşmaktadır.

Şimdi artık yaşlanmış beyler ve hanımlar, farklı bir şeyler de yapabilecekken, çeyrek yüzyıl boyunca, kalplerinin açlığını o kadar iyi hesap eden kültür endüstrisinin kucağına düştüler teker teker. Faşizmin iliklerine kadar çürüttüğü bir gençliğe serzenişte bulunmaya hiç hak-

lan yok şimdi. Her türlü kültü-

rel mirastan yoksun bırakılmış bu öznesiz kuşak, kültürün asıl

mirasçısı.

Psikolojiden hiç anlamayanların öne sürebileceği bir şeydir, dışta kalmanın sadece nefret ve hınç uyandırdığı; fazla sahiplenici ve hoşgörüsüz bir aşk da doğabilir buradan ve baskıcı kültürün uzakta tuttuğu insanlar kolayca onun en inatçı savunucuları kesilebilirler.

Barbarizm öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, kültüre doyması artık mümkün değildir. Her program sonuna dek dinlenecek, bütün çok-satarlar okunacak, her film daha galasında izlenecektir. Ayrımsızca tüketilen metaların bolluğu büsbütün zararlı ve yıkıcı boyuta ulaşmıştır bugün. Kişinin kendi yolunu bulmasını imkansızlaştırmaktadır; ve tıpkı devasa bir markette kendine kılavuz arayan adam gibi, mallar arasına sıkışmış nüfus da liderini beklemektedir.

Sadizm ve mazohizm gibi kavramlar artık yeterli değildir. Teknik iletişimin geçerli olduğu kitle toplumunda, sansasyonalizm ile dolayımlanmaktadır bu olgular, kuyruklu yıldızı andıran, uzak ve nihai bir yenilik düşüncesinin dolayımından geçmektedir. Art arda yaşadığı şoklarla kıvranan ve zulme kimin ma-

ruz kaldığını, kendisinin mi yoksa başkalarının mı acı çektiğini unutan bir toplumu tümüyle etkisi altına alıyordur bu sansasyonalizm.

Hiçbir ruhsal doyum payı tanınmamalıdır işe ki, amaçlar bütünlüğü içindeki işlevsel alçakgönüllülüğünü yitirmesin; boş zamanın içine de hiçbir düşünce kıvılcımı karıştırılmamalıdır ki, iş dünyasına sıçrayıp onu ateşe vermeye kalkmasın. Yapıları açısından iş ve eğlence gittikçe birbirini daha çok andırmaya başladığı halde, aralarındaki ayrım da görünmez sınır çizgileriyle sürekli pekiştirilmektedir. Sevinç ve zihin ikisinden de kovulmuştur: Hüküm süren, vahşi ciddiyet ve sahte faaliyettir ikisinde de.

Konuşma, iyiye alamet olmayan bir takım el hareketleriyle destekleniyor. Sporlaştırılıyor. Konuşmacılar, olabildiğince fazla puan toplamak istiyorlar: Tek bir sohbet yok ki bahse tu-

tuşmak fırsatıyla zehirlenmiş

olmasın. Eskinin insana

yaraşır söyleşilerinde tartışılan konuya bağlanan duygular, söylenen şeyden bağımsız olarak inatçı bir haklı çıkma çabasına yatırılıyor şimdi. Ama sadece bir iktidar aracına dönüşen ve büyübozumuna uğrayan sözler de kullanıcıları üzerinde büyülü bir egemenlik kuruyorlar. Sık görülen bir durum: Bir görüş bir kez dile getirildikten sonra, ne kadar saçma, rastlantısal veya yanlış olursa olsun, sırf söylenmiş olduğu için, onu söyleyenin mülkü olarak kendi sahibini boyunduruk altına almakta ve artık ondan kurtulma olasılığı da ortadan kalkmaktadır. Sözcükler, sayılar, tarihler bir kez ağızdan çıktıktan sonra bağımsız bir güç kazanmakta ve yanlarına yaklaşanı pişman etmektedirler. Bir paranoyak enfeksiyon bölgesi yaratmışlardır ve büyülerini bozmak için de aklın tüm gücünü seferber etmek gerekmektedir. Bütün büyük ve küçük siyasal sloganlara aşılanmış olan efsun, özel dünyanın görünüşte en yansız nesnelerinde tekrarlanmaktadır.

adorno

minima moralia

Pencerede duran kız / Bayram geldi dolan kız / Kurbansız bayram olmaz / Sana kurban olam kız

Bir köpek, bir ağacı ya da bir evin duvarını arar işemek için. İnsan yazmak istiyorsa, durum buna benzer, su dökmek gibi. O zaman benzer şeyler arar, ama çoğunlukla kendi üzerine işer, çünkü en yakınındaki kendidir. **THOMAS BERNHARD**

o dallı elbiseyi giyinme
incedir titrer dalgalanır
düşürürsün beni peşine
yollarda izmaritlerim dumanlanır
CELÂL SILAY

Bekaret ideali, bekaret bozmak isteyenlerin idealidir. **KARL KRAUSS**

Sabahın beşinde bir genelevin halini görmeyen kimse, gezegenimizin hangi bezginliklere doğru yol aldığını düşünemez. **CIORAN**

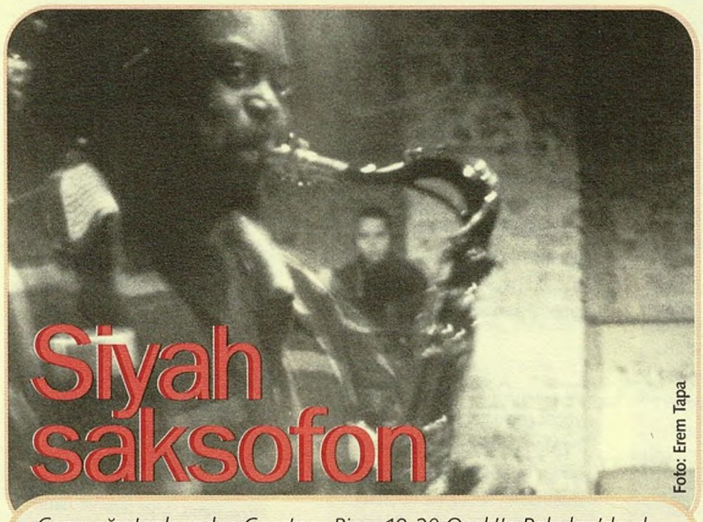

Siyah saksofon

Foto: Erem Tapa

Cazın ağır toplarından Courtney Pine, 19-20 Ocak'ta Babylon'daydı. Jamaika kökenli saksofon üstadının daha evvel de İstanbul'a gelmişliği vardı, ama bu sefer bir başkaydı. Soundcheck esnasında yakaladık, bir köşede teybimizi uzattık...

Jamaika kökenli ama İngiltere'de doğmuş bir müzisyen olarak, İngiliz ve Amerikan cazını nasıl değerlendiriyorsunuz?
Courtney Pine: Afro-Amerikan cazı, İngiliz caz müziğine her zaman ilham kaynağı olmuştur. Şu anda yaşadığımız 2000'li yıllar bize kozmopolit bir ortam sunmakta; İngiltere'de yaptığımız müzik de Afrika-Karayip müzik tarzlarının karışımından oluşuyor. Sadece Amerika'dan değil, bütün dünyadan ilham alıyoruz. Garage ve drum'n'bass müzikleri var, ki bunlar, içlerinde reggae, tekno ve cazı da barındırır. Ama İngiltere ve Avrupa sahnelerinde kendi sesimizi bulduk diyebilirim.
Film müziği yapmak nasıl bir şey sizin için?
Film müziklerinde çalışmaya bayılıyorum. İlk kez Alan Parker "Angel Heart" filminde saksofon çalmamı önermişti. Daha sonra iki filmde daha bulundum, "It Was An Accident" ve "It Only Happens At Night"ta. Ama daha fazla yapmak istiyorum. Bir görüntüyü saksofonumdan çıkan müziğimle canlı kılmak bana heyecan veriyor.
Bir belgesel projesinde de bulunmuştunuz...
Afrika müziğiyle ilgili bir radyo programı yapmamı istemişlerdi. Mesele, Güney Afrika müziğinin yıllarca nasıl ayakta kalmayı başardığıydı. Geçen sene Güney Afrika'ya gittim ve BBC için bir film çektik. İnsanlara müzik hakkında sorular sordum. Gazeteci gibi olmak çok heyecan vericiydi.
Soundcheck başlayınca hemen davulun başına geçtiniz. Davulu saksofona tercih eder miydiniz?
Sanmıyorum. Ben kendimi saksofonumla ifade ediyorum. Okul yıllarımda içine kapanık, utangaç biriydim. Müzik bir ses, kendimi ifade edebilme gücü verdi. Saksofon çalmasaydım, bilgisayar başında bazı gizli dosyalarla uğraşan bir hacker olurdum. Ya da astronot... *(gülüyor)*
Saksofonunuz neyi tanımlıyor sizin için?
Ailem Jamaika'dan İngiltere'ye göç etmiş. Hayatlarını idame ettirebilmek için çok çalıştılar İngiltere'de, ben de bu çabayı saksofona çevirdim, daha iyi olmaya çalıştım. Ben ve müziğim bundan ibaretiz: "Eğer ben başarılı olduysam, siz de yapabilirsiniz..."
Saksofonunuzun rengi siyah galiba...
Evet, siyah. Afrikalı müzisyen Manu Dibango'dan etkilenmiştim, o da siyah saksofonlar çalar. Küçükken, "benim de büyüyünce siyah saksofonlarım olacak" derdim. Şimdilik üç tane var, ama bir tane daha alacağım. Ama sanırım Manu Dibango artık beyaz saksofon kullanıyor. Ben de dördüncüyü alınca beyaz toplamaya başlayacağım. *(gülüyor)* O benim kahramanım. Onun gibi saksofonlarım olsun istiyorum.

Söyleşi: ***Erem Kargül***

Eski usûl ham rock'ta bel bağlayacağımız kim kaldı dediğimiz anda, aklımıza **ZZ Top** gelirdi. Artık o sakalları için hiç iyi şeyler düşünmüyoruz. Çağın vebası George W. Bush hemşerileri oluyor ya, tutmuşlar, seçimi kazanışını kutlamak için Beyaz Saray'ın yeni sakiniyle sahneye çıkmışlar. Dakka bir gol bir Irak'a dalışının şerefine bira bardaklarını da kaldırmışlardır. Üstelik ülfetleri evveldenmiş de bizim haberimiz yokmuş: Ufak Bush Teksas valisiyken, 15 Mayıs 1997 gününü eyalet çapında ZZ Top günü ilan etmiş. Bu elim hadiseden sonra o güzelim şarkıları ne yapacağımızı bilemiyoruz. Aynı esnada **Fleetwood Mac**'ciler de başka bir yerde, başka bir amaçla sahne almışlar, Bill Clinton'ı uğurlamışlar. Söyledikleri arasında Clinton'ın 1992 seçimlerinde kullandığı "Don't Stop" şarkıları da varmış...

Gün görmemiş **Janis Joplin** kayıtları bu sene "This Is Janis Joplin" başlığıyla yayınlanacak. Joplin'in Big Brother and The Holding Company'den grup arkadaşı ve aynı zamanda sevgilisi James Gurley, eski kayıtları değerlendirme fikrini Beatles'ın "Free As A Bird"ünden almış.

Jacksons yeniden toplanıyor. Jermaine Jackson'ın açıklamalarına bakılırsa, önümüzdeki sene yayınlanacak yeni bir albüm için çoktan kolları sıvamışlar. Michael Jackson da elbette aralarında olacakmış. Jermaine, Michael, Jackie, Tito, Randy ve Marlon Jackson'dan müteşekkil aile grubu, en son 1984'de turneye çıkmıştı.

The Doors yeniden toparlanıyor. Jim Morrison'sız Doors neye benzer bilemiyoruz ama, onun yerini tek kişiyle doldurmanın pek mümkün olmayacağını düşünmüş olacaklar ki, Robbie Krieger, Ray Manzarek ve John Densmore iki vokalistle birden çalışıyorlar: Stone Temple Pilots'tan Scott Weiland ve Cult'tan Ian Astbury. İki şarkıcı da daha evvel "Stoned Immaculate" isimli Doors tribute'ünde Morrison'a selamlarını çakmışlardı.

Nick Cave & The Bed Seeds'in nisan ayında yayınlanacak yeni albümlerinin adı "No More Shall We Part".

Adieu Trenet

Fransız şarkısının en önemli şair, şarkı yazarı ve yorumcularından Charles Trenet, Şubat'ın 18'ini 19'una bağlayan pazar gecesi, geçirdiği ikinci beyin kanaması sonucu, 87 yaşında hayata gözlerini yumdu. 1913'de Narbonne'da doğan Trenet, ilk şarkısını on yaşında yazdı. Kariyerinin ilk yıllarında Maurice Chevalier "Y'a d'la joie", Yves Montand "C'est la vie qui va" isimli şarkılarını okudu. 1938'de ABC'de sahneye çıktığında lakabı da hazırdı: "Şarkı Söyleyen Deli" (Fou Chantant). Kafasında şapkası, yakasında kırmızı bir karanfil, sonuna kadar açılmış mavi gözleriyle, piyanonun üstünde dansediyordu. Klasik şansona sürrealist şarkı sözleri, swing ve tropikal ritmler onunla geldi sayılır. Kırk yıl boyunca "Je chante", "Boum", "La mer", "Que reste-t il de nos amours?", "Douce France" (Rachid Taha Arabik cover'ını yapmıştı), "Revoir Paris", "L'ame des poètes", "Coin de rue", "Fidele", "La chance aux chansons" gibi klasiklere imza attı. 1990'larda üç stüdyo albümü yayınlayıp sahnelere geri döndü. Brel'den Barbara'ya, Aznavour'dan Les Rita Mitsouko'ya, Jacques Higelin'den Mano Solo'ya kadar bütün şanson ustalarının ustasıydı. Uzun hayatının her anı şarkı demekti, bize de bunlardan bol miktarda düştü. Ona minnettarız...

www.doublemoon.com.tr

DOUBLEMOON
RECORDS

mercan dede seyahatname

Müzisyenler:

Mercan Dede: Ney, Vokal, Vurmalı Sazlar, Elektronik Sesler.
Hugh Marsh: Elektro Keman, Plucking
Faroch Shams: Vokal, Tar
Sayed Shamsaddin Mohammad Shams: Vokal
Ziya Tabassian: Tombak
Matthew Burton: Didgeridoo, Vokal, Beat Machine.
Shankar: Dolak
Fraser Hollins: Kontrabass
Scott Russell: Darbuka
Moksha Sommer: Vokal

Misafirler:

Gazelhan Kani Karaca: Bülbül Kasidesi
Hüsnü Şenlendirici: Klarnet taksim

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic A.Ş.
Havyar Sok. No.54 80060 Cihangir, İstanbul/Turkey
Tel: (0212) 292 97 71/72 Fax: (0212) 292 97 73
www.doublemoon.com.tr / e-mail: doublemoon@turk.net

Genel Dağıtım:
EMI-KENT Elektronik San. ve Tic. A.Ş.
İ.M.Ç.6.Blok No. 6302 34470 Unkapanı/İstanbul
Tel: (0212) 514 16 22 / 520 92 31
Fax: (0212) 519 10 65
EMI

ajans

Evlenmek için nasıl kadın seçmelidir? Ölünceye kadar kendisine bir hayat arkadaşı seçmek için, evvel emirde, alınacak kızın anası ve babası, hısım ve akrabası sorulur. Kızın soyunda verem, frengi gibi bulaşık ve korkunç hastalıklardan ölenler veya henüz sağ olanlar var mıdır? Ayyaş, kumarbaz, müsrif ve hırsız var mıdır? Ahlak ve terbiyeleri ne yoldadır? Alacağı kız ne tarzda yetişmiştir?.. İşte bu gibi nazik noktaları bırakıp da sokakta, parkta ve mesirelerde görüvermekle veyahut aradaki vasıtaların sözleriyle kız alıp vermek akıl işi değildir. Sonra, hayat insana zehir olur. Kızlar da varacakları erkekler için bu türlü hareket etmelidirler. **RAGIP KEMAL CANTÜRK**, Akıl Hocası (1938)

Düşmanlarınızı seçmeyi bırakıp elimizin altındakilerle yetinmeye başladığımız zaman artık genç değiliz demektir. **CIORAN**

Festival çıldırdı. Bu yaz İstanbul Caz Festivali adaylarını açıklıyoruz...

PAUL SIMON
NICK CAVE
PJ HARVEY
LAURIE ANDERSON

Marianne Faithfull'dan çok güzel sürprizler var: Fransız müzisyen **Etienne Daho**'nun prodüktörlüğünde yeni bir albüm hazırlıyor... Ama asıl haberler "aktris" Marianne'den: Berlin festivalinde Altın Ayı alan Patrice Chèreau filmi "Intimacy"nin "yardımcı kadın oyuncu"su olan Faithfull, C.S. Leigh'in "Far From China"sında ise başrolde oynuyor. Cannes Festivalinde Avrupa izleyicisiyle buluşacak "Far From China"nın müziklerini **Suede** hazırladı.

The Cure'a Fransa'dan sevgiler, saygılar: Aralarında Little Rabbits, M, Dominic Sonic, Mickey 3d, Dionysos, Curtis Newton, Polagirl ve Apple Jelly gibi isimlerin bulunduğu müzisyenler Robert Smith ve arkadaşları için bir tribute albüm hazırladılar: Mart sonunda bir konser partisiyle tanıtılacak albümün adı, "...Imaginary Songs".

Portishead elemanları yeni albümlerini Avustralya'da hazırlıyor. Meğer Geoff Barrow, uzunca bir süredir sörf tutkusu yüzünden Avustralya'da yaşıyormuş da haberimiz yokmuş.

Rufus Wainwright nisan sonlarında ikinci albümü "Poses"ı yayınlayacak.

John Cale'in az bulunur "avangard" kayıtları üç CD'den oluşan bir box-sette toplanıyor. "John Cale: New York in the 1960s" adındaki albüm, 60'lı yıllarda New York'lu minimalistlerle (LaMonte Young, Tony Conrad, Terry Jennings) birlikte takıldığı Dream Syndicate döneminden kayıtlar içeriyor. Kayıtlarda Velvet Underground'un ilk davulcusu Angus MacLise ve merhum gitarist Sterling Morrison'a da yer var.

Cheb Mami bu ayın sonlarında yeni albümünü yayınlıyor. İsmi henüz belli olmayan albümde iki önemli prodüktörün desteği var: Londra'da yaşayan Hintli müzisyen **Nitin Sawhney** ve Chic'ten David Bowie'ye kadar bir yığın isimle çalışan **Nile Rodgers**. Albümdeki şarkılardan biri de ünlü "Le freak c'est chic"e nazire: "Le rai c'est chic".

Kanadalı Ermeni sinemacı **Atom Egoyan**, 1915'deki Ermeni kıyımını anlattığı yeni filmi "Ararat"ın çekimlerine mayıs ayında başlıyor. Filmde **Charles Aznavour** da oynayacak.

Serge Gainsbourg'u onuncu ölüm yıldönümünde anmak için çok özel bir box-set hazırlandı. 18 CD'den oluşan ve numaralı olarak sadece 3200 adet (2000'i Fransa, gerisi dış pazar için) basılan albüm "Gainsbourg... forever" adını taşıyor. Ayrıca, iki tribute de yolda: İlki, Howie B ve Stratus cephesinden: Bu ay yayınlanması beklenen albümde Howie B "En Melody"ye, Stratus "L'Hotel particulier"ye el atmış. Faze Action, Herbert, Bob Sinclair, DJ Cam de bu albüme katkıda bulunacak. İkinci tribute "Lucien Forever" sonbahara; katılanlar da şöyle: dEUS, Walkabouts, Nick Cave, Pulp, Pizzicato Five, Air, Enrique Bunbury... Charlotte Gainsbourg'la arkadaşlığı koyulaştıran Madonna'nın işin içine karışacağı bir üçüncü tribute de söz konusu olabilir...

Sonic Youth'un basçısı **Kim Gordon** "Paris dernière" ismindeki bir compilation albüm için Vanessa Paradis'nin ünlü "Joe Le Taxi"sini yorumladı.

Moby, "Play" albümüyle geç gelen şöhretin kaymağını yemeye devam ediyor. Şimdi de "Play"in "gözden geçirilmiş yeni baskısı"nın yapılması gündemde: Bu yeni baskıda "South Side"ı No Doubt grubundan eski arkadaşı Gwen Stefani söyleyecek.

Pulp'ın solisti **Jarvis Cocker**, Bristollü grup **Alpha**'yla ve 34 müzisyenden oluşan büyük orkestrayla birlikte stüdyoya girip bir Jimmy Webb cover'ı kaydetti: "This Is Where I Came In". Bu parça, Alpha'nın "The Impossible Thrill" ismindeki albümünde yer alacak. Bilindiği gibi Alpha, albümlerini Massive Attack'ın şirketi Melankolic'den çıkarıyor.

Afghan Whigs grubu artık tamamen dağıldı. En son 98 yılında "1965" adlı albümlerini yayınlayan grubun, bu yılın sonlarına doğru konser kayıtlarının yayınlanması bekleniyor. Geçen yıl Twilight Singers kod ismiyle solo albüm yayınlayan şarkıcı Greg Dulli, bugünlerde tamamen farklı müzisyenlerle bir araya gelerek Twilight Singers projesini yeni bir albümle sürdürmeyi düşünüyor.

HABBECİK

Kıymetli taşlar

Habbecik yeni bir grup, ama grubu oluşturan müzisyenleri bir şekilde tanıyorduk: Dinlediğimiz albümlerin, şarkıların birçoğunda onların hakkı, emeği var. "Stüdyo müzisyeni" tabir edilen bu altı virtüoz bir araya geldi ve türkülerden, bestelerden oluşan dört başı mamur bir pop-caz albümünü, "An Meselesi"ni diskoteğimize armağan etti. Üyelerin her birinin hikayesi elbette çok uzun ama, Habbecik'in hikayesi kısaca şöyle...

Yıllardır birbirini tanıyan, zaman zaman beraber çalışan müzisyenlersiniz. Bir çatı altında toplanma fikri nasıl doğdu?

Volkan Öktem: Ben Ankara'daydım, 93-94 civarı İstanbul'a geldim. Eylem o sıra askerdeydi. O askerden gelince, Cengiz'le beraber, üç kişilik bir ekip kurup çalmaya başladık. Bir şarkı yarışması vardı, Cem'e böyle bir ekibimiz var dedik. Derken Levent abi katıldı. 97 gibi iyice toparlanmıştık, bir albüm çıkaralım dedik, stüdyoya girdik.

Ya konservatuar ya orkestra çıkışlı müzisyenlersiniz, değil mi?

Berç Yeremyan: Cengiz'le Cem Belediye Konservatuarı'ndan. Eylem Türk Müziği Devlet Konservatuarı'ndan, Volkan matematikçi, ben sanayiden... *(kahkahalar)* Biz alaylıyız ama konservatuar gibi eğitim aldığımız insanlar var, rahmetli Onno Tunç, Şerif Yüzbaşıoğlu, İsmet Sıral, Süheyl Denizci, Neşet Ruacan, Emin Fındıkoğlu... Bence konservatuar eğitiminden daha çok faydası oldu bu insanların.

Stüdyo müzisyenliği zor iş olsa gerek; herhalde her zaman bu kadar rahat değilsinizdir...

Levent Altındağ: Neticede orada vazifenizi yaparsınız, size sunulanı onların istediği doğrultuda çalarsınız. Bazı işler de sizin keyfinize bırakılır. Ama şu rahatlık tabii olmaz, çünkü önde olan birine eşlik etmek durumundasınız. Burada herkes kendi fikrini söyleyebilir, çünkü kendi işi-

6→

Akli dengesi bozuk olanların sayısını birkaç misline çıkarmak, zihinsel özürleri vahimleştirmek, şehrin her köşesine akıl hastaneleri inşa etmek mi istiyorsunuz? *Sövme*'yi yasak edin. **CIORAN**

Gün boyunca balıkçılık takımları satan bir mağazada çalışıyor. Bunun diğer bir ilgi alanı olduğunu söyledi. "Balık ve caz! Ne tuhaf adamsın" dedim.
"– Her gün balık ve patatesten daha iyi değil mi?"
JACKIE KAY, Trompet

Bir ufak dilenci çocuğu keman çalıyordu. Hem ne oynak çalıyordu. Vapur da hafif hafif oynuyordu. Bizim yüreklerimizde de ufak ufak çarpıntılar oluyordu. Kızların ayakları da hiç rahat durmuyordu. İyi ki cazbant çalınmıyordu. Yoksa güvertede, birdenbire bütün zencilere hicaplarından gözlerini kapattıracak bir coşkun raks başlıyabilirdi. Ah bu deniz! Ah bu kadın! İlle deniz üstünde kadın ve kadın altında deniz! **REFİK HALİD KARAY**, Ago Paşanın Hatıratı

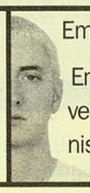

Eminem **ROLL**'da

Eminem muamması ve Eminem gerçeği nisan sayısında

Red Hot Chili Peppers'ın gitaristi **John Frusciante** yeni solo albümü "To Record Only Water For Ten Days"i yayınladı. Daha önceki iki solo çalışmasında olduğu gibi bu albümün de RHCP sound'uyla alakası yok. Kabaca söylersek, depresif bir folk albümü...

Soft Cell dönüyor: Yıllardan sonra bir araya gelip epey prova yapan Marc Almond ve David Bell ikilisi, bu ay ortalarında Londra'da konser verecek.

David Byrne mayıs ayında yeni albümünü yayınlayacak: "Look Into The Eyeball". Ayrıca Byrne'ün sesini X-Press 2 grubunun "Lazy" isimli şarkısında da dinleyebileceğiz. Söz konusu grup, daha önceleri Ballistic Brothers adıyla tanınan İngiliz house prodüktörlerinden oluşuyor.

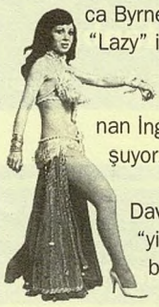

David Byrne'ün şirketi Luaka Bop'un "yitik kovboy"u **Jim White** ikinci albümü "No Such Place"i yayınladı.

İskoç grup **Mogwai**, üçüncü albümü "Rock Action"ı nisan ayında yayınlayacak.

Tom Waits, zevcesi ve şarkı ortağı **Kathleen Brennan**, avant-garde tiyatrocu **Robert Wilson**... "Alice" ve "The Black Rider"dan sonra üçüncü ortaklıkları "Woyzeck" sahnelenmeye başlandı. Waits-Brennan çiftinin 14 yeni şarkıyla iştirak ettiği temsil, 23 yaşında tifüsten ölen Georg Büchner'in 164 yıllık oyunundan uyarlanmış. Gerçek olaylara dayanan ve askere katıldıktan sonra çıldıran ve karısını öldüren bir askerin hikayesini anlatan oyun 1925'te Alban Berg'in operasına, 1979'da da Klaus Kinski'nin başrolünü oynadığı Werner Herzog filmine konu olmuş. Tom Waits'e bakılırsa oyunun meselesi "delilik, çocuklar, takıntılar ve cinayet. Şiddet dolu, seksi, merak uyandırıcı; dönüp de kendi hayatınıza bakmanızı sağlıyor". Oyunda kullanılan şarkıların yayınlanıp yayınlanmayacağı belli değil –nitekim Waits hayranları en iyi Waits şarkıları arasında oldukları söylenen "Alice" şarkılarını bekliyorlar daha. Bu arada Waits, bir sonraki işbirliklerinin bir Samuel Beckett adaptasyonu olabileceğini de çıtlatmış. Beckett'i beklemeden, bizim festivalcilerden ricamız, doğal olarak "Woyzeck"...

Coldplay'in basçısı **Guy Berrymen**, Teksaslı arkadaşları **At The Drive-In** grubu elemanlarıyla birlikte bir country albümü kaydedecek. London Country Rebels adıyla kurulacak grup kendisine Gram Parsons'un unutulmaz ekibi Flying Burrito Brothers'ı örnek alıyor.

David Browne tarafından yazılan ve geçtiğimiz aylarda piyasaya çıkarılan "Dream Brothers" ismindeki **Tim-Jeff Buckley** biyografisi bir sinema filmine dönüşüyor. Filmde Jeff Buckley'i Brad Pitt'in canlandıracağı, gelen söylentiler arasında.

Cardigans'ın solisti **Nina Persson** epeydir niyetlendiği solo albümünü sonbahar aylarında yayınlayacak.

Amerikan folk şarkılarının ünlü derlemecisi **Harry Smith** için nisan sonlarında Los Angeles'da bir saygı gecesi düzenlenecek. Gecenin ünlü katılımcıları arasında Beck, Elvis Costello, Marianne Faithfull, Mary Margaret O'Hara, Kate ve Anna McGarrigle (Rufus Wainwright'ın annesi ve teyzesi) var.

Tricky'ye Amerika'da bir haller oldu. Bristollü müzisyenin yeni albümünde Red Hot Chili Peppers'ın yanısıra Live grubunun solisti Ed Kowalczyk ve Alanis Morissette de yer alacak. Ayrıca prodüktör hanesinde, daha önce Goo Goo Dolls ve Green Day'le çalışan Rob Cavallo'nun adı yazacak.

Paul McCartney üç seneden sonra yeni şarkılar kaydetmek için Los Angeles'da stüdyoya girdi. Daha önce Sugar Ray ve Sublime'le çalışan prodüktör David Khane da kendisine yardımcı oluyor. McCartney, ayrıca şarkı sözlerini ve birçoğu yayınlanmamış şiirlerini "Blackbird Singing" adlı bir kitapta topluyor.

Eski Yardbirds'cü gitar kahramanı **Jeff Beck** "You Had It Coming" isimli yeni albümünü yayınladı.

miz, solist de kendimiziz. Futbolda da böyle: Verilen bir taktiği uygularsınız, taktik haricinde şahsi oynarsanız gol de atabilirsiniz, ama neticede sisteme uymak zorundasınız. Bizim müziğimizde egoistlik yok, herkese açık.

Müzikten, heyecandan çalan bir şey mi stüdyo müzisyenliği?

Cengiz Özdemir: Tabii. Kendi müziğinize, kendi kafanızda yapmanız gerekenlere ayırmanız gereken zamanı, başka insanların projelerinde para karşılığı tüketiyorsunuz. Kendinize zaman ayıramıyorsunuz. Her seferinde biraz daha geriye gidiyorsunuz. Türkiye'de yaşayabilmek, bazı ekonomik standartları yakalayabilmek için bu işleri yapmak gerekiyor.

Sanki eskiden nispeten bu işler daha kolaydı; gruplar, orkestralar daha yaygındı...

Cengiz Özdemir: Ama yine de kaç tane grup vardı? Bakarsanız, o grupların sayısı şarkıcılarla baş edemeyecek kadar azdır...

Berç Yeremyan: 70'li yıllarda bayağı orkestra vardı ama: Kanat Gür Orkestrası, Durul Gence, Süheyl Denizci... Her tür için ayrı ayrı orkestralar vardı hatta. İstanbul Gelişim ortalığı kasıp kavurmuştu, insanlar İstanbul Gelişim'i dinlemeye geliyordu. Dört solistleri vardı: Neco, Şenay, Berna ve Rober. Ama isim olarak onların adı değil, İstanbul Gelişim geçerdi...

Cengiz Özdemir: Bir de Amerika'da mesela bu iş böyle değil: Adam rock çalıyorsa rock çalıyor; folk çalan bir adama rock çal desen çalmaz. Türkiye'de böyle değil, biz konvensiyonel müzisyeniz, İtalyan müziği de yaparız, Fransız şansonu da olur, caz standartları da. Her tarz müziği bilmeye çalışıyoruz, halk müziğine de eşlik etmek durumundayız. Ülkenin esas müziği halk müziği. Bağlama, kanun değil de bu ülkenin olmayan bir enstrüman çalıyorsanız, yine de bu ülkenin şartlarına uygun bir şeyler yapmak zorundasınız. O enstrümanlarla bir yerde buluşmak gerekiyor, o da daha çok kayıt ortamlarında oluyor. Pek çok tarza hakim olmayınca zaten kayda çağırmaz adamlar.

Levent Altındağ: Eskiden aranjörler vardı, o bir keyifti, yazarlar çizerlerdi.

Eylem Pelit: Müzisyen çalarak da öğreniyor. Şimdi stüdyolarda bir şey öğrenilmiyor. Öğrenmediğiniz gibi, bir de yardım istiyorlar. "Şu akoru değiştirsek mi" diye soruyorlar. Bana niye soruyorsun ki? Sahne çalışması yaptığımız dönemde "şu parçanın notasını yazsana" diyorlardı. Albümün aranjörü yok mu, nerede bunun notaları? Yok öyle bir şey. Her şey bilgisayarda yapılmış, bir yerde bir akor buluyorum, bu ne diyorum. Türkiye'de enstrüman çalamayan aranjör oluyor.

Cengiz Özdemir: Yıllar boyu Türkiye'de arabesk tu kaka oldu. Halbuki bugünkü pop müziği arabeskin kralıdır.

Uzun yıllar en güzel aranjmanlara da arabeskte rastlanmadı mı ama?

Cengiz Özdemir: Tabii, pop müzikte nota bilmeyen aranjörler çalışırken Müslüm'ün, İbrahim'in, Mahsun'un albümlerinde ciddi ciddi aranjörler çalışıyor. Biz de çok defa arabeskçilerle çalışıyoruz.

Peki Habbecik ne demek?

Berç Yeremyan: Tahıl tanesi demek. İkinci bir anlamı, hava kabarcığı. Sonra, Arapların eczacılıkta kıymetli taşları ölçmede kullandıkları bir ölçü birimi. Habbecik'in isim babası Levent, habbeye –cik ekledi. Habbe de üzümün üzerindeki o küçücük su damlacığı. Deyişler de vardır böyle, "habbeyi kubbe yapmak", "habbesi kalmadı" mesela.

Söyleşi: ***Merve Erol***

Garanti Caz Yeşili
Groove Alla Turca
Etkinlik sponsoru

İngiliz Modern Müzik Günleri:
Ashley Beedle
Etkinlik sponsoru

Dimensions In British Electronica:
Outside
Etkinlik sponsoru

Laurent de Wilde
Etkinlik sponsoru

Christian von der Goltz Trio
Etkinlik Sponsoru

Studio Percussion
Etkinlik sponsoru

Şehbender Sok. No:3 Asmalımescit
Tünel Beyoğlu 80040 İstanbul
Tel: (212) 292 73 68
e-mail: babylon@turk.net

babylon Mart'01

www.babylon-ist.com

İngiliz Modern Müzik Günleri

Ashley Beedle (Londra)

9 Mart Cuma

Laurent De Wilde (Paris)

15 Mart Perşembe

Brooklyn Funk Essentials & Laço Tayfa (New York-İstanbul)

16 Mart Cuma > 17 Mart Cumartesi > 18 Mart Pazar

Christian von der Goltz Trio (Berlin)

19 Mart Pazartesi

İngiliz Modern Müzik Günleri: Britonica

Studio Percussion (Graz)

22 Mart Perşembe

New Dimensions in British Electronica

Outside (Londra)

23 Mart Cuma > 24 Mart Cumartesi

Garanti Caz Yeşili

Burhan Öçal & Jamaaladeen Tacuma
Groove Alla Turca (New York-İstanbul)

30 Mart Cuma > 31 Mart Cumartesi

İstanbul

Baba Zula > 2 Mart Cuma

Urban Grooves by Radio Oxi-Gen Vol. 8 > 3 Mart Cumartesi

Duman > 8 Mart Perşembe

Cold House 2.0 > 10 Mart Cumartesi

Ricky Ford & İstanbul Jazz Collective > 13 & 27 Mart Salı

Okay Temiz & Zone C > 20 Mart Salı

Laço Tayfa > 21 Mart Çarşamba

Kompania Ketencoğlu > 28 Mart Çarşamba

Açık Radyo 94.9 Partisi > 29 Mart Perşembe

Manic Street Preachers

"Know your Enemy" diyor Manic Street. Türkçesi: Dostunu düşmanını tanı! George W. Bush'un Buena Vista'cı Ry Cooder'ın Küba vizesini iptal etmesi boşuna mı? Ya da Castro'nun Lennon'ın heykelini dikmesi. Ve de Havana'daki Karl Marx salonunun Manic Street Preachers'ı ağırlaması. Geçen yıl başında "Masses Against The Classes" (Sınıflara karşı kitleler) adlı single'larının kapağına Küba bayrağını çeken Manic Street, yeni albümleri "Know Your Enemy"nin turnesinin açılışını 17 şubatta Havana'da yaptı ve 22 yıllık aradan sonra Küba'da konser veren ilk rock grubu ünvanını kazandı. (Biletler 25 sent'ti –krizden önce 175, krizden sonra 250 bin TL) Şimdi Nicky Wire'a bağlanalım, Havana konserinden ve Manic'in yeni albümünden taze haberler alalım.

SAVAŞ BALTALARINI ÇIKARDIK

Havana'daki basın toplantınızda, Castro'nun konserinize gelmesinden büyük onur duyacağınızı söylemiştiniz. Castro, konserden yarım saat önce sahne arkasına gelip sizinle tanıştı. Görgü tanıklarına bakılırsa, o buluşmada çok gerginmişsiniz. Neler konuştunuz Castro'yla, onunla tanışmak nasıl bir duyguydu?

Nicky Wire: Çok acayip bir duyguydu, çok heyecan vericiydi. Hayatımın en büyük olayıydı. Castro bize konserin muhteşem geçeceğini umduğunu söyledi. Biz de ona gecenin biraz gürültülü geçeceğini söyledik. "Savaş kadar gürültülü olamaz" dedi. Bizi öğle yemeğine davet etti. Çok zeki bir adam olduğu her halinden belli. 75-76 yaşında olmalı. Çok dinç görünüyor.

Albüm turnesini Küba'dan başlatmaktaki maksadınız neydi?

Kimi gruplar Tony Blair'le tanışmaya gidiyor, bizse Castro'yla... Küba, bağımsızlığını korumak için büyük bir mücadele verdi. Bu konserin bir amacı da, küçük de olsa bir dayanışma jesti göstermekti.

Bis yapmak adetiniz değil, ama Karl Marx salonunda kuralı bozdunuz, nasıl oldu bu?

Huysuz insanlar olduğumuz için bis yapmıyoruz, ama bu gece başka bir şeydi, melekleştik.

Konser öncesi duygularınız nasıldı, bir ürküntü var mıydı içinizde?

Vardı tabii, Kübalılar "ne bu böyle, hiç ritmi yok" deyip beğenmeyebilirler diye çekiniyorduk. Salonu doldurabileceğimizi de doğrusu ummuyorduk. Ama hem salon doldu, hem de ısrarla bise davet edildik.

Castro "Baby Elian" şarkısını ayakta dinledi ve kalkıp uzun uzun alkışladı. Elian Gonzales olayını şarkı yaparken böyle bir öngörünüz var mıydı?

"Baby Elian"ın esin kaynağı Amerikan medyasıdır. O kadar tek yanlı bir yayın yaptılar ki. Elian Gonzales istisnai bir durum değil. Amerikan medyası bütün dünyanın beynini yıkıyor. Küba Amerikan hegemonyasına direnmenin sembolü.

Hep Amerika'da da popüler olmak istediğinizi söylüyordunuz. Yeni albümün tanıtımını yapmaya Havana'dan başlamak pek de avantajlı olmasa gerek...

Doğru, ama eğlenceli olduğu kesin. Sanırım bundan sonra Amerika'ya girerken zorlanacağız. İlk albümün ardından çıktığımız Amerika turnesi gösterdi ki, Amerika'da popüler olma hayallerimiz gerçekçi değilmiş.

Dünya çapında olmak istediğinizi iddia etmiştiniz bir zamanlar. Yoksa geri adım mı atıyorsunuz?

Hayır, sadece yeni amaçlarımız var. Doğal dürtülerimize geri döndük. Yeni albümle birlikte yeniden doğduk. Savaş baltalarımızı çıkardık ve yola koyulduk.

Küba konserinden beklentiniz neydi, nasıl bir tecrübe olacağını düşünüyordunuz?

Küba'ya daha önce hiç gitmemiştim. Ama gitmek ve görmek istiyordum, tek istediğim buydu. Konser fikri ortaya çıkınca, o güne kadar beklemeye karar verdik. Önceden bir fikrimiz olsun istemedik. Küba'da konser vermek istememizin nedeni, Che Guevara'nın romantik bir takipçisi olmak gibi bir şey değil. Küba, dünyanın Amerikanlaşmasına direnişin sembolü. Diğer her şey dağıldı gitti. Küba tek başına ayakta duruyor.

"Masses Against The Classes" single'ının kapağına Küba bayrağını koymanızın sebebi, Küba'nın bağımsız kalarak direnmesi mi?

O da var tabii, ama Küba bayrağı da estetik olarak çok güzel. Grafik anlamda muhteşem.

"Masses Against The Classes" eski şarkıları andırıyor, "Motown Junk"ı ve "You Love Us"ı mesela...

Süper punk bir şarkı. Beatles'ın "Twist and Shout"undan küçük bir alıntı var. Şarkının başında Noam Chomsky'den, sonunda Albert Camus'den bir pasaj var. Yaş ilerledikçe köklere dönme ihtiyacı hasıl oluyor, sadece müzikal anlamda değil... Camus ya da Orwell'i 15 yıldır seviyor olmam, artık onları bırakıp başka şeylerle ilgilenmem anlamına gelmiyor.

Havana konserinin açılışını, albümün de açılışını yapan "Found That Soul"la yaptınız, o şarkı için neler söyleyeceksiniz?

Köklere dönüşle deneyselliğin harmanlanması. Bir tür Iggy and The Stooges şarkısı. Güçlü, tam gaz bir rock'n roll.

"Found That Soul"u ve "So Why So Sad" aynı anda single olarak çıktı. İki single birden çıkarmak rastlanan bir şey değil, niye öyle yaptınız?

Kimi gruplar Tony Blair'le tanışmaya gidiyor, bizse Castro'yla... Küba, bağımsızlığını korumak için büyük bir mücadele verdi. Bu konserin bir amacı da, küçük de olsa bir dayanışma jesti göstermekti.

→9

Genellikle albümden hangi şarkıyı çıkaracağımız konusunda hemfikir oluruz, ama bu sefer tek bir şarkı üzerinde karar veremedik. Albümün bütünü içinde uzayıp giden bir damar var. Yedi şarkı sound olarak bir şekilde birbirine benziyor, diğer sekiz şarkıysa kendi aralarında daha eklektik bir yapıya sahipler. Sonuç olarak, iki ayrı kanalı temsilen "Found That Soul"u ve "So Why So Sad"i single olarak yayınladık. "So Why So Sad", albümün daha hafif tarafını temsil ediyor. Brian Wilson (Beach Boys) tarzında bir şarkı. Bu albüm "This Is My Truth Tell Me Yours"tan tamamen farklı oldu. "Know Your Enemy" çok daha gevşek. Birçok şarkıyı stüdyoda en fazla iki-üç kere çaldık. Daha önceki albümlerimizde çok prova yapardık. Bu albümse daha çok ilhama dayanıyor. Zincirlerinden boşanmış bir albüm diyebiliriz...

"This Is My Truth"taki orkestral düzenlemelerin ardından yeniden punk köklerinize dönüyorsunuz anlamını mı taşıyor bu?

Evet, sayılabilir ama tam olarak da değil. "Masses Against The Classes"a benzeyen parçalar da var, 70'lerin disco tarzına dayanan şarkılar da. Ama lirikler arasında bir tür bağlantı var. Geçen sefer yaşadığımız sıkıntıları yaşamamak için bu sefer körlemesine ilerlemeye karar verdik. "This Is My Truth"un hatası, fazlaca ince hesaplanmasıydı. Sorun şarkılarda değil, bizim onlara yaklaşım biçimimizdeydi. Her şey hakkında çok fazla düşündük, bu albümde bunun önüne geçmeye çalıştık. Bu hatayı kabullenecek kadar delikanlıyız. Yine de geçen albümde muhteşem anlar yok değil, ama geneline bakıldığında, fazla ölçülü bir müzik çıktı ortaya. Yine de amacına hizmet etti diyebiliriz. Amaçlarımızdan biri İngiltere dışında da albüm satmayı başarmaktı, ki Avrupa'da bir milyona yakın plak sattık, bu açıdan başarılı olduk sayılır.

"This Is My Truth" Brit ödüllerinde En İyi Grup ve En İyi Albüm ödülü de kazanmıştı.

Dediğim gibi, o albüm üzerine düşeni yaptı. İlk ödülde arka kapıdan içeri girmiş gibiydik. İkinci ödülde ise düzenin bir parçasıymışız gibi hissettik kendimizi. Bunaltıcı bir geceydi anlayacağınız.

Orkestra düzenlemelerine olan ilginizi tamamen geride mi bıraktınız?

Albümün adını ilk olarak "No Strings" (Yaylılar Yok) koymayı düşündük. Çünkü gerçek bu. Bu albümde keman falan yok. Sanırım bir çemberi tamamlamış durumdayız. Bilinen şey: Bir grup belli bir noktaya geldiğinde yeni bir yola girip kendi içinde bir değişiklik yapmazsa işi bitmiştir. Ve kimi zaman ilerlemenin yollarından biri de en başa dönmektir. "Masses Against The Classes", en başa dönüşün bir parçasıydı bu açıdan. Bu bir şarkıdan çok bir fikir, bir kavramdı. Merak hissini ayakta tutabilmek için bunu yapmak zorundasın.

Yeni albümün çalışmalarını nerelerde yaptınız?

Bir sürü yerde! Ama çoğunu İspanya'da, El Cortizo'da. Miks kısmınıysa Londra'da, Abbey Road'da... Şarkıların yazılmasından bütün albüme son noktayı koyana kadar aşağı yukarı bir yıl geçti. Ortaya çıkan sonuçtan gayet memnunuz.

Ne tür müzikler ilginizi çekiyor bu sıralar?

Yenilerden ilgimizi çeken kimse yok. Son zamanlarda daha çok McCarthy *(80'lerin sonu, 90'ların başındaki politik indie grup)* dinledik. Bence "I Am A Wallet" şimdiye kadar yapılmış en iyi albümlerden biri. Özellikle sözleri benim en büyük ilham kaynaklarımdan biriydi.

Onlar da marksistti, değil mi?

Benden daha sıkı oldukları kesin. Gençliğimde ilk albümlerine bayılmıştım. Sözler çok derinlikliydi. "Know Your Enemy" eski plaklarımızı tekrar dinlemeye başladığımızı ve köklerimize döndüğümüzü gösteren bir albüm bence. Suratımız genç görünmeyebilir ama yaptığımız müzik kesinlikle genç! Bu albümün bizim ilk albümümüz olması lazımdı. Bütün gruplar son yaptıkları albümün en iyi albümleri olduğunu söyler, ama ben iddia ediyorum ki, bu albüm tüm zamanların en iyi albümlerinden biri.

"Know Your Enemy" diyorsunuz –düşmanını tanı. Sizin için düşman kim?

Bizim için düşman, dönüştüğümüz kişiler. Olmamıza izin verdiğimiz kişilik.

Siz grup olarak hiçbir zaman ikona dönüşmediniz...

Yapmadığımız şeyler yüzünden ikona dönüşmedik biz. Ünlü sevgililerimiz yok. Uyuşturucu alışkanlığımız yok. Bu da insanlara ilginç gelmiyor.

"Big Brother"ı (Show TV'deki "Biri Bizi Gözetliyor"un İngiltere versiyonu) izliyor musunuz?

Biliyorum, çelişkiye düşüyorum gibi gelecek size ama, sıradan insanların çoğu inanılmaz sıkıcı! "Big Brother" bunun en görkemli anıtı... Benim derdim toplumla değil, bu tabloid kültürüyle. Bu programın etrafında "harika, harika" diye zıpladılar.

Grup üyeleri dışında kimlerle görüşüyorsun?

Kardeşim (şair Patrick Jones), annem, babam, karım ve onun ailesi. Onun dışında arkadaşım var mı diyorsan, yok. İstemiyorum da... Evde geçirdiğim zamanlar gerçekten değerli ve bu şekilde de kalmasını istiyorum.

Manic Street'in en sosyal üyesi James Dean Bradfield galiba. Bu albümde birlikte çalıştığınız David Holmes da onun arkadaşı. Sizi Kylie Minogue'la çalışmaya ikna eden, Tom Jones'la düet yapan hep o.

Evet, iyi ki James var. Yoksa keşişler grubu olacaktık. Sadece ben kalsaydım, herkes bizden nefret ederdi eminim.

Peki niye böyle münzevi bir hayat sürüyorsun? Daha sosyal olmaktan neden kaçınıyorsun?

Ben böyleyim. Kimsenin beni sevmesini ya da dostum olmasını beklemiyorum. Geçen albümü yaparken kendi kendime karar verdim, sosyal bir adam olacağım, yabanilik yapmayacağım diye. Ama kendimi çok ikiyüzlü hissettim. Konuştuklarımın yarısının ipe sapa gelmez saçmalıklar olduğunun farkındayım, ama doğruyu söylediğim diğer yarı, milletin söylediği her şeyden daha önemli. Politika konusunda konuşulanlar o kadar ilkel ve aptalca ki. Naomi Klein'ın ("No Logo"nun yazarı) ettiği lafları ben on yıl önce de biliyordum. Bunu anlamak için felsefe bilmek gerekmiyor, haberleri seyretmek yeter.

18 yaşında inanıp da bugün tekrar inanmayı dilediğin bir şey var mı?

O zamanlar dünyayı değiştirebileceğime inanıyordum, bugünse insanların değiştirilebileceğine inanıyorum hâlâ.

Bizim için düşman, dönüştüğümüz kişiler. Olmamıza izin verdiğimiz kişilik. Eskiden dünyayı değiştirebileceğime inanıyordum, bugünse insanların değiştirilebileceğine inanıyorum hâlâ.

Yaptığımız albüm, eski plaklarımızı tekrar dinlemeye başladığımızı ve köklerimize döndüğümüzü gösteren bir albüm bence. Suratımız genç görünmeyebilir ama yaptığımız müzik kesinlikle genç! Bu albümün bizim ilk albümümüz olması lazımdı.

NICKY WIRE'IN PLAKLARI

Kayan bir yıldız

The Beatles - Revolver
The Beatles'ı çok geç takdir edebildim. Hep punk fırtınası yüzünden... Beatles o kadar narin, doğru akordlu ve incelikliydi ki... O zamanlar herkes daha uç bir şeyler yapmak niyetindeydi. Ama giderek Beatles müziğinin ne kadar geniş bir yelpazeye yayıldığını fark ettim. Üstelik sol alanlarda dolanıyorlardı ve şarkı sözü olarak birçok sınırı sonuna kadar zorlamışlardı. "Revolver" bütün bunları çok iyi toparlayan bir albüm. "White Album"ü de severim ama bu daha iyi bence.

The Clash - London Calling
Bu benim hayatımda en çok çaldığım plak herhalde. Manic henüz kurulma aşamasındayken (yıl 87-88 falan olmalı) önümüze koyduğumuz en büyük örnek bu albümdü. İlk iki albümü de severim, ama bu albüm Clash'ı bir fenomen olarak ortaya koyan albümdür. Çok çeşitli müzikler vardır içinde, prodüksiyon mükemmeldir, sözler harikadır, plak kapağı muhteşemdir. Stones'un "Exile On Main Street"i gibidir. O albümü de severim ama "London Calling"in yeri ayrıdır, çünkü biz bu albümle büyüdük. "If You Tolerate This Your Children Will Be Next", İspanya İçsavaşı'yla ilgili bu albümdeki "Spanish Bombs"tan esinlenerek yazıldı.

Joy Division - Unknown Pleasures
Galler'de, sürekli yağmur altında yaşamak çok kasvetlidir. Bence Joy Division'ın canlı performans başarısı hep gözardı edildi. Ian Curtis inanılmaz sahne adamıdır. Bu albümdeki lirikler de daha önce duyduklarımdan çok farklı. Birçok açıdan rahatsız edici bir gruptu, özellikle Ian Curtis'in uçlarda dolanan kişiliği yüzünden. Plak kapağını da severim. Kayan bir yıldız falan filan...

R.E.M. - Fables Of The Reconstruction
Gençlik yıllarımdan bir albüm daha. Kayıp R.E.M. yılları. Bütün röportajlarında, bu albümü yaparken sefil bir halde olduklarını söylüyorlar. Amerika dışında yaptıkları tek albüm. Londra'da yapmışlar. Ve sanırım bu yüzden bu albümden nefret ediyorlar. "Driver 8", "Maps and Legends" ve "Green Grow The Reshes" en sevdiğim şarkılar.

Guns N'Roses - Appetite For Destruction
Public Enemy ve Guns N'Roses bizim hayatımıza aynı zamanlarda, 88-89 yıllarında girdi. Çok farklı olmalarına rağmen benim için iki grup da, farklı düzeylerde global hakimiyeti temsil ediyor. Guns N'Roses'da sevdiğim taraf rock'n'roll pırıltısıydı. "Sweet of Child O'Mine", "Welcome To The Jungle", "Paradise City" ve "Rocket Queen"... Hepsi-

nin hafızamda yeri vardır. Amerika'nın Warrant, Poison ve Mötley Crue gibi soft metal gruplarıyla kaynadığı bir zamanda gerçek bir rock'n'roll grubunun çıkabileceğini gösterdi.

Massive Attack - Mezzanine
Bu tür dans müziklerinin içine girebilmeyi başaramıyorum ama Massive Attack her stili iç içe geçirme konusunda usta. "Risingson" şimdiye kadar yapılmış en tüyler ürpertici şarkı. Bence birçok açıdan 90'ları tarif eden bir grup. İngiltere'de müziğin girdiği eklektik yolu tasvir ediyorlar. Bizim bir şarkımıza miks yapmışlardı. Blur'den Damon da onlarla birkaç parça yaptı. Bence çokkültürlü İngiltere'nin en düzeyli temsilcisi onlar.

Public Enemy - Fear Of A Black Planet
James "It Takes A Million To Hold Us Back" albümüne bayılırdı ve sürekli çalardı, ama ben Public Enemy müziğine ancak "Fear Of A Black Planet"le girebildim. "Who Stole The Soul" ve özellikle "Burn Hollywood Burn", bence inanılmaz şarkılar. Bu iki albüm rap'in kendini aştığı albümlerdir bence, tabii NWA'in "Straight Outta Compton"ıyla birlikte. Public Enemy de asla taklit edemeyeceğiniz gruplardan biridir. Müzik rap için çok hızlıdır, sözlerse muhteşem. Bugün rap, 70'lerin rock'unu anımsatan, topal bir r'n'b'ye dönüşmüş durumda. Kadınlar, uyuşturucu, para vs.

The Stone Roses - The Stone Roses
Üniversitedeki son yılımı hatırlatıyor bu albüm bana. Grubumuz arada sırada birkaç konser veriyordu ve bir plak anlaşması ihtimali havada dolaşıyordu. Sonra bu albüm çıktı ve hepimiz "allah kahretsin, nereden çıktı şimdi bu" dedik. Biz çılgın punk müziği yapmaya çalışırken, karşımızda 60'lardan fırlama bir pop albümü vardı. Nefret etsek de sürekli çalıyorduk bu albümü. Önemli bir albüm olduğunu biliyorduk. Bizim müziğe daha bir konsantre olmamızı sağladı. Bir tür kültürel fenomendi.

Super Furry Animals - Fuzzy Logic
Çok seviyorum. Tek söyleyebileceğim bu.

Nirvana - In Utero
"Nevermind"ı da seçebilirdim ama "In Utero", hayatımızda, daha sefil bir şey arandığımız günlere denk düşüyor. İnsanlar Nirvana sound'unun ne kadar muhteşem olduğunu unuttular. Bu albümde, bomba gibi bir davul sound'u vardır, ancak John Bonham'la kıyaslanabilir. Kurt bir rock tanrısı ve Nirvana 90'ların en büyük Amerikan grubu. Onunla tanıştım mı? Hayır. Aslına bakarsanız, hayran olduğum insanlarla karşılaşmamak için yolumu değiştiririm, çünkü hayal kırıklığına uğrama riski vardır.

Çeviren: ***Ogan Güner***

Müzik tutkunuz kitaplarla çoğalıyor...

1. KİTAP 2. KİTAP 3. KİTAP

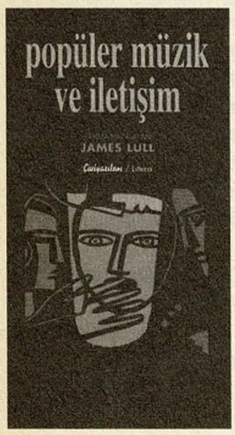

Türkiye'de müzik kitabı yayıncılığındaki ciddi boşluğu doldurmayı hedefleyen Çiviyazıları pop, rock ve caz müziğine ilişkin araştırma kitapları ile **MÜZİK KİTAPLIĞI** dizisini sürdürüyor. Ancak; Klasik Batı Müziği, Türk Musîkisi, Arabesk, Azınlık Müzikleri de bu dizi kapsamındadır. Dizinin ilk kitabı, **JAMES LULL**'un yayına hazırladığı **POPÜLER MÜZİK VE İLETİŞİM** oldu... İkinci kitap **CRAIG McGREGOR**'un kaleminden **POP KÜLTÜR OLUYOR** adlı araştırma kitabı. Dizimizin üçüncü kitabı ise **ORHAN KAHYAOĞLU**'nun özgün çalışması **JETHRO TULL**. Çiviyazıları Müzik Kitaplığı, müzik üzerine kitapları yayınlamaya devam edecek... Biz deriz ki sadece dinlemek yeterli değildir. Bilinçli bir dinleyici iyi bir okuyucudur da aynı zamanda...

popüler müzik ve iletişim
JAMES LULL
12 x 22 / 160 Sf.

pop kültür oluyor
CRAIG McGREGOR
12 x 22 / 136 Sf.

Jethro Tull
ORHAN KAHYAOĞLU
12 x 22 / 352 Sf.

E-mail: civiyazilari@civiyazilari.com
TEL: 0216 330 83 16 - 330 83 99 FAKS: 0216 418 26 01

Çiviyazıları

alo! Al Stewart

Şubat sayısında "dem görmek"le epey iştigal etmiştik, buyrun fikri takibe. Geçen ay uçurtmalar uçurduk, bu ay yeryüzüne iniyoruz. Kaptanımız Al Stewart –evet, "Year of the Cat"in Al Stewart'ı. Yeni albümü "Down In The Cellar" şarap üstüne. Al Stewart hem degüstatör, hem de biraz Nostradamus. Ayrıyeten "müzikal gazeteci". 60'lardan beri yayında. Bayatlamıyor, yıllanıyor. "Down In The Cellar" 16. albümü. Bir "alo" yaptık, tarihin derinliklerine daldık.

Biraz Nostradamus

Al Stewart: İlk defa İstanbul'la konuşuyorum...

Hiç İstanbul'a gelmediniz mi?

Gelmedim.

İstanbul'a dair bir şarkınız var ama: "Constantinople".

Evet, var... 1453'tü, değil mi?

Evet, 1453... Bir İstanbul şarkısı yazmak nereden aklınıza gelmişti?

Bildiğiniz gibi, genellikle tarihin çeşitli dönemlerine ilişkin şarkılar yazıyorum. Constantinople'ın fethi ve İstanbul olması ilgimi çeken bir öyküydü. Şarkıyı yazarken zihnimin gerisinde bir yerlerde Türklerle Yunanlılar arasındaki tarihi husumet vardı. Bronz çağı Yunanistanına gitmişti aklım, Troya Savaşı'na... Agamemnon komutasındaki Yunanlılar, Anadolu'ya akın edip Troya'yı fethetmişlerdi. "It's just an old Greek tragedy" (Yalnızca bir eski Yunan trajedisi) dizesini yazarken, İstanbul'un fethinin Troya Savaşı'nın devamı olduğunu düşünmüştüm. *(gülüyor)* Troya hâlâ da süren bir savaş –Kıbrıs'ta sürüyor... Yani 3000 yıllık bir mesele söz konusu. "Constantinople"da bunu anlatmak istemiştim.

"Constantinople"da şöyle diyorsunuz: "Muhammed'in orduları geliyor / Kutsal bakire kapılarını doğuya kapatıyor / Evi çoktandır bölünmüş zaten / Davetsiz misafirler şölene son veriyor / Muhtemelen bir daha gelmeyin diyemeyecek onlara..."

Söz konusu olan peygamber Muhammed değil, Sultan II. Muhammed. Siz Mehmed diyorsunuz galiba, II. Mehmed... Bizim kitaplarımızda II. Muhammed olarak geçiyor. Onun orduları doğudan geliyor ve çoktandır bölünmüş olan Roma İmparatorluğu'na son veriyor.

1453'ün sizin için belirleyici bir önemi var mı? Doğuyla batının buluşması, içiçe geçmesi ya da Kipling'in deyişiyle "hiçbir zaman buluşamayacak" düşman kardeşlerin sonsuza kadar sürecek savaşının dönüm noktalarından biri gibi mi?

İkisini de içeriyor aslında. Nasıldı, bir dakika... *(şarkıyı mırıldanıyor)* Kıbrıs'ta hararetin yükseldiği günlerde yazmıştım. Kıbrıs meselesi Troya'yı, Troya da İstanbul'un fethini çağrıştırmıştı. Birbirleriyle bağlantılı gibi gelmişti bana, tarihsel bir paralelliğin olduğunu düşünmüştüm. Ama, ne kadar netleştirebildim, bilemiyorum. Yazdığım 150 şarkı içinde en az hatırladığım şarkı o, şimdi hatırlattığınıza göre, yeniden öğrenmem lazım.

Dylan ve Paul Simon dinleyerek büyüdüm. O zamanlar bizim gibilere folk şarkıcıları diyorlardı, şimdi ne diyorlar bilmiyorum. Aslında folk şarkıcılığı bir tür müzikal gazetecilik değil mi zaten?

Yeni albümüzdeki "Shiraz Shuffle"ın son dizesinde, "içimdeki Avustralyalı" diyorsunuz...

Ne güzel, herkes bana "Year of the Cat"i soruyor, çok sıkılmıştım bundan... "İçimdeki Avustralyalı"nın ne anlama geldiğini bilmiyorum, öyle çıkıverdi ağzımdan... Komik olduğunu düşündüm, onun için bıraktım.

Glasgowlusunuz, öyle değil mi?

Evet, Glasgow'luyum... Ama belki de herkesin içinde bir Avustralyalılık vardır...

Avustralyalılık nasıl bir şey? İskoç, İrlandalı, Türk klişeleri gibi bir de Avustralyalı klişesi –stereotipi– mevcut, o klişeye mi gönderme yapıyorsunuz, yoksa başka bir imge mi söz konusu?

"Avustralyalı" denince, eğlenceye düşkün, bira içmeyi seven, gevşek, rahat, kalender, zevke, sefaya düşkün insanlar geliyor akla. Belki tamamen yanılıyorum, ama böyle bir imaj var... İskoçlar bunun tam tersi; soğuk iklimde yaşıyorlar, içlerine kapalılar, pek muhabbetçi sayılmazlar... Her İskoçun içinde, dışarı fırlamak isteyen bir Avustralyalı var galiba. Yazarken bunları düşünmedim tabii, şimdi aklıma gelenleri söylüyorum...

Bir Glasgowlu olarak tercihiniz Celtics mi, Rangers mı?

Futbolla pek ilgim yok, kuralları değişene kadar ilgileneceğimi sanmıyorum. 90 dakika 0 - 0 bitebiliyor, bu da bana saçma geliyor. Golün kolaylaşması lazım. Ama, şu beşer penaltı işini de sevmiyorum, bu sefer de gol atmak fazla kolaylaşıyor. Sporda bir giz olmalı, neyin olacağı öngörülememeli. Futbolda pek öyle değil, daha maç başlamadan fazla gol olmayacağını biliyorsunuz. Penaltılara kalırsa da bu sefer sürüyle gol olacağını biliyorsunuz, olmaması galibi tayin ediyor, bu da tuhaf bir durum. Ben Amerikan futbolunu seviyorum, onu seyrediyorum. Avrupa futbolundan daha heyecanlı geliyor bana. Çünkü skor var, hiçbir maç 0-0 bitmiyor, bitemez zaten.

"Shiraz"a dönersek... O şarkının öyküsü ne?

Fransa'da "Shira" diyorlar, Avustralya'da "Shiraz", aynı üzüm cinsi aslında, çok güzel bir şarap üzümüdür. Ama ben Avustralya "Shiraz"ını daha çok seviyorum...

Yani İran'ın Şiraz'ıyla, dolayısıyla Hayyam'la filan alakası yok...

Yok, hayır. Böyle bir çift anlam için paye almayı çok isterdim, ama malesef... Şarabın anavatanı sizin memleketiniz aslında, ilk şarap bildiğim kadarıyla Trakya'da yapılmış, bundan 4000 yıl önce.

Şarap üzerine bir albüm yapmak nereden aklınıza geldi?

Bugüne kadar 16 albüm yaptım. Normalde oturup şarkılar yazarım ve bir albüm çıkar ortaya. Ama bu sefer şöyle oldu: Bir plak şirketi "life style" başlığı altında bir albüm serisi planlamış, bu seride bir de şarap albümü

12→

varmış. Şaraba düşkünlüğümü bildikleri için, bana teklif ettiler. Gayet soğuk bir şekilde, "şarap hakkında 12 şarkıdan oluşan bir albüm yapabilir misin?" diye sordular. Bu geçen ocak ayında oluyor. "1 Temmuz'da teslim edebilir misin" dediler. Çok şaşırmıştım, çılgınca bir fikir gibi gelmişti. O tür bir şey hiç yapmamıştım. Ama öyle bir sınavdı ki, öyle bir meydan okumaydı ki, "bir deneyeyim bakalım" dedim ve şaraba dair 12 şarkı yazdım. Gelgelelim, o şirket iflas etti, albümü yayınlayamadı, fakat sonradan EMI talip oldu şarkılara ve ortaya "Down In The Cellar" çıktı. Benim için bir müzikal gazetecilik tecrübesi oldu bu albüm.

Sizin için zevkli olmuş olmalı; hem şarap uzmanısınız, hem de tarihe meraklısınız. Şarap demek tarih demek zaten galiba, öyle değil mi?

Kesinlikle. Tarihle şarap içiçedir. Aslında daha fazla tarih koyabilirdim albüme, ama istemedim, zira fazla aleni olurdu. İnsan ilişkilerine dair bir albüm yapıp içine şarap koymayı tercih ettim. Şarap fonda, arka planda. "John'la Mary tanışırlar ve birbirlerine aşık olurlar" yerine, "John'la Mary birlikte şarap içerler ve birbirlerine aşık olurlar" diyen bir albüm bu. Bazı şarkıların adları doğrudan şarapla ilgili, albüme adını veren "Down In The Cellar" gibi, ama genelde şarap arka planda.

İkinci şarkının adı çok güzel: "Tasting History" (Tarihi tatmak).

Şarap öyledir ama... Şarap içerken tarihi yudumlarsanız, tarihi tadarsınız. Elimdeki en eski şarap 1865 tarihli. Üzümleri, Abraham Lincoln Beyaz Saray'dayken yetiştirilmişti. O şarabı içerken Lincoln zamanına gidiyor insan. Gerçi tadında pek iş yoktu, yani tarihin tadı kötüydü. *(gülüyor)*

Bütün eski şarkılarınız, albümleriniz, aslında "Tasting History" başlığı altında toplanabilir gibi...

Doğru, şarkılarımın birçoğu tarihte gezintilerdir, tarihin ağzımızda bıraktığı tada dairdir.

"Year Of The Cat"deki (1976) "On The Border" adlı şarkınızda Bask ve Rodezya (Zimbabwe) sorunundan söz ediyorsunuz... Çeyrek yüzyıl sonra "On The Border" neler düşündürüyor size?

O şarkıyı 1975'te yazdım. O günlerde Britanya başbakanı Edward Heath, bir demecinde şöyle demişti: "Gelecekte, savaşların ön saflarında siviller olacak." Kastettiği şuydu: Savaşlar, artık orduların karşı karşıya gelmeleriyle yapılmayacak. Hükümetlere, devletlere karşı silahlı ayaklanmalar olacak, dış düşmanlarla yapılan savaşlar yerlerini iç savaşlara bırakacak. Bunu şimdi dünyanın dört bir yanında görüyoruz. Ben de Heath'in bu sözünü alıp ayrılıkçı Bask hareketiyle Rodezya krizine ve Robert Mugabe'nin ayaklanmasına uyarladım. Şarkıda ifade etmeye çalıştığım şey, dünyanın ülkeler arasındaki savaşlardan çok içsavaşlara sahne olacağıydı. Aslına bakarsanız, 2000'li yıllar bir bakıma 1900'e benziyor. Şu anlamda: Yüz yıl önce, bombalar patlıyor, krallara suikastler düzenleniyordu. Yunanistan kralı George 1900'de öldürülmüştü mesela. O günlerde, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde, sosyalist ve anarşist hareketler ivme kazanmaştı. Kurulu düzene karşı sivil bir devrim gerektiği duygusu hakimdi. 2000'lerin ilk çeyreği bu bakımdan 1900'lerin ilk çeyreğine benzeyecek gibi geliyor.

"Between The Wars" adlı albümünüzde, iki dünya savaşı arasındaki dönemi anlatıyorsunuz, 1914 - 1945 arası niye ilginizi çekmişti?

1914-1945 arasındaki dönem, büyük ölçüde devletlerin, hükümetlerin hakimiyetine sahne oldu. Bu hükümetlerin birçoğu, sivil muhalefetin sesini çıkarmasına izin vermedi. O dönemde Avrupa'da sekiz-on tane diktatörlük vardı. 1945'ten itibaren, tedricen yüz yıl öncesinin statükosuna dönüldü, silahlı mücadele dönemi başladı. Afrika'dan Asya'ya, Latin Amerika'ya, dünyanın dört bir yanında sivil başkaldırılar ortaya çıktı. Ülkelerin, devletlerin birbirleriyle yaptıkları savaşların yerini iç savaşlar aldı. Ve böylece siviller cephede, savaşın ön saflarında, yer almaya başladılar. Tespit yapmak da güçleşti: "ABD'nin veya Japonya'nın 2001 yılındaki politikası, emelleri budur" demek güçleşti. Bu ülkeler üç aşağı beş yukarı monolitik, yekpare bir yapı arzetmelerine rağmen... Artık şu ülkenin siyaseti budur demek pek mümkün değil. Olsa olsa şu ülkedeki o hükümetin, o iktidarın siyaseti budur denebilir. Ama o da o toplumun yüzde 37'sinin desteklediği bir politika olabilir pekala. Dolayısıyla çok parçalı, bölük pörçük bir yapıyla karşı karşıyayız. Ülkelerin dış politikaları giderek daha az monolitik, yekpare bir görüntü arzediyor. Öte yandan 1914'le 1945 arasındaki dönemde, siyasal görüşlerin çeşitliliğine pek rastlanmıyordu, hükümetler toplumun bütününü temsil ediyordu...

Anarşist hareketlerin yüz yıl önceki gibi ivme kazandığını söylediniz, akla Seattle, Prag olayları geliyor...

Dünya Ticaret Örgütü'ne, Dünya Bankası'na ve IMF'ye karşı yükselen muhalefetle yüz yıl önceki anarşist hareketler arasında bir benzerlik olduğu söylenebilir, böyle bir paralellik kurulabilir, ancak şunu da unutmamalı: Seattle veya Prag'daki protestolar Vladivostok'ta yaşayanlar için bir şey ifade etmiyor. *(gülüyor)* McDonald's'a niçin saldırıldığına bir mana veremiyorlar, onlar McDonald's'ı, Starbuck'ı filan seviyor, istiyor *(gülüyor)*, olup biteni kavrayamıyorlar... *(gülüyor)* Gene işte çok dağınık, bölük pörçük bir fikriyat var, bir kesim Dünya Ticaret Örgütü'ne şiddetle muhalefet ederken, öte yandan geri kalmış, meteliğe kurşun atan ülkelerde DTÖ'nün gelip kendilerini kurtarmasını bekleyen, isteyen insanlar var. Bir fikir birliği yok, bu belki de gerçekten güçlü bir liderin olmayışından ötürü böyle...

"Viva Zapata" filminde şöyle bir cümle vardı: "Güçlü lider, güçsüz toplum; güçsüz lider güçlü toplum..."

Doğru, zaten fikir birliği dediğimiz şey de aslında sadece totaliter rejimlerde mümkün. Fikir ayrılığı iyi bir şey.

"Roads To Moscow"la "Joe The Georgian" adlı şarkılarınızda totaliter rejimleri anlatıyorsunuz...

"Roads To Moscow"da Soljenitsin'in hayat öyküsünden ve "Ivan Denisoviç'in Hayatından Bir Gün" adlı romanından esinlenmiştim. Soljenistin İkinci Dünya Savaşı'nda topçu yüzbaşısıydı ve Stalin'in savaşı yürütüşünü eleştiren bir mektup yazdığı için tutuklanmıştı. İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlara esir düşen bütün Ruslar, savaştan sonra KGB tarafından gözaltı-

Müzik tutkunuz kitaplarla çoğalıyor...

4. KİTAP 5. KİTAP 6. KİTAP

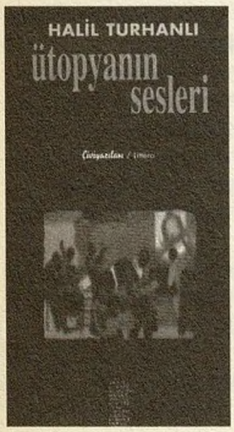

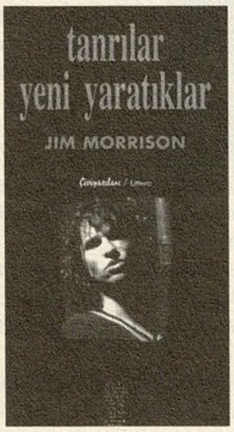

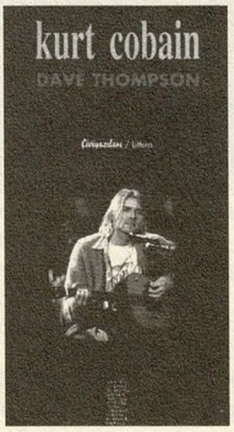

ütopyanın sesleri
HALİL TURHANLI
12 x 22 / 208 Sf.

tanrılar yeni yaratıklar
JIM MORRISON
12 x 22 / 96 Sf.

kurt cobain
DAVE THOMPSON
12 x 22 / 192 Sf.

Yolculuğumuz sürüyor... **MÜZİK KİTAPLIĞI** üç yeni kitabıyla yeniden sizlerle buluşuyor. Dizinin dördüncü kitabı **HALİL TURHANLI**'nın kaleminden **ÜTOPYANIN SESLERİ**... Turhanlı sizleri değişik ülkelerin, kültürlerin aykırı isimleriyle tanışmaya çağırıyor... Beşinci kitap **JIM MORRISON**'un şiirlerinden oluşuyor: **TANRILAR YENİ YARATIKLAR**. Ve dizinin altıncı kitabı, **DAVE THOMPSON**'nun çalışması, bir efsane isim üzerine: **KURT COBAIN**. Müzik Kitaplığımız, müzik üzerine kitapları yayınlamaya devam ediyor... Gelecek üç kitabı, üç yeni kitabı merak eden müziksever okurlarımız için bir ipucu: **CAZ** tarihi, **ROCK** tarihi ve **POPÜLER MÜZİK TEORİLERİ**.

E-mail: civiyazilari@civiyazilari.com
TEL: 0216 330 83 16 - 330 83 99 FAKS: 0216 418 26 01

Çiviyazıları

na alındı, esir düşmeleri kendi kabahatleri değildi ama, yabancılarla –Almanlarla– temasları olmuştu. Stalin zamanında yabancılarla temas kurmuş herkes şüpheli durumdaydı. "Roads To Moscow" kısmen Soljenistin'in başına gelenlerden, kısmen de Rus savaş esirlerinin deneyiminden yola çıkıyordu... Gürcü Joe'ya (Joe The Georgian) gelince... *(gülüyor)* Stalin, biliyorsunuz Gürcü, Sovyet Gürcistan'ından. Bolşeviklerin ileri gelenlerini temizlik harekatında temizledi. Şarkıda, partinin merkez komite üyeleri cehennemde Stalin'i bekliyorlar, gelsin de hesabını görelim diye...

Merkez Komite üyeleri niye cehennemde?

(gülüyor) Çoğunun eli kanlıydı çünkü. En iyileri Bukharin'di galiba. Merkez Komite Stalin'in yolunu gözlüyor, gelsin de gününü gösterelim diye. Onun da cehenneme geleceğinden eminler.

Bir de "Russians and Americans" adlı bir konsept albümünüz vardı, o albümün 1984'te yayınlanması tesadüf müydü?

Tesadüf değil, George Orwell'in "1984"ünden ötürü tabii ki. Albümün esin kaynağı iki ülkenin tarihsel gelişme çizgileri arasındaki benzerliklerdi. Rusya, Korkunç İvan zamanında, hafızam yanıltmıyorsa 1570'lerde filan, doğuya doğru yayılmaya başladı; neredeyse yok pahasına Sibirya'yı satın aldı... ABD tarihinde de benzer şeyler oldu: Avrupalı göçmenler, önce Amerika'nın doğu yakasında yerleşmişlerdi, sonra batıya yayıldılar, kızılderilileri ve önleri çıkan herkesi sürdüler ve kıtaya yayıldılar. Ruslar batıdan doğuya, Amerikalılar doğudan batıya yayıldılar, daha fazla ilerlemeyecekleri noktaya kadar ilerlediler *(gülüyor)*, sonra Bering boğazında yüz yüze geldiler. Bu benzerlik ilgimi çekti. Ayıca, 19. yüzyılın ortasında San Francisco'da birçok Rus vardı. Deniz yoluyla gelmişlerdi; Amerika'nın kuruluşunda, çorbada onların da tuzu vardı. Bu iki ülke arasında farklılıklardan çok benzerlikler var...

"All Music Guide To Rock" adlı ansiklopedi, "Russians and Americans"ın çok keskin bir siyasi yaklaşımı olduğunu, bu yüzden de ticari başarı kazanamadığını söylüyor...

Bunun pek geçerli olduğunu sanmıyorum, neymiş o keskin siyasi yaklaşım? O sıralarda, ABD ve Sovyetler soğuk savaşa kitlendiklerinde, benim işaret ettiğim şuydu: Bu iki ülkenin farklılıktan çok benzerlikleri vardı. Ve birbirlerine karşı hasmane duygular besliyorlardı. Bütün dünya da bu hasmanelikten etkilenmişti. Bu öyle pek keskin bir siyasi yaklaşım sayılmaz herhalde. Dünyanın ABD ve Sovyetler dışındaki herhangi bir yerinde yaşayıp da bu iki ülkenin kolonyal etiklerine bakınca, ABD ile Rusya'nın farklı değil, benzer gözükmeleri kaçınılmaz.

1984'te, o albümü yazdığınız sıralarda Sovyetlerin çöküşünü öngörebilmiş miydiniz?

Aslına bakarsanız, bir bakıma, evet. "Hunted In Red Square" diye bir şarkı yazmıştım, bir bölümü şöyleydi: "Yeni devrim herkese otomobil vaat etti, Kremlin'i yaktılar ve çarı geri getirdiler, *(gülüyor)* ve kızıl yıldızların üzerine mavi sprey boya sıktılar". Bunu 1984'te yazmıştım, ama öngördüm demek fazla iddialı olur, çünkü Sovyetler'in çöküşü herkes için çok şaşırtıcı olmuştu.

1988'de "The Last Days of the Century" (Yüzyılın Son Günleri) adlı albümünüz yayınlandı. Ve aslında bir bakıma 20. yüzyıl 1989'da sona erdi...

Ee, boşuna mı "Nostradamus" diye şarkı yaptım. Bende de biraz Nostradamus'luk var. Şaka bir yana, doğru, Berlin duvarının yıkılmasıyla birlikte aslında 20. yüzyıl sona erdi. Ama şarkıyı yaparken öyle bir şey yoktu aklımda, sadece o ifade hoşuma gitmişti, "yüzyılın son günleri" ifadesinin kulağa hoş gelen bir tarafı vardı.

Ünlü albümünüz "Year Of The Cat"e adını veren şarkının esin kaynağı Vietnam astrolojisi galiba...

Evet, o dönemde astrolojiye meraklı bir kız arkadaşım vardı, Vietnam astrolojisi üzerine bir kitap okuyordu, o kitabın bir bölümü "Year Of The Cat" başlığını taşıyordu. Şarkının –ve albümün– adı oradan geldi. Benim astrolojiyle bir ilgim yok, "Last Days Of Century" örneğinde olduğu gibi, şarkı yazarken, bir cümle, bir deyiş kulağıma güzel geliyor, şarkıyla beraber iyi gidiyor, hoşuma gidiyor. "Year Of The Cat" de öyle bir şeydi.

Jopehine Baker üzerine yazdığınız şarkının hikayesi nasıl?

Josephine Baker hakkında bir televizyon belgeseli seyretmiştim. Bir flashback'ti o şarkı. Birçok şarkım öyledir zaten. Bir şeyi anlatırken, aynı zamanda başka bir şeyi anlatır. 60'ların ortalarında Jimi Hendrix'e tutkundum. Hendrix Amerika'da kabul görmüyordu, star olabilmesi için İngiltere'ye, Avrupa'ya gitmesi gerekiyordu, zira onun şarkılarını hiçbir radyo istasyonu çalmıyordu: Beyaz radyolar "siyah müziği" diye çalmıyordu, siyah radyolarda da hiç şansı yoktu, çünkü onlar da rock'n'roll çalmıyordu. Hendrix'in Amerika'da dinleyicisi yoktu, daha doğrusu dinleyiciye ulaşabilecek kanalları yoktu. Dolayısıyla Avrupa'ya geldi. Josephine Baker'a da aynı şey oldu, Jimi'den kırk yıl önce. Baker'ın bir dansçı olarak o günlerin Amerikasında kabul görmesi mümkün değildi. "O günlerin Amerikası", büyük ırkçılık olaylarıyla kaynıyordu. Baker'ın sanatını icra etmesi söz konusu olamazdı; o da Paris'e geldi. Ve gelir gelmez de müthiş bir sansasyon oldu.

1984'te "Hunted In Red Square" diye bir şarkı yazmıştım, bir bölümü şöyleydi: "Yeni devrim herkese otomobil vaat etti, Kremlin'i yaktılar ve çarı geri getirdiler, kızıl yıldızların üzerine mavi sprey boya sıktılar".

Hendrix, kendisinden kırk yıl önceki Baker'ın tekerrürü. Aradan geçen zamana rağmen temelde pek bir şeyin değişmediğini görmek ilgimi çekmişti. İnsanların kendi ülkelerinde başarılı olamamaları, kabullenilmemeleri... Ve başka ülkelere gitmek zorunda kalmaları. Pek fazla değişen bir şey yok, hâlâ geçerli bu: Bazı İngiliz müzisyenler Amerika'ya gitmek zorunda kalıyor, Avrupa'ya giden Amerikalılar da var tabii. Tori Amos güzel bir örnek mesela...

Sever misiniz Tori Amos'u?

Evet, onunla birlikte bir şarkı da yazdım. "Famous Last Words"deki "Charlotte Corday", o da tarihsel bir şarkı...

Albümlerinizin birçoğunda "Soho" var, o şarkının özel bir yeri var mı?

Çok sık çaldığım bir şarkı o. Yıllar içinde birçok versiyonunu yazdım, en son hiphop versiyonunu yaptım.

Bir söyleşide Dylan'ın "Subterranian Homesick Blues"uyla W. H. Auden'ın kırması olduğunu söylüyorsunuz...

Öyle değil mi?.. Auden'ın kafiye ölçüsünü severim.

Dylan'la Auden arasında bir akrabalık var mı sizce?

Bence var. Daha çok ölçü konusunda var, kafiyede var. Benim için şiir "dupi dupi çapa daba çapa daba"dır. Şairlere o gözle bakarım, hecelere ve kafiyeye bakarım, mekanizmaya, şairlerin nasıl yazdığına bakarım. Kimisi uzun sözcüklerle ve seslilere ağırlık vererek yazar. Benimkisi kafiyecilik; Auden ve Dylan kafiyecidir, ben de öyle. Bu aslında hiphop'un önceli olan tarzdır, hiphop da aynı şeyi yapıyor: ça pa çup ça pa çup... Ritmik bir yazma biçimidir hiphop, Auden ve Dylan'ın tarzı da öyledir.

Sizin esin kaynağınız Dylan mıydı?

Sözlerde Dylan, ama gitarda değil. Gitarımın esin kaynakları çok farklı tarzlar. Shadows'dan Hank B. Marvin, Duane Eddie, Richard Thompson... Bunların hepsi birbirinden farklı, ama hepsinden etkilendim. Hepsinden bir parça vardır gitarımda.

Yeni albümde "müzikal gazetecilik" yaptığınızı söylediniz. Eski bir söyleşinizde de "sadece bir folk şarkıcısıyım" demiştiniz...

Evet, sadece folk şarkıcısıyım. Gitarı elime alıp söz söylüyorum, temelde yaptığım bu. Ben Bob Dylan'ı ve Paul Simon'ı dinleyerek büyüdüm. O zamanlar bizim gibilere folk şarkıcıları diyorlardı, şimdi ne diyorlar bilmiyorum. Aslında folk şarkıcılığı bir tür müzikal gazetecilik değil mi zaten?

Yeni albümde "Turning It Into Water" dikkatimizi çekti. Şarabın suya dönüşmesi...

"Turning It Into Water" melodik bir parça, genellikle ritmik şarkılar yazıyorum, melodi üzerine pek kafa yormam, ama bu albüm bayağı melodik oldu... *(mırıldanıyor)* Da ra da da... Sözlerde pek bir şey yok, mırıldanılacak bir şarkı sadece.

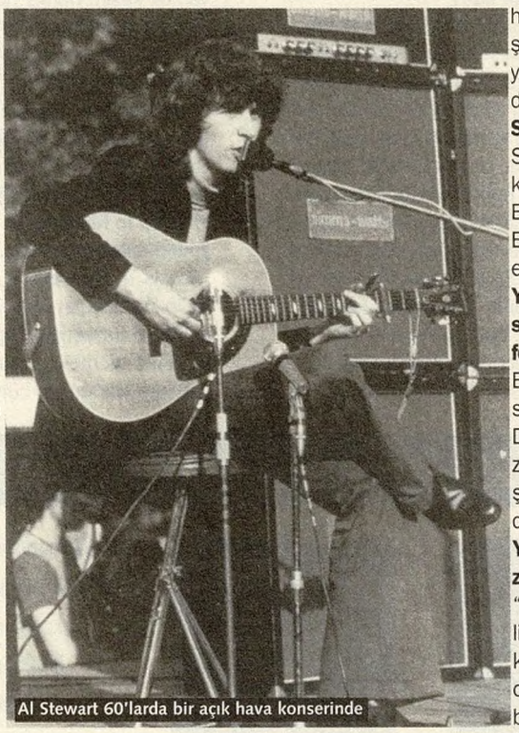

Al Stewart 60'larda bir açık hava konserinde

Ama kavramsal olarak düşündürücü, karşıtını, "suyun şaraba dönüşmesi"ni düşündürüyor mesela...

Şarkıda, insan aşık olduğunda her şeyin güzelleşeceği, dünyasının pembe güllerle donatılacağı, suyun şaraba dönüşeceği düşünülüyor. Fakat, bazen tersi oluyor, yanlış insana aşık oluyorsun ve şarap suya dönüşüyor. *(gülüyor)*

"Under A Wine Stained Moon"un hoş bir haiku duygusu var...

Evet, ilginç bir duygusu var. Birkaç imgenin iç içe geçmesiyle ortaya çıkan bir şarkı oldu o. Terkedilmiş bir bir kumsalda plaj şemsiyeleri uçuşuyor, turist sezonu bitmiş, herkes evine, işine gücüne dönmüş, rüzgar esiyor, gökte şarap lekeli bir ay... Barcelona'da, deniz kenarında bir yerde konser vermiştim. Konser sonrasında kumsala inmiştik, gece saat üç gibiydi. Dalgaları seyrediyordum, şarabî bir ay vardı...

Söyleşi: ***Yücel Göktürk***

FARKLI TARZLAR, FARKLI TADLAR...

YANNIS SAOULIS

KARŞIYAKADAN GÜLDESTE

Türk ve Yunan müzikleri
ile süslenmiş şiirler....

KAYIKÇI

Yannis Saoulis'in "Kayıkçı"
filmi için hazırladığı müzikler

ANATOLİKİ PİLİ

Türk ve Yunan müziklerinin
çok başarılı bir sentezi

SAN MAGAMENO

Unutulmuş rebetiko şarkıları
ve kendine has bir yorum

hammer MÜZİK
Mühürdar Cad. Akmar Pas. No: 70/12, Kadıköy 81300 İstanbul - Tel: (216) 348 99 98
Faks: (216) 414 32 92 - E-mail: hammer@hammermuzik.com - Web: hammermuzik.com

Cemali

Cem ve Ali kardeşler farklı hamurdan iki müzisyen. Bu piyasada kendilerini haklı olarak fena halde yalnız hissediyorlar. Ama onların yokluğunda, eksikliklerini hisseden yığınla hayranları olduğu da aşikar. Anadolu ezgileriyle rock-elektronikanın mesut izdivacı görünümündeki "Hayat?" isimli yeni albümlerini dinledik ve bir akşam evlerine baskın yaptık.

ŞAKA ŞUKA MAKA BUSH

En son, "Youh Youh" albümü çıktığında sizinle görüşmüştük. Hesap ettik, üçbuçuk sene olmuş. Bu kadar zamandır neredesiniz?

Cem: Doğru. Baba parası yemediğimize göre, ne yedik ne içtik, değil mi?

Ali: Eski plak şirketiyle çok problemlerimiz oldu, onlardan kurtulmamız birbuçuk sene sürdü... "Yuh Yuh" şarkısını RTÜK'ün yasaklaması yüzünden, sanki ortada hiç yokmuşuz gibi bir izlenim oluştu. Ama epey konser verdik. "Yuh Yuh" batı bölgelerinde pek ilgi görmedi ama, doğuda çok hareket yarattı. Ayrıca biz televizyona filan çıktığımızda, havadan sudan değil, bir takım sosyal problemlerden de bahsediyoruz. Bu bir ilgi yarattı. Çok şaşırtıcı bir şey daha var, "Yuh Yuh"u zannedildiği gibi solcu şarkısı olarak düşünmedi herkes. Mesela Diyarbakır'da üç konser verdik. Spor salonunda, *(eliyle önce "zafer" işareti, sonra da "kurt" işareti yapıyor)* bir grup bu hareketi, bir grup bu hareketi yapıyor, ortalarında da polisler... Ve polisler dahil, herkes "Yuh Yuh"ta kalkıp oynuyor. Şarkıyı tekrar tekrar söylüyoruz. Demek ki herkesin sisteme yuh çekmek için bir sebebi var...

Cem: Almanya konserlerimiz de oldu. Amerika'da yaşadığımız halde, türküler söylememiz çok enteresan geliyor ordaki Türklere. Bir konserde ön sırada yaşlıca bir adam vardı, sürekli bize bağırıp duruyor: "Söyleyin, söyleyin, Amerika'dan geldiğinizi söyleyin!.." Allah allah, niye böyle bağırıp duruyor, acaba Amerika'dan geldiğimizi söyleyip hava atmamızı mı istiyor, ne alakası var diye düşündük. Meğer Almanya'daki genç kuşaklara bizi örnek gösteriyormuş anne-babalar. Amerika'da yetiştik ama, özümüzü kaybetmedik gibilerinden...

Türkiye'de birine benzetildiğin zaman rağbet görüyorsun. Şebnem Ferah'ta bir Björk görüyorum. İnsanlar da bunu görüyor ve hemen birbirine benzeyenleri yan yana koyuyorlar. Peki Cemali? Şuraya koysam olmaz, bunun yanına koysam olmaz. Bir takım garip çocuklar.

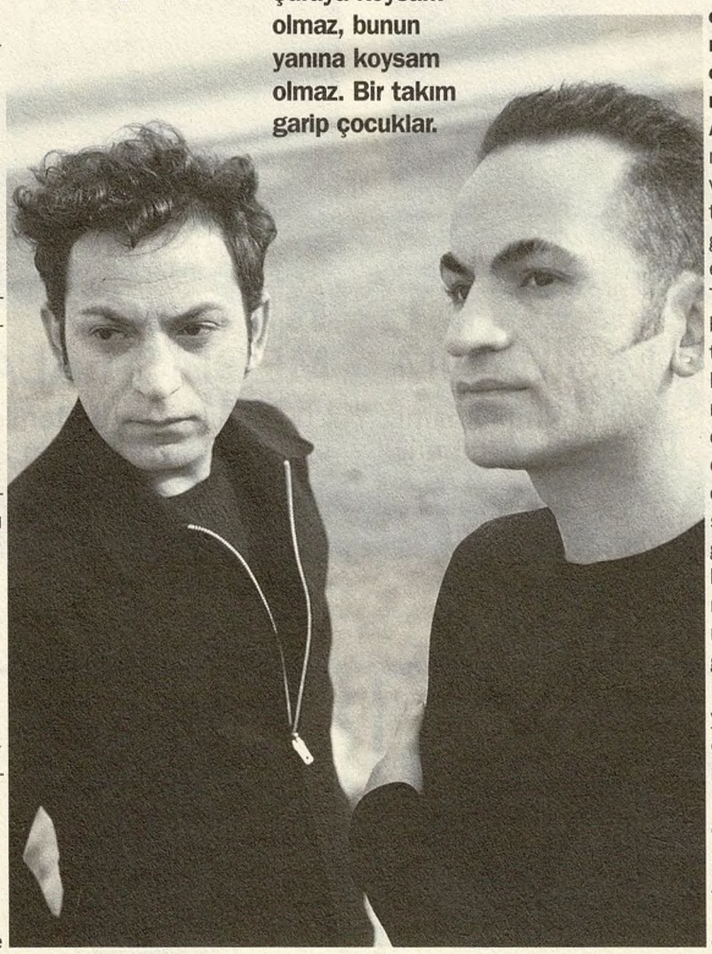

Amerika konseriniz de oluyordur herhalde...

Ali: Amerika'da world music camiasında etkiniz. Festivallere katılıyoruz. 96'da "Whirl" albümümüz çıkmıştı zaten, world music radyolarında özellikle "Dönence" parçası hâlâ çalıyor, çok seviliyor. Emusic.com adında, dijital ortamda müzik satan Amerika'nın en büyük şirketi –hatta Rolling Stone dergisini de satın aldılar– bizim o albümü bünyesine aldı, satıyor. "Terra Mundi" ismindeki compilation albüme de "Dönence"yi dahil ettiler. Uzakdoğu'dan, Ortadoğu'dan, Balkanlar'dan sanatçıların yer aldığı bir albüm.

Ama sizin tercihiniz burada olmak, müziğinizi burada yapmak, değil mi?

Ali: Dışarıda yaşayan herkes kendi ülkesinde, kültürünü aldığı yerde her zaman bir şeyler yapmak ister. Dışarda yaşamayan bunu bilmez... Ayrıca biz Amerika'da bile hep Türkçe şarkılar söylüyoruz, hemen hemen hiç İngilizce parça yapmadık.

Cem: Zaten dünya müziğinde İngilizce çok ciks kaçıyor açıkçası. Hiç mistik değil. *(gülüyor)*

Ali: İnsanların halay çekmesi için müzik yapmıyorsun orda. Orda daha "müzikal" olması lazım... Kendi şarkılarımız haricinde türkülerden, gazellerden de söylüyoruz. Konser havasından ziyade, dinleti havasında oluyor.

Mesela demin anlattığınız Diyarbakır'daki konser size daha mı yakın? Burda yaptığınız müzik mi tatmin duygusu yaratıyor, ordaki mi?

Ali: Mesela Diyarbakır'da, söylediğin sözleri paylaşıyorsun, senin dilinden anlayan insanların karşısında onlarla birlikte deşarj oluyorsun. Öbür tarafta ise "Türkiye'de böyle bir müzik vardır, biz Cemali olarak bu müziği aldık, şu forma soktuk" gibi bir mesaj vermiş oluyoruz ister istemez. Sınavda gibiyiz biraz. Sanki sadece aracıyız, tanıtma memuruyuz. Bir tarafta şarkıyı seninle birlikte söylüyorlar, öbür tarafta dinleyip "hmmm" yapıyorlar.

Cem: Amerikalılara sadece ilginç geliyor. Film izliyor gibiler. Ama Ortadoğulular çok keyif alıyorlar. İranlılar, Araplar full doyup gidiyor.

Ali: Bazen istek yapanlar da oluyor. İranlılar, Yunanlılar İbrahim Tatlıses ister. O zaman Cem, İbo'dan bir-iki tane patlatır. Çok iyi söyler.

Cem: "Ölürsem Kabrime Gelme"yi de söyleriz, "Mavi Mavi"yi de söyleriz.

Ali: Orda, seyircinin yarısı, meraklı beyaz Amerikalılar oluyor, diğer yarısı da başka milletlerden insanlar. Yaş grubu olarak da, pek gençlerin ilgisini çekmiyor. 25-30 yaş ve daha yukarısı ilgi gösteriyor.

Dünya müziği tartışmalarında iki kutup var: Batı ülkelerindeki "renkli", göçmen, azınlık nüfusu bir pazar olarak gören plak endüstrisinin bu insanlara da plak satma isteği bir tarafta; söz konusu azınlıkların kendilerini ifade etme arzusu ve bu arzuyu endüstriye kabul ettirmesi ise diğer tarafta... Sizce hangisi akla yatkın? Nasıl oldu da bu kadar büyük bir trend haline geldi dünya müziği?

Ali: İki taraf da dengede bence. Dünya müziğinin artık maddi olarak dönüşümü var, yatırımın karşılığı geliyor. Öbür taraftan da, sahiden çok olumlu kültürel bir güç çıkıyor ortaya. Amerika'da bütün eyaletlerde world music festivalleri var. Tuva müziği yapan kalabalık bir grubu bile, dünyanın öbür ucundan uçakla getirebiliyorlar. Ama bizim açımızdan bakarsak; Hindistan'ın bilmemne yöresinin müziğini oturur dinlerim, "vay be" derim belki ama, kendimi bulamam onda. Ama world müziğe empoze olmak çok iyi, o zaman herkesi eşit görebiliyorsun, Arap müziği ya da arabesk duyduğun zaman "aman, Arap müziği, bu ne biçim müzik" demiyorsun. Sadece iyisi mi kötüsü mü diye bakıyorsun... World music'de bir de şu tartışma var: Bizim gibi etnik ögeleri alıp modernize edenler, bir de "pure" şekilde etnik müzik yapanlar. Bazı yapımcılar tamamen saf olsun istiyor, içinde hiçbir Batı enstrümanı, elektronik ses olmasın istiyor... Modernize edilmiş şekli, eğer iyiyse, bizi daha çok tatmin ediyor. Bateriye, keyboard'a, gitar riff'ine o kadar aşinayız ki.

Ayrıca neyin ne kadar saf olduğunu kim bilebilir? Mesela şimdi bakıldığında Hacı Arif Bey saf gelebilir ama, kendi döneminde dejenerasyonun simgesiydi...

Ali: Evet, belki bundan 40 sene sonra, Tarkan'ın yaptığı parçalar saf kategorisine girecek. Sanat müziği olarak kabul edilecekler.

Amerika'da dünya müziğinin bir parçası olarak değerlendiriliyorsunuz. Peki ya burda, Türkiye'de sizi hangi kategoriye sokuyorlar?

Ali: World müzikten geldiğimizi söylemenin burada pek bir anlamı yok tabii. İlk çıktığımızda müziğimize "alternatif müzik" dendi. Ki gerçekten alternatif klasmanına girmek zorundayız, başka yere zor gireriz. Düz rock değil,

düz tekno değil, pop hiç değil. Nereye sokacaksın bizi? Böyle deneysel şeyler yaptığın zaman da bu sefer insanlara "sanatsal" bir albüm yapmışsın gibi geliyor.

Cem: Bazen "bu çocuklar Anadolu rock yapıyor" diyorlar bizim için. Halbuki bu yeni kuşak tipik Anadolu rock yapanlara gıcık da oluyoruz.

Ali: "Yuh Yuh"un altyapısı, bağlamayı çıkar, tamamen endüstriyeldir. Rock deyince gitar akla geliyor. Halbuki rock demek, gitar demek değildir, bir tavırdır. Karşı çıkar, anarşisttir, aşkı bile anlatırken daha farklı boyutta anlatır. Ama Türkiye'de biraz power bir gitar sesi duydukları zaman, ya da klibinde gitarıyla yürüyen birini gördükleri zaman, "tamam, bu rock'çı" diyorlar. Bu yeni jenerasyon Anadolu rock'çılara gerçekten gıcığız. "Biz Anadolu'nun bağrından çıktık" diyen gerizekalılar var, peki biz nerden çıktık? "Biz topraktan geldik" diyorlar, biz sanki havadan geldik! *(gülüyor)* 70'lerdeki müzisyenlerin hepsinin kalbimizde yeri var, onlardan bahsetmiyoruz.

Cem: Şişirme Anadolu rock'çılardan bahsediyoruz. Cem Karaca'nın tavuk sesi versiyonlarından... *(gülüyor)*

Yine de "Hayat?" Cemali'nin en gitarlı albümü olmuş.

Cem: Diğer albümler biraz daha elektronik ağırlıklıydı. Enstrümanların dağınık kullanıldığı albümlerdi. Zurna da, ney de kullanabiliyorduk. Bazı parçalarımızda jungle vardı, hip hop vardı, düğün havası vardı. Ama "Hayat?" albümünün daha organik olmasını istedik. Konularımız da organikti çünkü: İç hayat, iç hayatın dışa yansıması ve dış hayat, kısaca hayatı anlatan bir albüm. Bazı parçalarda, önce kendi içine bakıyorsun, bazı şeyleri kendi içinde sorguluyorsun, sonra dışarı çıkıyorsun, dış hayatı sorguluyorsun... Elektronik background'umuzdan vazgeçecek değiliz, bu albümde de o sesler yine baskın ama, canlı enstrümanları, canlı davulları, gitarları birçok parçada kullandık. Ama yine de Cemali gitarlarıdır bunlar.

Ali: İlk iki albümde, Türkiye'de müzik yapıyor olmamız heyecanlıydı bizim için. Düşündük ki, madem bu fırsat bize verildi, birçok enstrümanı müziğimize katabiliriz. Kendi kendimizi tatmin etme gibi bir şey vardı. Bütün enstrümanlar geliyor, sonra geçip gidiyordu. Böyle yapınca, Türkiye'de insanları biraz zorladık gibimize geliyor. Biz enstrümanları dağıttıkça, insanlar da dağıldılar. "Bunlar ne müziği yapıyorlar" diye düşünmeye başladılar. Türkiye'de insanlar müziği mutlaka bir başkasına benzeterek algılamaya çalışıyor. Amerika'da, Avrupa'da başkasına benzemek kötü bir şey kabul edilir. Eğer ben U2'ya benziyorsam hiç hoşlarına gitmez, bir kere konserime gelmişse bir daha gelmez. "U2 dinleyeceksem, U2 konserine giderim" diye düşünür. Türkiye'de tam tersi, birine benzetildiğin zaman rağbet görüyorsun. Şebnem Ferah'ta bir Björk görüyorum. İnsanlar da bunu görüyor ve "şu şunun gibi, bu bunun gibi" diyerek hemen birbirine benzeyenleri rafta yan yana koyuyorlar. Peki Cemali? Cemali ortada öylece duruyor. Şuraya koysam olmaz, bunun yanına koysam olmaz. Bir takım garip çocuklar. *(gülüyor)* Böyle olunca da, devamlı kendini filozof gibi anlatmak zorunda kalıyorsun. Bu albümün organik olmasının sebebi de bu. İnsanların rahatlıkla algılayabilecekleri enstrümanlar olsun istedik. Gitarla bugüne kadar çok flörtleşmemiştik, elimizin altında da çok iyi gitaristler vardı. Mesela Scott diye bir arkadaş klavyesi geniş olan Warr-gitar çaldı, Kanadalı Lumin grubundan Jeff vardı...

Paparazzi gibi programları yeğlemiyoruz. Mahzuni Şerif'i Televole'de görsek "n'aptın Mahzuni baba" deriz. Cem Karaca'ya çok kızdık: "Star: Halkın Gazetesi!" gibi bir laf Cem Karaca'ya yakışmıyor.

Bu albümde şarkılar esnasında gitar olacağını önceden tespit edip sonra mı gitarcıları buldunuz?

Ali: Konsepti olduğu gibi biz belirledik. Aranje ederken gitara göre yazdık. İşi gitarcılara bırakmadık. "Sen ne büyük gitaristsin, gel bu parçaya riff yaz" demedik. Ama tabii birebir çalacak halleri yok, bizim belirlediğimiz ana temanın içerisinde müzisyene freedom verdik.

Özellikle sevdiğiniz bir gitarist var mı rock tarihinde?

Ali: Gitar müziğini çok iyi bilen insanlar değiliz, ama U2'nun gitaristi The Edge'i severiz. The Cure'un gitaristinin tonlamaları hoşumuza gider. Gitar zaten biraz tonlama işi, pedal işi. Gitarda teknik önemli değil bizim için, özellikle elektrik gitarda.

Şimdi artık nihayet birilerine benzediğinizi düşünüyor musunuz? Madem birilerine benzemek olumlu bir şey Türkiye'de?

Ali: Hayır, bu demek değil ki, sistemin kurbanı olduk. Albümü dinlediklerinde, gene bu piyasada böyle bir albüm olmadığını görecekler. Algılanması kolay olsun istedik sadece. Belki birilerine benzetirler. Mesela "Duymak İstiyorum"u herkes Bruce Springsteen'in "Streets Of Philadelphia"sına benzetti. Doğru, drum-loop aynıydı, ama melodik yapısının hiç alakası yoktu. Bizimki çok doğulu bir parçaydı. Zaten Springsteen'i çok sevmeyiz.

Cem: Springsteen'i tavır olarak, felsefik olarak severiz. Bazı parçaları da güzeldir. Çok vurucu baladları var. Ama temelde Amerikan müziği bizi pek heyecanlandırmıyor.

Ali: Ben eskiden, çalıştığım mağazada bir kere Bruce Springsteen'i görmüştüm. Yanında bodyguard'mış, şuymuş, buymuş hiç yoktu. Ve nereye baktı biliyor musunuz? Ucuzluk reyonlarına baktı, ordan tişörtler aldı. Sonra kasaya geldiğinde, "o musunuz?" dedik. "Evet" dedi. O kadar cool ki. Oysa dünyaca ünlü bir adam. Türkiye'de bu olacak iş değil. Bizimkiler kendini megastar sanıyor. Popüler olup, çok satıp snop takılan bir sürü insan var piyasada. İki aranjman yapmış, çok satmış, sanki olmuş Brian Eno! Bu piyasada müzik yapmak o yüzden daha zor.

Kendinizi yalnız mı hissediyorsunuz Türkiye müzik piyasasında?

Cem: Türkiye'de insanın gözüne bir şeyi sokmadıkça hiçbir şey olmuyor. Albüm satamıyorsun. Bizim bir ortamımız, bir çevremiz yok. Sağa sola gidip kendimizi satmayı da bilmiyoruz. O yüzden elimizden gelen en iyi müziği yapmaya çalıştık. Kendimizi satamadığımız için bari müziğimiz iyi olsun istedik.

Ali: Bu bizim Türkiye'de yaptığımız son albümümüz olabilir. Sonra bilmiyorum ne yaparız. Anasının kuzuları değiliz. Şimdiye kadar hep çalıştık, ailece çok fakir zamanlarımız da oldu, varlıklı zamanlarımız da. Şimdi elimizde tek güvendiğimiz şey şu albümümüz.

Cem: Sabah Şekerleri gibi programlarda kendimizi çok garip hissediyoruz. Paparazzi gibi programları da yeğlemiyoruz. Televolelerden "hadi çocuklar, sizi bir mankenle yakalayalım" diye bizi kafalamaya çalışıyorlar. Çok oluyor böyle şeyler. Bu sefer plak şirketimize söyledik, "şimdiden şu konuda anlaşalım, biz şu şu programlara çıkmayız" dedik. Ne kendimize yedirebiliriz, ne de Cemali dinleyicisi bundan memnun kalır. Biz de Mahzuni Şerif'i Televole'de görsek "n'aptın Mahzuni baba" deriz açıkçası. Cem Karaca'ya çok kızdık mesela: "Star: Halkın Gazetesi!" gibi bir laf Cem Karaca'ya yakışmıyor. Doğruya doğru. Gerçi kızmamaya çalışıyoruz, Cem Karaca'nın ekonomik durumunun hiç iyi olmadığını biliyoruz.

Neden albüm için "hayat" gibi bir konsept seçtiniz? Neden hayat ve neden soru işareti?

Ali: Hayat kelimesi çok geçiyor şarkı sözlerinde. Hayatın bir parçasını da olsa anlamaya, sorgulamaya çalışan sözler. Hatta önce albümün adını sadece "?" koyacaktık. "Aman, bu da marjinal kaçacak" dedik. Belki bizim gibi insanlar severdi. Ama olay iyice dallanıp budaklanacaktı. Birileri bize bir şey sorduğunda derin konulara girmeyi istemiyoruz artık. İnsanlar çok akıllı insanları pek sevmiyor Türkiye'de. Kızlar da hiç sevmiyor. *(gülüyor)*

Albümde "şaka" sözcüğü de çok geçiyor. Mahzuni'nin yanısıra, siz de "Hayatın şakası var mı" diye soruyorsunuz...

Cem: Bizim yapımızda zıt yönlerimiz çok. Soft, cici-bici tarafımız da var, ama öbür taraftan kafa tutacak parçalarımız da var. Mahzuni babanın "Şaka şuka maka der iken"ini senelerdir dinliyorduk. Bunu albüme almak istediğimizde endüstriyel altyapı belirdi kafamızda. Ama bu sefer "Yuh Yuh"daki gibi bağlama kullanmak istemedik. Bu şarkıyı söylerken Bush gözümüzün önüne geliyor, nefret ediyoruz ondan.

George W. Bush?

Ali: Evet. Parçanın başında radyodan konuşma sample'ları var. Seçimler öncesi, Bush'un başa gelirse stratejilerinin ne olacağıyla ilgili bir konuşma. Bu konuşmayı iki eski wah wah pedalıyla intro'ya yedirdik... Babası geldi, dünyayı allak bullak etti, oğlunun ne olduğu da suratından belli. İtoğlu it. Amerika için hiçbir şey değişmeyecek ama, dünyada her şey değişecek. İlk stratejileri askeri yığınak yapmakmış. Bir de Amerika üzerinde, görünmeyen sanal bir zırhlı yapmak istiyorlarmış. Bütün Amerika'nın üstünü nükleer ataklara karşı koruyacakmış. Düşünsenize, dünyadan kendilerini izole ediyorlar.

Cem: Cibinlik gibi. Sivrisineklere karşı. *(gülüyor)*

Ali: Öbür projeleri de Alaska'da petrol çıkarmak. Zaten buzlar erimeye başlamış Alaska'da. Adamların dünya umurunda değil. Çok yakında Ortadoğu'da yine savaş çıkaracaklar. Filistin-İsrail barışı da olmayacak. Çin'de de içsavaş çıkaracaklar. Bu söylediğimi unutmayın. "Şaka şuka maka der iken," adamlar yine kendilerini başa getirdiler. Mahzuni babanın dediği gibi, "geçti artık gereken".

Böylesine kirli iktidarlarda insanlardaki muhalif duyguları kabardığı da söyleniyor... Amerikalının biri bizim bir arkadaşa şöyle demiş: "Bush geldi, iyi müzik asıl şimdi başlayacak."

Cem: Kim söylemişse çok iyi söylemiş. Sanat camiası çok demokrattır Amerika'da. Kesinlikle yeni bir başkaldırı gelecek. Evet, insan kötü şartlar altında daha iyi müzik yapıyor.

Ali: Mesela İrlanda'dan çok iyi müzikler çıkıyor. Hiçbiri de burjuva ailesinden gelen çocuklar değil. Anadolu'nun bastırılmış insanlarından pek farkları yoktur İrlandalıların. Bizim buradan da çıkmalı bence bir şeyler... Mutlu olduğun zaman, ekonomik durumun iyi olduğu zaman, her şey tozpembey-

→17

Cemali: Soldaki Cem, sağdaki Ali

ken, ben ne bileyim *(düşünüyor)*, herhalde caz filan yaparsın. *(gülüşmeler)* Ciddi diyorum. Çok zenginler çok yaratıcı olmuyor. Zaten yaratıcı olsa zengin olmaz. *(gülüyor)* Valla, bana öyle geliyor.

Bizim popçular kuşağı, Kenan Doğulu'sundan Şebnem Ferah'ına kadar herkes, senelerdir süren berbat iktidarlardan, postmodern darbelerden gayet memnun... 70'lerin popçuları en azından sosyal demokrat insanlardı.

Cem: Eskiden ya sola ya sağa kayardı insanlar. Kendilerini en azından bir şey yapmak zorunda hissederlerdi. Şimdiki gençlik için anne babalar ne diyor biliyorsunuz: "Benim çocuğum çok akıllı, hiç böyle şeylere girmez". Aslında akıllı olduğundan değil, aptal olduğundan öyle şeylere girmiyor. Özal sonraki jenerasyonda tavır diye bir şey yok, televizyonlarda "lay lay lom"dan başka ne izliyorlar ki!

Ali: Bomboş beyinler yetişmiş. Beyinleri yıkanmış. Ya da beyinleri yıkanmış demek yanlış olur, bence beyni yıkanmış bir sistemin içine doğmuşlar. Türkiye gibi ülkelerde bu çok tehlikeli. Bu çocuklar, ekonomisi yokolmuş, ortasınıfı tamamen ortadan kaldırılmış bu ülkede elbette isyan edecekler, ama çok gerizekalı bir isyan olacak bu. Çok agresif bir tepki olacak, mafya gelecek... Ya da genç kızların fahişeliğe sürüklendiği Filipinler'e dönecek Türkiye'nin hali. "Yuh Yuh" gibi parçaların batı bölgelerinde algılanması o yüzden zor. Bazıları soruyor, "sizin 'Yuh Yuh' diye bir parçanız var, orda neyi yuhluyorsunuz?" Kaç kere başımıza geldi. Zannediyorlar ki bizim bir sevgilimiz varmış da, bizi terketmiş, onu yuhluyoruz.

Bush'a gıcığız. Babası geldi, dünyayı allak bullak etti, oğlunun ne olduğu da suratından belli. İtoğlu it. "Şaka şuka maka der iken," adamlar yine kendilerini başa getirdiler. Mahzuni babanın dediği gibi, "geçti artık gereken".

Aşık Mahzuni Şerif sizin için ne ifade ediyor?

Ali: Türkiye'de belli başlı tarzlar arasında bizce bir sanat müziği var, bir halk müziği var, bir de aşık müziği var. Bazıları türkü, halk müziği ve aşık müziğini birbiriyle aynı zannediyor, birbirine karıştırıyor. "İndim derelerine, kaytan bıyıklarımı sürsem nerelerine" türküsüyle Tarkan'ın "Oynama şıkıdım şıkıdım"ı arasında pek fark yok. Ama aşık müziğinde rock'ın anlatım üslûbunu görüyoruz. 60'ların, 70'lerin sistemi sorgulayan müziğiyle paralellikler var. Yazarlarken çok kişisel, çok içten kopan bir duyguyla yazıyorlar. Mesela Neşet Ertaş belki bu kadar sert şeyler yazmıyor ama, o kadar içten ki. Televizyondaki halk müziği korolarından o kadar farklı ki. Kesinlikle aynı kefeye konamaz.

"Frekans" isimli şarkınızdan bahsedebilir miyiz?

Ali: Teknolojinin insan hayatını etkilemesi ve kontrol altına almasını anlatan bir şarkı. Böyle bir şarkı ancak high-tech bir dans parçası olabilirdi... İnsanlar internetle o kadar içiçe ki, gerçek hayatan kopmuş gibiler, oradan sevgili buluyorlar, sabahtan akşama kadar chat'leşiyorlar. Normal hayatta bile konuşurken parmakları klavye başındaymış gibi böyle gidip geliyor, sanki chat'leşiyorlar... Teknolojiyi yaratanlar hayatımızı satın almak istiyor. En yüksek model bilgisayara 2000 dolar veriyorsun, beş ay sonra daha yeni modelini çıkarıyor. Bir sene önceki teknoloji artık işlemez oluyor. Seni tutsak ediyor. Afedersiniz, bokunu çıkardılar işin. Eskiden bir televizyonu, bir buzdolabını on sene, yirmi sene kullanabiliyordun. On sene kullanılan bilgisayar var mı? İnternet yuppie'leri türedi şimdi Amerika'da, bir günde web sayfası tasarlamış, reklam almış, zengin olmuş tipler.

Amerika'ya hiç gitmeseydiniz ne olurdu, hiç düşündünüz mü? Neler kattı Amerika, Cemali'nin müziğine?

Ali: San Francisco müzikal açıdan çok aktif, bir sürü trend'lerin başladığı bir şehir. O ortamda yetiştik. Endüstriyel müzik dünya çapında popüler değilken biz endüstriyel müziğe bayağı girmiştik. Hardcore'una da girdik. Akordu bozuk bir piyano, bir keman ve hızarlarla müzik yapılan konserlere de gittik. *(gülüyor)* Tabii biraz daha popüler olan Ministry, Skinny Puppy'ye de gittik. Yelpazemiz geniş, aynı zamanda world müziğin içindeydik: Önce ailemiz bu işin içine girdi. Bizimkiler, Tosun ailesi. Böyle etkinlikler olduğu zaman, Türkiye'den bir lezzet de olsun diye bizimkileri de çağırıyorlardı. Bu sayede dünyanın başka ülkelerindeki insanların konserlerine de gitmeye başladık. Bizim hayatımız böyle: Öyle bir şeyiz ki, çok modern de olabiliyoruz, babaannemizle oturup köy sohbeti de yapabiliyoruz. Bir kategoriye girmekten hoşlanmıyoruz. Girsek bile durmayacağız, lopp diye çıkacağız ordan, biliyorum. Bir şekilde yine insanları bazı yerlerde şok edeceğiz.

Evde endüstriyel plaklar dinlemeniz Tosun ailesinin fertleri tarafından nasıl karşılanıyordu?

Ali: *(gülüyor)* Bizim babamız zaten uçuk biri. Daha önce oraya terzi olarak gitmiş, biliyorsunuz. Amerika'nın çok değişik yerlerinde yaşamış. Biz yetişirken, babadan çok arkadaş gibiydi. "Baba" lafı bile bana hâlâ tuhaf gelir söylerken. Mistisizmle ilgilenen, araştırmacı, modern bir adam. Şu anda Arizona'da yaşıyor, birdenbire Kızılderili şamanizmine merak saldı. Kafasına esti, bastı, Arizona'ya gitti... Annemiz klasik bir kadındır, "ana"dır, ama bizi kabullenmiş biridir.

Cem: Ve babamızı da kabullenmiş biridir. *(gülüyor)*

Ali: Babamız çok bilgili, kültürlü, self-made bir insan, her şeyi okur. Akşam aklına geliyor, sabah kalkıyor, arabasına atlayıp Arizona'ya gidiyor. Ertesi hafta telefon ediyor: "Arizona'dayım, burayı sevdim, buraya yerleşeceğim..." Türkiye'de bunu kaç kişi yapar ki? Amerika'da bile bunu yapan yok. Geçen ay buraya gelmeden evvel babamla konuştum. "Hiç sorma, bu orospu çocuğu beyazlar hepsini dejenere etmişler, ya uyuşturucu müptelası ya da tamamen entegre olmuşlar" diyordu. Kızılderili kültürü yok olmuş. Varsa bile onu beyazlar kültürel şenliklerle yeniden yaratmaya çalışıyor.

Sizin şarkılarınızı beğeniyor mu?

Ali: Sözleri çok beğeniyor. Ama müzikal olarak modern müziklerle pek arası yok. Zaten onunla konuşmamız, okulda çok samimi olduğumuz profesörlerle konuşmak gibidir.

Cem: Babaannemiz bazen "çocuklar, niye Kubat gibi türkü söylemiyorsunuz" der. *(gülüyor)*

Babanız gittiği yerlere sazını da götürüyor mu?

Ali: Götürmese bile sonradan istetiyor, yolluyoruz. *(gülüyor)*

Cem: Bizimki saz beğenmiyor. Bazen burdan iyi paraya bağlama alıp götürüyoruz. Beğenmiyor. Davudi, doyurucu ses istiyor. Dedeler gibi çalmak istiyor. Çok güzel bir sesi var. Mersiye, gazel söyler. Bir plak yapsa bence acayip tutar. Söyleyince mest oluyorsun. Harabi'den, Nesimi'den, Mahzuni'den söyler, Neşet Ertaş'ı çok sever. Küçükken beraber çıkıyorduk konserlere.

Türkiye'ye hiç gelmiyor mu?

Ali: Birkaç kere geldi. Burda hepimizin sinir olduğu şeyler ona daha da sert geliyor. Televizyonu seyrediyor, "allah belanızı versin" diye sinir kesiliyor. "Olmuyor çocuklar, olmuyor" diyor... Kırk seneye yakındır orda çünkü.

Cem: Radikal dönemlerimizde, underground müzik dinlediğimiz, "gothic" tribine girdiğimiz dönemlerde, saçlarımız, başlarımız, kıyafetlerimiz bir acayip olmuştu. O zaman ufak bir aile toplantısı yapardık. Ailede en açık görüşlü olan amcamızdır. O bile yutkunurdu. Ne diyeceğini, nerden başlayacağını bilemezdi. *(gülüyor)*

Ali: Amcamızı da çok seviyoruz, o da aşık geleneğinden, aşık müziği yapar. Malatya'da yaşıyor, orda yerel bir televizyonda program yapıyor, resmen "godless", korkusuz biri. Çıkıyor, günlük yerel problemleri patır patır söylüyor. Kendi yöresinde, kendine göre değişim yaratmak istiyor. Bu çok güzel. Oysa Malatya biraz tutucu bir yerdir, adamı vurup öldürürler... Bir de çok sevdiğimiz bir kuzenimiz var, o da hapiste. Anarşist ruhlu biri. Biz bile ondan korkuyoruz. *(gülüyor)* Radikalizmi pek sevmeyiz ama, kabul etmek lazım, bu insanlar yaratıcı olur, değişim yapmak isteyen insanlardır. Bu bizi çekiyor.

Şanslı bir ailede yetiştiğinizi düşünüyor musunuz?

Ali: Kesinlikle. Feodal bir ortam olmayınca, her yer insanın ailesi olabiliyor. Bazı dezavantajları da var tabii. Biz lise döneminden beri hep kendi kendimizi support ettik. "Baba bize biraz para ver" gibi şeyler hiç yapmadık. Üniversitede full time çalışıp part time okuyorduk. Amerika'da hemen hemen herkes zevkine bile olsa çalışır, bizim aileden bazı kuzenler hiç çalışmadı, fıstık gibi ana-baba parasıyla en pahalı üniversitelerde okudular. Bunları görünce biraz gıcık oluyorduk tabii. *(gülüyor)*

Cem: Babam, biz ortaokuldayken bile, anlasak da anlamasak da sürekli ➜

"İthaki Kitaplığı" büyüyor!

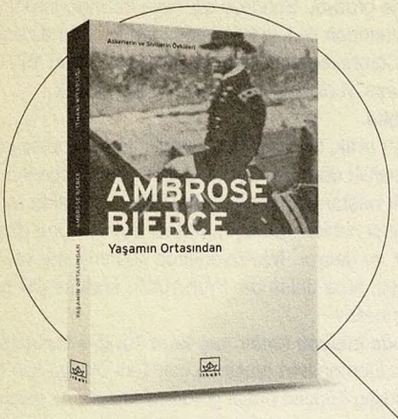

Ambrose Bierce **Yaşamın Ortasından**
Çeviren: Dost Körpe

J. M. Coetzee
Barbarları Beklerken
Çeviren: Dost Körpe

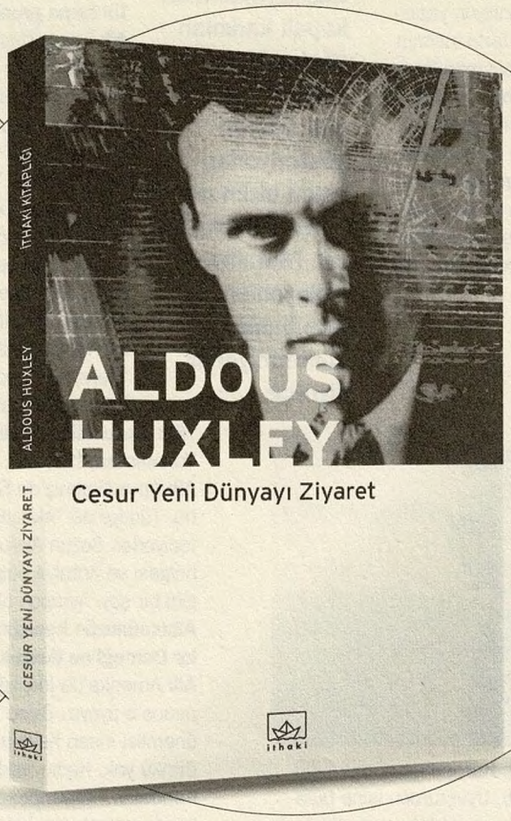

Aldous Huxley **Cesur Yeni Dünyayı Ziyaret**
Çeviren: Savaş Kılıç

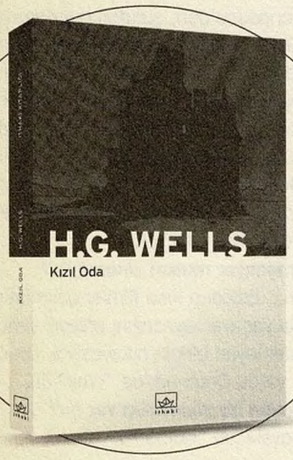

H. G. Wells **Kızıl Oda ve Diğer Öyküler**
Çeviren: Ardan Tüzünsoy

Edgar Allan Poe
Bütün Hikâyeleri 1
Bütün Hikâyeleri 2
Çeviren: Dost Körpe

Mircea Eliade
Bengal Geceleri
Çeviren: A. Nüvit Bingöl
Mistik Öyküler
Çeviren: Berat Çelik
Yaşlı Adam ve Bürokratlar
Çeviren: Gamze Sarı

H. P. Lovecraft
Cthulhu'nun Çağrısı
Çeviren: Dost Körpe
Deliliğin Dağlarında
Çeviren: Barış E. Alkım

ithaki

www.ithakiyayinlari.com

bize bir şeyler anlatırdı. Bir baba olarak değil, bir dost gibi. Arkadaşlarımızdan çok daha fazla şey biliyorduk hep. Bir kopukluk oluyordu arkadaşlarımızla aramızda. Çocukluğumuzu yaşayamadık bile diyebilirim.

Orda bir takım "tartışma grupları"nda yer aldığınızı duyduk. Nasıl gruplar, nasıl tartışmalar bunlar?

Ali: Birkaç aile, birkaç arkadaş bir araya geldik, böyle bir şeyi başlatalım, hem yeni yetişen jenerasyon için iyi olur, hem de bilgi alışverişi yaparız diye düşündük. Dünyada olup bitenleri araştırmak gibi bir şey. Bir konu belirleniyor: Diyelim ki El Salvador'da gündemde siyasi bir olay var. Önümüzdeki hafta bunu inceleyeceğiz diye karar alınıyor. Herkes kütüphanelerden, gazetelerden, internetten konuyla ilgili araştırma yapıyor, bilgiler topluyor... **Ali:** Bizim aile her zaman katılırdı toplantılara, biz de doğal olarak ortaokul yıllarından beri gideriz.

Okulun veya belediyenin veya sivil toplum kuruluşlarının öncülüğündeki bir etkinlik mi bu?

Ali: Yoo, tamamen sivil bir şey.

Amerika'da yaygın bir gelenek mi insanlar arasında?

Ali: Yoo, ben başka hiç kimsede görmedim. Sadece bizim çevremizde gördüm. Bazı dernekler de böyle şeyler yapıyordur ama, bizimki tamamen free. Kışın evlerde toplanılıyor, yazın da bir piknik alanında, parkta filan. Aslında çok fazla insanın ilgisini çeken bir şey değildi tabii. Zor bir şey: Çalışman lazım. Kendi içinde okul gibi bir şey. Biz ciddiye aldık, hayatla ilgili çoğu şeyi buralarda öğrendik. Okulda sadece klasik şeyler var.

Bruce Springsteen'in bir şarkısı vardı: "Okulda üç senede öğrenmediğim şeyleri, üç dakikalık bir şarkıdan öğrendim."

Ali: Aynen öyle. Son katıldığımız toplantı beş-altı ay önceydi. Güney Amerikalı iki kişi, Türkiye'den dört-beş kişi, bir İngiliz, bir Alman, iki İranlı, bir Çinli, bir Koreli vardı. Japon yoktu, hiç olmadı. *(gülüyor)*

Cem: Japon üye aranmaktadır. *(gülüyor)*

Ne tartıştınız son sefer?

Ali: Türkiye'deki Kürt sorununu tartıştık.

Hangi görüşler çıktı tartışmadan?

Ali: Mesela PKK'ya çok da fazla destek çıkmadı, Kürtleri de sömürdüğü, Kürtler için çalışan bir örgüt olmadığı ortaya çıktı. Uyuşturucu işine bulaşan, kendi içinde feodal yapısı olan bir askeri sistem olduğu çıktı. Kürt toplumunun sorunları nelerdir? Diller serbest bırakılmalı mı? Türkiye'de iki dil olmalı mı? Herkes bu fikre katıldı, California'da nasıl ki İngilizce ve İspanyolca kullanılıyor, Türkiye'de de bütün devlet dairelerinde iki dil kullanılmasını doğru buluyor herkes. Kürtlere toprak verilmeli mi, verilirse o topraklara İstanbul'da yaşayan Kürtler giderler mi?.. Böyle konular...

Diyarbakır'da üç konser vermiş kişiler olarak sizin anlattığınız şeyleri dikkatle dinlemişlerdir herhalde...

Ali: Evet. Biz bayağı gezdik Diyarbakır'da. Tartışma grubunda da anlattık. Açıkça, Diyarbakır bir Kürt şehri. Kendi aralarında Kürtçe konuşuyorlar. Mesela sen manavdan alışveriş edecekken, Türkçeye başlıyorlar. Bir Türkle konuşmaları gerektiğinde "evet, şimdi başka türlü olmalıyız" moduna giriyorlar. Sanki "real" değiller. Sanki iki modda yaşıyorlarmış gibi.

Cem: Urfa'ya gidiyorsun, orada da Arapça konuşuyorlar. Bu şehirlerde Türkçe kesinlikle anadil değil.

Ali: Gerçi üç değil, dört konser oldu Diyarbakır'da. Bir seferinde de askeri bir kampta toplu bir konsere çağırdılar, biz de gittik. Dicle'de, çatışmaların yoğun olduğu bir yerde o kamp. Garip bir ortamdı. Konser sırasında "Yuh Yuh"u da söyledik. Hatta komutanlar önde oturuyordu, askerler onlardan çekindiği için kalkıp oynayamıyorlardı. Biz parçayı kestik, askerlerin oynamaları için komutandan izin istedik. Komutan, "rahat asker" deyince, herkes kalktı ayağa, oynamaya başladı...

O konserlerde nasıl bir hava oluyor? Gerçek bir konsere benziyor mu, yoksa herkes oraya "yaşasın kahraman şanlı Türk ordusu" filan demek için mi gidiyor?

Ali: Yok, biz söylemiyoruz öyle şeyler. Ama doğru, ordaki hava o hava. Biz aslında çok da gitmezdik ama, biraz merak ettiğimizden gittik. Nedir, ne değildir diye. Oralara niye sanatçı götürüyorlar? Askere moral için. İki gün sonra bir patlama oluyor, iki taraftan da insanlar ölüyor. Çok acı şeyler... Ama ilginçtir, "Yuh Yuh" orada problem olmadı. Televizyonlarda, radyolarda RTÜK yasaklamıştı ama, konserlerde hep söylüyorduk. Tek bir yerde problem çıktı: AKM'de Erol Taş'a yardım konseri düzenlenmişti. Biz de gittik. Cumhurbaşkanı Demirel de ordaydı. Sahneye çıkmaya hazırlanıyorduk, Cumhurbaşkanı'nın adamlarından iki kişi koşa koşa geldi, "Cemali bey, Cemali bey" dediler, "biz Cumhurbaşkanlığından geliyoruz". "Yuh Yuh"u ve "Dokunmayın Güneşe"yi okuyamazmışız. Çok sinir olduk.

Çıkmasaydınız keşke.

Ali: Sıramız gelmişti artık, biz de çıktık. Şimdiki kafamız olsaydı çıkmazdık. Bizim bir naiflik dönemimiz oldu galiba. Cumhurbaşkanının geleceğini bilseydik baştan gitmezdik belki. Bize bir katkıda mı bulunacak? Zaten karısı habire uyukluyor, kafası böyle önüne düşüyor. Bazen Demirel de dalıyor. Televizyonlarda gösteriyorlar ya. Gerçi o gün dalmamıştı. Ama dalsa da, "Yuh Yuh"u söyleseydik hemen ayılırdı. *(gülüşmeler)*

Tartışma gruplarında bugüne kadar kaç kere Türkiye tartışıldı?

Ali: Çok tartışılıyor. Elemanların arasında çok Türk olduğu için belki. Ama bütün tanıdığın Türkleri oraya götüremiyorsun. Az gelişmiş beyni olan milliyetçiler gıcık oluyorlar. "Nasıl öyle dersiniz bizim ülkemize, cart curt" diye yaklaşıyorlar.

Türkler Türkiye'yi bilmiyor. Çok garip bir Türkiye kavramı var: Avrupa televizyonlarında kapalı kadınları gösterdikleri zaman, "abi niye bunları gösteriyorlar, bakın bizim ne biçim kulüplerimiz var, Metallica dinleyenler var, niye bunları göstermiyorlar" diyorlar.

Cem: Sadece yurtdışında yaşayan Türkler için değil, Türkiye'de de böyle: Türkler Türkiye'yi bilmiyor gerçekten. Bize "bunlar Amerika'da yaşıyor, Türkiye'yi ne biliyorlar" diyorlar ama, bakıyoruz ki biz onlardan çok daha iyi biliyoruz. Onlar için çok garip bir Türkiye kavramı var: Avrupa televizyonlarında kapalı kadınları gösterdikleri zaman, "abi niye bunları gösteriyorlar, bakın bizim ne biçim kulüplerimiz var, Metallica dinleyenler var, niye bunları göstermiyorlar" diyorlar. Yurtdışındakiler de çok kompleks duyuyorlar. Bazı arkadaşlar "nerelisin" dediklerinde "İtalyanız, Fransızız" diyorlar. İspanyola, İtalyana benzetilmek karizma oluyor.

"Biz Akdenizliyiz" klasiği... Akdenizli olmaktan anladıkları hep İspanya, Yunanistan, İtalya...

Ali: Ama Akdeniz'de Suriye var, İsrail var, kimse bunun farkında değil galiba. Türkiye'de "Akdeniz müziği yapıyoruz" dedikleri zaman yine bunu kastediyorlar. Sezen Aksu Akdeniz müziği yapıyormuş! Akdeniz, sadece Ege bölgesi ve Antalya bölgesi mi yani? *(gülüyor)* Bırak git! "Batılıyız" demek gibi bir şey. Avrupalı olma kompleksi en gıcık olduğum şeylerden biri.

Albümünüzün kapağında Greenpeace, TEMA ve Irkçılığa Karşı Sanatçılar Derneği'ne destek mesajları var. Bu konularda aktif misiniz?

Ali: Amerika'da Irkçılığa Karşı Sanatçılar Derneği'ne, International Greenpeace'e üyeyiz. Bizce Türkiye'de Greenpeace'den, şundan bundan daha önemlisi insan hakları problemi. Avrupa "sizde insan hakları yok" diyor. Çünkü yok. Kadın hakları da yok, kadınlar toplumsal olarak bastırılmış durumdalar... Greenpeace'in gidip de apartmanlardan, köprüden kendini sarkıtma eylemlerine karşıyız. Değişim pozitif şeylerle olur, binadan kendini sarkıtmakla değişim olmaz, salaklık olur. Türkiye'de bir araya gelip bir şeye karşı çıkmak diye bir şey yok. Türkiye'de herkes, evinde politikacı. Televizyonun karşısında küfürler ediyor ama, dışarı çıkınca tıss! Herkes kendi başına, evinde, Türkiye'yi kurtarıyor. Organize yapı yok.

Sen sinemacıydın, değil mi? Hiç uğraşmıyor musun sinemayla?

Ali: Klipler dışında pek uğraşmıyorum... Eskiden kısa filmler çekmiştim. Biri ödül de aldı: Türkiye'deki koşullarda yaşayamayacağını anlayıp Amerika'ya giden, ama orda da kendini bulamayan birinin hikayesiydi. On dakikalık, diyalogsuz, sürreel bir anlatımı vardı. Onun adı da "Whirl"dü.

Sinema tarihinde seni özellikle etkileyen bir yönetmen var mı?

Ali: Pek yok. Ama film diyorsan, Tarkovski'nin "Kurban"ı.

Edebiyatla, kitaplarla aranız nasıl?

Cem: Daha çok halk edebiyatı bizi çekmiştir. Türkiye'den bugünkü şairleri pek tanımıyoruz galiba.

Ali: Ataol Behramoğlu, Hasan Hüseyin severiz. Fazla isim bilmiyoruz. Beni çok etkileyen kitap "Zen ve Motosiklet Bakım Sanatı"dır. Robert M. Pirsig'in. Bir de Krishnamurti'nin kitaplarını, özellikle diyaloglarını severiz.

Orhan Pamuk gibi, Murathan Mungan gibi çok iyi hem de popüler yazarları hiç merak etmiyor musunuz?

Cem: Bak, mesela bu isimleri biliyoruz. Ama okumadık. Bu konuda çok eksiğimiz var. Hatta Murathan Mungan'ın bir kitabı var evde... Orhan Pamuk'u ben uzun müddet yaşlı bir yazar zannetmiştim. Sonra televizyonda gördüm. Çok güzel şeyler söylüyordu. O adam hep televizyona çıkmalı bence. Her dakika onu çıkarsınlar televizyona.

Söyleşi: ***Derya Bengi - Ulaş Özdemir***

Mart 2001 MILK MUSIC CLUB

02/CUMA • **CHRIS FORTIER** (USA) • **UMUT ÇAĞLAR**	09/CUMA • **GÖKNİL GÖKMEN** • **EMİN**	16/CUMA • DOUBLE X WEEKEND **GÖKNİL GÖKMEN** **sG**	23/CUMA • **MERT YÜCEL (live)**	30/CUMA **Hi-NRG** (CH-TR) **GÖKNİL GÖKMEN**
03/C.TESİ GRAVITY ZERO • **TUTANKAMON** (KLINGON RECORDS)	10/C.TESİ • **JOEL MULL** (SWE) • **UMUT ÇAĞLAR**	17/C.TESİ • DOUBLE X WEEKEND **MERT YÜCEL** **GÖKNİL GÖKMEN**	24/C.TESİ • **BRENDA RUSSELL** (UK) • **GÖKNİL GÖKMEN**	31/C.TESİ **Hi-NRG** (CH-TR) **MERT YÜCEL**

HOMEWORK

Uykudan önce...

Technics

Nestlé MİS

PAX

süt içiniz.

www.milk-music.com

AKARSU SOKAK NO:5 GALATASARAY
0212 292 11 19 - 0212 241 46 44

Mercan Dede

Kaldığımız yerden devam: Sözü Beyhan Murphy ve Evliya Çelebi'den Mercan Dede alıyor. "Seyahatname 2001" oyununu geçen ay izledik, albümü eskittik, sıra müziklerin hikayesini dinlemeye geldi. Mercan Dede –yahut Arkın Ilıcalı– hem oyunun ve bestelerin yaratılış sürecini anlatıyor, hem oyunun başrollerinden birini alan müziğin terkibini açıyor: Neyin bin yıllık hikayesinden elektronik seslere, Kanada'dan Türkiye'ye, Mercan Dede'yle seyahat ediyoruz...

Nefesin sesi

Arkın Ilıcalı: İki yıl önce Hollanda'da bir Neyzen Tevfik projesi vardı. Benimle bağlantı kurdular, ilgilenir misin dediler. İlgilenmez olur muyum? Üç ay oyunun müziklerini yaptım. Ama sonra teksti beğenmediler, şimdi hâlâ üzerinde uğraşıyorlar... İki gün önce de İzmit'teydik, bizimle bir röportaj yapacaklardı. Kimlerle röportaj yapacaklarının da listesi vardı, Niyazi Sayın yazıyordu listede. Niyazi Hoca'yı görmeyeli üç yıl olmuştu. Neyzen Tevfik, Niyazi Sayın ve "Seyahatname"; üçü inanılmaz şekilde bir araya geldi.

Neyzen Tevfik'i sever misin?

Çok. O da benim gibi kılığını kıyafetini, insanların düşüncelerini takmıyor. Çok iyi bir neyzen değil, döneminde de öyle. Niyazi Sayın'la o anlamda kıyas kabul etmez. Niyazi Sayın gelmiş geçmiş en büyük neyzen, kayıtlardan dinleyebildiklerimizin en iyisi. Niyazi Hoca'nın yeni albümünü dinledim, bir bestenigâr taksimler yapmış, Mimar Sinan'ın yaptığı eserler gibi. Niyazi Sayın'ın böyle bir güzelliği var. Ama Neyzen Tevfik de enteresan bir kişilik, gerçek anlamda bir derviş. Şems-i Tebrizi gibi biraz; bir yerlere sığmayan, uymayan bir adam...

"Seyahatname"nin seyahati nasıl oldu?

Foto: Şahan Nuhoğlu

Beyhan'la bir yıl boyunca, gerçekten tanışmadan internet üzerinden sohbet ettik. Geçen sene birincisi yapılan bir dans platformu vardı MDT'nin, müzikle ilgili bir workshop vermek için beni davet ettiler. Bana "Seyahatname"den bahsetti, çok etkilendim. Sonra müzikler seyahat ettiler: Parçaları yapmaya başladım ve ICQ üzerinden yolladım, dansçılar ve Beyhan düşüncelerini yazdılar. Oyunu, dansları aslında görmemiştim. Beyhan bana Orhan Pamuk'un bir yazısını, Evliya Çelebi'den bir bölümü yolluyordu. Onunla aramızda bir gönül birliği vardı, en önemlisi bu. Hiç konuşmadığımız halde onun kafasındaki müziklerle benim kafamdaki danslar örtüştü. Projenin kendisi de sürekli seyahat halinde.

Yer yer doğaçlamalar da var galiba oyunda...

Evet. Korku-paranoya bölümü var mesela: Beyhan çocuklarla koreografiden evvel ciddi bir stüdyo çalışması yapmış, herkes kendi içerisindeki korkuyu, paranoyayı oynuyor, kimse tutup da paranoyanın taklidini yapmıyor. Hatta bir kısmı bazen öylesine gerçekten bunu yaşıyor ki, bundan çıkamayanlar oldu, sahnede kalakaldılar, onlarla ilgilenmemiz gerekti... Açılışın ertesi günü Bahreyn'e gittik, bu da gerçek, fiziksel bir seyahat oldu. Bir İslâm ülkesi ve Modern Dans Topluluğu'nu davet ediyorlar. Sahnesi yok adamların, otele çok iyi bir sahne yaptılar...

22→

Albümün bukletine yazdığın yazıda, seyahati, Evliya Çelebi'nin coğrafi seyahatleri gibi değil de, hayatın bizatihi kendisi, insanın varoluşu anlamında kullanmışsın. Beyhan Murphy de Çelebi'nin metinlerine başvurmadan önce böyle bir seyahati anlatan bir şeyin arayışındaymış...

Biz bunu hiç konuşmadık mesela. Ama Evliya Çelebi'nin coğrafyaya dayanan şeyleri çok ilgilendirmedi bizi. Hem oyunun, hem de müziklerin içsel ağırlığı daha fazla. Beyhan'ın gönderdiği Evliya Çelebi metinlerini okurken bende de böyle bir duygu uyandı, belli bölümlerini atladım. Daha insana ait şeyler var, çelebiler bölümü mesela. Bugünün underground dünyasına, "music scene"e çok oturan bir şey var bu bölümlerde. Bazı tanımlamalar, hem Çelebi'de hem Orhan Pamuk'ta, biraz zamansız tanımlamalar, her zamana, her yere adapte olabilecek şeyler.

Demek ki zaman içinde de bir seyahat söz konusu...

Aynen. Benim müziklerde zaten öyle bir şey var: Ney, zamansız bir enstrüman. Ama arkada bir elektronik armoni var, yanında Hugh Marsh'ın elektronik kemanı. Bu müziğin de bir zamanı yok aslında. Epey emprovize bölüm bıraktım müziklerde. Bazı akşamlar dansta belli hareketler değişiyor, müzik de değişiyor, birbirlerini etkiliyorlar. Bazen oturup merakla bekliyoruz, bu sahnenin sonunda ne olacak diye. "Seyahatname" seyahatte yazılan mektuplar demek ya, şimdi herkes bu mektupları yazıyor oyunun içinde. Burada dansçılar var, burada müzisyenler, burada da seyirciler: Böyle bir şey hiç istenmedi. Herkes sürekli hareket halinde. Ben de oyunun içinde dansa katılıyorum, Hugh çıkıp ortaya inanılmaz bir solo atıyor. Scott aynı zamanda cambaz; cambazların arasına katılıyor. Sürekli bir seyahat var sahnede. Oyun sürekli değişiyor, aynı kişi her gece gelse hep değişik bir şey görecek, bu yüzden de adına çok uyan bir oyun.

Albümde vokaller ve konuşmalar var, ama bütünü dinledikten sonra yine de hepten enstrümantalmiş gibi bir izlenim kalıyor...

Benim müziğimin çok abstrakt özellikleri var, çok literal şeyler değil. Farsça kullanıyorum mesela, çok sevdiğim bir dil, çok müzikal bir dil. Bunu anlayacak çok az insan var, ama önemli olan duygusu. Literal olan, birebir anlamını dinlediğiniz şeylerde bir şeyi empoze etmek var. Halbuki ben insanlara bir şeyi empoze etmek, bir hikaye anlatmak değil de, insanların içerisinde kendilerini bulup kendi seyahatlerini yaşayabilecekleri bir mekan hazırlamak istiyorum. O mekanın içinde görüntüler, dans, müzik var. Ama o abstrakt şeyin içinde belli bir hikayenin ipuçları da var, o yüzden bölüm başlıkları kullanıldı. "Eskiden İstanbul'da böyle tipler varmış, şimdi de benzerleri var" demek, bilginin bir katmanı; sonra onunla arandaki bağlantıları görüyorsun. Oyunda Orhan Pamuk'un sigarayla ilgili bir metni var: Sigara konuşuluyor ama konuşulan aslında insanın kendisi, tutkuları, bağlılıkları... "Derviş"in tam kelime anlamı "eşik taşı", kapıya girerken oradaki taş. Aslında "Seyahatname" biraz dervişlikle ilgili bir şey: Bizim yaptığımız bir taş vazifesi görmek; insanlar basıp oraya, girmek istedikleri kapıdan girsinler...

"Seyahatname"yle birlikte müziğini dinlemekle kalmayacağız, göreceğiz, seyredeceğiz. Oyun müziği yazmak nasıl bir şey, nasıl farklılıkları var?

Oyunda albümdeki vokalleri çıkardık, vokallerin boşluğunu dans doldurabilsin diye. İnsan sesi, insan hareketi olarak yerini alıyor. Ama ben şöyle bir müzik yazmak istemem: Biri gelsin, "şöyle bir oyun hazırladık, şimdi buna müzik lazım" desin... Bu beni çok ilgilendiren bir şey değil. Bu projeyi Beyhan'la birlikte yapmanın güzelliği de böyle bir şey: Herhangi bir tekstten, duygudan benim hissettiğim şeyi çıkarma özgürlüğüm vardı. "Altı dansçı var, şöyle bir şey yapıyorlar, buna uygun bir şey" gibi değil.

Daha evvelki albümlerinden, ne gibi bir farkı var "Seyahatname"nin?

Onlar daha elektronik ağırlıklı bence, bu albüm daha akustik ağırlıklı. Kani Karaca gazel okuyor, Faroch ve Mohammad Shams kardeşler vokal yapıyorlar... Shams'lar Toronto'da yaşıyorlar, babaları İran'da çok tanınmış bir müzisyen. Onlar da benim gibi kendilerini müzisyen olarak görmüyorlar. "Böyle bir proje var, sizi de kaydetmek istiyorum" dedim, yorgan döşek

sırtlanıp geldiler, kek yapmışlar, getirdiler. Çay yaptık, yemek yaptık, gecenin saat ikisinde öylesine söyledikleri bir şeyi kaydettik. Onlar da kendi seyahatlerini yaşamış oldular.

Müzisyenler hep Kanada'dan mı?

Evet. Shankar, Zakir Hussain'in talebesi. Ziya Tabassian da İranlı, Kanada'da master yapan, 23 yaşında, çok başarılı bir perküsyonist. Fraser Hollins İngiliz asıllı, Torontolu bir basçı. Scott Russell Montreal'li, burada da bizimle; Hugh Marsh ve benimle birlikte Montreal Tribal Trio'nun içinde.

Bu kadar müzisyeni içinde barındıran Montreal nasıl bir yer, "tribal" mi gerçekten?

İnanılmaz kendine özgü bir yer. Leonard Cohen oradan bir defa. Özellikle dünya müziğinde çok iyi adamlar var. Küçücük bir kafeye gidiyorsun, bir bakıyorsun, Oscar Peterson çalıyor. Böyle şeyler hep oluyor. Tamtams diye bir şey var Montreal'de: Küçücük bir tepe, altında bir heykel, heykelin çevresinde mermer bir alan. Yaklaşık 15 yıldır, pazar günü hava güzel olunca vurmalı aleti olan ne kadar insan varsa oraya gelir, bazen altıyüz-yediyüz tane perküsyon, beş bin de danseden insan olur. Taksim'den Mecidiyeköy kadar uzaklıkta burası şehre, ama duyulur bütün çalınanlar. Hepsi bir ritm oluşturur, bir süre öyle giderler, herkes danseder, incik-boncuk satılır, frizbi oynanır, köpekler koşuşur; 60'lardaki hippiler gibi. Müzik bazen 15-16 saat hiç durmadan çalar. 60 yaşında bir büyükanne torunuyla gelir, şişenin içine kum doldurmuş, shaker gibi çalar. Onun yanında çok tanınmış Afrikalı bir perküsyonist vardır. Bir grup ritmleri götürür, öncülük yapar. Otuz yıldır sokaklarda çalan çok kötü bir saksofoncu var, o gelir, çalar. Montreal'de bir gelenek oldu bu.

Sabah kalkıp 45 dakika ney üfledikten sonra televizyona bakmak istemiyorsun, Coca Cola reklamı, garip videolar ilgini çekmiyor artık. Neyin söylediği şöyle bir şey: Görmek, sormak, cevabını bulmak istediğimiz her şey kendi içimizde var.

Bugünlerde mistik müziğe, dergahlara yükselen bir ilgi var...

Her şey aslına rücû eder derler ya... Gerçek anlamda sufizm ve sufi müziği insanın kendini tanımasına yönelik bir şey olduğu için dünyanın her yerinde çok büyük bir ilgi görüyor, çünkü o kadar büyük bir yabancılaşma var ki! Mevlana'nın söylediği şeyler bugünün insanıyla çok örtüşen, hayatımızda yerini bulan şeyler. Dünya küçülüyor, dünyanın değişik müzikleri de keşfediliyor, sufizm de bunlardan biri. Böyle bir trend olması da bence güzel, çünkü bir trend yerini başka bir trend'e bırakınca onunla gerçekten ilgilenen bir kitle bırakıyor arkasında.

"Seyahatname" albümünün en önde gelen enstrümanı galiba ney... Ne anlam ifade ediyor ney senin için?

Neyin arkasında çok zengin bir dünya var. Aslında dünyanın en basit enstrümanı: Tabii bir enstrüman, metalik bir şey yok, ağzındaki şey de manda boynuzu. Neyin esas etkisi bence nefeste. Nefes, insana ait olan en kişisel, en özel, en temel şey. Gitar çalarken, parmağınla tele dokunduğun zaman telin sesini duyarsın, halbuki ney üflediğin zaman direkt nefesin sesini duyuyorsun. Bütün dinlerde Allah insanı çamurdan yapıyor ve ona kendi nefesinden üflüyor. Neyin etkileyiciliği, insana ait olan nefes sesinin melodiyle karışmasından kaynaklanıyor. Ney insanın öyküsü, insanın kendisi. "Mesnevi"nin ilk beyti de şöyle: "Dinle neyden kim hikayet etmede / Ayrılıklardan şikayet etmede..." Ney, insanın kendini bulma, keşfetme süreci. Acı çekmek, hamken pişmek, yanmak: Bunlar, herkesin yaşadığı aşamalar. Ney, sabırlı olmayı, saçmalıklardan ve fazlalıklardan, egomuza ait bir yığın yükten kurtulmamızı sağlayan bir eğitim süreci. Huzur dediğimiz şey, yaşanılan ortamla, gördükleriyle, baktıklarıyla çok ilgili. Sabah kalkıp 45 dakika ney üfledikten sonra televizyona bakmak istemiyorsun, Coca Cola reklamı, garip videolar ilgini çekmiyor artık. Neyin söylediği şöyle bir şey: Görmek, sormak, cevabını bulmak istediğimiz her şey kendi içimizde var. Dışarıda çok fazla görülecek bir şey yok aslında. Ney üflerken hayatta en yakın olduğum bir dostumla konuşuyormuşum gibi hissediyorum. Kalbimizle bugünkü kişiliğimiz arasında bir takım duvarlar var, bunların hepsi yıkılıyor ney üflerken, direkt olarak kendin olabiliyorsun. Hayatın bütününe bunu ne kadar yayabilirsin, ne kadar sabırlı olabilirsin, ne kadar az kızabilirsin, bencilliğini ne kadar azaltabilirsin: Bunlara çalışıyorum. Neyin bugünün insanına uzak olması, kendimize uzak olmamızdan kaynaklanıyor.

Ritm enstrümanlarıyla kulüp müziği arasında bir bağlantı kurmak mümkün, ama taksimlerde tek başına kullanılan sakin, dingin neyle bu bağlantıyı kurabilmek zor sanki...

Benim hem DJ'liğim sayesinde elektronik müzikle, hem de tasavvuf kültürü sayesinde neyle bağlantım var. Bu iki dünyanın arasında ilk bakışta ayrılık var, ama aslında ayrılıktan ziyade ortaklıklar söz konusu. Pikap da, ney de, o kadar kablo da, o tek kamış da, neticede bir enstrüman, bir saz. Tek başlarına çok büyük bir anlamları yok, bizim onlara ne anlam yüklediğimiz önemli. Bir gün Zakir Hussain'e "sen bu kadar hızlı tabla çalabilir misin" diye soruyorlar, o da "keşke şunun kadar yavaş çalabilir misin diye sorsaydınız" diyor. Hız, sürat, teknik, yüklediğin anlamlara göre değişebilir. Bazen elektronik müzikte ritm bir anda düşer, ambient bir ortam açarsınız, çok gergin bir keyboard sesi vardır. Buradaki tansiyonun üzerine yeni bir ritm kurarsınız. Bu sessizlik, hızlı bir ritm kadar etkileyici bir şey. Bu tür kontrastların yarattığı duygu şoklarına ihtiyacımız var, iğneler batırmak gibi, uyanmamızı sağlıyorlar. Bu albümde yapmak istediğim şey, müzikten ziyade, ahenkli sesleri bir araya getirmek. Önemli olan, aralarında gerçekten bir bütünlüğün olması; iş olsun diye farklı yerlerden farklı şeyleri getirmek değil. Hem konu, içerik, hem duygu olarak bir birliktelikleri olması gerekir. O zaman sanki o aletler ilk doğdukları günden beri birlikte icra edilmişler gibi düşünüyorsun. Her şeyin özde bir oluşunu müzikte de görüyorsun. Önemli olan bu birliği keşfedip bir yere getirmek, ki benim müzikte yapmak istediğim tek şey bu. Neticede müzik o kadar önemli değil; benim için ses müzikten çok daha önemli. Albümde didgeridoo kullandık, Avustralya yerlilerinin kullandığı bir saz. Bizim zikirdeki gırtlaktan çıkan insan sesine çok benzeyen bir sesi var. Avustralya yerlileri aynen bizdeki gibi dinî törenlerde kullanıyorlar bu enstrümanı. Budistlerin boğaz çentiği denilen bir sesleri var, ona da çok benziyor. Bu ortaklığı farkettiğin ve bir araya getirdiğin anda, bir aile çok uzun yıllar evvel dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış da o gün bir araya gelmiş gibi oluyor, hiçbir yabancılık yok, inanılmaz bir tanışıklık var aralarında. Yaptığım çalışmalarda ufacık bir önem varsa, müzikten değil, o aileyi bir araya getirmektendir.

Söyleşi: ***Merve Erol***

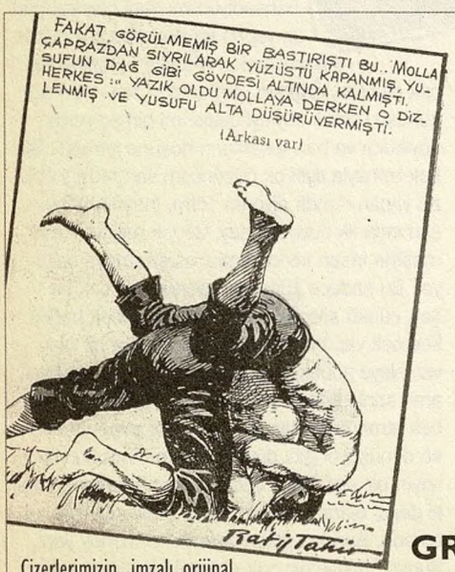

Çizerlerimizin, imzalı orijinal çizgi roman sayfaları AÇIKŞEHİR'de

AÇIKŞEHİR
www.aciksehir.com

İstiklal Cad. Elhamra Pasajı No: 258/14
Beyoğlu/İstanbul Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

SİNEMA
MÜZİK
RESİM
FOTOĞRAF ve
GRAFİK SANATLAR'dan oluşmuş
görsel bir dünya

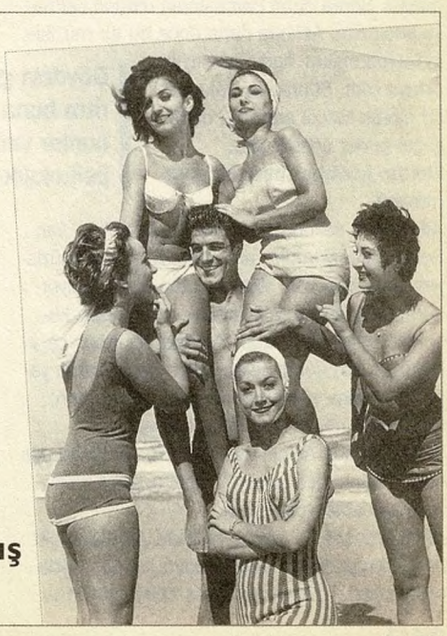

Sıfır

Memleketimiz yepyeni bir elektronik müzik grubuyla tanıştı. Ankara'dan yola çıkan, kimi zaman Zen'den arkadaşlarını yanına katan Sıfır'ın ilk albümü "Neredeoradaburada" geçtiğimiz günlerde yayınlandı. Yazar, ressam Zafer Aracagök (klavye, vokal), Ali Demirel (elektro kontrbas) ve Gökhan Bozkurt'tan (turntable) oluşan Sıfır'ı İstanbul'da yakaladık, mikrofonu uzattık...

KAŞIM, GÖZÜM, GÖBEĞİM

Sıfır noktasından başlayalım isterseniz: Nasıl kuruldu Sıfır?

Zafer Aracagök: Boğaziçi Üniversitesi'nde okurken bir r&b topluluğumuz vardı. 1980'lerin başı olsa gerek; blues filan çalar, konserler verirdik. Dört gitar, bir davul bir araya gelmişti. Ben de gitar çalıyordum. Bir süre sonra bu toplulukta çalmak çok sıkıcı gelmeye başladı. Sen gitarı şöyle çalıyorsun, öbürü böyle çalıyor, o "öyle olmaz" diyor, sen "böyle olur" diyorsun. Kavga çıkıyor, sonra adam küsüyor gidiyor; ertesi gün konser var. Kriz yaşanıyordu. Ama bu her toplulukta yaşanacak bir şey değildi. Bu dönemden sonra müziği bırakmadım, ama gitarı bıraktım, klasik müzik filan dinledim. Bir süre sonra tekrar gitar çalmaya başladım. Klasik müzik dinledikten sonra insanın kulağının geliştiği bir gerçek. O dönemde bilgisayar ortamı ortaya çıkmıştı. Bilgisayarda bazı programlarda çalışmaya başladım. Beş-altı yıldır bilgisayarla uğraşıyorum. Aslında insana tek başına çalışma özgürlüğü verdiği için çok özgürleştirici bir şey bilgisayar. Duymak istediğiniz her şeye kendiniz karar verebiliyorsunuz. Bu bana çok eğlendirici gelmişti. Daha önce üç kitabım yayınlanmıştı, bir de resim sergim vardı. Sürekli kendini ifade etme söz konusuydu. Bunlara müzik de eklendi. Kendimi müzikle ifade ediyorum şimdi.

Grubun müziklerini siz mi hazırlıyorsunuz?

Zafer: Müziğin altyapısını ben evde hazırlıyorum. Daha sonra Ali elektro kontrbas çalıyor, Gökhan da DJ'lik yapıyor. Ali'yle iki yıldır birlikte çalışıyoruz. Gökhan'la da neredeyse bir buçuk yıldır beraberiz.

Ali Demirel: Zafer'le tanıştığımızda parçaları hazırlamıştı çoktan, albüme neler koyacağını biliyordu. Bu arada benim kendi yaptığım bir enstrüman var, "elektro kontrbas". Zafer onu görmüştü. Sonra onun parçalarının üstüne çalmaya başladım. Aslında daha önce bu tür müzikle uğraşmamıştım. İlginç bir şeyler ortaya çıktı. Sonradan Gökhan DJ olarak katıldı aramıza, daha güzel şeyler ortaya çıktı.

Elektro kontrbas nasıl bir enstrüman?

Ali: Benim aslında tasarımcı bir geçmişim var. Sesle uğraşıyordum, ama neredeyse hiç müzisyen geçmişim yok. Video-art türü işler yapıyordum, kısa filmler çekiyordum, onların ses kuşaklarıyla ilgileniyordum. Normal kontrbas çalamadığım için kendi çalabildiğim kontrbasımı yapayım dedim. Kontrbasın sesini seviyordum, ama birilerine çalayım diye yapmadım.

Zafer: Bir gün Ali'nin evine gittim, kontrbası gördüm. "Bunu çalar mısın?" dedim, geldi çaldı. Sesi gerçekten çok güzel.

Ali: Gövdesini tek parça yapmak istediğim için bir ay tersanelerde ağaç aradım. Üç-dört ayda ortaya çıktı. Üzerine kontrbas telleri taktım ve güzel bir ses verdi.

Peki böyle bir müziğin provasını nasıl yapıyorsunuz?

Zafer: Bu biraz Portishead gibi grupların yaptığına benziyor. Ben parçaları yapıp CD'ye kaydediyorum, Ali'yle Gökhan'a veriyorum. Onlar evde çalışıp geliyorlar. O zaman tek çalışta her şey ortaya çıkıyor. Böylelikle konserde de aksamadan çalıyoruz.

Gökhan Bozkurt: Biz aslında konser grubuyuz. Konserlerde sürekli yeni bir şey ekleniyor parçalara, yarı doğaçlama çalıyoruz.

İstanbul hep müzik üretmek için daha uygun bir yer olarak düşünülür. Ankara'da elektronik müzik ortamı nasıl?

Zafer: Bizler Ankara'da yaşasak da, müziğimiz Ankara'yla bağlantılı değil. İnsan müzik yaparken bulunduğu yeri pek düşünmüyor. Ankara'nın çok kasvetli bir şehir olduğunu biliyorum. Bu açıdan etkisi olsa da, Ankara'da müziğimizi rahatlıkla yapabiliyoruz. Ama İstanbul'da olsaydık, daha eğlenceli bir müzik yapabilirdik sanırım.

Ali: Sorduğun soru şu açıdan haklı: Ankara'da böyle müziklerin çalındığı yer neredeyse yok. Kulüpler var, ama çaldığımız müziği performe edebildiğimiz yerler rock barlar aslında. Bu tür müziğin pek meraklısı da yok galiba, konserler boş geçebiliyor. Ama enteresan bir şekilde Ankara'da böyle müzikler yapan ve birbiriyle irtibatta olan küçük gruplar var.

Gövdeyi gövde yapan şeyden nasıl uzaklaşabiliriz, ritm buna nasıl yardım edebilir? Sıfır'ın müziğinde bunlar var. Sadece ritm açısından değil, belli bir psikolojik atmosfer açısından da...

Bu grupların çoğu sonradan İstanbul'a geliyor ama...

Ali: Tabii. Bir tanesi geldi bile, öbürü de gelmek üzere. Bir keresinde Ankara'da Limon adında bir barda üç grup çıktık sahneye. Aslında tarzlarımız farklı olsa da, hepimiz bilgisayar ortamında müzik yapıyorduk. O gece inanılmaz kalabalıktı. Ama genelde kendini duyuramıyor böyle müzikler yapan pek çok kişi.

Albümünüze Zen'den müzisyenler de eşlik ediyor...

Zafer: Murat Ertel'i çok eskiden beri tanırım; beni yüreklendiren, "bunları mutlaka albüm olarak yayınla" diyen odur zaten. Bir ara İstanbul'daki konserlerimizde beraber çaldık. Onlar da grubun bir parçası oldu kimi zaman. Albümde gizli iki parça var, onları Zen'den Murat, Emre ve Levent'le kaydettik. Çok profesyonel adamlar. Parçayı dinler dinlemez ne çalacaklarını biliyorlar. Murat parçayı dinleyince "böyle bir şey yapalım" diyor. "Ben de öyle bir şey istiyorum zaten" diyorum ve hemen anlaşıyoruz. Murat'ın nasıl bağlama çaldığı belli, hiç bağlamaya benzemiyor.

"Sıfır Manifesto" adında bir sayfalık bir metniniz var. Bu nasıl ortaya çıktı?

Zafer: Geçenlerde bir radyo programına çıkacaktık. O programa hazırlanırken benim müziğe bakış açımı çerçeveleyen bir manifesto yazmıştım. Bir saat boyunca onun ışığı altında konuştuk. Elinizdeki metin odur. Ben müziğin bir "hysteria" olduğunu düşünüyorum. Türkçede "histeri" dendiği zaman "isterik" gibi bir şey düşünülüyor. Sözünü etmek istediğim şey bu değil. Gövdenin kendinden kaçar bir pozisyonda olmasından bahsediyorum. Yani gövdeyi gövde yapan şeyden ritm sayesinde kaçabilmek... Müziğin temeline inecek olursak, ezgiden, armoniden önce ritm söz konusu. Şimdi söyleyeceklerimi birkaç yerde söyledim ve bazı insanların hoşuna gitmedi. Göbek atmayla ilgili bir düşüncem var: Müziği müzik yapan ritmdir diyoruz. Ritm, insanın anne karnında ilk duyduğu şey. Göbek bağının kesilmesiyle insan kendi ritmini oluşturmaya başlıyor. Bu sadece Türkçeye uyarlanabilecek bir şey, çünkü sözcük oyunu var: Bir göbek bağını kesmek var, bir de göbek atmak diye bir olgu var. Neye göbek atacağız? Göbek bağı kesiliyor, ama sanki göbek bağı hiç kesilmemiş gibi, göbek atma ortamları göbek bağını atma ritüellerine dönüşüyor gibi düşünüyorum. Ama bu çok soyut bir şey. Daha anlaşılabilir söylersem, sanki doğal olana yaklaşırken bir tepki söz konusu burada. Bundan göbek atarak kurtulmak yani. Bunun Türkiye'nin çok ataerkil bir yapıya sahip olmasından kaynaklandığını düşünüyorum. Yani

24→

anaerkillikten bir korku var. Anaerkillikten kaçarken göbek atma ritüeli ortaya çıkıyor. Bu göbek bağından niye bu kadar korkuluyor diye düşünüyorum. Bir de şu var: Eğer göbek atılacaksa, insan niye sadece göbeğini atsın? Kaşıyla, gözüyle göbek atamaz mı? "Hysteria"yla bağ burada ortaya çıkıyor. Gövdeyi gövde yapan şeyden nasıl uzaklaşabiliriz, ritm buna nasıl yardım edebilir? Sıfır'ın müziğinde bunlar var. Sadece ritm açısından değil, belli bir psikolojik atmosfer açısından da bunlar var. Sample seçimlerim de bundan kaynaklanıyor.

Manifestoda "yapboz müzik" diye bir kavramınız var...

Zafer: Müziği sürekli bozarak yaptığımız için böyle diyoruz. Ritmi bozmak anlamında değil ama: Önce şurasını şöyle yapsak, burasını böyle yapsak diye diye bozuyoruz, sonra yeniden yapıyoruz.

Parçalarınızı nasıl kuruyorsunuz?

Zafer: İlk önce ritm çıkıyor. Bir atmosfer oluşturduğu, içindeki sesi duyabildiğim zaman, ses sample'ı katıyorum. Bu bir arkadaş sesi ya da kendi sesim oluyor genellikle. Eskiden bazı albümlerden sample'lar alırdım, ama artık başkalarından sample yapmıyorum. Kendi sample'ımı kendim yaratıyorum.

Dans müziğinden çok, düşündüren bir müziğiniz var gibi geliyor...

Zafer: İnsanlar müziğimizi çok depresif buluyor. Belli ki çok fazla eğlendirmiyoruz insanları. Bilhassa konserlerde bayağı sıkıştırıcı, korkutucu şeyler olabiliyor. Müziğimizi depresif bulanlar haksız değil belki, ama dans edilebilir parçalarımız da var. 80'lerin başında Joy Division'da "ölüm diskosu" diye bir kavram vardı. Çok dans edilebilir bir müzikti ama ağır bir atmosferi vardı. Mesela Babylon konserinde müziğimizin depresif havası yetmemiş gibi, bir de sualtı projeksiyonu getirdik sahneye. Balıklar yüzüşüyor, "suyun altındasınız" diyorlar bize. Bir yandan canlı bir müzik var, ama bir yandan da böyle bir batma söz konusu.

Depresifliğin Ankara'yla alakası yok mu?

Zafer: Hayır, benimle alakası var. Yedi yıl Oslo'da yaşadım. Herhalde depresyona şehir yüzünden girseydim, orada daha rahat girerdim.

Peki Sıfır'a gitar gibi enstrümanlar katma düşünceniz yok mu?

Zafer: Aslında düşünüyorum. Bu müziklerin üstüne akustik gitar çalmak istiyorum, ama karar veremiyorum. O zaman müziğimiz bir başka yana çekiliyor, Moby'e filan benzetiliyor. Kuşkuluyum yani.

Yeni projeleriniz var mı?

Zafer: Aslında bizim konserlerimizin ilk bölümünde çaldığımız dans parçalarının çoğu yeni. Hepsi ikinci albümün parçaları. İlk albümü kaydedeli epey oldu. Şimdi yaptığımız müzik daha güçlü.

Ali: Şimdiki müziğimiz dinleyenlerde bir el, ayak oynaması yapıyor.

Sıfır dışında neler yapıyorsunuz?

Gökhan: Ben kulüplerde DJ'lik yapıyorum. Bir dönem bir acid jazz grubuna scratch yaptım, canlı performanslara çıktık.

Ali: Ben de kontrbastan farklı sesler çıkarmak üstünde duruyorum. Küçük elektrik motorlarla sesler çıkarıyorum, metal şeylerle titreştiriyorum.

Zafer: Güzelim basın sesini bozuyorsun! *(gülüyor)*

Ali: Kontrbasla yaptığım şey müzik değil bir yerde. Sadece elektronik prosesleri kullanıp ürettiğim sesleri kendi videolarımda kullanıyorum. Bunlar albüm çıkaracak, konser verecek şeyler değil.

Kimleri dinliyorsunuz bu sıralar?

Zafer: Vallahi, Orbit'in hastasıyım. Ayrıca Death in Vegas dinliyorum.

Gökhan: Einstürzende Neubauten filan dinliyorum şu sıralar.

Peki Sıfır ismi nereden geliyor?

Zafer: 1999'da yayınlanan "Sıfırografya" kitabımdan geliyor grubun ismi. Mesela insanları ilgilendiren bir şeyler yapıyorsunuz, kitap yazıyorsunuz, albüm yapıyorsunuz. Bunları niçin yapar insanlar? Genellikle çok kitleye ulaşayım, çok ünleneyim diye düşünürler. Bir yere ulaşmak gibi bir kaygı var yani. Bende öyle bir kaygı yok. Bu da sıfırdan başlayıp bir yere ulaşmamak kaygısından kaynaklanıyor. Ben sıfırda kalmayı yeğliyorum. 80'lerde Joy Division, The Cure, Smiths dalgasından sonra başlayan bir slogan vardır: "Genç ol, aptal ol, mutlu ol." Bu benim hiç tutmadığım bir şey. Yarattığın böyle bir görüntü olabilir, ama akıllı olabilirsin aynı zamanda. Müzisyenlere genellikle bu şekilde bakılır, ama biz aptal değiliz.

80'lerde Joy Division, The Cure, Smiths dalgasından sonra başlayan bir slogan vardır: "Genç ol, aptal ol, mutlu ol." Bu benim hiç tutmadığım bir şey. Yarattığın böyle bir görüntü olabilir, ama akıllı olabilirsin aynı zamanda.

Söyleşi: ***Ulaş Özdemir***

CAFE
TENEDOS
MUSICSHOP

KISA FİLM ATÖLYESİ

15 Mart 2001 tarihinden itibaren TENEDOS'ta Kısa Film Günleri yapılacaktır.
Bu konuda Ankara'da ciddi bir platform oluşturmayı amaçlayan Cafe Tenedos'ta Avrupa ve Türkiye'den eski ve yeni birçok çalışmayı izleme olanağı bulabilir, ayrıca konu ile ilgili söyleşi ve tartışmalara katılabilirsiniz. Bu alanda çalışmaları bulunan herkes başvurabilir.
Bilgi almak için hergün 13:30-15:00 saatleri arasında 0312 417 33 97

alternatif çizgide seçkin CD'ler - 2. el CD'ler - konserler - müzik gösterimleri - söyleşiler
KIZILIRMAK CAD. 29-A KOCATEPE - ANKARA Tel 0312 41934 50 Fax 0312 417 33 97

Aswad

Geçtiğimiz ay Babylon'da iki gece üst üste tarih yaşadık, tarihe hakkıyla geçmiş bir grubu izledik. Çeyrek asırlık reggae emektarı Aswad, dünden, bugünden, reggae'nin damarından ses verdi. Jamaika asıllı İngilizlerden oluşan Aswad, kendilerinin de, reggae'nin de nasıl durduğu yerde durmadığını da gösterdi, elektronikadan hiphop'a, aile bağlarının altını çizdi. İlk gecenin hararetiyle grubun iki demirbaşının, Angus "Drummie Zeb" Gaye ve Tony "Gad" Robinson'ın peşine takıldık, sohbete daldık...

JAPONLAR JAMAIKALILARI YENDİ

Aswad Arapça bir sözcük, reggae yapan Londralı bir grup neden böyle bir isim seçer kendine?

Angus "Drummie Zeb" Gaye : Aswad Arapça "siyah" demek, yani bizim gibi... *(gülüyor)* Şaka bir yana, çok da derin, felsefi bir nedeni yok bu ismi seçmemizin. 70'lerin ortasında İngiltere'de yaşayan üçüncü kuşak Karayiplilerden oluşan bir grup olarak ilginç, insanları soru sormaya itecek bir isim düşündük. Bak işte, siz de soruyorsunuz; aslında bu kadar basit.

Arap kültürüne doğrudan bir gönderme yok o zaman...

Angus: Hayır hayır, o kadar uzun boylu değil. Ama tabii işin içinde Afrika var en nihayetinde. Mısır, Cezayir gibi Kuzey Afrika kültürlerinin ve buraların ritminin izini sürdüğünde, kültürler ve müzikler arası akrabalıkları yakalamamak mümkün değil. Hele hele reggae'nin Afrika kültürünün bir ürünü olduğunu düşünürseniz...

Cheb Mami'yle çalıştınız. Başka Arap müzisyenlerle işbirliğiniz oldu mu?

Angus: Hayır, Arap müzisyenlerle çalışmamız, Cheb Mami'yle yaptığımız şarkıdan ibaret. Ama Arap müziği ilgimizi çekiyor. Rai ve genel olarak Fransa'da yaşanan çıkış çok heyecan verici. Daha önce de söylediğim gibi, müzikler arasında akrabalık kaçınılmaz. Dün akşam bir grup dinledik mesela, fonda Türk müziği çalıyordu, bir yandan sample'lar girip çıkıyor, bir nevi dans müziği sound'u oluşuyordu. Arkada da reggae ritmleri atan bir bas vardı, çok sıkı bir müzikti. Bu bence biraz da müziğin kendi doğasından kaynaklanan bir şey, yani "şöyle şöyle bir karışım yaratayım" diye yola çıkmak değil de, müziğin insanı kendiliğinden bir yola doğru sürüklemesi. Aslında önemli olan beat; anlatabiliyor muyum? Gerisi hikaye.

Reggae'nin çıkış yaptığı, sizin de grup olarak ortaya çıktığınız yıllara, 70'lere dönelim isterseniz. O günlerin müzik ortamı, öbür müzisyenlerle ilişkileriniz, Londra'nın genel müzik ortamı nasıldı?

Tony "Gad" Robinson : O günlerde herkesi, her yeri bir reggae çılgınlığı sarmıştı. Neredeyse her hafta bir reggae grubu ortaya çıkıyordu. Punk hareketinin reggae'nin tanınmasına, yaygınlaşmasına yaptığı katkıyı da unutmamak lazım.

Biz de lafı punk hareketine getirecektik; bu yakınlığı neye bağlıyorsunuz?

Tony: Bir kere politik, düşünsel bir yakınlıktan bahsedebiliriz. Onlar anarşist tezleri savunuyor, isyan çağrıları yapıyorlardı; bizi de bu yolda doğal kardeşleri olarak görüyorlardı. Onun dışında bir takım punk DJ'ler vardı, dreadlock'ları olan punk plakları bitince reggae çalarlardı. Biraz da repertuarın darlığından beslendi bu dostluk. *(gülüyor)* Punk hareketiyle yaşanan bu zamansal kesişme, ortak konserlere, birçok reggae grubunun o günlerde isim yapmış punk gruplarının ön grubu olarak sahneye çıkmasına imkân verdi. Clash'le çalışıldı mesela.

Prince Far I ile çalıştınız mı ?

Angus: *(gülüyor)* Vay anasını, Prince Far I'ı bilmeniz çok ilginç. Kendine özgü, çılgın bir adamdı Prince Far I. Jamaika'nın sıkı DJ'lerindendi. Bir-iki defa beraber çaldık yanlış hatırlamıyorsam. Çok ağır, sıkı bir sesi vardı. Yazık ki genç öldü, ama buralarda bile kulaklarını çınlatmak çok güzel.

Reggae sahnesinin oldukça kalabalık olduğu bir dönemde ortaya çıkan bir grup olarak siz kendinizi nerede görüyordunuz?

Tony: Bizim başından beri tek bir amacımız var, o da kendi hayatımızdan, kendi deneyimlerimizden yola çıkarak müzik yapmak. Aslında müziği ciddiye alan bir hayat tarzı olan herkesin doğallıkla benimseyeceği bir tavır bu. Ama ben özellikle altını çiziyorum, çünkü bizim reggae yapmaya başladığımız dönemde bu müziğe büyük bir ilgi vardı. Böyle dönemlerde başka kaygılar ön plana geçip belirleyici hale gelebiliyorlar. O günlerde de müziğin kaynağına yönelmek, Jamaika'yı taklit etmek yaygın bir yaklaşımdı. Oysa biz kendimizi Karayip kökenli İngilizler olarak görüyoruz. İngiltere'de doğduk ve bütün hayatımız orada geçti. Şimdi tutup Jamaika'dan, oradaki hayattan, dertlerden, sevinçlerden bahsetmemizin pek de bir anlamı yoktu bize kalırsa. Biz de İngiltere'de büyümüş üçüncü kuşak Karayipliler olarak, kendi hayatımızı yansıtacak bir müziğin peşine düştük. Kendi çevremizi, dünyamızı anlatan mesajlar içeriyordu müziğimiz, ama mesaj sadece siyahlara yönelik değildi. Benzer sıkıntıları, kaygıları yaşayan beyaz gençlerin de bir çoğu söylediklerimize katılıyorlardı.

Jamaika'yla ilişkileriniz nasıl bir seyir izledi?

Angus: Jamaika'ya ilk olarak 1977'de gittik. İnanılmaz bir deneyimdi. Müziklerini dinleyerek büyüdüğümüz birçok babayla beraber sessionlar yaptık, kayıtlara girdik. Bize ne dinlediğimizi sordular, biz de "sizlerin yaptığı müziği dinliyoruz" dedik. Çok şaşırdılar, onlar da bizi dinliyorlarmış. Aslında işin püf noktası da burada: Müzik böyle bir şey işte, karşılıklı etkileşimlerle sürekli değişiyor, gelişiyor, farklı kılıklarla karşınıza çıkıyor. Yine de Jamaika'daki muhabbet matraktı. İlk ziyaretimizden birkaç yıl sonra albüm kaydetmeye gittik, üç ay kayıt yaptık. "Hayrola, burada n e arıyorsunuz" mealinden sorularla karşılaştık. "Bu müzik buradan çıktı, biz de bu ortamda çalışmak istedik" deyince, "deli misiniz, siz gayet iyisiniz, burada ne işiniz var" gibi laflar işittik.

Aslında bu biraz Türk gençlerinin Almanya'daki hiphop macerasına benziyor. İstanbul'da iyi Türkçe hiphop'a rastlamak zorken, en sıkı örnekler Almanya'daki üçüncü kuşak işçi çocuklarından geliyor.

Tony: Evet, ama bunu genelgeçer bir doğru olarak görmemek gerek. Tamam, belki şu anda bir geçiş dönemi yaşanıyor, bir müzik türü ilk defa bir kültürle buluşuyor, o kültürün içinde kendi ifadesini şekillendiriyor. Bu uzun bir süreç. En nihayetinde buradan da çok sıkı hiphop örnekleri çıkması kaçınılmaz. Gözlemleyebildiğim kadarıyla İstanbul'da o kadar hareketli ve canlı bir ortam var ki...

Thatcher dönemini nasıl geçirdiniz? Değer yargılarının, hayat felsefesinin adamakıllı değiştiği bir dönemde, Aswad ve genel olarak müzik dünyası nasıl bir yol tuttu kendine?

Tony: Biz hayatımızın eksenine her zaman müziği, saf olarak müziği oturtmuş insanlarız. O kadar ki, herhangi bir şey dinlerken normal insanların yaptığı gibi şarkıyı dinleyip beğendim ya da beğenmedim diye işin içinden çıkamıyoruz. Hemen "arkadaki bas ne güzel, değil mi" gibilerden değerlendirmelere giriyoruz. Aslında bir hastalık bu. Neyse, sorunuzun cevabına dönersek, işte biraz önce bahsettiğim tutumdan ötürü bütün zamanımız turnelerle, kayıtlarla geçti aslına bakarsanız. 80'lerin etkileri oldukça geniş bir konu ve genel olarak ele alındığında olumsuz yanları ağır basan bir dönem, özellikle İngiltere açısından. Ama müzikal alanda bir takım artıları da olduğunu söylemek gerek. En önemli gelişme, sanatçıların varolmak için büyük plak şirketlerine bel bağlamaktan gitgide uzaklaşmaları oldu. Bunda teknolojik gelişme-

26→

nin ve yanında getirdiği olanakların büyük payı var. Artık bireyselliğe daha fazla yer var, bu da yaratıcılığı desteklediği oranda olumlu bir gelişme. Bugün hiphop'tan garage'a, dance'den house'a envai çeşit müziğin ortaya çıkışının ardındaki sebeplerden biri de bu bana kalırsa.

Yine İngiltere kökenli reggae'cilerden Linton Kwesi Johnson yaklaşık on yıl önce İstanbul'da sıkı bir konser vermişti, onun yaptığı müzik hakkında ne düşünüyorsunuz?

Angus: Benim L.K.J. hakkında söyleyecek hiçbir lafım yok, konuşmak istemiyorum.

Tony: Politikacı galiba o değil mi? Neyse, hepimize yer var bu alemde.

"Reggae, dünyanın ilk dünya müziğidir" diye bir saptaması var, buna katılıyor musunuz?

Tony: Tamamen. Reggae'ci olduğumuz için söylemiyorum ama, reggae olmasaydı şu anda dinlediğimiz müziğin yarısı olmazdı. O kadar büyük etkisi var ki. Nerede hangi müziğe kulak kabartırsam kabartayım reggae'den izler görüyorum. Örneğin Massive Attack'ın solistlerinden ve önemli üyelerinden biri Horace Andy aslen bir reggae'cidir. Şimdi trip-hop adı verilen bu müziğin reggae'den etkilenmediğini söyleyebilir misiniz? Reggae'nin kendi doğasının dışında bu etkileşimi destekleyen bir sürü faktör de var şüphesiz. Artık iletişim çok hızlandı. Üretilen müziğe insanların ulaşması eskisine oranla çok daha kolay. Almanya'da bir grup gördük; hepsi beyaz ceket, kravat giyinmiş tipler. Harika reggae yapıyorlar, bayıldım.

Angus: Zaten Almanlar ve Japonlar bir şeye kafayı taktılar mı yapıyorlar arkadaş. Japonya'da öyle reggae gruplarına rastladık ki şaşarsınız. Hatta geçen yıl yapılan bir sound crash'de bir Japon sound sistemi Jamaikalıları yendi, düşünebiliyor musunuz? İki ayrı gece kulubü düşünün, bunlar yılda bir gün sözleşip daha büyük bir mekanda buluşuyorlar. Her şeyleriyle, DJ'leri, plakları, bütün teknik ekipmanları ve müdavimleriyle birlikte geliyorlar. Sonra karşılıklı olarak kendileri için özel olarak hazırladıkları plakları çalmaya başlıyorlar, gecenin sonunda insanlar hangisinin başına toplanmışsa günün galibi o oluyor. Böyle bir atışmanın Japonlar ve Jamaikalılar arasında olduğunu ve Japonların parsayı topladıklarını düşünebiliyor musunuz? Bence bu harika bir şey. *(kahkahalar)*

Bu insanın aklına hemen Asian Dub Foundation'u getiriyor.

Tony: Tabii, bakın işte, adı üstünde, herifler Asyalı ve çok sıkı müzik yapıyorlar. Yaptıkları müzik doğrudan reggeae'den etkilenmiş.

Bugünlerin gözde türü hiphop'la reggae arasında da yakın bir akrabalık var, öyle değil mi?

Angus: Tabii, özellikle reggae - hiphop ilişkisi öbür müzik türlerine göre daha yoğun. Fugees'in ilk albümünü aldık, bir de baktık, etkilendiğimiz ve teşekkür etmek istediğimiz müzisyenler demişler, aralarında biz de varız. Çok şaşırdık, çok da hoşumuza gitti açıkçası. Zaten Wyclef Jean'i çok beğeniyoruz, beraber çalışmak istediğimiz bir müzisyen.

Reggae'nin kilit öğelerinden biri, belki de birincisi dub. Dün konserde seyircilere "nedir dub?" diye soruyordunuz, biz de size soralım, nedir dub?

Jamaika'da "hayrola, burada ne arıyorsunuz" mealinden sorularla karşılaştık. "Bu müzik buradan çıktı, biz de bu ortamda çalışmak istedik" deyince, "deli misiniz, siz gayet iyisiniz, burada ne işiniz var" gibi laflar işittik.

Angus: *(gülüyor)* Dub, aslında müziği alıp, değiştirip, deforme edip, hatta başaşağı çevirip, echo'ların etrafında dolaştırıp davul ve bas eklemek olarak özetlenebilir. Burada bizim için davul ve bas ön planda.

Tony: Temel olarak yaptığımız şey müziğin üzerine müzik çalmak. Böylece deneyselliğin kapıları da açılmış oluyor önünüze. Çıkış noktası Jamaika. İşin ilginç yanlarından biri de, reggae'nin bu tip teknik yeniliklere her zaman açık oluşu. Mesela 12 inch dediğimiz plakların da çıkış noktası Jamaika. Bir grup reggae'ci bir 45'lik kaydetmek için stüdyoya girmişler. Bakmışlar 45'lik plak kalmamış, bari büyük plağa kayıt yapalım diyorlar. Böylece bir nevi kaza diyebileceğimiz bir şekilde doğuyor 12 inch'ler. Bir sürü avantajı var: On dakikalık kayıt yapabiliyorsunuz, üstelik elde ettiğiniz ses daha yüksek volümlü ve ağır. Bu da DJ'ler için bulunmaz nimet çünkü scrachıng için birebir bu plaklar.

Dün biste uzunca bir jam yaptınız. Dance sound'una oldukça yakındınız o anlarda...

Tony: Evet, kesinlikle, deneysellik derken dün çaldığımızı da bu çerçevede değerlendirebiliriz. Dance müziğine özel ilgimiz olması normal, ne de olsa reggae'ciyiz. Ama deneyselliğin de beraberinde getirdiği başka zorluklar var. Yaptığımız müziğin geniş kitlelerce dinlenmesi, paylaşılması da temel kaygılarımızdan biri. Bu nedenle insan kendini sınırlama tuzağının hemen yanıbaşında bulabiliyor kendini.

Konserin sonuna doğru sahneye çıkan genç rap'çi arkadaşı bayağı pohpohladınız. Kimdi o?

Angus: *(gülüyor)* Soulman, benim oğlum.

"Shine"ın orjinal kaydında rap yapan da o, değil mi?

Tony: Evet o. Soulman'in hikayesini ben anlatayım, Drummie oğlunu övmek istemiyor anlaşılan. "Shine"ı yaparken rap kısmını genç bir arkadaşa söyletmek istedik. Bir sürü insan denedik. Bir gün "Drummie, bir de senin oğlana söyletelim mi" dedik. "Bilmem, bakalım becebilecek mi" dedi. Soulman geldi, gayet sakin bir şekilde rap'i söyledi, biz de kaydettik. Sonra şarkı hit oldu, aradan bir yıl geçti, bir gün Soulman uğradı. "Biz o şarkıyı kaydetmeden önce ben hiç rap söylememiştim, biliyor musunuz" demez mi? Çocuğa bak sen, aradan bir yıl geçtikten sonra söylüyor bunu. Biz de onu aramıza almaya karar verdik. İkibuçuk yıldır beraber çalışıyoruz, genç kuşağın sahnedeki yerini almasını görmek, bunu beraber yaşamak çok güzel.

Başkalarıyla da çalışıyor mu ?

Tony: Tabii, bizimle olmadığı zamanlarda da hep meşgul. Bir sürü teklif alıyor, yakında kendi işleriyle duyarsınız Soulman'i.

Bob Marley'in adını anmadan reggae sohbeti yapılmaz. Onun hakkında neler söylemek istersiniz ?

Tony: Bob Marley gelmiş geçmiş en büyüktü. Onun gibisi gelmedi, gelmez de bir daha. Bence bütün reggae'nin kökü ondadır.

Angus: Bence de reggae'nin en büyüğüdür Bob Marley. Reggae'nin Don Carleone'si diyebiliriz onun için. Evet, kesinlikle reggae'nin Don Carleone'si!

Söyleşi: ***Emilio Çapan***

Rabih Abou-Khalil

Beş yıl önce İstanbul Caz Festivali münasebetiyle AKM'de büyüleyici bir konser veren Rabih Abou-Khalil'in ikinci İstanbul çıkarması İşsanat'taydı. Albümlerini sevsek de, ilk konserinden huşu içinde ayrılmış olsak da, bu sefer pek zevk alamadık, belki günümüzde değildik. Ama Rabih sahnede mutlu görünüyordu. Her ne kadar bir gün önce söyleşide bize apolitik gözükmek istese de, konserde, sanki malûm olmuş gibi (ertesi sabah ABD ve Birleşik Krallık hava kuvvetlerine bağlı uçaklar hiç sebepsiz Irak'ı vurdu), Batı düşüncesinin etnosantrik sığlığıyla alttan alta dalga geçti. Malta'da tavuk yetiştirmenin Kudüs'te müslüman bebek kesmekten daha keyifli olduğunu anlatan "Schrowz'un Blues"unda, İsviçreli bir haçlı savaşçısının garip hikayesini anlattı. "Lewinski Marşı"nı ise, 20. yüzyılda Amerika'nın yetiştirdiği en büyük düşünür olarak takdim ettiği Monica Lewinski'ye adadı. İşte karşınızda ipek fuları, altın kol düğmeleri ve rugan iskarpinleriyle Avrupalı bir salon Arabı: Rabih Abou-Khalil...

Cemil Bey'de dur!

Sizin müziğiniz, temelde şarkı formuna yaslanan ve enstrümantal eserlerde dahi sazların insan sesini taklit etmeye çabaladığı Arap ve Ortadoğu müziğinden farklı bir anlayışa dayanıyor. Hiç insan sesi kullanmıyorsunuz, ud çalarken de insan sesini taklit etmiyorsunuz ve şarkı formunu da pek sevmiyorsunuz galiba... Acaba Arap müziğini temel alıp yeni bir klasik Ortadoğu musikisi inşa etme amacında mısınız?

Rabih Abou-Khalil: Bence sanatta amaç yoktur. Bu iki sözcüğü, sanat ve amacı yan yana getirirseniz, oradaki sanattan şüphe etmeye başlarım. Sadece musikiyi değil, tüm sanat dallarını kastediyorum. Bence sanatın güzelliği şudur: İçinizde bir taşkınlık, aşkınlık hissedersiniz ve kendinizi tanımaya çalışırsınız. Sanat eserleri, bu aşamada, sizin kendinizi ifade ederek kendinizi tanımanıza yarar. Fakat hiçbir zaman tam olarak işe yaramaz; çünkü bu eser yaratma sürecinde, kendinizi anlamaya yönelik ipuçları edinirken, yüzlerce yeni soru ve sorunla da tanışırsınız. Bu da böyle sürüp gider. Kazancınız, yaptığınız eserlerdir. Benim için, kompozisyonlarımdır. Böyle bir süreç içerisinde, amaç sözcüğünün pek bir şey ifade edemeyeceğini, kısır kalacağını düşünüyorum. İnsan sesini kullanmıyor olabilirim ya da udumu farklı bir anlayışla çalıyor olabilirim. Burada farklılığı belirleyen nedir? Gelenekler, Ortadoğu-Arap müziği gelenekleri. Peki bu noktada bir şeyi atlamıyor muyuz? Bu gelenekleri Allah göndermedi, yine bazı usta sanatçılar yarattı bu gelenekleri. Eğer sanat, yaratımla ilgili bir şeyse, gelenekler kadar yenilikler, devrimler de önemlidir. Evrim meselesi... Bazıları bir şey yaratır, diğerleri bunları takip eder. Başkaları da, bunları takip etmez de, yeni bir yol dener; belki de yarının geleneklerini yaratırlar. Benimkisi bu sonuncusu olsa gerek: Yeni bir yol denemek ve yarının geleneğine katkıda bulunmak... Ama şunu unutmamak gerekir: Devrim yapmak için, yani bir şeyi değiştirmek, devirmek için, o şeyle ilgili olmanız gerekir. Hele bu sanatla ilgili bir devrimse çok sıkı bir bağlantı lazım, dünün gelenekleriyle yarının geleneklerini oluşturacak devrim arasında. Bu anlamda benim müziğim, Arap müziğine sıkı bağlarla bağlıdır. Bugüne kadar işittiğim en güzel iltifat nedir, biliyor musunuz? Bir keresinde Paris'te çalıyordum, konserden sonra 17 yaşlarında bir çocuk geldi ve "sizi dinlemeden önce Araplardan ve Arap müziğinden nefret ederdim. Şimdiyse her yerde Abdülvahab'ın, Feyruz'un, Ümmü Gülsüm'ün eski kayıtlarını arıyorum. Sırf bu yüzden Arap arkadaşlar bile edindim" dedi. İşte bence müzik sadece bu işe yarar: Bağlantılar kurmak, ilişki içerisine girmek... Demek benim müziğim Arap müziğinden o kadar da uzak değilmiş... Makamlar üzerine çalışıyorum, makamları daha önce hiç rastlamadığım tarzda yeniden kurgulamaya gayret ediyorum, eski ritmlerin yeni versiyonlarını oluşturmaya çalışıyorum, sürekli büyük ustaları dinliyorum. Yani gelenekten kopmuş değilim. Hatta bu konuda özel bir duyarlılığım var. Siz Türklerin de içinde bulunduğunuz Ortadoğu müzik coğrafyası, özellikle son onyıllarda ucuz pop müziğin etkisiyle, klişeleşmiş Batı ritmlerinin ve armonisinin istilasına uğradı. Ama bizim buraların müziği 4/4'lük, 2/4'lük ritme ve majör ya da minör tonaliteye sığmıyorsa, neden bedenimden daha ufak bir elbiseye girmeye çalışayım ki?

Ortadoğu müzik coğrafyası, klişeleşmiş Batı ritmlerinin ve armonisinin istilasına uğradı. Ama bizim buraların müziği 4/4'lük, 2/4'lük ritme ve majör ya da minör tonaliteye sığmıyorsa, neden bedenimden daha ufak bir elbiseye girmeye çalışayım ki?

Foto: Şahan Nuhoğlu

Yani Arap müziği içerisinde devrimci bir pozisyonunuz olduğunu mu söylüyorsunuz?

Belki yarının Arap müziğinin oluşumunda olumlu, yenilikçi bir rolüm vardır. Ama devrimci pozisyon çok iddialı olur ve sanatla pek bağdaşmaz diye düşünüyorum, en azından benim için. Arap müzik geleneğinden farklı olarak, insan sesi kullanmamam bu kadar artistik bir olay değil; daha kişisel algılanmalı. Eğer harikulade bir sesim olsaydı ve sesle kendimi ifade edebildiğime inansaydım, belki de şarkı söylerdim.

Biraz önce Arap müziği gelenekleriyle çok sıkı bağlarınız olduğunu söylediniz ve bir besteci olduğunuzu belirttiniz. Sizin müziğinizin, klasik Batı müziği ve cazla da ilgili olduğu söyleniyor. Müzikal referanslarınızdan bahsedebilir misiniz?

Bakın, benim adım Rabih, ben bir Lübnanlı Arabım. Lübnan, hem Akdeniz kültürünün hem de Ortadoğu ve Arap kültürünün çok yoğun olarak yaşandığı bir ülke. 60'lı, 70'li yıllarda çocukluğum Lübnan'da geçti ve tabii ki coğrafyamın, benim ve müziğimin üzerinde yoğun bir etkisi var. Ben şehirli bir Beyrut ailesinden geliyorum. Annem, Frank Sinatra, Billie Holiday, Edith Piaf gibi Batılı müzisyenleri dinlerdi. Babam ise tam anlamıyla klasik Arap müziği tutkunuydu. Hatta kötü derecede ney de üflerdi, fakat iyi bir şairdi. Ud çalmaya çocukluğumda, Lübnan'da başladım. 1978'de savaş nedeniyle Almanya'ya gittim ve Münih'te konservatuara kaydoldum. Orada da uzun yıllar flüt eğitimi aldım. Klasik Batı müziği eğitimi bana iki şekilde faydalı olmuştur: Birincisi, büyük Batı müziği geleneğiyle tanıştım ve bu bilgi ışığında, Batılı müzisyenlerle sonraları çok daha rahat ilişki kurdum. İkincisi, klasik Batı müziğini öğrenirken aslında Arap müziğinin ne demek olduğunu, ya da daha doğrusu,

ne demek olmadığını öğrendim. Çünkü teknik açıdan ve ifade olarak çok farklı iki müzik geleneği bunlar...

Lübnan folklorundan etkilenmediniz mi?

Hem Lübnan folklorik müziğinden hem de Arap pop müziğinden etkilenmişimdir. Çocukluğum, gençliğim bunlarla geçti. Yani daha çok Lübnan şehir şarkıları; çünkü Lübnan dağlık bir ülke ve dağlarda köy türküleri söylenir. Çok güzel, basit melodilerdir. Ama ben Beyrutluyum, o kültüre uzak büyüdüm. Bu bilinçli, artistik bir etkilenme değildir; çok içsel bir etkilenmedir. Size "Türkçe'yi seviyor musunuz" diye sorsam saçma olur, değil mi? Aynı şey... Klasik Batı müziği ve klasik Arap müziği dışında bilinçli olarak etkilendiğim diğer müzik türleri ise, rock ve cazdır: Art-rock, progressive rock ve özellikle Frank Zappa! Aslında hangi müzik türlerini dinlediğinizden çok, bunları dinlerken neler hissettiğiniz önemli. Bağlantı kurabildiğim her türlü müziği dinlerim ve sevdiğim müziklerden de etkilenmişimdir.

Frank Zappa'nın dedesinin Türkiye'nin doğusundan ABD'ye göçtüğünü biliyor muydunuz? Zappa soyadı da Zap suyundan geliyormuş. Frank Zappa Doğu Anadolulu bir Ermeni ailesinin torunu... En azından böyle bir rivayet var.

İşte, görüyor musunuz? Coğrafya yine karşımıza çıktı. Türkiye demişken, tabii klasik Türk musikisini de unutmamam gerekir. Eğer ciddi bir şekilde klasik Arap müziği çalışıyorsanız, Arap müziği dışında uğramak zorunda olduğunuz iki durak var: Acem müziği ve Türk müziği. Bu her iki müzik geleneği, Arap müziğini, yani makam müziğini temel olarak almış; ama ona bambaşka bir boyut kazandırmış. Özellikle Türk müzisyenler, saz musikisinde çok ileri gitmişler ve eski makamlara dayanarak onlarca yeni makam geliştirmişler. Usûllerin zenginleşmesinde de Türk müzisyenlerin büyük rolü olmuştur. Ortadoğu müziği klasik repertuarının büyük bir kısmı Türk müziği kaynaklıdır: Semailer, kârlar, peşrevler... Lübnan günlerinde hocamla ud çalışırken bazı Türk müzisyenlerini dinlerdik. Ben de yeniyetme halimle "ben olsam şöyle çalardım, burası iyi olmamış" filan derdim. Ama sıra Tanburi Cemil Bey'e gelince hocam desturu çekerdi. "Cemil Bey'de dur, hiç kimse onun gibi taksim alamaz" derdi. Şimdi söyleyiniz bana, Bacanos, Tatyos, Nikolaki, Hırant, Cemil Bey olmadan Ortadoğu müziğinden bahsedilebilir mi? Türk müziği bu anlamda, Ortadoğu müziğinin çok önemli bir parçasıdır ve benim müziğimin de temel referanslarından biridir.

Bacanos, Tatyos, Nikolaki, Hırant, Cemil Bey olmadan Ortadoğu müziğinden bahsedilebilir mi? Türk müziği bu anlamda, Ortadoğu müziğinin çok önemli bir parçasıdır ve benim müziğimin de temel referanslarından biridir.

Orkestranızdaki enstrümanları seçişinizden de caz ve klasik Batı müziği etkisi belli oluyor: Tuba, viyolonsel, klarinet, caz davulu...

Çalıştığım arkadaşlarımı çaldıkları sazlara göre değil, kişiliklerine ve müzik anlayışlarına göre seçiyorum. Mesela benim için tuba değil, tubacı arkadaşım Michele'in karakteri önemlidir. Bu, dostlar arasında verdiğiniz bir yemek davetine benziyor. Yemek davetine sadece yeşil gözlü, şişman veya mesleği hekimlik olan arkadaşlarınızı davet etmezsiniz, değil mi? Anlaşabildiğiniz dostlarınızı çağırırsınız. Ben bu insanlarla müzik yapıyorum, çünkü benim için çok özel müzisyenler. Benim müziğimi algılayıp icra edebilecek nitelikte, güzel insanlar. Müzisyenlik tabii ki çok önemli, ama her şeyin başında iletişim kurmak, insani ilişkileri devam ettirebilmek geliyor.

Beş yıl önce Caz Festivali bünyesinde, İstanbul'daki ilk konserinizi hatırlıyorum. Orada muhteşem bir klezmer armonikacısı vardı. Daha ziyade bir blues enstrümanı olarak tanınan ağız armonikasıyla resmen makamdan makama taksim geçiyordu. Bende de herhalde Rabih Abou Khalil birbiriyle alakasız enstrümanlarla çalmayı seviyor diye bir fikir oluştu...

Hayır, armonikadan nefret ederim; gerçekten, doğru söylüyorum. Ama ben orada armonikayı çalan Harvold'un çalışını, müzisyenliğini çok seviyordum. Bu yüzden armonika vardı grupta. O konserden bu yana beş yıl geçti ha! Yaşlanıyoruz, zaman çok çabuk geçiyor...

Araplar sizin müziğinizi beğeniyorlar mı?

Benim müziğim Arap ülkelerinde oldukça popüler. Bence Araplar üç nedenle benim müziğimi dinliyorlar: Birincisi, milliyetçi duygular. "Bu, Avrupa'da tutunmuş, saygı görmüş bir Arap müzisyendir, destekleyelim" diyorlar. İkincisi, müziğim onlara yakın geliyor. Sonuçta ud çalıyorum ve bir Arap müzisyenin, Araplar tarafından severek dinlenmesi kadar doğal bir şey olamaz. Üçüncüsü ise, gerçekten benim sanatımı anlamaya çalışıyorlar. İşte, benim en çok hoşlandığım olay bu! Ama benim müziğim genelde daha açık kültürlerin olduğu Lübnan, Mısır, Tunus, Cezayir, Fas gibi Akdenizli Arap ülkelerinde dinleniliyor. Suudi Arabistan'da ya da Yemen'de albümlerimin dinlendiğini sanmıyorum.

Sizce Avrupalı dinleyiciyle Ortadoğulu dinleyici arasında müziğin algılanmasında bir farklılık var mı?

Tabii ki bir nebze var. Türkiye'yi de dahil edebileceğimiz Ortadoğu ülkelerine benim müziğim tanıdık geldiği için, buradaki insanlar, Avrupa'daki dinleyiciden daha bilinçli bir şekilde müziği dinliyorlar. Değerlendirmeleri de daha tatmin edici oluyor benim için, çünkü sonuçta bu Ortadoğulu sesleri barındıran bir müzik. Bu ülkelerde anlaşıldığımı hissetmek çok güzel bir duygu. Avrupa'da ya da dünyanın başka yerlerinde egzotik bir müzik dinlemenin merakını ve coşkusunu yaşıyor dinleyici, ama bu müzik sadece farklı bir şey olduğu için ilgi görüyordur şüphesiyle, bu tepkiler, çok net sonuçlara götürmüyor beni. Ayrıca bu durumlar zamanla değişiyor. Konser vermeye ilk başladığımda, Arap ülkelerinde sahneye çıkmak çok büyük bir ayrıcalıktı. Konser vermek, nadiren gerçekleşen, özel bir olaydı. Bu yüzden, çok iyi olma gereği gibi bir baskı hissediyordum üstümde. Şimdiyse Ortadoğu'da, Batı'daki gibi, müzik artık gitgide günlük hayatın bir parçası oldu ve bu baskı genç sanatçılar için çok daha az hissediliyor.

"World music" terimi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Batı'da oluşmuş bir moda tabiri. Plak şirketleri için kolaylık sağlıyor; herhalde etnik etkiler taşıyan müzikleri bu etiket altına koyup daha rahat pazarlayabiliyorlar. Ama hiçbir müzikal anlam ifade etmiyor. Eğer albümü tamamen sazla kaydetmişseniz, bu, world music'tir. Nasıl müzik yaptığınız, ne anlatmak istediğinizse bu terimle ifade edilmez. Batılılara egzotik gelen enstrümanlarla yapılan müzik işte... Yalnız şunu söyleyeyim, her ne kadar bu world music lafını anlamsız buluyorsam da, bu modanın pek de kötü sonuçları olduğunu düşünmüyorum. Artık çok farklı ülkelerin müzikleri dünya müzik sahnesine çıkabiliyor. İçlerinde iyi müzikler de var, kötüler de. Ama bu da çok doğal değil mi zaten?.. Benim albümlerim genelde world music etiketi altında satışa sunuluyor. Ancak, bugüne kadar coğrafi ya da kültürel yakınlığı referans alarak, yakın kültürlerden müzisyen seçme gayretinde olmadım hiç. Böyle bir derdim yok. Sanat konusunda çok bireysel düşündüğümü, konuşmamızın başında belirttim sanıyorum.

Sizin müziğiniz, çağdaşlarınız Anouar Brahem, Hamza El Din gibi Arap udilerin müziğiyle karşılaştırıldığında önemli bir fark arzediyor. Her ne kadar ironi ve humour ile beslenmiş de olsa, Rabih Abou Khalil'in müziği, Avrupa sanat müziğinin, lüks konser salonlarının havasını taşıyor. Makam duygusu, Doğulu hüzün hep daha arkadan geliyor sanki. Bu Avrupalı tavır, özellikle, Balanescu Quartet'in soğuk, kuzeyli yaylıları eşliğinde yaptığınız "Arabian Waltz" albümünde çok baskın...

Evet, ama diğer taraftan Taarab'ta Suriye kemanlarıyla çalıştım... Neyse, kendi müzikal duruşumu tarif etmek inanın benim için çok zor. Çünkü hiçbir ideolojiye inanmıyorum. Yaşadığım gerçekliğin, etrafımı saran hayatın dışında hiçbir üst normla bağlı hissetmiyorum kendimi. Kültürel ve siyasi sınırların da anlamsız olduğunu düşünüyorum. Hatta belki, sanatçı duruşum bile yoktur, bilemiyorum. Yalnız şunu iyi biliyorum: Arap müziğinin son peygamberi değilim, ve Batılılara, Arapların neler yapabileceğini gösteren, milliyetçi bir idol olarak da algılanmak istemem. Lübnanlıyım, Arabım, Ortadoğuluyum, ud çalıyorum, bunlar doğru. Ama yirmi yılı aşkın bir süredir, Almanya merkez olmak üzere, Avrupa'da yaşıyorum. Klasik müzik eğitimimi Avrupa'da aldım ve bu benim müzikal kimliğimi oluşturan en önemli formasyon. İşte ben, bu kişisel tarihe sahip biri olarak, hiçbir kategoriye tâbi tutulmayı talep etmeksizin, kompozisyonlar yapan bir müzisyenim. Her zaman besteci yönümün, ud icracılığımdan daha önde olmasını tercih etmişimdir. Ayrıca uda da özel, mistik, egzotik bir anlam yüklemek istemiyorum. Ud, herhangi bir müzik enstrümanıdır. Bu sazı iyi çaldığımı düşündüğüm için ud çalıyorum. Eklemek gerekirse, şunu da söyleyebilirim: Benim eğlence müziğiyle hiç işim olmaz. Yaptığım müzik dinlenmek için bestelenmiştir ve altında ciddi bir kompozisyon çalışmasını ihtiva eder.

Yarınki konserinizde bir Türk bestecinin eserini yorumlamayı düşünüyor musunuz?

Hayır, bu benim tarzım değil. Çünkü ben, bir ud icracısından önce, besteci olarak görüyorum kendimi. Bu yüzden, sizin dediğiniz tarzda yorum çalışmaları yapmak pek ilgimi çekmiyor. Ancak, başka müzikleri severek dinlediğim gibi, Türk müziğini de ilgiyle dinliyorum, ve besteciliğimde bunun çok belirgin bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Bir de bazen yerel tavırlar, yaratıcılık için elverişli bir ilham kaynağı olabiliyor. Mesela benim "Taarab" albümüm böyle oluşmuştur. Sanırım Türkiye'de de yaygın olan, Suriye tarzı kalabalık keman gruplarından etkilendim ve bu albümümde böyle bir keman grubuyla çalıştım. Daha önce de birkaç Türk müzisyenle çalışmıştım; kemani ve neyzen. Ama benim hayallerimi süsleyen saz, alaturka klarinettir. Daha doğrusu Mustafa Kandıralı, aman tanrım, çok büyük bir üstad! Adeta bir klarinet sihirbazı o!... İnşallah bir gün Mustafa Bey'le de çalışmak nasip olur.

Söyleşi: ***Salih Nazım Peker***

Gündoğarken

Gündoğarken'lerin en küçüğü Burhan Şeşen epey zamandır TV8'de "Yorumsuz" isimli programı hazırlıyor. Televizyonlardaki kerameti kendinden menkul talk şov programlarına hiç benzemeyen, insanı sinirlere gark etmeyen, canlı, heyecanlı, güler yüzlü bir program. Müziğin ve muhabbetin el üstünde tutulduğu bir program. Gündoğarken'in Nikiforos Metaxas'la birlikte hazırladığı yeni albümü "İstanbul-Atina-İstanbul"u fırsat bildik, Burhan Şeşen'le buluştuk, hem albümü, hem "Yorumsuz"u konuştuk...

Sek müzik aranıyor

Enteresan bir durum, geçen ay Burhan Şeşen'in TV programına Gündoğarken konuktu... Onları ağırlamak zor muydu?

Burhan Şeşen: Kendi kendine soru sormak gibi bir abukluk oluyor. İster istemez gerildim biraz. Ama bence en güzel programlardan biriydi. Programdaki Yorumsuz orkestrası bizim konserlerimizde çalan orkestra aynı zamanda. Diğer konuklara nispetle bizle çok daha provalılar. O yüzden daha iyi çaldılar diyebilirim.

Madem böyle düzenli bir orkestranız var, albüm çalışmalarını niye onlarla yapmadınız da Atina'ya gittiniz?

Benden çıktı Atina fikri. Tamamen bir kamp hayatı olsun istedik. Burada bir kayıta girdiğin zaman, telefonlar çalar, dostlar arkadaşlar gelir, çaylar içilir, bilmem ne... Koca İstanbul'un keşmekeşinde evden stüdyoya stüdyodan eve gitmek bile bir külfet. İnsanın konsantrasyonunu da, sinirlerini de bozuyor. Gittik oraya, 17 gün boyunca, sabah 11'den gece 11'e kadar full 12 saat çalıştık her gün. Resmen futbolcular gibi kamp yaptık...

Dünyada birçok grup bu yöntemi uygular zaten: Giderler, bir yere kapanırlar, hatta besteler bile orada oluşur. Siz hazır bestelerle mi gittiniz?

Tabii. Zaten biz "Mest Of"tan beridir 5-6 ay öncesinden hazırlıyoruz albümleri. Niko (Nikiforos Metaxas) sürekli başımızda. Ayda en az bir kere Heybeliada'ya gideriz, şarkılarla ilgili konuşuruz. 50-60 şarkıyı önce 30'a indiririz, sonra iyice ayıklarız...

Sahiden o kadar çok şarkınız mı oluyor albüm zamanları?

Oluyor tabii. Şarkıların iyiliğinden kötülüğünden ziyade, ortaya çıkan repertuarın bütünlüğü üstünde dururuz... Zaten gitarist Kleon, kayıtlardan bir ay önce geldi, şarkıların son hallerine onunla da oturduk baktık. Bir de Firuz İsmailov ve Gökhan (Şeşen) vokal düzenlemelerini yaptılar. Çok hazır gittik oraya.

Nasıl bir ortamdı?

Atina'da Kyriazis diye bir stüdyo. Teknolojisi çok yüksek değildi, ama tonmayster çok sakin, çok iyi bir adamdı. Yunanlılar çok ateşliler, acayip konuşuyorlar, bizden daha beterler. O tonmaysterin sakinliği sayesinde olay karmaşadan kurtuldu, onlara da bize de yerinde müdahalelerde bulundu... Yunan müzisyenler çok konuşuyorlar, çok fikirleri var. Bizdekilerden en büyük farkları bu. Belki bizimkilerin de iyi fikirleri vardır ama, pek göstermezler, çalıp giderler. Bunlar ise sekiz gün boyunca stüdyoda kaldılar. Davulcu benim şarkı söylememe bile karışıyordu mesela. Zaten onlar Mode Plagal adlı bir pop-caz grubu Yunanistan'da. Burada da Hayal'de gelip çalmışlar daha önce. Hakikaten kreatif müzisyenlerle karşılaştığımıza çok sevindik. Yunanlılarda sevdiğim şey şu: Şarkıların sözlerini tercüme ettiriyorlar, ona göre, o hissiyatla çalıyorlar. Bizden bir tek Hasan Esen geldi, kemençe çalmaya. Çok iyi bir akordeoncu ve buzukici vardı. İkisi de hoca gibi adamlardı.

Onlar kendilerini nasıl hissettiler? Mesela zaten kendi ülkelerinin müziğini yapıyormuş gibi bir havada mıydılar? Yoksa sizin Türkiyeli ezgilerinizde alışık olmadıkları noktalar var mıydı?

Şunu hissettim: Onlar da kendi tipik aksak ritmli şarkılarını, bütün dünyaya Yunan müziği olarak yansıyan o müziği çok sevmiyorlar. Evrensel bir tat aldılar bizim albümden. Orada stüdyoya gelip gidenler çok beğendiler. Belki albüm Yunanistan'da da çıkacak, sözler çevrilecek, Vassiliki (Papageorgiou) şarkıları söyleyecek, biz de ona eşlik edeceğiz...

Albümde sahiden bir pop-caz havası var... Geçici "1999" albümünüzde de caz müzisyenleriyle çalışmıştınız...

Geçen albüm biraz daha "dolu"ydu. Bu daha "sek". Sevdiğimiz şey de bu sadelik. Ayrıca biz bu albümde çoğu şarkıda kendimiz de çaldık. Hatamız buymuş: Şimdiye kadar iyi çalamıyoruz diye hep kaçıyorduk.

O albüm biraz daha "dolu"ydu. Bu biraz daha "sek". Sevdiğimiz şey de bu sadelik. "1999" albümünde çalan arkadaşlar arasında stüdyoda yüzünü görmediklerim oldu. O kadar yoğun müzisyen trafiği vardı, hatta bence birbirleriyle iyi tınlamayan enstrümanların yan yana gelmesi gibi durumlar da vardı... Ayrıca biz bu albümde çoğu şarkıda kendimiz de çaldık, kendimize güvenimiz geri geldi. Uzun zamandır hiçbir albümümüzde çalmıyorduk... Bizim albümlerimizde şimdiye kadar hep çok iyi müzisyenler çaldı, ama biz çaldığımız zaman o sıcaklık başka bir şey. Grup demek böyle bir şey. Bir grubun üç elemanının da enstrümanında, vokalinde "en iyi" olması gerekmiyor. Athena'daki çocuklar bana göre ne kadar güzel çalıyorlar. Gruplar çünkü. Grubun böyle bir anlayışta olması lazım. Hatamız buymuş: Şimdiye kadar iyi değiliz diye çalmadık, kaçtık. Halbuki zor olan şarkıları yazmak, sonra onları çalmak feci zor bir şey değil. Oturur, çalışırsın, çalarsın.

"Yorumsuz"a geçelim. Nerden aklınıza geldi böyle bir program?

Ben bir zamanlar Eskişehir'de Sinema-TV okumuştum. TV8'in yönetiminde de bir arkadaşım vardı. Benden tamamen bir müzisyen muhabbeti istedi... Hatta ilk konuk 26 şubat 98'de Kubat'tı. Herkeste bir telaş; baktım stüdyoya koltuklar koymuşlar. Sanki talk şov, ya da sabah sohbeti gibi. Hemen onları kaldırttım. Apar topar iki ufak iskemle bulduk, onlara oturduk... Amaç canlı müzik. İnsanların canlı performansını göstermek lazım. Ben hep "play-back tuzağı" diyorum televizyonda yaptığımız işlere. Programa keyifle, koşa koşa katılan arkadaşların yanında, canlı performansını göstermek istemeyen de bir sürü arkadaş oldu.

Göstermek istemeyen mi?

Tabii, canlı söylemek istemeyen bir sürü isim var. Belki direkt bunu bana söylemiyorlar ama, menejerleri, basın danışmanları kanalıyla bu tüyoları alıyorum.

Play-back olsa gelecekler yani...

Tabii gelecekler, dalga mı geçiyorsun?

Tam tersine play-back'ten kaçmaları gerekmez mi?

İşte. Ne diyeyim ki şimdi sana?

Böyle bir şeyi az-çok tahmin ediyor muydunuz?

Evet, tahmin ediyordum. Bana hiç şaşırtıcı gelmiyor. O kadar izah etmeme rağmen, kalkıp gelenler arasında "aa, ben play-back zannediyordum, şimdi çıkamam" diyen oldu. İki kere başıma geldi. Kibar ve açık bir dille, "o zaman böyle buyrun" diyorum.

Nasıl bir şeydir play-back yapmak?

Fecidir o, fecidir. Halkın gözünün içine baka baka yalan söylemek demek. Söyler gibi yapmak. Gidiyoruz televizyonlara, müzik kanalı diye geçinen kanalın bile stüdyosunda iki tane mikrofon var. Gündoğarken, bildiğiniz gibi üç kişidir. *(gülüyor)*

Play-back'te sırf ağzınızı açıp kapatıyor musunuz, yoksa biz duymasak da şarkıyı söylüyor musunuz, ne yapıyorsunuz?

Valla biz söylüyoruz. Belki ağzını açıp kapatan da vardır.

Arkadaki orkestranın da play-back yaptığı oluyor, o daha da komik oluyor...

Bazen hiçbiri çalmıyor, bir tek basçı kaptırmış çalıyor. *(gülüyor)* Sırf televizyonculara bağlamamak lazım bu işin sorumluluğunu. Bazı sanatçılar özellikle onu istiyor.

"Yorumsuz"da konuk seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?

Esasına bakarsan, Yaşar Kurt gibi, Murat Köseoğlu, İkarus gibi alternatif işleri seviyorum ben. Son dönemde ne yazık ki biraz daha popülerleşti program. Bu beni biraz rahatsız ediyor açıkçası.

İkisi arasında bir denge kurulması daha iyi değil mi?

Kafamda hep şöyle bir fikir var: Bir ay içindeki dört programda, bir popüler isim, bir tane eskilerden bir isim, bir alternatif, bir de bir grup olsun istiyorum. Bu her zaman denk düşmüyor. Programın içinde "henüz duyulmayanlar" diye amatörlere yönelik beş dakikalık bir bölüm vardı. Yeni yayın döneminde ayrı bir programda bir saat ayıracağız amatörlere. Bana bir sürü CD'ler, mp3'ler geliyor, dinliyorum. Onlara hep bir borcumuz olduğu fikrindeyim. Bir sürü güzel şarkı var, iyi çalanlar var, var bir şeyler ama, yazık ki adamların kendilerini gösterebilecekleri bir alan yok. Bütün televizyonlar, toplasan 30 şarkıcı tarafından parsellenmiş durumda. Yorumsuz'a gelen en çok mail, Yaşar Kurt'a aittir. Hep övgü dolu mail'ler. Hâlâ o programın tekrarını isteyen mailler geliyor...

Kimler katıldı? Şöyle bir özet geçseniz...

80 küsur program oldu. Vedat Sakman, Banu Akın, Şuayip Yeltan, Düş Sokağı Sakinleri, daha popüler olarak Levent Yüksel, Candan Erçetin, Leman Sam, eskilerden Ömür Göksel, Erol Büyükburç, Nur Yoldaş, Doğan Canku... Grup olarak Duman, Athena, Yeni Türkü, Bulutsuzluk Özlemi, Gürol Ağırbaş...

Hazırlık safhası nasıl geçiyor? Katılanlara bayağı uzun soundcheck olanağı, rahat bir ortam sunuyormuşsunuz, kulağımıza kadar geliyor, herkes çok memnun...

Biz oraya çok erken saatte gidiyoruz. Hazırlığı çok uzun sürüyor. Mesela bir prensibim vardır, sanatçıları hep ben karşılarım, onları ben ağırlamaya çalışırım, sohbet ederim, çay kahve içerim onlarla beraber. Çünkü müzisyen olarak ne hissettiğimi biliyorum gittiğim kanallarda. Oralarda nasıl ağırlanmak istediğimi iyi biliyorum... Solo albümüm sırasında kalkıp Ankara'ya gitmiştik bir program için. Yönetmenle bir sebepten tartışınca korumaları çağırdılar. Yaa, böyle şeyler de geldi başımıza, resmen kapı dışarı edildiğimizi hatırlarım TRT'den...

Fecidir play-back, fecidir. Halkın gözünün içine baka baka yalan söylemek. Gidiyoruz televizyonlara, müzik kanalı diye geçinen kanalın bile stüdyosunda iki tane mikrofon var. Gündoğarken, bildiğiniz gibi üç kişidir.

Şu işte bir terslik yok mu? Sizin programınız temelde bir müzik programı ama, bir sürü talk şovdan daha "talk", daha muhabbetli bir program. Talk şov adı altında olan programlarda ise muhabbet yok gibi bir şey; bol bol müzik var. Ama sanki oradaki orkestra sırf gürültü yapmak için ya da talk şovcu uyduruktan bir espri yapınca kıyameti koparmak için sahneye çıkmış gibi.

Üstelik oralarda çalan, resmen harcanan çok iyi de müzisyenler var biliyor musun!.. Bizim programda büyük bir reyting hesabımız yok ama, yine de gösterilen ilgiden memnunum. Mesela yaşlıca bir çiftten çok güzel bir mail aldım, "hasretini çektiğimiz zeki bir program" diyordu "Yorumsuz" için.

Ama artık tam tersine, gelen konuğu veya seyirciyi terslemek, aşağılamak, küçük düşürmek zekâdan sayılıyor televizyon programlarında...

(gülüyor) Valla ben kendi işime bakıyorum, daha yapacak çok şey var. Şu anki talk şov programlarından alınmış hiçbir şey kesinlikle yok "Yorumsuz"da. Tam tersine "ne yapmayalım"ı "ne yapmamak gerektiğini" görüyoruz. Gibi olmak var ama, kendim gibi olmak var. İyi veya kötü, kendimi en doğru şekilde nasıl yansıtırım, onu düşünüyorum... Mesela gruptaki çocuklar "evvela sana bir açılış çalalım" filan dediler: Önce açılış şarkısı çalar, sonra sunucu adam sallana sallana çıkar ya. Yok öyle şey, dedim. Uymaz!.. Hiçbir zaman talk şovculuğa soyunmadım. Hep müzisyenlerle müzik muhabbeti yapıyoruz. Dolayısıyla çuvallamıyorum. Diğerleri ne yapıyorlar? Her türden adamı çağırıyorlar, en ufak bir hazırlık yapmadan, başkalarının hazırladığı soruları soruyorlar.

Böyle bir program yapmayacak olsanız, normal hayatta bu 80 küsur kişinin albümlerini dinleyen, takip eden biri miydiniz?

Hayır, değildim. Şimdi vazife icabı dinliyor gibiyim ama, iyi oldu valla. Daha önce Radyo Pop'ta iki senelik radyoculuk geçmişim olmasaydı ben bu programın altından kalkamazdım. O bana belli bir disiplin getirdi. Fena mı oluyor, her çıkan albümden haberimiz oluyor işte.

"Vazife icabı" olmaksızın ne dinliyorsunuz şu sıralar?

Bizim albümü dinliyorum, açıkça söyleyeyim. *(gülüyor)* Bizim albümdeki "Sıcaklardandır" şarkısına son zamanlarda çok takılmış durumdayım. Şarkıdaki o piyano soloyu çalan davulcudur... Oturup çok ciddi başka bir şey dinlemedim son zamanlarda. Mesela Enya aldım, beğenmedim. Dinlediğim "fiks"lerim vardır. Keith Jarret'in özellikle Köln konserini her zaman dinlerim. Leonard Cohen, Garbarek'in bazı albümleri, Pink Floyd'un "Ummagumma" gibi ilk albümleri, Gürol Ağırbaş'ın iki albümü... Ve Ortaçgil. Her zaman Ortaçgil.

Söyleşi: **Derya Bengi**

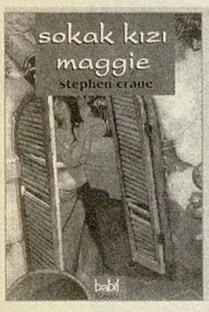

Stephen Crane, Sokak Kızı Maggie
Çeviren Azmi İşitemiz, Babil Yayınları
Babil Roman
İstanbul 2001, 97 sayfa
Sadece 29 yıl yaşayan Stephen Crane, çığır açan aykırı Amerikalı yazarlardan. Birçok "aykırı" yazarın doğurganı. İlk romanı "Sokak Kızı Maggie", "romantik çağ"ın duygusal mitleriyle ilgilenen çağdaşlarının tersine, New York'un kenar mahallelerini gerçekçi bir bakışla yansıtıyor. Yoksulluk ve yalnızlıkla tıka basa dolu ve karanlık bir nehirde son bulan bir hayat. Crane'in "Kanlı Madalya" adlı romanı da Babil Yayınları'ndan yayımlandı.

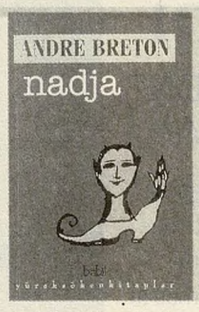

André Breton, Nadja
Çeviren Sevgi Tamgüç, Babil Yayınları
Yüreksökenkitaplar No. 6
İstanbul 2001, 142 sayfa
Dünya edebiyatının efsane kahramanlarından biridir Nadja. Sanki Paris sokaklarına cennetten düşmüş bir melek gibi, bulutsu ve beyaz. Ele avuca gelmez. Uçucu. Çılgın. Gerçeküstücülük'ün "papa"sı Breton'un yaşadığı bir üst-deneyim; bir aydınlanma anı. Buğulu ayna.

Casanova, Çapkın Papaz
Çeviren M. Kerem, Babil Yayınları
Yüreksökenkitaplar No. 9
İstanbul 2001, 107 sayfa
Adı "baştan çıkarıcılık"la eş tutulan Casanova, ömrünü gül koklamaya adamıştır. Güzelliğe vurgun bu adamın anıları, zihinsel düzenimizin dinamitlerinden biri değil de nedir? Sadece bir "çapkın" mı? Yalıçapkını Casanova: "...maalesef bu kentte insanları tatmin edecek 'hayat kadını' yok; ama neyse ki bu boşluğu doldurmaya hevesli bol miktarda evli kadın var..."

Jonathan Swift, Hizmetkârlara Talimatlar
Çeviren Hakan Tansel, Babil Yayınları
Yüreksökenkitaplar No. 8
İstanbul 2001, 107 sayfa
Demir leblebi bir yergi. Yergi ustası İrlandalı Swift'in keskin zekâsı, alaycı ve iğneleyici ama aynı zamanda incelikli anlatımının ürünü. "Efendi-Hizmetkâr Diyalektiği"nde (!) efendilere korkutucu bir gözdağı. "... Efendinizin servetini esirgemek için, bardakları, üzerine işedikten sonra yıkayın..." Günümüzün hizmetkârlarına da sesleniyor.

Rıhtım Cad. No: 16 Kadıköy / İstanbul, Tel-Faks: 0216 330 07 24-25 babil

iyi kitabı iyi okur yaratır...

Aristoteles

DAVID ROSS

David Ross, Aristoteles'in bütün eserlerinin İngilizce basımlarında yönetmen olarak çalışmış ve kimilerini de çevirmiştir. Ross bu kez de metafizik, ahlak, fizik, biyoloji gibi pek çok farklı açıdan ele alarak Aristoteles külliyatının özünü sunuyor. Aristoteles'in çalışmalarını sırayla izlerken, bunlarda savunulan görüşleri günümüz felsefesi ışığında tartışıyor.

Kurduğu felsefi sistemle ortaçağ İslam felsefesi ve Batı'nın felsefi geleneğini derinden etkileyen Aristoteles'in bugün de vazgeçilmez olduğunu göz önünde bulundurursak, bu kitabın önemli bir ihtiyaca yanıt vereceğine inanıyoruz.

İletişimsel Eylem Kuramı

JÜRGEN HABERMAS

Jürgen Habermas, Sosyal Bilimlerin Mantığı Üzerine'de temel taşları atılmış olan kapsamlı ve yeni bir eleştirel toplum kuramı oluşturma projesini İletişimsel Eylem Kuramı'nda doruk noktasına vardırıyor. Jürgen Habermas'ın önceki yapıtları bu çalışmanın ön hazırlıkları olarak okunabilir. İletişimsel Eylem Kuramı, Habermas'ın 20. yüzyılın sosyoloji, dilbilim, tarih, antropoloji, görüngübilim ve sistem kuramı gibi bellibaşlı disiplerini eleştirel bir gözle ele aldığı ve Weber'den Adorno'ya uzanan bir düşünürler ve filozoflar dizisiyle tartıştığı başyapıtıdır. İletişimsel eylem kavramı, birbirleriyle ilişkilendirilmiş üç konu bütününü kapsıyor; bunlar, iletişimsel rasyonellik, eylem ve dizge paradigmalarını birbiriyle bağlayan toplum tasarımı ve modernliğin çıkmazlarını iletişimsel olarak yapılanmış yaşama evreninin, bağımsızlaşmış ve biçimsel olarak örgütlenmiş eylem dizgelerine tabi kılınmasıyla açıklayan kuramsal bir yaklaşımdır.

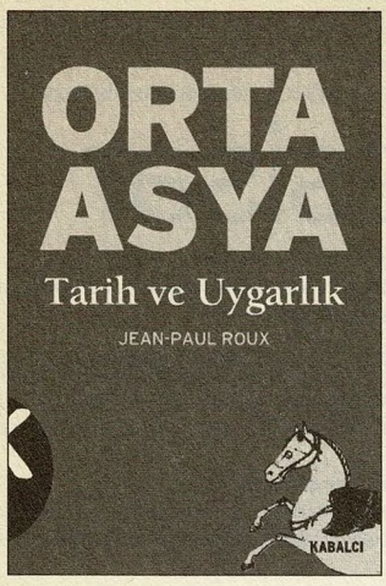

ORTA ASYA

Tarih ve Uygarlık

JEAN-PAUL ROUX

Orta Asya büyük bir uygarlık merkezi, güçlü düşünce akımlarına, dehalara, bilime ve sanata hayat veren özel diyarlandandır. Zerdüşt bu topraklarda doğmuş, Hint ve Helen burada birleşip Yunan-Buda sanatını oluşturmuştur. Evrensel dinin inananları başka coğrafyalarda birbirine düşerken, bu topraklarda büyük uyum içinde yaşamış ve bize hoşgörü dersi vermiştir. Sogdiyana, Çin ve Hindistan'ın birleşimini adında boşuna çağrıştırmayan Serinde uygarlığı burada filizlenmiştir. İslam dünyasının en büyük bilgini El Biruni, eşsiz üstat İbn Sina, ilk İranlı şair Rudaki, gezgin İbn Batuta, Şehname'nin yazarı büyük şair Firdevsi ve modern zamanın ilk gökbilimcisi Uluğ Bey, hepsi Orta Asya'dan çıkmıştır.

BACH

Yaşamı ve Eserleri

AYDIN BÜKE

"Yüzyılı aşkın bir süredir Almanya'nın Thüringen ve Saksonya bölgesindeki şehirlerde 'müzik işçileri' olarak çalışan bir aile, zaman içinde oluşturduğu piramidi neredeyse tamamlamıştı. Piramidin tepe noktasını oluşturacak son taş da 21 Mart 1685 günü yerine yerleşti." Bach ailesine yeni bir üye daha katılmıştı. Vaftiz babalarının ön isimlerini alan bebek, kilise defterine JOHANN SEBASTIAN BACH olarak kaydedildi. Aydın Büke, çok sesli müziğin en önemli ismi olan Bach'ın serüvenini, yaşadığı dönemin tarihsel çerçevesinden bizlere aktarıyor. Bach'ın bugüne dek ayrıntısıyla işlenmeyen eserleri kitapta geniş yer tutarken, tanınmış eserlerinin de farklı yönlerine işaret ediliyor.

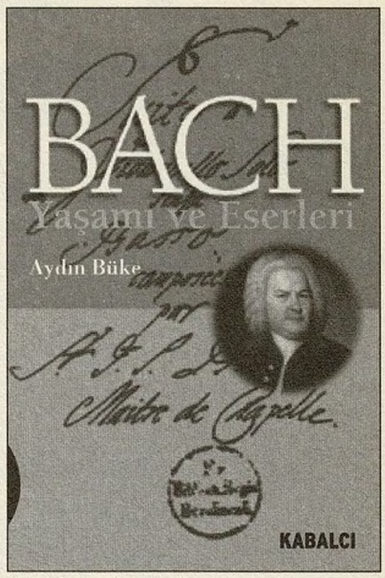

KABALCI YAYINEVİ

Himaye-i Etfal Sok. 8-B Cağaloğlu 34410 İstanbul
Tel: (0212) 526 85 86 Fax: (0212) 513 63 05

yeni çıkanlar

Nikiforos Metaxas & Vassiliki Papageorgiou

Adalardan iki yar gelir bizlere, sizlere, iki nar getirirler sizlere, bizlere, ikisi de birbirinden merdane, biri Nikiforos, Vassiliki diğeri, biri Zimbabweli, diğerinin ninesi İzmirli, şimdiki mekânları Heybeli, narları şarabî, Pir Sultan pirleri, âşıkları Daimi, İstanbul-Atina-İstanbul seyrüseferleri, biri söyleyici, öbürü düzenleyici, Bosphorus göz bebekleri, Grup Gündoğarken'in mevsimlik neferleri, meyleri mevlevi, nefesleri Bektaşi, Habil-Kabil-Promete meselleri ve işte karşınızda Gündoğarken şarkıları kılavuzluğunda Nikiforos ile Vassiliki.

İTİNAYLA SIHHİ TESİSAT

"İstanbul-Atina-İstanbul" keman taksimiyle başlıyor...

Nikiforos Metaxas: Hasan Esen! Hasan bir tarih. Sivaslı. Bağlama çalıyor önce, sonra o da benim gibi Niyazi Sayın'a tutuluyor. Onu bir gün radyoda duyuyor ve ailesini, çoluğunu, çocuğunu, annesini, babasını, kardeşlerini alıp İstanbul'a göç ediyor, Niyazi Sayın'dan feyz almak için. Hasan'ın eviç makamında yazdığı bir Mevlevi ayini var. Uzun zamandır birlikte çalışıyoruz.

Niyazi Sayın'a sen nasıl tutulmuştun?

Nikiforos: İstanbul'a gelmemin sebebi odur. Selanik'te geleneksel müzikler üzerine çalışıyordum, Bizans müziği, Yunan halk müziği... Bir gün birisi bir kaset getirdi, bir bayatî Mevlevi ayini... Orada öyle bir ney taksimi vardı ki, kulaklarıma inanamamıştım. İstanbul'a onunla tanışmak için geldim ve kapısını çaldım. Knock, knock, knock, knocking on heaven's door... *(gülüyor)* Çok güzel bir insan, beyaz saç, beyaz bıyık, fakat bıyıkları sararmış, Birinci sigarasından, feci tiryakiydi, zincirleme

Fotoğraflar: Şahan Nuhoğlu

içerdi. 78'lik plaklar çalıyordu, Cemil bey, Yorgo Bacanos... Beylerbeyi'nde oturuyordu, ona yakın olmak için ben de Çengelköy'de ev tuttum. Hocam oldu, ustam oldu, dost olduk. Bana rakı içmeyi de o öğretti, şaraptan rakıya geçtim. İkisi başka kafalar. İlk dersimiz rakıydı, Niyazi Sayın ağır makinalıdır... Bir dakika, size bir şey göstereceğim. *(çantasından bir CD çıkarıyor)* Ne yazıyor? "Niyazi Sayın - Sufi Music of Turkish". Gramer yanlışı resmen. "Sufi Music of Turkey" olması lazım. Niyazi Sayın büyük usta, son büyük usta. Çok az kaydı var. Tamam, iyi bir iş yapmışlar, bir Niyazi Sayın CD'si hazırlamışlar. Ama şu yazdıklarına bakın. Önce özensizlikten zannettim, plak şirketine sitem ettim. Fakat meğer bilerek yanlış yazmışlar. Özürleri kabahatlerinden büyük: Turkey, İngilizcede hindi demek olduğu için, "Sufi Music of Turkey" demek istememişler. Bu nasıl bir komplekstir ya! Aklım almıyor.

Promete Zeus'a sorar: İnsanlık durumu nedir? Neyim ben? Kutsal mıyım? Evrendeki yerim ne? Kardeşimle hep savaşmak zorunda mıyım? Zeus onu cezalandırır. Aşık Daimi ne diyor? "Bana eğilsin melekler..." Daimi büyük şair. Şer güçler bu gücü anlayamaz. Daimi, Promete'dir.

Halbuki şahane bir hayvan, bayrak bile olur. Hele yabani hindi muhteşem; kuyruğu, tavus kuşuna parmak ısırtır...

Nikiforos: Fransızların milli sembolü horoz, onlar horozla övünüyor, Türkler hindiden utanıyor. Bu nasıl bir kompleks, anlamıyorum. Bari "Turkish Sufi Music" yaz, onu da yapmıyorlar. Niyazi Sayın gibi bir adamın albümünü bu şekilde yayınlıyorlar.

"İstanbul-Atina-İstanbul"a kaldığımız yerden devam edelim mi? Sırayla gidelim, ilk şarkıyla başlayalım:

İstanbul Ağlıyor

Nikiforos: Otuz tane şarkı vardı aslında, Gündoğarken çok üretken bir grup. Otuz şarkıdan 14'ünü seçtik. İlhan (Şeşen) bunu istemedi, ama ben ısrar ettim.

Senin hoşuna giden ne o şarkıda?

Nikiforos: Herkes ağlıyor burada, ezan bile ağlıyor. Gurbetin ve hasretin şehri İstanbul. Herkes ağlıyor, yitirilmiş cennete, yitirilmiş sevgiliye...

İstanbul deyince başka neler geliyor aklına...

Nikiforos: Bekleyişin şehri İstanbul. Bekleyişin ve ekstremin... Ve keşmekeşin. İstiklal caddesini gözünüzün önüne getirin: Walt Disney tramvayı gidip geliyor. Keşmekeş ve bekleyiş...

Niye İstanbul'da yaşamayı seçtin?

Nikiforos: O beni seçti. Ben Afrikalıyım, Zimbabweliyim. Annem, babam İkinci Dünya Savaşı'nda Yunanistan'dan oraya göç etmişler. Zimbabwe'nin Rodezya olduğu zamanda doğdum, 20'li yaşlarıma kadar orada yaşadım. Beni İstanbul'a çeken ne, çok iyi biliyorum. Ekstrem durumları seviyorum, ekstrem aşk, ekstrem arzu... Tehlikeli yaşamayı sevmem, ama aşırılığı severim.

Kıbrıs Türkü bir arkadaşımız Güney Kıbrıs'ta yaşamayı seçti. Onun seçiminde bir protesto boyutu var, senin için de aynı şey geçerli mi?

Nikiforos: Benimki protesto değil, talep. Talep ediyorum. Kendimi talep ediyorum. Beni ben yapan, birlikte olduğum insanlardır, dostlarımdır, dostlarımla birlikte yaptıklarımdır, onlarla paylaştığım şeylerdir, ortak tarihimizdir...

Yunanistan kökenli bir Zimbabweli ya da Zimbabwe kökenli bir Yunanistanlı olarak ve İstanbullu olmayı seçmiş biri olarak, nasıl bir şey bu ortak tarih?

Nikiforos: Türkiye büyük dramlara sahne olmuş bir dörtyol ağzı. Hititler, Helenler, Roma, Bizans, Osmanlı, Yunanistan'ın bağımsızlığı, Birinci Dünya savaşı, Cumhuriyet Türkiyesi... Doğudan son büyük istilanın yaşandığı yer burası. En sonuncusu, bir daha doğudan gelen bir istila olamaz. Şimdi tam tersi oluyor, batı doğuyu istila ediyor. Türkiye tarihsel olarak bu coğrafyanın trajedisine hapsolmuş durumda. Ve bu trajediyi aşabilmek için tarihi kararlar alma noktasında. Nuri Yılmaz'dan (Diyanet İşleri Başkanı) ve diğer İslâmî otoritelerden orduya, meclise kadar hepsi, geleceğe dair dramatik tarihi kararlar almak durumunda: Bu mülkü nasıl daha değerli kılabiliriz, nasıl daha iyi yaşanır bir yer haline getirebiliriz? Tarihin bu moment'inde, bu dramanın içinde olmaktan memnunum, hatta kendimi talihli addediyorum. Burada insanların bu trajediye meydan okuduklarına tanık oluyorum ve ben de kendi payıma düşeni yapıyorum. Bir oy veriyorum, oyumu koyuyorum. Bir mozaik bu. Mozaik küçük küçük taşların bir araya gelmesidir, küçük taşlar bir araya gelir ve bir resim, bir ikon çıkar. Her bir küçük taşın önemi, ağırlığı var, her biri bir oy demek. Ben de kendi oyumu veriyorum. Birlikte bir resim yapıyoruz: Siz, ben, o, öbürü, hepimiz...

Peki ikon veya resim nasıl bir şey?

Nikiforos: Führer değil tabii ki. *(gülüyor)* Ne olduğunu hissedebilirim

34→

ancak, tarif edemem. Bir imge, bir vizyon... Pir Sultan Abdal mesela! Onun imgesi, onun vizyonu: "Kaşlarının arasında mihrabımı görüyorum, kıblemi görüyorum!" Resim o: Pir Sultan.

Pir Sultan ne ifade ediyor senin için?

Nikiforos: Ben Afrikalıyım, ruhlara inanırım. Pir Sultan bir esin perisi, esin kaynağı. Aşık, müzisyen, folk şairi. En başta aşık. Şarkıları, nefesleri insanlık durdukça duracak. Evrensel bir zihin o. Erkek veya dişi değil, "o" sadece. Cinsiyeti yok. Ötekiyle nasıl dans edeceğiz? Zulmü nasıl aşabiliriz? Aşkı nasıl yaşayacağız? Pir Sultan duvarları yıkıyor, kapılar, yollar açıyor...

Ellerimde Çiçekler

Nikiforos: Akorlar "Hotel California". Gitarı Kleon (Antoniou) çalıyor. Hüzün var, ama "Hotel California" hüznü değil, alaturka hüzün. *(mırıldanıyor)* "Beni böyle çaresiz, beni böyle derbeder..." Country de var bu şarkıda. Albümün altyapısı, davul, bas, gitar, Yunanistan'ın en ileri ci grubuna, Mode Plagal'a ait –ilerici derken müzikal gelişmişliği kastediyorum. 1993-94'ten beri Türkiye'ye geliyorlar. Türk müziğini, Balkanları, Bizans müziğini, Yunan halk müziğini, Trakya'yı, Karadeniz'i çok iyi biliyorlar. Yunanistan'da küçük ama bilgili bir çevre içinde çok seviliyorlar.

Mode Plagal'in manası ne?

Nikiforos: Mode Plagal, Bizans müziğinde bir makamın adı. Bir yan makam, tevazularından ötürü o ismi almışlar.

Yaptıkları müzik nasıl adlandırılıyor?

Nikiforos: Onları caz, rock, caz rock, country caz gibi etiketlerle anıyorlar. Caz ne demek ki zaten? İlerici kafaları var: Afrika, Güney Amerika ritmleriyle birlikte Türk ve Yunan müziğinin ritmlerini kullanıyorlar. Yaptıkları müziğe Trakya cazı denebilir. Ritm ve melodiler geleneksel Yunan müziğine dayanıyor.

"Hotel California"nın enteresan bir mısraı var: "You can check out any time but you can never leave." (İstediğiniz zaman ayrılabilirsin, ama hiçbir zaman terkedemezsin.) Bir de Kavafis'in ünlü dizeleri tabii: "Bu şehir ardından gelecek..." Deminki İstanbul bahsine dönersek, İstanbul'un seni "seçme"sine...

Nikiforos: Kavafis Samatyalıydı, o şiiri yazarken zihnindeki şehir, İskenderiye değil, İstanbul'du belki de... Geçen sene Apo mapo, Yunanistan - Türkiye ilişkileri gerginleşti. İşsiz kaldık. Yunanistan'da Türk müziği dinlemek istemiyorlardı, burada da Yunan müziği için aynı şey vardı. Biz de Afrika'ya gittik. Geri dönmek istemiyordum: Çok fazla nefret vardı iki tarafta da. İnsan üzülüyor, 15 sene sonra savaşa toslamak acı veriyor... Afrika'dayken depremi duydum, Zimbabwe televizyonunda, AIDS haberlerinin arasında. Üç gün zombi gibi dolaştım.

Vassiliki Papageorgiou: Telefon bağlantısı yok, kimseden haber alamıyoruz, ölenler arasında dostlarımız var mı, hiçbir şey öğrenemiyoruz. Öyle çaresizce oturup bekliyoruz. Bir kâbustu...

Nikiforos: İstanbul'un bizim için özel bir anlamı var. İstanbul, Atina'nın alternatifidir. Yunan adalarının bazıları cennet gibi. Ama İstanbul, cennetin ta kendisi. Kim ne söylerse söylesin. Sizi Orta Asya'ya, bizi antik Yunan'a çekiştirmeye çalışsalar da, İstanbul trajik bir buluşma noktası. Daha Kolombus Amerika'yı keşfetmeden önce varolan bir çatışma söz konusu. Bu çatışma Yunan geleneği ve Türk dünyası arasında, bunlar her ne anlama geliyorsa... Ama üçüncü bir boyut var: Ege ve Akdeniz faktörü. Anadolu öyle bir toprak ki... Okyanuslar arasında: Akdeniz'in bir ucu Atlas okyanusuna, öteki ucu Hint okyanusuna açılıyor. Ve Avrupa burada başlıyor. Haçlılar ne yapmaya geldiler? Sırlarımızı yağmalamaya... Haçlıların odak noktası Anadolu'ydu, Kudüs değil. Haçlı şövalyeleri gelip Anadolu'dan altın değerinde fikirler aldılar, Anadolu'dan götürdükleriyle Avrupa'yı inşa ettiler. Notre Dame kilisesinin ve nicelerinin temelinde Anadolu'nun taş ustalığı vardır. Batı sanatını esinlendiren Anadolu medeniyetidir, Rönesans'ın harcında Anadolu kültürü vardır. Çalışan insanları, işçileri, zanaatkârları koruma fikri, loncaların, dayanışmacı örgütlenmelerin nüveleri Anadolu kökenlidir. 1307'de Fransa kralı Philippe Le Bel'le bayrak açan Jacques de Mollay -1314'te yakılarak idam edildi- bütün lonca fikriyatını Anadolu'nun Ahi geleneğinden almıştı. İlk enflasyonist politikanın mucidi Fransa Kralı Phillip Le Bel'in (Güzel Filip) aksine, Jacques de Mollay altının değerini sabit tutmak için mücadele ediyordu. Jacques de Mollay... *(mırıldanıyor)* "Frère Jacques, frère Jacques / Dormez-vous? Dormez-vous? Sonne le matine Sonne le matine ding dang dong...") O zamanlar, öncelik işçilerin esenliği ve güvencesiydi. Şimdi tam tersi...

Geçen sayıda, Meksika izlenimlerini aktaran arkadaşımız Orhan Esen, "İspanyol fatihler aslında fethedemediler, dillerini ve dinlerini verdiler, ama yerli kültürün içinde eridiler" yorumunun genel kabul gördüğünü söylüyordu. Anadolu'nun gerek Grekler, gerekse Türkler tarafından fethinde de benzeri bir durum var mı sence?

Nikiforos: İspanyol istilasından bir farkı var Türklerin Anadolu'ya gelişlerinin: Türkler kurtarıcılar olarak geldiler. Anadolu halkı, merkezî hükümetin, İstanbul'daki bürokratların cenderesi içinde yaşıyordu. Türklere sivil halkın direnişi olmadı. Milyonlarca Rum kendi dillerini terkedip Türkçeyi benimsedi. Aslında bugünkü Türklerin, Anadolu halkının yüzde 60'ı Yunan asıllıdır... Grekler, Anadolu'ya M.Ö. 700'de geldiler. Konuştukları Grekçe değildi, bir Afrika diliydi. Hitit imparatorluğu, Greklerin istilasıyla çöktü. Sonra Roma geldi, ardından Hıristiyanlık başladı. Fakat şu da var: Yunanlılar hiçbir zaman bir ırk olduklarını iddia etmediler. Yunanlılar bir ırk değil, bir kabileler federasyonudur, daha önemlisi, bir kültürdür. Bir kültürü kabul etmiş ve Yunanca konuşan bir halktır, Arnavutuyla, Slavıyla... O kültür, Romalıları kendi içinde eritti, Romalılar Grekleşti.

Vassiliki: Romalıları dramayla, pedagojik bir tarih anlayışıyla, pedagojik bir tanrı anlayışıyla tanıştıran Grekler oldu.

Nikiforos: Anadolu halkı Alparslan'ın mirasçısı değildir. Anadolu halkı Anadolu kültürünün mirasçısıdır.

Nasıl bir miras bu?

Nikiforos: Temelinde Mevlevi ve Bektaşi düşüncesi olan bir maneviyattır bu miras. Anadolu maneviyatı, öteki İslâmiyet yorumlarından –Arap, Hint– farklıdır, çünkü harcında Mevlevilik ve Bektaşilik vardır.

Tepedeki meyveleri toplayan bir şey dünya müziği; bizimkisi ağacın köklerine inen, yeraltına, taşların arasına inen bir müzik. World music, kökleri bilmeden meyveleri toplayan şımarık çocuklara benziyor.

Peki, tek tanrılı dinler öncesinden kalan bir kültürel miras da var mı?

Nikiforos: Eski uygarlıklardan kalan miras, orji geleneğidir. Şimdilerde orji denince grup seks anlaşılıyor. Orji, öyle New York'ta, orda burda olduğu gibi soyunarak yapılacak bir şey değildir, insanlık durumunun, insanın kendi kendisine koyduğu sınırların aşılmasıdır. Dionisos ruhudur, bir aşkınlık, bir vecd halidir. Coşkulu bir aşktır, "öteki"yle "bir" olmaktır.

Vassiliki: Orji, sadece zihne değil, bütün bedene dairdir. Bedenden kasıt cinsellik değil, bütün varoluş. Beden coşkunun içindedir. İnsanın bedeni de kutsaldır, ona yasak konamaz, ket vurulamaz. Orji sadece Dionisos değil, Kibele ruhudur. Mecazî bir şeydir, bütün sınırları aşmak anlamındadır.

Nikiforos: Bir komünyondur. Kilise ve resmî İslâm kurallar koyar, düzenler, ayırır, böler. Mevlevi felsefesinde "vahdet-i vücut" vardır; bu, insanlık durumunun aşılmasıdır. Öldürerek, katlederek değil, aşkla aşılır insanlık durumu. "Gelin canlar, bir olalım"ın manası budur.

Bağlar

Nikiforos: Bu şarkının bir de Vassiliki'nin söylediği Yunanca versiyonu var, ama o albümde yer almadı.

Yunanca versiyonunda sözler nasıl?

Nikiforos: Aşağı yukarı aynı, ama Vasiliki'nin versiyonunun adı "Narlar"... Nar müthiş bir imge.

Neyi sembolize ediyor?

Nikiforos: *(kütüphaneye gidip kitapların arasından kurutulmuş bir nar getiriyor)* Sihirli bir meyva bu. "Bir"in içindeki çokluk ve çokluğun "bir"liği. Cennet meyvasıdır aynı zamanda.

Vassiliki: Bu şarkı, Anadolu gleneğiyle Latin Amerika sound'unu bir araya getiriyor. Sözler kalıp değil. "Bağlar bağlar / Beni anlar" kafiyeden ibaret değil. Bektaşi nefesleriyle ve türkülerle aynı duyguyu, aynı havayı taşıyor, ama o duyguyu modern bir tarzda ifade ediyor.

Nikiforos: "Bağlar"ı amca (İlhan Şeşen) yazdı. Asmaların hayalini kuruyor; şarabın, orjinin, aşkın, esrikliğin, özgürlüğün... Bağlar bende de aynı duyguyu uyandıran bir imgeydi, Bağlarbaşı'nda tanık olduğum kazaya kadar. Çok soğuk bir kıştı, 87'ydi galiba, odun almaya gittim Bağlarbaşı'na. Yaşlı bir kadın karşıdan geçmeye çalışıyordu, bir araba gel-

di, pam vam... Bir hafta şokta kaldım. Bağlar gibi güzel bir söz ve böyle bir trajedi. Ne zaman bağlar dense, aklıma Bağlarbaşı'ndaki o olay gelir. Onun için "Narlar"ı, Vasiliki'nin versiyonunu daha çok seviyorum.

Niyazi Sayın'dan bahsederken, rakı kafasıyla şarap kafasının farklı olduğunu söyledin. Nasıl bir fark bu?

Nikiforos: İskoçların Johnnie Walker'ı var, rakı da bizim Johnnie'miz... Rakı tasavvuftur, tasavvuf içeceğidir. Mevleviler, Bektaşiler rakıyı öyle langır lungur içmiyorlar. İçmeden önce dua ediyorlar, hu çekiyorlar... Rakının unutturma gücü var. Rakı, beyazın duygusudur. Bütün günahlarınızı unutup yeniden başlayabilirsiniz. Beyaz, başlangıçtır. Rakı damıtılır, şarap bekletilir.

Rakının unutturma gücüne karşılık, şarabın hatırlatma gücünden söz edilebilir mi?

Vassiliki: Şarap yavaş yavaş kafa yapar, tatlı tatlı. Rakı çarpıyor, vuruyor, çok direkt. Mücadeleci bir ruh veriyor. Şarap daha sakin.

Nikiforos: Doğru, rakı muharip bir ruh veriyor, şarap gevşetiyor, yatıştırıyor. Şarap daha barışık, daha sosyal, kadın-erkek birlikte içilir. Rakı erkek içkisi, uzo da öyle. Şarap, Yunanistan'da Fransa'dakinden farklıdır. Fransız şarabı degüstasyon olayıdır, peynirler filan. Yunan şarabı büyük tahta fıçılarda saklanır, onun kokusu siner, reçinelidir, ağır şaraptır, mezesi de yoksul yiyecekleridir...

Neler mesela?

Nikiforos: Paça... Fasulye, nohut... Şarap gün ortasında içilir, siestadan önce.. Dükkanlar kapanınca millet şaraphanelere gider. Uzo akşamın, gecenin içkisidir; sohbetin, müziğin, dansın... Şarap kıra aittir, halk müziğidir, ailecek içilir. Uzo daha şehirdir...

Vassiliki: Adalarda yemeklerden önce önce uzo içilir, aperatif olarak. Sonra şaraba geçilir. Şarap evde makbuldür, uzo dışarda, barda bir tek atıp çıkarsın, şarap aceleye gelmez, kendisine zaman verilmesini ister.

Yanıma Gel

Nikiforos: Balkan twisti... 60'larda, 70'lerde bir gezinti, doğu, batı... Biz doğulular olarak gevşeyip bu anılarla oynaşabilmeli, onların zevkine, tadına varabilmeliyiz... Bu şarkıda amcanın sesinin arkasında kalipso var. *(mırıldanıyor)* "Oh my island..." Balkan akerdoeonu ve bir twist şarkısı... İlhan hatıralar arasında dolaşıyor, onlarla oynaşıyor.

Erkan Oğur "bestelemek hatırlamaktır" diyor, sizce de öyle mi?

Nikiforos: Büyük ölçüde öyle... Erkan Oğur'u bütün gün dinleyebilirim. Tamam, bazen monotonlaşıyor, ama eşi benzeri yok, bu dünyanın bir incisi o. Çıkınında bütün gelenekleri taşıyor ve müthiş bir bilgisi var. Rock'n'roll'dan folka, hepsinin hakkını veriyor. Olduğu yerde çok rahat.

"Bestelemek hatırlamaktır"ın platonik –felsefi anlamda– bir tarafı yok mu? Yaratıcılığı devre dışı bırakan, besteciyi ezeli-ebedi formları tekrarlayan bir kalıpçıya indergeyen bir anlayış olmuyor mu?

Nikiforos: Evet, öyle bir mesele var: Hareket nerede? Hayat nerede? O zaman türküler donup kalıyor, müzelik oluyor, bugünle, hayatla ilişki kuramıyor.

Vassiliki: Eski, köklü bir ağacı düşünelim. Toprağın dibinde çok güçlü kökleri olan bu ağaç, yeni bir dal veriyor. Beste yapmak öyle bir şey, köklerden gelip yeni dallar vermek...

Sözlerini sevdiğim bir şarkıyı, müziğini beğenmesem de söyleyebilirim. Ama tersi olmaz: Müziği istediği kadar güzel olsun, sözleri bana güzel gelmezse söyleyemem. Şarkı konuşmuyorsa, bana anlamlı gelmezse söyleyemem.

Bin Defa Dedim

Nikiforos: Bu şarkıda Anadolu var, adalar var, Ege var. 9/8'lik Yunan zeybeği bu, buzuki var burada. Demin tarih üzerine konuşuyorduk... Anadolu, adalar, Ege: Cevap orada. Nerede olduğumuzu, kim olduğumuzu bilmemiz lazım. Coğrafya ve tarih bilincinde bütün mesele. Balkanlardaki asıl yangın yolda, daha başlamadı diye endişe ediyorum. Paranoya değil bu, endişe. Bence her Türkün ve Yunanın zihninin gerisinde bu endişe bulunmalı. Tarihimizin bilincinde olmazsak, sırtımıza daha fazla kompleksler, dehşetler, günahlar, suçluluklar yükleyecekler. Türkiye'nin çok büyük bir tarihi misyonu, sorumluluğu var. Yunanistan'ın pek o kadar yok; Osmanlı zamanında esir bir ülke, köle bir toplum olduğu için, fazla bir diyet ödemesi gerekmiyor. Türkiye öyle değil, sultanların diyeti var üzerinde. Eğer kendisine pozitif bir yön tayin etmezse, sonuç kötü olacak; Budizmden bir kavramla söylersek, kötü bir "karma" çıkacak. Tarihte her şeyin bedeli ödeniyor çünkü... Türkiye, tarihi rolünü idrak etmek durumunda. Çünkü coğrafyamızda bir dram sahneleniyor.

Al Stewart, Türkiye-Yunanistan arasındaki çatışmayı Troya savaşının devamı olarak yorumluyor...

Nikiforos: Bir bakıma öyle. Ama savaş Türklerle Yunanlılar arasında değil. Taraflardan biri Amerika ve onun uzantısı olan İsrail. Ve maalesef Türkiye İsrail'in dümen suyunda. Türklerin kalbini kim kazanacak? Ben bir Yunanlı olarak bunu isterim.

Türkiyeliler açısından bir de şu var: Ermenilerin kalbini kim kazanacak?

Nikiforos: Troya savaşından çok, Habil'le Kabil'in hikayesi. Promete Zeus'a, fırtına tanrısına sorar: İnsanlık durumu nedir? Neyim ben? Kutsal mıyım? Evrendeki yerim ne? Kardeşimle hep savaşmak zorunda mıyım? Zeus onu cezalandırır. Bir kayaya zincirler, ciğerini kartala gagalatır. Aşık Daimi ne diyor? "Bana eğilsin melekler." Daimi büyük şair. Şer güçler bu gücü anlayamaz. Daimi, Promete'dir. Herkese meydan okur, Zeus'a, bütün tanrılara. "Ben insanım" der, "ben kutsalım; kardeşimi öldürmek istemiyorum". Ne papazların, ne ordunun, ne de başka bir şeyin üzerimizde baskı kurmasını kabullenemeyiz. Bu bizim en temel, en vazgeçilmez hakkımızdır. Daimi'nin dediği gibi: "Madem ki ben bir insanım, bana eğilsin melekler..." Şimdi bizlerin önündeki tarihi sorumluluk şu: Çocuklarımıza, torunlarımıza nasıl bir miras bırakacağız? Zihinlerdeki karanlığı nasıl aydınlığa kavuşturabiliriz?

Sıcaklardandır

Bu şarkıda da vokalde Firuz İsmailov var...

Nikiforos: Firuz! Bir numara! Azeri. Savaştan sonra geldi. Cazcı. Sezen Aksu'ya aranjman yapıyor şimdi. Grup Gündoğarken buldu onu. Eski rock'çu. Mozambik'te konser verdi. *(mırıldanıyor)* "Mozambik, Mozambik, Mozambik..."

Bir de Bob Dylan'ın "Mozambique"i var.

Nikiforos: Çok güzel şarkı o. Bugün, kaybettiğimi sandığım bir Dylan kasedini buldum, çok sevindim. "World Gone Wrong". *(Mırıldanıyor, teybin düğmesine basıyor, "World Gone Wrong"un sözlerine eşlik ediyor.)* Bob Dylan ozan, aşık, şair. Bir numara.

Sence de World Gone Wrong mu, dünyanın çivisi çıktı mı?

Nikiforos: Çıktı tabii. Barbarlar hükümdar oldu. Miloseviç değil sadece, o küçük bir maymun. Klonlanmış insan.

Vassiliki: Bir gazete, klonlanan kuzuyla, Dolly'yle Karamanlis'in resimleri yan yana yayınlamıştı. Birbirlerine o kadar benziyorlar ki...

Nikiforos: Geçenlerde şöyle bir hayal kurdum: Demirel'i klonlamışlar, 60 milyon tane Demirel kopyalamışlar, her taraf Demirel kaynıyor. 60 milyon nüfuslu bir Demirelland. *(gülüyor)* Bu haftanın Time'ında okudum, Afrika'da, AIDS'den ölenlerin sayısı 17 milyonu bulmuş. Kimsenin umrunda değil. *(dergiyi açıp fotoğrafları gösteriyor)* Size bir albüm dinleteyim. Oliver Mtukudzi diye Zimbabweli bir müzisyen bu. *(CD'nin kapağını gösteriyor)* Bir demo hazırlıyor, aranjörüne veriyor. Fakat albüm tamamlanamadan aranjör ve bütün müzisyenler AIDS'den ölüyor. Oliver da onların anısına o demoyu olduğu gibi yayınlamış. Albümün adı "Tuku Music". *(CD'yi player'a koyuyor, müziğe dansla eşlik ediyor)*

Aşk İçin

Nikiforos: Arabesk mi, Latin mi, ne dersiniz? Iglesias'la arabesk arasında bir yerde. Ritmler "çıkıçak çıkıçak". *(şarkıya tempo tutuyor)*

Araplarla aran nasıl?

Nikiforos: Rai'ın enerjisi müthiş. Bağlamanın Arapçası. Daha doğrusu Akdenizcesi, doğu ve güney Akdenizcesi. Mısır müthiş bir ülke aslında, Cezayir, Tunus, Fas da öyle; bu zenginlik, kendisini gösteremedi daha.

"World music" fenomenine ne diyorsun?

Nikiforos: Rai yapanlar için, rai world music değil ki, Cezayir müziği. Bizi etkilemesi de, "etnik" müzik olduğu için değil. Bizi etkiliyor, çünkü ortak tarihimizi, ortak deneyimimizi, ortak paydamızı dile getiriyor. Minibüs arabeskinden şikayetçiysek, İbo'nun ve onun temsil ettiği tarzın bir dejenerasyon olduğunu düşünüyorsak, o zaman Cezayir'e, Mısır'a bakmamız lazım...

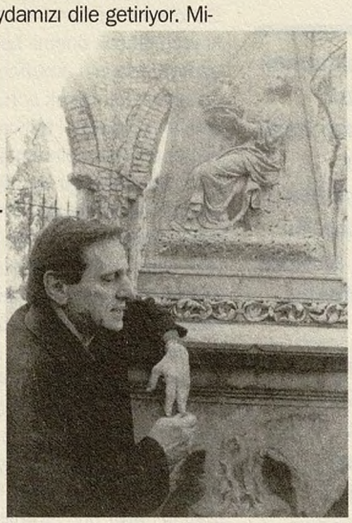

Latin müziğinin etkisine ne diyorsun? Bu son rüzgardan önce de Latin dönemleri olmuştu. Latinlerle bir ortak paydamız, deneyimiz yok halbuki. Yoksa var mı?

Nikiforos: Bu albümde dört Latin şarkısı var. Şapka çıkarıyorum Gündoğarken'e, Anadolu duyguları ve sözleriyle, Akdeniz ve Anadolu sembolizmiyle Latin sound'unu bir araya getirmeyi başardılar. Anadolu dans geleneği, 15/8'lik ritmler, inanılmaz bir şey. Anadolu bosa nova'sı... Bence tamamen bir evrim, buna inanmıyordum, ama ikna oldum, çünkü gerçekleştiğini gördüm. İlhan'ın bunu bilinçli olarak yaptığını sanmıyorum, "şimdi Türk müziğine bossa nova'yı, salsa'yı getiriyorum" diyerek yapmadı... Bence "Social Club" Türkiye'de de var, gizli bir arzu, bir eğilim olarak. Biliyorum, biraz uçuk gibi geliyor, fakat bir sürü genç insan bunu yapabiliyor.

Temenni

"Rüzgar"dan sonra ikinci defa İlhan Şeşen'le birlikte söylüyorsun. Niye "Temenni" de, bir başka şarkı değil?

Vassiliki: Özellikle sözlerinden ötürü... Sözler benim için çok önemli: Sözlerini sevdiğim bir şarkıyı, müziğini beğenmesem de söyleyebilirim, müziği bir şekilde halledilebilir, düzenlemeyle filan. Ama tersi olmaz: Müziği istediği kadar güzel olsun, sözleri bana güzel gelmezse söyleyemem. Söz uymazsa, olmaz. Şarkı konuşmuyorsa, bir şey söylemiyorsa, bana anlamlı gelmezse söyleyemem.

"Temenni"nin sözlerinde sana güzel gelen ne?

Vassiliki: "Temelli bir temenni" çok güzel. Hem temeli olan bir temenni, hem de kalıcı olan bir temenni. Bir temenninin temelli olabilmesi için, temelinin olması lazım. Bu bence çok önemli. İki anlamıyla da "temelli" olan bir temenniye güvenilebilir, yaslanılabilir. Böyle varolunabilir ve böyle mücadele edilebilir.

Albümdeki favori şarkıların hangileri?

Vassiliki: "Bağlar" ve "Temenni".

Şarkıyazarlarının omuzlarında büyük bir sorumluluk var. Anadolu'nun bütün erdemlerini, aşıkların bilgeliğini bugüne taşımaları gerekiyor. Şarkıyazarı, egoist bir insan olmamalı. Kendi rahatını, yaşamını düşünmemeli. Umudu, yanan ateşi olmalı, bütün güçleri birleştirebilmeli...

Üç Otuzluk Aşk

Nikiforos: Tam Beatle riff'i bu. Kosova akerdeonu var, adalar var, Balkan var... Sözler amcanın; onun bakış açısı. Albümün bütününü çok evrimsel buluyorum. Batı müziği bombardımanı altındayız, yoğun Amerikan etkisi altındayız. Türk-Yunan müzikal deneyimi çok önemli.

Türkiye'de Yunan müziği sevilir, dinlenir. Bu aşkın Yunanistan'da karşılığı var mı?

Nikiforos: Arkadaşım Takis Bourzikof buradaydı, 2000 tane plak aldı. Atina'da plakçı dükkanı var...

Neler aldı?

Nikiforos: Niyazi Sayın, Neyzen Tevfik, Arif Sağ, Ali Ekber Çiçek, Erkan Oğur... Tabii ki Okay Temiz, Sezen Aksu da aldı.

Vassiliki: Yunanistan'da geleneksel Türk müziği sevilir, aşık ve Alevi müziği, Osmanlı müziği... İnsanlar doğal olarak köklerini seviyorlar.

"Türk faktörü" bir engel teşkil etmiyor mu?

Nikiforos: Türklerin şunu anlaması lazım: Bizans, Yunanistan'ın tarihi geçmişidir. Türklerin gelişiyle birlikte, Yunanlılar yurt edindikleri, yurt olarak benimsedikleri Anadolu'dan sürülüyorlar. Osmanlılarla birlikte de bağımsızlıklarını kaybediyorlar, anayurtları fethediliyor, bir sömürge durumuna düşüyorlar. Kendinizi bir an için onların yerine koyun. Şunu da teslim etmek lazım: Yunanlılar Beyrut'ta, İskenderiye'de, Akdeniz'de başka halklarla karışmışlardır, başka halkları tamamlamışlardır. Belki İtalyanlarla değil ama, İtalya'nın doğusundaki bütün Akdeniz halklarıyla, Araplarla, Türklerle kaynaşmışlardır. Şimdi Yunan yarımadasına sıkıştık kaldık. Beyrut'tan, İskenderiye'den, İstanbul'dan, İzmir'den sürüldük. Yunanlıların hatası olmadı demiyorum –Pan Hellenizm, Megalo Idea gibi tuzaklara düştük, düşürüldük–, neticeyi söylüyorum: Bağlarımızı yitirdik. Mısır'la, Lübnan'la, Türkiye'yle, Karadeniz'le, Romanya'yla bağlarımız koptu. Yunanlıların da şunu anlaması lazım: Yunanistan ancak başkalarıyla içiçe olursa nefes alabilir. Nefes alabilmek için o bağları yeniden tesis etmemiz lazım. Bosphorus'la yapmaya çalıştığımız da bu: Bizans ve Osmanlı müziğini bugüne taşımak.

Bosphorus nasıl bir grup, kompozisyonu, çizgisi ne?

Nikiforos: Türk ve Yunan müzisyenlerden oluşan bir topluluk. Ticari bir girişim değil. Çok ciddi bir grup. Osmanlı ve Mevlevi geleneğinden hareket ediyor. Bu gelenekler içinde Yunan geleneği hep vardır, Mevleviler arasında Yunanlılar olmuştur hep. Aynı zamanda bir Akdeniz geleneğidir bu. Unutmayın, ney eski Mısır'da da çalınan bir alettir. Bosphorus, Yunanlıların bu müzik üzerinde söz hakkı olduğunun ifadesi.

Bosphorus ve bu yaklaşımı nasıl karşılanıyor Yunanistan'da?

Nikiforos: Yunanistan'daki avangard müzisyenler, klasikçilerden rock'çulara kadar genç müzisyenler Bosphorus dinliyorlar. Bosphorus gibi çalmıyorlar, ama dinliyorlar, esinleniyorlar. Fakat bu geleneği Yunanistan'a sunmak çok zor oldu, çünkü bir direnç var. Nedense çocuklara bunu öğretmek istemiyorlar, Türklerin hakimiyeti altında yaşadık filan diye. Ama bu bir olgu, 700 yıl silinip atılamaz, bunun adı faşizm olur. Bu yollardan geçtik, şimdi bu noktayız, sükûnetle düşünelim. Arzuyla, ihtirasla değil, sükûnetle. Çocuklarımıza ne bırakabiliriz? Daha iyi bir hayat için, daha iyi yaşamaları, soluk alıp vermeleri, özgür olmaları, kendilerini ifade etmeleri, yaratıcı olmaları için onları teçhizatlandırmamız lazım. Dolayısıyla bu geleneği öğrenmek, bilmek, aktarmak zorundayız. Biz batıya ait değiliz, Beethoven, Mozart, Wagner dev müzisyenler, ama bizim dünyamız başka. Bizde derviş geleneği vardır, bütün dünyaya seslenmek gibi bir iddiası yoktur bizim müziğimizin. Dönüşmek için, transformasyon için müzik yapılır.

Bosphorus'un müziği nasıl tanımlanıyor Yunanistan'da?

Nikiforos: Radyolarda bizi etnik etiketi altında çalıyorlar. Halbuki etnik bir müzik değil bizimki. Bizim etnik müzik dünyasıyla, world music'le hiçbir alakamız yok. Tepedeki meyveleri toplayan bir şey dünya müziği; bizimkisi ağacın köklerine inen, yeraltına, kayaların, taşların içine, arasına inen bir müzik. World music, batının ağaçtaki meyveleri toplamasıdır. Bosphorus ise ağacın kökleriyle, toprağın altındaki nehirlerle, yeraltı kaynaklarıyla iştigal eder. Gelenekseldir, etnik değildir. Etnik müzik gelenekleri sulandırır, asimile eder. World music, kökleri bilmeden meyveleri toplayan şımarık çocuklara benziyor.

Rai yapanlar için rai'ın world music değil, Cezayir müziği olduğunu söylemiştin. Akdeniz'in bu tarafındakiler kendi geleneklerine biraz world music muamelesi yapıyor galiba...

Nikiforos: Bazı Türk sanatçılar da Paris'te, orda burda Türk müziğini, hatta Mevlevi geleneğini etnik bir müzik olarak sunuyorlar. Feci dejenere bir şey bu. Sadece dejenerasyona yol açabilir. Biz canlı tutmaya çalışıyoruz bazı güçleri; hayat veren, can veren şeyleri korumaya çalışıyoruz. Bakın, orada bir ney var, Neyzen gibi çalamayabilirim, çok geç başladım. Ama o benim kalaşnikofum.

Gördüğüme Sevindim

Nikiforos: Bu şarkı Arabesk Bob Dylan. "Hey Mr. Tambourine Man, play a song for me"... Dylan'ın arkasında koca bir tarih, bir gelenek var. Onu sırtlamış getiriyor bugüne. Etnik bir müzik mi yapıyor? Ağacın köklerine iniyor, yeraltı nehirlerine girip çıkıyor, oralardan getirdiklerini anlatıyor bize. Bizim de yapmaya çalıştığımız bu.

Bosphorus'un kaç albümü var?
Nikiforos: Yunanistan'da 12. Türkiye'de altı tanesini korsan yayınladılar, resmen iki albümümüz var: "Balkan Dreams" ve "Anadolu Feneri". "Anadolu Feneri"ni Nesimi Çimen'in anısı için yaptık. Korsan yayınlananlar, konser albümleri. Korsan çıkmalarından çok da şikayetçi değilim, hiç olmazsa insanlar Bosphorus'tan haberdar oldular. Çünkü bunlar geleneksel parçalar, kimsenin özel mülkiyeti değil, herkese ait şeyler. Fakat daha iyi bir sunuşla, fotoğraflarıyla, metinlerle yayınlanmasını isterim tabii. Herkesin ulaşabileceği bir şey olmalı, müzik öğrencilerinden sokaktaki adama.
Bosphorus'un "Echoes From The Labyrinth"inin Yunanistan'da yayınlandığını duyduk...
Nikiforos: "Echoes From The Labyrinth"i 1997'de yapmıştık. Bir Yapı Kredi prodüksiyonuydu. Yapı Kredi'de müzik aşığı bir adam var, Hasan Özel, Bosphorus'un korsan baskılarını görmüş, onun üzerine teklif etmişti. Türkçe ve İngilizce konuşan dünyanın yayın hakları onlardaydı, diğer ülkelerinki ise bizdeydi. Bu, pratikte Yunanistan ve Avrupa anlamına geliyor. "Echoes From The Labyrinth" geçen ay Yunanistan'da yayınlandı. Türkiye'de çıkmadı, çıkacak gibi de görünmüyor. Nedenini bilmiyorum.

Pişmanım

Nikiforos: Şanson bu. Şansonları çok severim. Brel, Léo Ferré, Barbara... Brassens ve Moustaki'yi de severim, ama bir numaram Barbara. Ve Brel. İnanılmaz bir kadın Barbara. Sahnede siyahlar giyerdi. "Mon Père"i çok güzel şarkıdır. "Pişmanım"da Iraklis Vavatsikas var, Yunanistan'ın en iyi akordeoncusu. Yunanlı müzisyenler onunla çalışmak istemiyorlar, fazla iyi çünkü... "Pişman olmak" çok önemli meziyet. Pişman olmazsak maymun oluruz, evrilmek pişman olmakla mümkün. Pişman olma duygusunu kaybedersek, iflah olmayız. Pişmanlıklardır bizi pişiren...
"Çiğ idim piştim" dedirten pişmanlıklar mı sence? Bugünlerde "hayatta yaptığım hiçbir şeyden pişman olmadım" kalıbı çok revaçta...
Nikiforos: Onun için "World Gone Wrong"... Dünyanın çivisi çıktı, çünkü pişman olmamak barbarlıktır. Kendini hep haklı görmektir. Mutlak haklılık duygusudur. Bu dünyanın en kötü şeyidir. Ötekini ortadan kaldırmaya götüren bir duygudur. "Pişmanım" demezsek insan olamayız.

Pişman olmamak barbarlıktır. Kendini hep haklı görmektir. Mutlak haklılık duygusudur. Bu dünyanın en kötü şeyidir. Ötekini ortadan kaldırmaya götüren bir duygudur. "Pişmanım" demezsek insan olamayız.

Mucize

Nikiforos: Kleon'un gitarı bu. "The Wall" esintisi ve çocukluk anıları. Burhan'ın şarkısı. Okuldan eve gelişi anlatıyor. Biraz country rock da var. Grup Yorum gibi politik bir grup değil Gündoğarken... Ama böyle bir albüm yapmak başlı başına politik bir tavır. Çok cesur bir iş: Kalktılar Atina'ya gittiler, Yunanlı müzisyenlerle birlikte bir albüm yaptılar, birçok yeni şey denediler, kendilerine yeni ufuklar açtılar. Ve evrildiler; insanın kendisini yenilemesi çok cesaret isteyen bir şey. Ben de siyasi bir insan değilim. Ama benim Türkiye'de yaşıyor olmam başlı başına siyasal bir eylemdir. Bir ideolojinin kampanyasını yapmıyorum, şarkıların kampanyasını yapıyorum, çünkü şarkılardır bizi biz yapan. Mucizevi şeylerdir şarkılar. Magic, man!
Bir aranjörün bu sihirdeki payı ne?
Nikiforos: Eskiden aranjörler biraz şaman, biraz sihhi tesisatçı gibiydi. Üstlerinde tulumları, ellerinde alet çantaları, bütün güçleri bir araya getiren insanlardı. Yeni kuşak aranjörler çok acayip bir tür. Kravatlı ceketli Wall Street tipleri, ataşe çantalı küçük komputerleri filan... Yaratıcı müzisyenlerle, ruhu olan müzisyenlerle çalışmak istemiyorlar. Ruhsuz, ikinci, üçüncü sınıf müzisyenleri tercih ediyorlar. Hep kendini tekrar eden bir sound istiyorlar. Her şey bilgisayarda, bir maket üstünde yapılıyor, sonra şarkıcı geliyor. Müzisyenleri görmemiş bile, hiç göz teması yok, eros yok, aşk yok. Göz teması olmazsa, aşk olabilir mi? Göz teması olmazsa, müzik olmaz. Ve çocuklarımızın kulaklarını, kalplerini, ruhlarını bu pezevenk maketlere emanet ediyoruz.
Peki sen sıhhi tesisatçı bir şaman olarak geçinme mucizesini nasıl gerçekleştiriyorsun?
Nikiforos: Zor oluyor. Ama, bir tercih yapmak gerekiyor. Her şeye sahip olamazsın. Hafta sonu atlayıp Paris'e gitmeyi, birkaç kitap alıp gelmeyi isterdim. Ama işadamı gibi, tüccar gibi düşünmeye başlarsam, en önemli vasfımı kaybederim. Esin perisi terkeder beni. Hayatımın en büyük armağanı düzenlediğim albümler oldu. O sayede Anadolu'nun en güzide geleneklerinin temsilcisi olan sanatçılarla çalıştım: Hurşit Ulgay, Erol Deran, Mutlu Torun, Abdi Coşkun, Necdet Yaşar... Niyazi Sayın hocam oldu. Bu insanlar omuzlarında bütün bir Anadolu geleneğini taşıyorlar. Benim cennetim o insanlar. Eğer o Wall Street tiplerinden biri olsaydım, Abdi Baba çalışmazdı benimle, "hari ordan pezevenk" derdi, "kimbilir ne haltlar karıştırıyorsun".

Di Gel Yanıma

Nikiforos: Latin... Latinesk Türk folk müziği. Bence İlhan başardı bunu. İlhan bir şarkıyazarı. Bir aşık gibi; aşık geleneğinin devamı. Aşık Veysel değil tabii. Artık başka bir dünyada yaşıyoruz. Köy köy dolaşan aşıklar yok; başka bir zamandayız. Dünyayla temas etmemiz lazım. Genç insanlar dans etmek, bedenlerini hareket ettirmek istiyorlar. Şarkı yazmak çok önemli bir iş. Herkes Bob Dylan olamaz, tamam, ama şarkıyazarlarının omuzlarında büyük bir sorumluluk var. Türk şarkıyazarlarının çok büyük sorumluluğu var. Anadolu'nun bütün erdemlerini, aşıkların bilgeliğini bugüne taşımaları, getirmeleri gerekiyor. Şarkıyazarı egoist bir insan olmamalı, olamaz. Kendi rahatını, yaşamını düşünemez. Sorumluluğu var çünkü. Afrika'dan Yunanistan'a geldiğimde anayurdum hakkında pek bir şey bilmiyordum. Yunan kızlarına, Yunanistan'ın gökyüzüne aşık olmamın sebebi şarkılardır. Şarkılar sayesinde aşık oluyor insan, komşu kızına, sabah rüzgarına, hayata...
Türkiye'deki popçular arasında özellikle beğendiğiniz biri var mı?
Nikiforos: Çok tuzağa düşüyorlar. Kliklere hapsoluyorlar. Beğendiklerim var, ama "hah işte" diyebileceğim birisi henüz yok. Bütün pozitif güçleri kendisinde, şarkılarında birleştiren, basit şarkılarla mutlululuk veren, geleceğe olumlu bakan, umut veren biri görünürde yok daha. Aksu hoş bir kadın, ama şeytanla satranç oynuyor, aşık müziği satranç oynamaz. Yeni dünyaya, Türkiye'nin yeni dünyasına ve geleceğe inancı olan biri çıkacak. Nasıl bir şey olacağını bilmiyorum, duyduğumda "evet bu" diyebilirim. Görebildiğim kadarıyla müthiş bir güvensizlik var pop dünyasında, gündelik sıkıntılar, para, ekonomi, devlet... Kendini tamamen halkına adayan, eski aşıklar gibi, Veysel gibi, Nesimi gibi birinin gelmesini bekliyorum. Bugünün Pir Sultan'ını yani... Theodorakis, Hacidakis, öyledirler demiyorum, ama çok yaklaştılar. Hacidakis çok şişman oldu, yemeden içmeden, sefahatttan... Theodorakis ise Almanlardan daha Alman oldu, son işleri Alman senfonileri gibi. Asıl Pir Sultan, Nikos Gatsos'du. Bütün ömrünü halkına adadı. Onu Türkçeye çevirmek lazım! Aşık o. Tam aşık... Niye şarkı yazılıyor ki? Çocuklara ip uzatmak için buradayız, bütün yaptığımız bu. Şarkı yazarının umudu olmalı, yanan ateşi olması lazım, bütün güçleri birleştirebilmeli...

Söyleşi: ***Siren İdemen - Yücel Göktürk***

Olan şu: Hopper, Hollywood'a eski moda sistemini neresine sokması gerektiğini söyledi, endüstri tarafından kara listeye alındı, peyote çiğnedi, esrar içti, Billy The Kid gibi giyindi, sütlü kahverengi saçlarını taramadan saldı uzattı, Peter Fonda'yla tanıştı, perde dışında ve perdede beraber asit attılar, esaslı bir film çekebileceği konusunda ısrar etti ve "Easy Rider"la da haklı olduğunu kanıtladı; güneybatıyı motosiklet üzerinde kateden genç uyumsuzları anlatan etkileyici bir hikaye yazdı ve başrollerden birini üstlendi, ama filmi kendisi yönetti ve hemen ardından 1969 Cannes Film Festivali'nde yeni bir yönetmenin çektiği en iyi film ödülünü kazandı.
Tom Burke

"Easy Rider" özgürlük hakkında değil, özgürlüğün *olmayışı* hakkında. Kahramanlarım haklı değiller, hatalılar. Filmi bitirmek için yapabileceğim tek şey, karakterimi öldürmek. Ben de sonunda intihar ediyorum; Amerika'nın da bunu yaptığını söylemiş oluyorum.
Peter Fonda

"Easy Rider" güzel olduğu için politiktir; fotoğraflar güzel ve sakin olduğu için, müzik güzel olduğu için, Peter Fonda'nın hareketleri güzel olduğu için, Dennis Hopper'ın yalnızca oynamadığı, aynı zamanda Los Angeles - New Orleans arasında bir film yaptığının anlaşıldığı için politiktir.
Wim Wenders

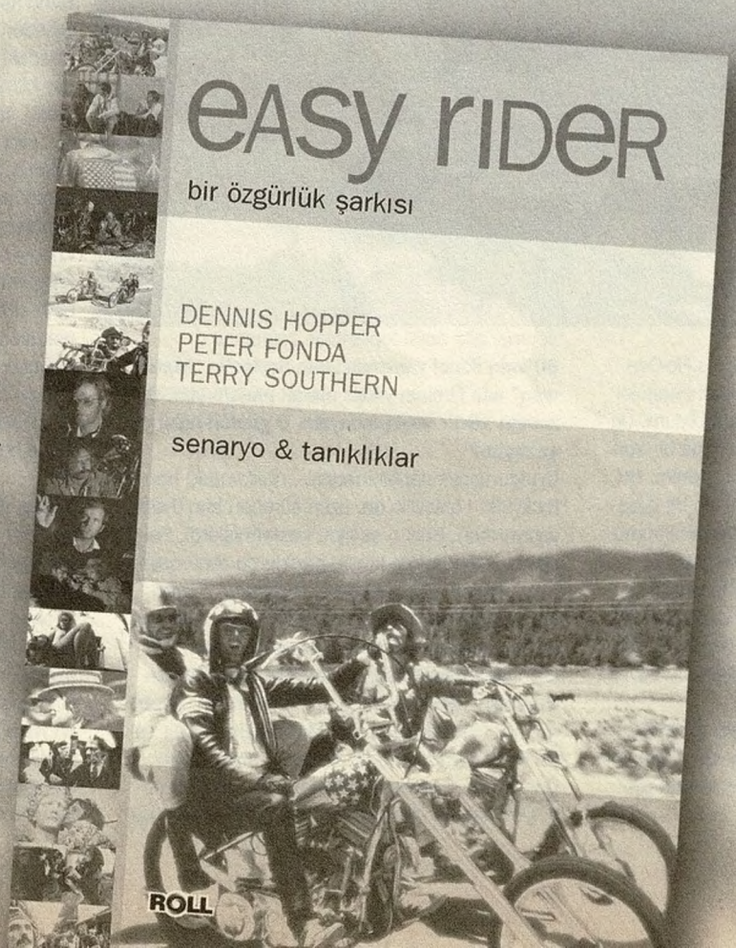

ROLL

Kitabevlerinde
(kenarda köşede)

Will Oldham

PJ Harvey'e "kimlerin okuması için şarkı yazmak istersiniz" diye sormuşlar, şöyle cevap vermiş: "Mesela Johnny Cash için yazmak isterim... Madonna da benim şarkılarımı sevdiğini söyler durur, onun için de yazmak isterim. Bir de Will Oldham için şarkı yazmak isterim. Onunla birlikte epeydir country düetlerinden oluşan bir albüm yapmak istiyoruz. Ama çok garip bir adam. Tam bir çingene. Bir türlü bir araya gelemiyoruz. Ne zaman nerede olacağı hiç belli değil..." Will Oldham'ın gariplikleri, öncelikle isimlerinden başlıyor: Palace Brothers, Palace, Palace Songs, Palace Music gibi kod isimlerle arkadaşlarıyla albümler yayınlıyor, sonra tam kendi ismini kullanmaya karar verdi derken, Bonnie "Prince" Billy adıyla yeni bir kimliğe bürünüyor. Ayrıca Box Of Chocolates, Sundowners, Rising Shotgun gibi projelerde de parmağı var. Henüz 32 yaşında. Neo-country, anti-country, new-west gibi terimlerle anılan depresif folk şarkıları akımının en çok merak edilen siması. Johnny Cash çapında bir adamın son albümünde onun bir şarkısını cover'ladığını duyunca artık kendimizi tutamadık, kendisini üç ayrı dönemde yaptığı söyleşilerle Roll'a misafir ettik. Haber verelim, bu ay içinde Bonnie "Prince" Billy adıyla yeni bir albüm yayınlıyor: "Ease Down The Road".

KÜÇÜK KÜÇÜK ÖFKE PARÇACIKLARI

Çok Fransız

Sene 1994. Palace Brothers ikinci albümü "Days In The Week"i yayınlamış. 25 yaşındaki Will Oldham, Les Inrockuptibles dergisine kapsamlı bir mülakat veriyor, nerden gelip nereye gittiğini anlatıyor.

Palace Brothers alışılageldik bir grup değil: Hem grup üyelerinde bir sabitlik gözetilmiyor, hem varolan türlere çok riayet edilmiyor...
Will Oldham: Palace Brothers şarkıların gerektirdiği durumlara uyum sağlıyor. "There's No-One That Will Take Care Of You" zamanında, şarkıların eşliğe ihtiyaçları olduğunu hissediyordum. Üç gitarist, hakiki bir grup gerekiyordu. Ama bir sonraki albümde, onlarla yalnız kalmak istedim. Bu anlamda, Palace Brothers alışılagelmiş bir grup değil. Farklı şehirlerde, farklı eyaletlerde albümümüz akla gelebilecek bütün listelere girdi. Beni en çok gururlandıran, Nashville'de Tower Records mağazasında albümümüzün country raflarında yer alması oldu. Country'nin başkentinde, Dwight Yoakam'ın yanına kabul edildik, bu büyük bir onur.

Büyük bir başarının hayalini kuruyor muydun, yoksa Sonic Youth ya da Courtney Love gibi yakın bulduğun müzisyenlerin hakkını teslim etmesi yetiyor muydu?
İlk defa bir albüm çıkarmak çok fantastik bir şey, çünkü kimi nasıl etkileyeceğini, kime hitap edeceğini kesinlikle bilmiyorsun. Öyle olunca da her şeyi hayal edebilirsin: Ben soyut bir kişiye faydalı olduğum, onunla konuştuğum hissine kapılmıştım. Ama somut olarak ilk dinleyicilerin müzisyenler camiası oluyor. Dünyanın dört bir yanına dağılmış bu tarikat çok etkilenmişti. Bugün bu çerçeveyi biraz aştığımızı sanıyorum. Benim tek tutkum, kimseye zararı dokunmayan, armonilere dayalı, saldırgan olmayan bir müzikti. Zaten bu yüzden bu ismi seçmiştik: Aileyi, akşam yemeği sonrası aile arası toplantıları çağrıştırıyor.

80'lerin ikinci yarısında John Sayles'in "Matewan" adlı filminin yıldızı olarak parlamıştın. O zaman 16-17 yaşlarındaydın. O günleri nasıl yaşamıştın?
Uyuşturucuya saplanmadım... *(suskunluk)* Kentucky'de, Louisville'de, uzun süreden beri tiyatro yapıyordum. Beni o şekilde keşfetmişlerdi. Sekiz-dokuz yaşındayken klasik piyeslerde oynamaya başlamıştım: Shakespeare, Dickens... Tiyatro benim hobimdi, benim için bir tutkuydu. Ama bu arada, plakların büyüsüne de bayılıyordum: Evimize ulaşmazdan önce, bitmeden önce bir plağın başına gelenleri tahayyül edemezdim. Tiyatroda, her şeyi baştan sona görebildiğim, hiçbir şeyin benden gizlenmediği hissine kapılıyordum. Dolayısıyla, tiyatroyla özdeşleşmek, müzikle özdeşleşmekten daha kolaydı. Çünkü ne kadar uğraşsam da, plaklarda insanların varlığını göremiyordum, bu da beni ürkütüyordu.

"Matewan"ın yıldızı olmanı yakınların nasıl karşıladı?
Bu tam bir kara delik benim için, hayatımın o dönemini hiç hatırlamıyorum. Anılarımdan hayal meyal hatırladığım, çekimler bayağı zevkliydi. Sinema benim için eski bir hikaye. Müziğe hiç istifimi bozmadan, arkama bakmadan geçtim. Buna karşılık, tiyatro bütün hayatımdı. 17 yaşındayken, kendi yazdığım iki piyesi sahneye koymayı başarmıştım bile. Louisville tiyatrosu okulumuza iki adım mesafedeydi, sürekli okulla tiyatro arasında mekik dokuyordum. Öğle teneffüslerini, akşamları, hafta sonlarını hep piyeslerim üzerine çalışmakla geçiriyordum. Okulda kimseye söz etmiyordum bundan, kimse bu ikili hayatımın farkında değildi. O lisede kimsenin birbirinden haberi yoktu. Öylesine, gelinip geçilen bir yerdi, kökleşmiş bir mahalle okulu değildi. İnsanlar uzaktan, Louisville'in dört bir yanından geliyordu. Siyahlar onlarca kilometre batıdan, beyazlar onlarca kilometre doğudan... Bu nedenle de herkesin özel hayatı sır olarak kalıyordu. Kimseyle ilişkim yoktu.

Yerel ölçekte meşhur bir şahsiyettin herhalde...
Bunu kıyaslayamayacak kadar yalnız yaşıyordum. Öğleden sonraları beraber müzik dinlediğim az sayıdaki dostlarım dahi tutkularım hakkında bir şey bilmiyordu. Yaptığım şey bana önemsiz geliyordu. Yapılacak daha iyi o kadar çok şey vardı ki... Hiçbir zaman isyankâr bir çocuk olmadım. Öfkemi, küçük küçük parçalar halinde, düzenli olarak yayarım. Hiçbir zaman büyük krizlere, patlamalara yol açacak denli biriktirmem. Public Enemy'nin öfkesini duyduğum zaman, bu benim kulağıma sahte geliyor. İnsan günler boyunca böylesi bir öfkeyle yaşayamaz. Bu da işin püf noktalarından biri: Nasıl folk, country rafları var plakçılarda, bir de "öfke" rafı olmalı. Snoop Doggy Dogg çok daha ilginç: Öfkeli, ama öfke öyle bol kepçe dağıtılmıyor, bayrak yapılmıyor. Toplumla beni isyana sürükleyecek kadar içiçe değilim.

Başka alanlarla ilgilenecek zamanın oluyor muydu?
Müzik ufak ufak, giderek benim için bir saplantı olmaya başladı. Ayrıca şiirler, küçük hikayeler yazıyordum. Yeni deneyimlere karşı doyurulmaz bir açlık, neredeyse hastalıklı bir ilgi duyuyordum. Evde çok fazla yabancı film seyrettiğimizi, dünyanın her tarafına ait müzikler dinlediğimizi de belirtmem gerek. Oldham'larda çok büyük bir açık fikirlilik ve hoşgörü vardı, pek çok şeyin mümkün olduğunu biliyordum. Daha on yaşındayken, babam Nicholas Roeg'in "Walkabout"u gibi filmlere

40→

götürüyordu, çölde açlıktan ölen çocuklar, iki intihar... Çocukluğumla ilgili en eski anılarım işte böyle. Ayrıca Barbara, Françoise Hardy, Aznavour, Piaf şarkıları... Annem genç kızlığında Fransa'ya gitmiş, evimize bunun izleri sinmişti. Louisville'de hâlâ pek çok kişi Fransızca konuşur. Devasa bir 16. Louis heykelimiz var, şehrin sembolü zambak çiçeği. *(Aynı zamanda Fransa krallığının da sembolü. Gömleğinin kolunu sıyırıyor ve zambak dövmesini gösteriyor.)* Montpellier'yle kardeş şehiriz. Banjo çalan arkadaşımızın annesi Fransız; üniversite için Louisville'e gelmiş, sonra da bir daha Montpellier'ye dönmemiş. Hatta bazı dostlarım benim müziğimi çok Fransız bulduklarını söylerler.

Bu "deneyim açlığı" seni zaman zaman tehlikeli yollara sürükledi mi?

İyi durumdayım, hiçbir şeyin tehlikeli olmadığının canlı kanıtıyım. Buradayım işte, hepsi bu... *(suskunluk)* Bu merak olmasaydı, stüdyolardan, overdub'lardan önce kaydedilen bu müzikleri asla keşfetmiş olamazdım. Biz kendimiz kayıt yaparken, bütün bu sarsıcı şarkılar mutlaka kafamın içindedir. Çok eski folk, country plakları; onları radyoda, arabada, düğünlerde dinlerdim. Bu müzikten kaçamazsın ve sonunda günün birinde beni de etkiledi. İnsanların bu plaklara ihtiyacı var, aynı şekilde benim de. Geleneğe karşı duyduğum bu ilgi bir hobi değil, tam bir koleksiyoncu manyaklığı. Çok daha ciddi. Hayatım tarih kitapları okumakla geçiyor... Çok eski bir blues plağı dinlediğimde de, bu bir tarih dersidir benim için. Plağın kaydedildiği döneme dalarım, altmış yıl boyunca katettiği yolu düşünürüm... Bu müziklerin tarihini inşa etmeyi, dallanıp budaklanmalarını takip etmeyi seviyorum. Ülkemin tarihi de beni heyecanlandırıyor. İleri doğru hareket çok güçlü olmuş. Doğuşundan bu yana Amerika büyüyordu. Ve yavaş yavaş, giderek insanlar yerleşti, kültürün bütünü oturdu. Ailemin soyağacını yedi-sekiz kuşak öncesine kadar götürebilirim. Artık değişme şansımız yok. İkinci Dünya Savaşı'na kadar, Amerikalı beyazlar hâlâ kendilerini arıyordu, toplumun yapısı sürekli hareket halindeydi. Beyazlar açısından işler bugün nihai biçimini aldı, yerine oturdu. Artık bu kapanmış bir defter. Biz de Fransa gibi, İngiltere gibi yaşlı bir ulusuz. Ama siyahlar ve Hispanikler için hareketlilik henüz durulmaktan çok uzak. Otuz yıl sonra, Amerika belki çift dilli olacak, tabelalarda yazılar İngilizce ve İspanyolca olacak. Onlar açısından tekerlekler dönmeye devam ediyor.

Kendi bölgene, Güneye bağlılık duyuyor musun?

Çocukken hepimiz Louisville'e gönülden bağlıydık. Dünyayı görmek için yanıp tutuşuyordum, ama Kentucky'de mutluydum. Benim açımdan orası hapishane değildi, evde bir sürü ilginç şey oluyordu. Ayrıca güneyin iklimini, insanların kanaatkârlığını severim. İnsanlar çok az şeyle, ama birbirleriyle dayanışma içinde yaşıyorlar. Çünkü biz burada bozgunun ne demek olduğunu biliyoruz... *(suskunluk)* Amerika'nın her yerinde, insanlar içsavaşı kazanmış olmakla kibirlenerek dolaşabilir. Bizse kaybettik. Kuzeydoğulu insanlar hep bizi parmakla gösterecekler, kendilerini bizden üstün hissetmeye devam edecekler. Yüzyılı aşkın bir süredir, omuzlarımızda bozgunun ağırlığıyla yaşıyoruz. Güneyliler iki ulusun olmasını istemişlerdi, ama bugün artık sadece bir tane var. Ne yaparsak yapalım, loser'ız. Ve en ağır bedeli bugün hâlâ Güney ödüyor. Kimin kaybedip kimin kazandığını hemen anlaman için, taşrada biraz dolaşman, bütün o elektriksiz kulübeleri görmen yeter. Aynı tevekkülü bazı Almanlarda da gördüm, Güneydekinden daha gürültülü bir tevekkül. Burada hava sessizliğe, dinginliğe çağırıyor. Zaman zaman Güneyin bayrağını sallandıranlar görülmüyor ya da "If the South would have won" (Eğer kazanan Güney olsaydı) gibi şarkılar işitilmiyor değil, ama her ne kadar insanlar Güneyin küllerinden yeniden doğacağını söyleseler de, genel olarak gönüllerinden geçen bu değil. İnsanların zihnindeki Güneyle ilgili o romantik bakış tamamen yanlış: Alabama'da eğitim sorunu feci, Mississippi'nin bazı bölgelerine girmek siyahlar için hâlâ imkansız. Bir Amerikalı için buraya taşınmak, geriye gitmek, cehenneme düşmektir.

Tarihle ilgilendiğin kadar günümüz müzikleriyle de ilgileniyor musun?

Ben kendi köşemde yaşıyorum, hiçbir şeyden haberim yok. Yeni gruplardan hiçbirini bilmiyorum, onları keşfetmek için en ufak bir çaba göstermiyorum. Yetenekli olanlar eninde sonunda benim kulağıma kadar gelir. Bırakıyorum, eleme kendiliğinden olsun, arada sırada, kırk yılda bir, plakçıya gidip ikmal yapıyorum. Royal Trux'ı, Aerosmith'i, Salt'n'Peppa'yı, Guns N'Roses'ı böyle aldım. Ailemden cep harçlığı almaya başladığım günden itibaren hep plak aldım. Abim hardcore dinlerdi, ben de sırf 50'li ve 60'lı yılların plaklarını alırdım. Bu plaklarda mutluluğu yakaladığım çok ender oluyordu. Ama içlerinde bayıldıklarım da vardı: Lou Reed'in "Transformer"ı ve The Fall'un mini albümü "Slates"... Habire, peşpeşe bunları dinlerdim. Tek modern onlardı, onun dışındakiler Elvis, Platters, Buddy Holly ya da Herman's Hermits... Elvis Presley'de rock'n'roll şarkılara, beat'e bayılıyordum. 70'li yılların ortalarıydı, devrini tamamladığına, düşkünleştiğine inanılan zamanlar. Benim için, plak kapaklarındaki inanılmaz derecede cool adamdı hâlâ. Las Vegas'da şarkı söyleyen bu koca şişko aynı adam olamazdı. Bu yüzden de ölümü beni hiç sarsmadı. Çok uzun süreden beri, bu dünyadan ayrıldığına kendimi inandırmıştım.

Normalde din olarak nitelenen şeye ben müzik deme eğilimindeyim: Bence plaklar ve müzik, insan ruhuna kiliselerden daha uygun ve daha saygılılar.

Onun ölümü punk'ın ortaya çıkışıyla çakışıyor, hatırlıyor musun?

Bazı plaklar beni çok etkilemişti: The Fall'unki, Misfits'in, Ramones'unkiler. Onların tavrı hoşuma gidiyordu, tehlikeli bir halleri vardı, özellikle de on yaşında bir velet için. İşte o dönemde, daha sonra Slint grubunu kuracak tiplerle düşüp kalkmaya başladım. Bana bir gitar hediye etmişlerdi. Hiçbir şey istememiştim, idollerimi taklit etmek gibi bir niyetim yoktu. Aslında küçükken odamın duvarları baştan aşağı pop-starların fotoğraflarıyla kaplıydı. O kadar çok fotoğraf vardı ki, hiçbirini tanıyamaz olmuştum. Duvarlarım hepsinin birleşmesinden oluşan bir patchwork, tek bir şahsiyet olmuştu. Evlerine haç asan insanlar gibi, neyi temsil ettiklerini kendime hatırlatmanın bir yoluydu bu. Onları unutmamak lazım, posterlerim sayesinde her sabah onları anıyordum. Misfits, Ramones, Edie Sedgwick: Benim kutsal üçlüm... Gitara ciddi ciddi takılmam için, evden ayrılmayı, tiyatroyu bırakmayı beklemem gerekti. Başladığımdan bu yana, aktörlük mesleğine dönmek aklımı hiç çelmedi. Bazen, iyi bir film seyrederken, bir an pişmanlığa kapılıyorum, ama kendimi çabuk topluyorum. Yazmak için bir format buldum, artık tiyatro ya da hikaye değil, şarkı yazıyorum. Sürekli, durmadan, en ufak bir zorluk çekmeden yazıyorum. Benim sorunum, çoğunun zihnimden kağıda dökülmeden kaybolup gitmesi. Bir melodiyi unutmak çok kötü bir duygu, hele hafızanıza kaydettiğinize emin olmak için 150 defa mırıldanıp ıslıkla çaldıktan sonra... Yazmak benim gündelik düzenimin bir parçası, bir ihtiyaç. Bu nedenle, bana nerdeyse sıradan bir iş gibi geliyor. Ancak sonradan, benim için ne denli önemli olduğunu fark ediyorum. Yazmadan geçirdiğim gün yoktur. Bir şarkıyı eğer bitiremezsem, deliririm. Yazmak insanın huzurunu bozan, allak bullak eden bir şey de olabiliyor. Bazen kendi çiziktirdiklerimden rahatsız oluyorum. "Riding" (enseste dair) gibi şarkılar nereden çıkıyor, nereden geliyor bilmiyorum, yeni ufuklar açıyorlar.

Yazdıklarından, okuduklarından korktuğun hiç oluyor mu?

Hiçbir zaman korkmam. Şu sıralar St. Augustin'in "İtiraflar"ını ve yeryüzündeki göçebe halklarla ilgili bir ansiklopedi okuyorum. Dehşete düşürücü hiçbir şey yok. Göçebeler, çingeneler beni büyülüyor. Burada, Amerika'da 100 bin kadarlar, ama yavaş yavaş düzene giriyorlar, yerleşikleşiyorlar. Ben doğmazdan önce, çingeneler yılda bir kere Louisville'de toplanırlarmış. Bu onların haccıymış, şimdi kireç fabrikalarının dikildiği yerlerde, nehrin kıyısında kamp kurarlarmış. Büyükannemle dedem onları çok iyi hatırlıyor. Dedem ebelik yaparmış, bir keresinde, bir doğum için çingenelerin kampına çağırmışlar. Kadını hastaneye götürmüş. Diğerleri bahçede nöbet tutarken, kırk çingene de bekleme odasında bekliyormuş.

Nasıl bir sınıftan geliyorsun?

Kentucky ve Virginia'nın çok eski ailelerinden gelen annemle babam oldukça liberaldi. Vaizler, değirmenciler, siyasetçiler... Babam hukukçu, annemse öğretmendi. Evde gelenekle liberalizmin tuhaf karışımı vardı. Geleneğe öylesine güveniyorlardı ki, müsamahakârdılar, sonuçta her şeyin eninde sonunda iyi olacağına inanıyorlardı. Ben sürekli sorup duruyordum: "Biz üst sınıftan bir aile miyiz?" Onlar da cevap veriyordu: "Hayır, orta sınıftanız." Evimiz çok muhteşem değildi, ama güzeldi. Ben de sürekli zengin miyiz değil miyiz bilmek istiyordum, çünkü mahalledeki çocuklar bu tür konular hakkında çok konuşuyordu.

O dönemde geleceği nasıl görüyordun?

İtfaiyeci olmak istiyordum. Daha sonra yabancı diller öğrenmek istedim, sonra sinema. Üniversitede Fransızca, İtalyanca ve sinemayı birleştiren bir kürsü bulmuştum. Filmleri seviyordum, o ortamda çalışmak istiyordum, ama daha belirgin bir şey yoktu. Beni çok etkisi altında bırakmış bir filmi hatırlıyorum, Albert Lamorisse'in "Le Ballon Rouge"u... Bütün öteki çocukların patlatmaya çalıştığı lastik bir topu ele geçiren ve ona candan bağlanan bir çocuğun hikayesi. Ben de bir filmde oynamayı hayal ediyordum. Bunun çok büyük bir emek olduğunu o zamanlar tahayyül edemezdim.

Güney insanlarının dinle arası genellikle iyidir... Senin de referansların arasında İncil'in olduğu açık...

Öyle ya da böyle, Tanrı hep yanımda oldu. Ailemle birlikte Katolik kilisesine giderdik. Evde küçük, kenarda köşede, öyle göze batmayan haçlar vardı. İsa'nın hayatına dair pek çok muhteşem sanat eserimiz vardı. Küçük bir çocuk için, bunlar heyecan verici, etkileyici, çok güçlü imgeler. Yine de, İncil'de bir türlü bir anlam bulamıyordum. Ka-

tolikliğin başka yanları beni çekiyordu, kiliseler örneğin. Yıllar boyunca ayine gittim, sonra hiç gitmemecesine bıraktım, derken yeniden başladım, ama bu sefer Katolik kilisesine değil artık. İlk başlarda, aileme refakat etmek için ve atmosferden hoşlandığımdan gidiyordum. Şimdi, tıpkı sinemaya giderken ya da bir plak alırkenki nedenlerle, insanı zenginleştiren insanî bir tecrübe arayışıyla gidiyorum. Başarılı bir vaiz, coşkuyla söylenen dinî şarkılar bana iyi gelebilir. Düzenli olarak gittiğim kiliselerden birinde üç oğlan çocuğun bateride eşlik ettiği org çalan bir kadın var, çocuklar on yaşlarında ama büyük bir enerjiyle çalıyorlar. Bugün artık Katolik olamam. Bu din artık benim için tatmin edici değil, sorularıma yeterli kesinlikte cevaplar vermiyor. Kilisenin kabul etmediği kitapları daha ilginç buluyorum. Kiliseye gitmeyi bıraktığımdan beri kendimi çok daha iyi hissediyorum sonuçta. Çok fazla dinî kitap okuyorum, onlar ayinlerin yerini tutuyor.

Aldığın eğitimin etkisini hâlâ üzerinde hissediyor musun?

O beni terk etmeyecektir. Çocukken, neyin günah olduğunu anlayamayacak kadar genç ve saftım. Hırsızlık yapmamak gerektiğini biliyordum, ama hepsi bu. Mahallemizdeki kilise daha ziyade sıcak, insanı kucaklayan bir yerdi. Orada, günahtan çok, dayanışmadan, yardımlaşmadan konuşulurdu. Hatta günah çıkarma yeri bile yoktu galiba kilisede. Bunun için, çok yumuşak ve dostane bir adam olan papazın evine gitmek gerekirdi; hayatını bizleri günah fikriyle dehşete düşürmekle geçirmezdi.

"There's No-One That Will Take Care Of You"da niçin sık sık günah teması dönüp geliyor?

Benim için İyi ya da Kötü yoktur, doğru olan ve olmayan vardır. Doğru olan yürür. Günah, yürümeyendir. Benim açımdan sınır gayet net. "There's No-One That Will Take Care Of You" zamanında dinin çağrısı çok güçlüydü. Ama artık bunun geçmiş olduğunu, bir daha yaşanmayacağını biliyorum. Tanrı beni görmeye gelecektir. Ama İsa, bir daha asla.

Bir tılsım

Sene 1997. Palace Music'in "Lost Blues & Other Songs" albümü yayınlanıyor. Will Oldham internet sitesi Snack'in sorularını yanıtlıyor...

Eski eserlerini yeniden dinlerken ne gibi hislere kapılıyorsun? Onlar üzerinde oynama isteğine kapılıyor musun?

Yok, pek sayılmaz. Hangi şarkıları seçeceğine karar verirken zaten geçmişle bir şekilde hesaplaşıyorsun.

Bu beş yıl içinde bir şarkıcı olarak değiştiğini düşünüyor musun?

Artık daha iyi söylediğimi düşünüyorum. Daha yukarılara çıkabiliyor ve daha geniş bir yelpazede söyleyebiliyorum.

Hem besteci hem de şarkıcı olarak zorluk çektiğin oluyor mu? Yani, şarkıların bazen sana hitap etmediği durumlar yaşıyor musun?

Şarkıların güzel yanlarından biri, tamamen hazır bir halde sunulmayı bekliyor olmamalarıdır... En azından bir oyunun bir sahnesi ya da bir film kadar değil; eğer şarkının kendisine biraz inancınız varsa, sözlerin yanısıra melodi ve yapının da üzerinde şekillendikleri için performanstan performansa farklılıklar olabilir. Melodi ve şarkı sözleriyle başa çıksanız da, yine o sözlerin o gece anlamlı gelip gelmemeleri gibi bir durum olması gerekir. Bazen şarkı sözleri bir mana ifade etmez. Farklı şarkılar farklı gecelerde farklı şeyler ifade ederler. Ama şarkının bütününün yalnızca şarkı sözlerinin içeriğinde yatmadığını hatırlamak önemli. Şarkı, aynı ölçüde enstrümantasyondur, melodidir, yapıdır ve şarkı sözlerinin sadece ritmi, sözcüklerin kendileridir de. Sözcüklerin önemi ya da İngilizcede ne anlama geldikleri değil, ama belli bir sıra içinde ne ifade ettikleri...

Bir tılsımdan söz ediyoruz o zaman.

Aynen.

Senin şarkılarının belirleyici bir özelliği, "yatak odasında tek mikrofonla" samimiyeti. Şarkıların "bitmemiş" mi?

Şu dinleyiciler açısından açık olmalıdır: Onların katılımı olmadan şarkıların bir kıymet-i harbiyesi yoktur, bu anlamda şarkılar bitmemiştir. Bitmemişlerdir çünkü bir dinleyiciye ihtiyaçları vardır. Bunun zıddı plaklar da vardır, bağımsız olarak ya harikadırlar ya da rezildirler. İğneyi yerleştirirsiniz ve her zaman bu bağımsız yaratının içine girersiniz. Sizin onu harika ya da rezil bulan bir dinleyici olmanızın bu yaratıyla hiçbir ilişkisi yoktur.

Hep aynı isim altında albüm çıkarmak çok saçma; bu rutin fikrini, kariyer fikrini kabul etmek anlamına geliyor. Her albüm başka bir isimle çıkmalı.

İnsanların şarkılarından senin kastetmediğin başka şeyler anladığına tanık oldun mu?

Kastı dışarıda bırakma yönünde bir çaba gösterildi. Dinleyiciye saygıdan –bu tür bir saygının karşılıklı olması beklentisiyle– ve dinleyicinin potansiyel ihtiyaçlarından dolayı. İdealde bu saygının geriye yansıyacağı düşüncesiyle. Müzikten nasıl yararlanılacağının önceden belirlenmemesi için. Müzik bireyseldir ve her bir çift kulak için biricik bir anlamı vardır.

Bunun bir sınırı var mı? Nike bir ayakkabısının tanıtımında bir şarkından yararlanmak istese... Müziğini iradi olarak küçük ve münzevi tuttuğun fikrinde misin?

Evet, bu iradi olarak yapıldı. Şarkıları satın alma ve ayrıca filmlerde kullanma yönünde teklifler yapıldı. Reddedildiler. Hatta şarkıları ayırıp tek tek radyoda tanıtma fikri bile cazip gelmiyor, çünkü bu herhangi bir kişinin plakla olan ilişkisine zarar verebilir. Albümler bir bütünün parçaları olarak ya da bir bütün olarak dinlenmek üzere yapılmıştır. Şarkıların ayrı birer hayatları olması amaçlanmamıştır. Küçük tutma yönünde bir çaba var yani. Ve bunun nedeni de dinleyicilerin büyük ölçüde bana benziyor olmaları ve benim de dinlediğim plaklardan böyle bir beklentimin olması.

Müzikteki kahramanların kimler? Çocukken taklit etmek istediğiniz biri var mıydı?

Çocukken.... hımmm... kimi severdim ki? Müzik dünyasından pek fazla kişiyi değil açıkçası. Bugün bir kopyasını bulduğum ve yedi-sekiz yıldan beri dinlemediğim için Lou Reed'in "Take No Prisoners"ını dinledim. Muhteşem... Benim favori belgesel albümüm. Hiç dergi okumadığım için, müzikte kahraman sahibi olmak zordu; her şey işitseldi çünkü. "Blue Mask", "Legendary Hearts" ve "Street Hassle"daki Lou Reed'den kesinlikle çok etkilenmiştim. Kim olduğu hakkında hiç fikrim yoktu. Tek bildiğim plaklardaki persona'ydı ve bu persona bir kahramandı. Çocukken rüyalarımda farklı insanlar görürdüm. Bir kez rüyamda Lou Reed'i gördüğümü hatırlıyorum. Dediğim gibi, kişi olarak hakkında hiçbir şey bilmiyorum –şarkılardaki sesi ve gerçek insanla çok az alakası olduğundan emin olduğum şarkı sözlerini biliyorum. Rüyamda o dönemin kliplerindeki gibiydi aynen; tek farkla ki, yüzü mordu, çünkü "Growing Up in Public"in arka kapağındaki resimde öyleydi. Havalarda filan uçmuyordu veya beni boğulmaktan falan kurtarmıyordu; yalnızca müzik çalıyordu. Bir kahraman sahibi olmaya en yakın durumum buydu, ama benim için kahraman her zaman daha ete kemiğe bürünmüş biri olmuştur. Jimmy Stewart veya Marlon Brando gibi.

Sinema oyuncuları?

Evet, çünkü onları etkileşim içinde hareket ederken ve konuşurken görebilirsin. Şarkılarda her şey öylesine yalıtılmıştır ki, çoğunlukla tek bir ses vardır yalnızca. Bazen müzisyenler arası paslaşmaları duyabilirsiniz, ama çoğu şarkıda paslaşma falan yoktur, çünkü onun ötesine geçilmiştir. Öyle bir noktaya gelindi ki, şarkılar sanatçı ya da başka birileri tarafından manipule edilmiş, çatısı çatılmış ürünler olarak sunuluyor.

Yani Lou senin edebi kahramanın gibiydi...

İşitsel kahramanımdı.

15 yaşında bir eşitin senin için aynı şeyi yapsaydı rahatsız olur muydun?

Hayır... Eşitin derken, müzisyenle gerçek insan arasında bir ilişki olmadığını kavramış birinden söz ediliyor varsayıyorum. Lou Reed'le veya plaklarını dinlediğim herhangi biriyle tanışmak umurumda değil. Çünkü ne yapacaklar ki? Kahve içip keyiflerine mi bakacaklar? Ya da öksürüp altlarına mı kaçıracaklar? Yaptıkları işin hakkını verecek hiçbir şey gerçekleşemez.

Yöntemleri konusunda oturup konuşmak isteyeceğin kimse yok mu? Mesela Merle Haggard?

Ah evet, bir çalışma ortamında Merle Haggard'la oturup şarkı söyleme üzerine konuşmak isterdim.

İşbirliğinden hoşlanıyor musun?

Evet, başkalarının nasıl çalıştığını görmek plak yapmanın en büyük motivasyonlarından biri. Bundan öğrenmek ve bunun parçası olmak.

Birlikte çalışmak istediğin bir prodüktör var mı?

Ben hâlâ prodüktörlerin ne yaptığını bilmiyorum. Mühendislerin ne yaptığını biliyorum, ama çoğu zaman neyin sanatçının, neyin prodüktörün işi olduğunu anlamak mümkün olmuyor.

Eğer o kişi Phil Spector gibi prodüktörse her şeye damgasını vuruveriyor...

Veya Daniel Lanois. İşine saygı duyuyorum, ama prodüktörlüğünü yaptığı her-

Bütün Eserleri

Palace Brothers There Is No-One What Will Take Care Of You (1993) • **Palace Brothers** An Arrow Through The Bitch - EP (1994) • **Palace Brothers** Days In The Wake (1994) • **Palace Songs** Hope - EP (1994) • **Palace** Mountain - EP (1995) • **Palace Music** Viva Last Blues (1995) • **Palace Music** Arise, Therefore (1996) • **Palace Music** Lost Blues & Other Songs (1997) • **Will Oldham** Joya (1997) • **Will Oldham** Western Music (1998) • **Bonnie "Prince" Billy** I See A Darkness (1999) • **Will Oldham** Guarapero/Lost Blues 2 (2000) • **Will Oldham** Get On Jolly - EP (2000, Tren Brother Mick Turner ile) • **Will Oldham** Ode Music (2000) • **Will Oldham** All Most Heaven (2000, Bryan Murphy ile)

kes Daniel Lanois gibi sada veriyor. Phil Spector'da da öyle: Sanatçının kim olduğuna neredeyse önem vermiyorsun, söz konusu olan bir Phil Spector kaydıdır. Palace'ın bu sunilik düzeyine yakın olduğunu sanmıyorum. Etkisi daha az belirgin biriyle çalışmak konusuna gelirsek... Steve Albini'yle çalıştım ve ilginçti. Ama aslında bir prodüktörde aradığınız, işleri kendi haline bırakacak biriyse, o zaman niye bir prodüktör arayasınız ki?

İlham ararken ya da yeni düşünceler peşinde koşarken senin dünyanın epey dışında bir şey –Brezilyalı bir gitarist ya da esrik bir Kavvali şarkıcısı– tarafından cezbedildiğin oldu mu?

Parçası olduğunu hissetmediğim ya da bir şekilde parçası olamayacağım bir şey tarafından cezbedildiğimi hiç hatırlamıyorum.

Avrupa'da turneye çıktın. Amerika'nın köklerine ilişkin bir sürü referans içeren şarkılarının İngilizce konuşmayan dinleyicilere ulaşabildiğini düşünüyor musun?

Ulaştığını görüyorum. Bunu kavramak bizim için güç çünkü biz onlar kadar yabancı dillere hakim değiliz. Bizim müziğimizi kavrayan bir başka ülke düşünmek daha da güç, çünkü biz bu teveccühe aynı rahatlıkla karşılık veremiyoruz.

Avrupa'da konser vermekten keyif aldın mı?

İyiydi, çoğunlukla Amerika'da çalmaktan farklı değildi. İspanya, Yunanistan, İskoçya ve İrlanda'da konser vermekten hoşlandım. Ama diğer yerler Ohio veya Kaliforniya'da konser vermekten farklı değildi, çünkü her yerde aynı müzik endüstrisi vardı. Aynı albümler: Bir-iki plağın yerini değiştirirsen, herkesin aynı plak koleksiyonuna sahip olmasını sağlayabilirsin... Özellikle heyecan verici bir müzik kültürüne sahip ülkelerin dinleyicilerine ulaşmada yarar görüyorum. Adını ne koyarsan –rock, pop ya da punk–, Almanya'da yeni güzel müzik yapılıyor. İrlanda ve İskoçya'dan da iyi pop müzik çıkıyor. Ama bana kalırsa, İngiltere, Fransa veya Belçika'dan heyecan verici bir şey çıkmıyor.

Ne radyoların promosyon personeliyle ne de gülünç olduğunu düşündüğün klip işiyle uğraşıyorsun. Plak endüstrisinin bu deneyiminin bütünüyle dışındasın. Eğer Capitol'den birisi gelip bir ton para verse ve şunu bunu yapalım dese ne düşünürdün?

Şu ve bunun ne olduğuna göre değişir. Plak satmak için bile olsa, yapılmasına ihtiyaç duymadığım şeyleri yapmamız gerektiğini söylerse, bunu anlamlı bulmadığımı söylerdim. Ona konuyu enine boyuna düşünmediğini söylerdim. Benim sağduyuma hitap etmiyorsa o iş yürümez.

Lollapalooza konserleri nasıl bir deneyimdi?

İyiydi. Öğleden sonraları erkence bir saatte ve bazen de kentin birinde bir barda akşam çalıyorduk. Çalmıyorsak oturup Beastie Boys'u seyrediyorduk. Başka kim vardı? The Breeders, Nick Cave... veya the Boredoms. Keyifliydi.

Bir şovdan keyif alman için o şovun ölçeğinin küçük olması gerekiyor mu?

Genelde evet, Lollapalooza'daki Beastie Boys konserlerini dışarda tutarak. O ölçekte gerçekten çok, çok iyiydiler. Muhteşem performanslardı. İzleyinin niceliği ve heyecanı sahnede olan bitenin kalitesiyle doğru orantılıydı. Çoğu topluluğun niye konser verdiğini ve insanların niye onları izlemeye gittiğini anlamıyorum. Çünkü evde oturup plaklarını dinlemek yerine çıkıp da konserini izlemeye gitmeye değer çok az topluluk var. Yalnızca Beastie Boys veya Jesus Lizard. İki grubun da albümlerinden şovları kadar keyif almıyorum. Aynı dinamizm plakta yok. Jesus Lizard izleyicileri uçurabilir; plaklarını neredeyse yalnızca canlı şovlarını izlemeye hazırlık babından dinlemek gerekiyor. Çoğu zaman durum bunun tersidir.

Şarkı, aynı ölçüde enstrümantasyondur, melodidir, yapıdır ve şarkı sözlerinin sadece ritmi, sözcüklerin kendileridir de. Sözcüklerin önemi ya da İngilizcede ne anlama geldikleri değil, ama belli bir sıra içinde ne ifade ettikleri...

Beatles ilk çıktığı dönemde tam da öyleydi: Şovları kısacıktı, "şimdi son altı 45'liğimizi çalacağız" deyip işi bitirirlerdi.

Johnny Cash'in otobiyografisi "Man in Black"te okumuştum: "Folsom Prison Blues" çıktığında sahneye çıkıp "Folsom Prison Blues"u söyler, bis isterlerse bir daha söylermiş. Yani, topu topu iki dakika on beş saniyelik filan bir parça. Böyle şovlar yapmak isterdim.

Şarkıların çok kişisel. Yorumlamasını istediğin sanatçılar var mı?

Bu şarkılarda onları özellikle kişisel yapan herhangi bir şey olmadığını düşünüyorum. Otobiyografik filan değiller. Şarkılarımda birilerinin özdeşleşebileceği bir şeyler bulabileceğini varsayıyorum sanırım, eğer isterlerse. İşin bir kısmı dinleyicinin üzerine düşüyor: Şarkının nesnesi olmaya istekliler mi? Yazar, başkalarını içeri alan bir dil kullanmak zorundadır. Sonra insanlar bir şekilde bağ kurabilirlerse, kurarlar. Demek istediğim şu ki, şarkılar evrensel duygulara dairdir: aşk, kayıp, ölüm, yalnızlık... Daha önce konuştuğumuz gibi, şarkılar tılsımlı sözler gibidir. Her kim bir şarkıya saygı duyuyor ve duygularını ona kanalize etmek istiyorsa ya da kendisinden bir şey katmak istiyorsa, şarkıya iyilik etmiş olur. Artık eskisi kadar iyi cover'lar yok.

Eskiden şarkıcıların kendi şarkılarını yazmaları nadir rastlanan bir durumdu.

Evet, eskiden gerçekten harika şarkıyazarları vardı, belki şarkı söyleyemiyorlardı ya da pırıltılı değillerdi. Beatles her şeyi değiştirdi... ve Bob Dylan. Çok iyi çalan bir sürü topluluğun gerçekte söyleyeceği çok da ilginç bir şey yok, bence. Ya da araçlarını geliştirmiş değiller. Eskiden hakikaten çok çok iyi şarkı yazarları vardı, yaptıkları tek iş şarkı yazmaktı. Ve belki de yazamayan çok iyi şarkıcılar vardı.

Ve bir şarkı gerçekten iyiyse, bir dizi şarkıcı onu yorumlardı. Mesela "My Funny Valentine"ı önce Tony Bennett'ten dinlerdik, sonra aynı şarkıyı, aynı sözler ve melodiyle Chet Baker yorumlardı, ortaya tamamen farklı bir ruhta ve anlamda başka bir şarkı çıkardı.

Bende "One For My Baby"nin üç ayrı Frank Sinatra versiyonu var. Her biri arasında aşağı yukarı on yıl var ve her biri diğerinden tamamen farklı ve başka türlü güzel.

Kendi şarkılarını birkaç yıl sonra yeniden yorumlamak ister misin?

Hımmm. Ama zaten bunu bir biçimde konserlerde yapıyorum. Bir Palace konserine gelirseniz, büyük bir ihtimalle şarkıları kayıtlı hallerinden farklı bir şekilde dinlersiniz. Aynı eski aranjmanlardan sıkıldığımızdan değil, ki bunun da rolü var, ama aslen o şarkılara dair duygularım değiştiği için. Artık başka bir duyguyu yansıttığı için.

Yaptığın işten memnun musun? Yapmak istediğin başka şeyler var mı, bir kitap yazmak, evlenip sakin bir hayat sürmek...

Doğmayı kendim istemedim en başta, yani yapmam gereken o kadar da çok şey yok. Yapmak isteyeceğim şeyler? Her gün denizde yüzmek... eğer seçme hakkım olsaydı.

Hayatı olduğu gibi kabullenmek şeklinde az rastlanan bir özelliğin var, kesinlikle kariyerist

biri değilsin. Şeylerin şu ya da bu yönde gelişmesi konusunda bir talebin yok gibi.
Bunun istemekle bir alakası yok, dünyanın benim neye sahip olmama izin vereceğiyle var. Benim arzum her zaman Meksika ya da Hawai'de deniz kenarında yaşamak olmuştur, ama tanrı bana henüz bu fırsatı tanımadı.
Tanrıdan söz etmişken, müziğin derin bir ruhanilik içeriyor, ama bu açık veya dogmatik bir biçimde değil. Van Morrison'ın panoramik mistisizmini hatırlatıyor. Van Morrison'ı sever misin?
Takdir ederim. Yeni plağını daha birkaç gün önce dinledim. Gerçekten iyi olduğunu düşünüyorum, iyi sada veriyor, şarkı sözleri harika, harika performanslar... Birkaç hafta önce bir bardaydım, daha önce hiç dinlemediğim bir şarkısı çalındı, beni tamamen koparttı. "Best of"larından birinin açılış parçasıydı. Adı neydi bilmiyorum... güneşle ilgili bir şey?
Ah, "Bright Side of the Road!"
Evet! Çok iyi bir şarkı gerçekten. Yeni mi?
Hayır, aşağı yukarı 15 yıl öncesinden, "Into The Music" adlı bir albümden.
Bütün albüm iyi mi?
Van'ın en iyilerinden. Müziğinde dine daha açık göndermeler yapmaya başladığı dönemden. Sanırım Bob Dylan bu yeniden doğuş sürecini geride bıraktı. Sen kendini dindar biri olarak görüyor musunuz?
Normalde din olarak nitelenen şeye ben müzik deme eğilimindeyim: Müziğe katılmak, müzik dinlemek, plak yapmak, plak dinlemek ve şarkı söylemek. Bence plaklar ve müzik, insan ruhuna kiliselerden daha uygun ve daha saygılılar. Ve insanların kendi kendileriyle iletişim kurma ihtiyacına da daha saygılılar.
Richard Leakey'nin bir Kuzey Afrika kabilesiyle ilk karşılaştığında yaşadığı bir öykü var: Tapınak tarzı bir yer olmadığını görünce "siz dua etmez misiniz hiç?" diye sormuş. Cevap, "biz dua etmeyiz, dans ederiz" olmuş.
Ya da Drag City'nin yılbaşı kartında yazdığı gibi: Eğer çalabiliyorsan, niye dua edesin?

Bazen şarkı söylemek kolay, konuşmak zor

Sene 1999. Bonnie "Prince" Billy adıyla yayınladığı "I See A Darkness" albümünün ardından Will Oldham yine Les Inrockuptibles muhabirinin karşısına geçmiş.

Müzik dünyası içinde hayranların gün geçtikçe artıyor...
İnsanların orada burada gelip de, beni memnun edeceklerini sanarak albümlerimizi sevdiklerini söylemelerinden nefret ediyorum. Eğer müziğim hakikaten hoşlarına gitmişse, bunu somut olarak kanıtlasınlar, bana beş dolar versinler ya da bir içki ısmarlasınlar. Etkilediğim bütün bu grupları bir şeref olarak görmüyorum, bu bir hırsızlık. Hayranlık ya da övgü karın doyurmuyor.
Müzik basınında da ilgi görmeye başladın. Ama bu ilgiden de pek hoşlanmıyorsun sanki...
Gazetecilere karşı düşmanca duygular beslemiyorum. Ama, sorularının çoğuna ne cevap vereceğimi bilemiyorum. Durumu idare etmek için yalan söylemeyi de beceremiyorum.
Onca isimden sonra şimdi de Bonnie "Prince" Billy adıyla bir albüm yayınladın. Neden böyle bir yol seçiyorsun?
Hep aynı isim altında albüm çıkarmak çok saçma; bu rutin fikrini, kariyer fikrini kabul etmek anlamına geliyor. Her albüm başka bir isimle çıkmalı. Her seferinde insanın kendisini sonuna kadar sorgulamasının tek yolu bu. İnsanların benim albümlerimi sadakat ya da alışkanlıkla almalarından nefret ederim. Sürekli isim değiştirmek, insanlara bu şarkıların belli birinin hayatını anlatmadığını göstermenin de bir yolu. Şarkılar kesinlikle benim mahrem dünyam, günlüğüm değil.
Sana "yeni kuşağın Neil Young'ı" yakıştırması yapılıyor... Üstelik tıpkı Neil Young gibi Louisville'de senin de bir Crazy Horse'un var. Bu çevrede yaralarını sarıyorsun, canlanıyorsun...
Onlar benim ailem, kimisini 12 yaşından beri tanıyorum... Bu kadar uzun süre temasımızın sürecceğini asla düşünmezdim. Ayrıca, 21 yaşına geldiğimde öleceğimden de emindim. Sonuçta, gerçekten de 21 yaşında öldüm; o yaşıma kadar kariyerimi tiyatroda, sinemada görüyordum. 21'imde oyuncuyu öldürdüm ve şarkıcı oldum. Dostlarım, kardeşlerim olmasa, yeniden dirilecek gücü kuvveti bulamazdım. Sinemadan çekilip müzikle ilgili hayallerimi yaşatmamı onlar sağladı.
Toprağından, Güney'den uzaklaştığında oraları özlüyor musun?
Yıllar boyunca, iki hafta üst üste aynı yatakta uyumadım. Rutinden, alışkanlıklardan hiç hoşlanmıyordum. Günün birinde yerleşikleşmenin zamanı gelecek, ama bunu bir tehlike olarak görüyorum; artık yazmak, beste yapmak söz konusu olamaz. Bir ev, çocuklar, aile hayatı istemiyorum. Çocuklarım olsun isterim, ama farklı farklı şehirlerde, illâ onları tanımam şart değil, onlar için bir yabancı olarak kalabilirim. Veletken, New York'da yaşamayı hayal ederdim. Müzik için değil –çünkü burada gerçekten hiçbir şey olduğu yok–, heyecanı için. Doğayı ise hâlâ içimde tutuyorum, doğayı çok iyi hatırlıyorum, onun için de özlemiyorum. Tek özlediğim avcılık ve balıkçılık. Ördek, güvercin avlamak, ağ çekmek... Ama kendimi tehlikeye atmaya ihtiyacım vardı.
Bonnie "Prince" Billy'nin "I See A Darkness" albümünde senin diğer albümlerinden farklı olarak neler var?
"I See A Darkness"da, daha geleneksel tarzda çalışmak istedim, eskiden bu kelimeden nefret ederdim. Çünkü Bonnie "Prince" Billy, Will Oldham'dan daha bonkör, daha cömert, hoşa gitmeye daha meraklı, daha fazla riske giriyor. Ve bir şarkıda nakaratı söylemenin hiç de kötü olmadığını keşfettim. Hayatta kendim için yazacağımı düşünmediğim şeyler yazmaya koyuldum. Ayrıca, Bonnie, en azından, Will Oldham'dan daha tuhaf. Springsteen'in "Darkness on the Edge of Town"ını ve Bob Marley'in eski kayıtlarını durmadan döne döne dinleyip durdu. Bu o kadar çok hoşuna gitti ki, gelecekte, Will Oldham yorumcudan ziyade besteci olabilir... Bunun için, yazmanın bir el alışkanlığı, ustalıkla hakim olduğum bir zanaat haline gelmesi lazım. Şimdilik durum öyle değil. Ben de şeytana uymuyorum, sadece gerektiğinde, bana bir albüm önerdiklerinde yazıyorum. Beste yapmak benim için asla bir zevk değil; bir oyun. İçimdekileri boşaltmak için dansı ya da muhabbet etmeyi tercih ederim. Müzik yapmak iletişim kurmak değil, zevk değil. Tek neşe şarkı söylemektir. Evde durmadan şarkı söylüyorum. Pek çok şey, şarkı söylerken, konuşurkenkine göre daha kolay söyleniyor.
Eskisine nazaran kaygılarında azalma var mı?
"I See a Darkness"da öteki albümlere nazaran çok daha fazla mizah var. "Arise, Therefore" ve "Joya" açıkçası yıpratıcıydı. Bünyemi bütün bu karanlık fikirlerden temizlemem gerekiyordu. O dönemde plak sanayiinin saçma kurallarına karşı mücadele edecek gücüm yoktu. Öylesine yorulmuştum ki, her şeyi bırakıp gitmek istiyordum. Kitap yazmayı düşündüm, ama Amerika'da artık hiç kimse kitap okumuyor ki. Sinemaya dönebilirdim, ama Ferrara ya da Scorsese hariç, Amerika'da oyuncu yönetmeni de kalmadı... Yapabildiğim tek şeye döndüm ben de: Şarkı yazmak.

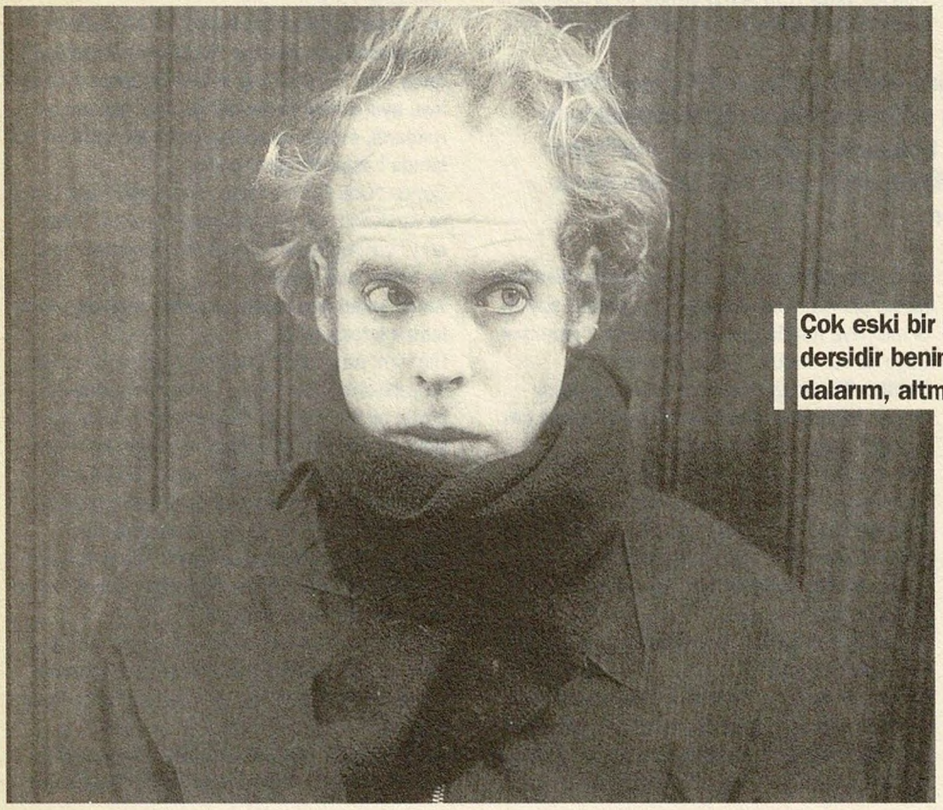

Çok eski bir blues plağı dinlediğimde, bu bir tarih dersidir benim için. Plağın kaydedildiği döneme dalarım, altmış yıl boyunca katettiği yolu düşünürüm.

Çeviren: ***Siren İdemen - Cüneyt Cebeoyan***

ROLL KİTAPLIĞI

Attilâ İlhan Kimi Sevsem, Sensin! (Bilgi)
Bakır Çağlar Bir Anayasacının Seyir Defteri (Su)
D.Hopper/P.Fonda/T.Southern Easy Rider (Roll)
Georges Perec Uyuyan Adam (Metis)
Ivo Andriç Travnik Günlüğü (İletişim)
Julio Cortazar Güney Otoyolu (Gendaş)
K.Marx - F.Engels Sanat ve Edebiyat Üzerine (Birikim)
Kemal Tahir Yol Ayrımı (Adam)
Kurt Vonnegut Jr. Hapishane Kuşu (Altın)
Marquis de Sade Justine (Çiviyazıları)
Murat Belge Tarih Boyunca Yemek Kültürü (İletişim)
Oscar Wilde Sosyalizm ve İnsan Ruhu (Roll)
Reşat Nuri Güntekin Ateş Gecesi (İnkılâp)
Samuel Beckett Acaba Nasıl? (Ayrıntı)
Serdar Koçak Gezgin Aklın Günlüğü (Babil)
Taner Akçam Ermeni Tabusu Aralanırken (Su)
Theodore Sturgeon Venüs Artı X (İthaki)
Umberto Eco Beş Ahlâk Yazısı (Can)
Yves Simon Duygu Sapması (Everest)
Zeki Coşkun Aylar ve Haller (Gala)

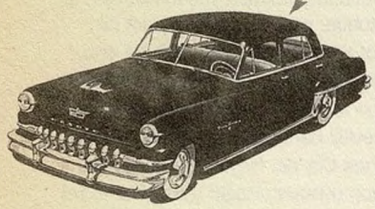

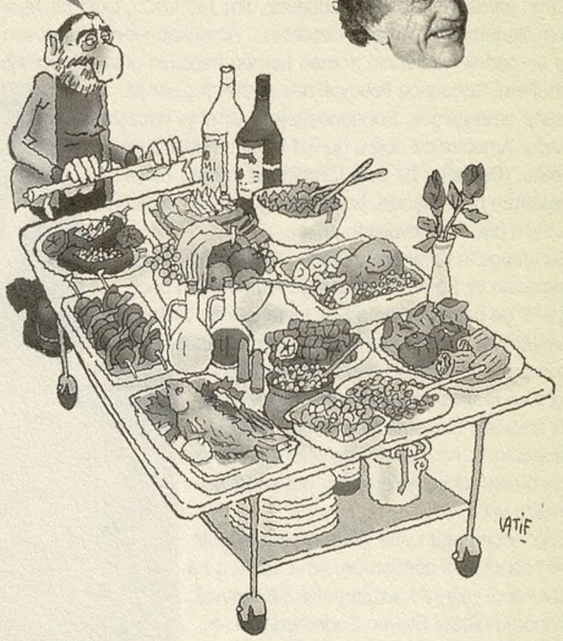

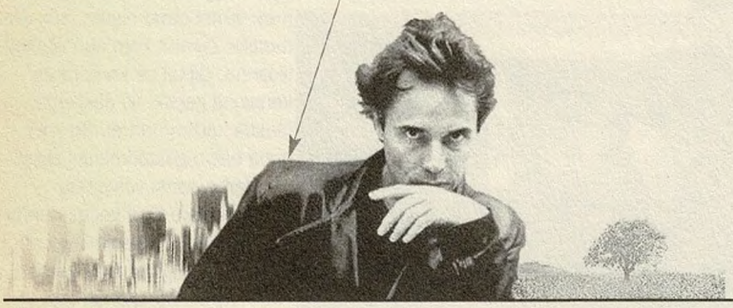

Mart: aslında ayların birincisi

Zulmet-i ebr ile şebden seçemezler ruzu
Böyle eyyam-ı gamın böyle olur nevruzu

Şair-düşünür Haleti'nin (1570-1631) dizeleri bütün zamanlarda geçerli olabilecek bir ruh halini, bir durumu anlatır. "Nevruz" sözünden olsa gerek, ben en çok marta yakıştırırım. Bugünkü dille şunu söylüyor Haleti: Karabulutlarla geceden ayıramazlar gündüzü / Böyle kederli günlerin böyle olur yeni günü...
Dert ayı denir marta. Öyledir, çünkü her şeyden önce kendisi dertli.
Nasıl olmasın: Birincilikten üçüncülüğe düşmüş! Yıl onunla, martla başlıyordu yüzyıllarca... İsa'nın doğumuna göre düzenlenen takvimden önce, kutsal aydı mart. Milattı ve bence asıl, gerçek milat yine o. Doğa değişiyor, zaman, yıl ve hayat değişiyordu; yeni bir başlangıç.
Miladi takvime göre geceyle gündüzün eşitlendiği, günlerin uzamaya başladığı, güneşin Koç burcuna girdiği 22 Mart, Ortadoğu ve Ön Asya halklarının birçoğu için Tanrı'nın evreni ve insanı yarattığı gün. Hayat onunla başladığı için, adı "yeni gün": Nevruz.
Bu kutsaldı elbette, şenliklerle karşılanıyordu. Doğadaki yenilenme, doğadaki en büyük güç olan ateşle selamlanıyordu. Her yanı saran alevlerin arasından geçmek, hayatın da yenilenmesiydi.
Zerdüşt dinine dek uzanıyor nevruzun kaynakları, İslâm öncesi Türkleri de kapsıyor. Sonra bakıyorsunuz, evrenin ve insanın yaratılışına ilişkin inanç, ulusların doğuş hikayelerine-efsanelerine eşlik ediyor. Demirdağları'nı döverek, dev körüklerle eritip ezerek yeryüzüne yayılış, Ergenekon'dan çıkış böyle. Ya da Kürtler için bir başka demirci, Kawa, zalim hükümdar Dahhak'ı mağlup ederek ulusunun varoluşuna, yaşamına öncülük eder.
Her ikisinde de çileden/esaretten çıkış, kurtuluş, yeniden doğuş var. Zaman "nevruz"u, ateşin içinden doğumu işaret eder.
(...) Nevruz inancının kaynağı Zerdüşt dinine gider, ondan binyıllar sonra keşfedilen "ulusal" kimliklerin doğuş söylencesine döner. Ve ulus içi ulus/din içi din konumundaki Alevi-Bektaşi cemaati için de aynı işlevleri, aynı anlamları üstlenir: Onlar için de Hazreti Ali'nin doğumgünüdür Nevruz. Aynı zamanda Hz. Fatma'yla evlenişinin, aynı zamanda halife ilan edilişinin yıldönümü!
Öte yanda eski Roma takviminin başlangıcı da yine nevruza ayarlıdır. Mart, oradaki adıyla Mars, yılın ilk ayıdır. Adını Mars'tan alır ama, tanrı Merkür'e adanmıştır. Her ne kadar şimdilerde erkeğin Mars'tan, kadının Venüs'ten geldiğine ilişkin kuramlar gözde olsa da, Mars dişidir ve kurt postuna bürünmüş insan olarak simgelenir.
Ortak paydaları daha da genişletmek isterseniz, Nevruz'un ve bu dişi kurtun peşine düşün. Ergenekon'dan çıkışa öncülük eden Asena'dan Romalılara, Romüs ve Romülüs kardeşleri emziren dişi kurta uzanın...

Zeki Coşkun Aylar ve Haller (Gala)

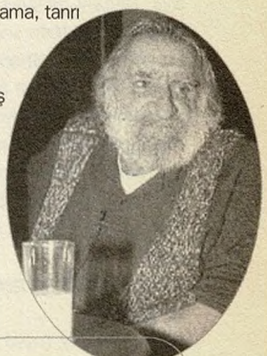

Baharın Azizliği
Kibrit çakıyorsun karanlıkta badem çiçeklerini görmek için
Ve mart denizlerinde tedirgin bir çift sarnıç gemisi gözlerin
Bir iş açacaksın sen başımıza, yangın mı olur artık bahar mı
Can Yücel

Arkadaşımız Cüneyt Cebenoyan yine "yolcu Abbas!" dedi, kendini yollara vurdu. Bu seferki film festivali hikayemiz Amerika'nın bağrından, bağımsız sinemanın cenneti Sundance'dan. Hem oraların havasını koklayalım, bu işin bağımsızı nasıl oluyormuş öğrenelim, hem bizim festivale de gelmesini temenni ettiğimiz bazı filmlere göz atalım...

Uludağ'da İstanbul Festivali

"Festivaller piyango gibidir, katılmazsanız kazanamazsınız. Sundance bütün film festivallerinin anasıdır –başvurmak zorundasınız."
Joal Ryan, *yönetmen ("Former Child Star")*

Coen kardeşler, Robert Rodriguez, Jim Jarmusch, Quentin Tarantino, Steven Soderbergh ve daha birçokları... Amerikan sinemasının son dönemdeki en parlak isimlerinin hemen hemen hepsinin ortak bir özelliği var: İlk filmlerini Sundance Festivali'nde göstermiş olmak.

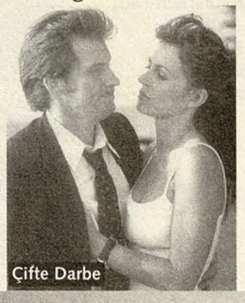
Çifte Darbe

Garip ama gerçek: Sundance'e yani yirmi yıl öncesine kadar Amerika'da doğru dürüst bir film festivali de yoktu. (Oscar'lar bir ödül töreninden ibaret.) Bu perspektiften bakıldığında, Sundance gerçekten de Amerika için bütün festivallerin anası.

Sundance'in tarihi biraz karışık. Aslında adı Sundance olmadan ve Robert Redford işe karışmadan önce, 1978'de başka bir adla Salt Lake City'de bir festival başlatılıyor. Redford'un Sundance Enstitüsü 1981'de kuruluyor ve bu festivalle birleşiyor. Redford'un festival kataloğundaki önsözünde, ilk festivale başlama tarihi olarak 1985 gösterilmiş. Ama bütün bunları boşverip genel olarak kabul gören yirmi yıla sadık kalmakta yarar var.

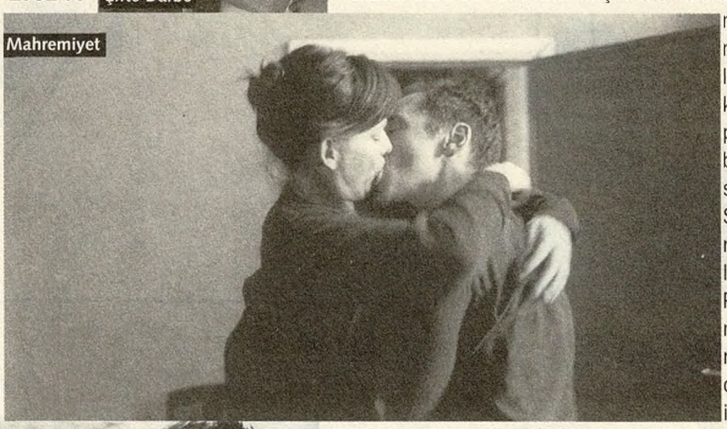
Mahremiyet

Sundance bugün yine Redford'un deyişiyle bir "canavar"a dönüşmüş. Ama 1989'a kadar kendi yağıyla kavrulan ufak bir festival. Dönüm noktası Steven Soderbergh'in –ki hazret bu yıl iki filmiyle Oscar'a aday– "sex, lies and videotape"inin Sundance'te ilk kez gösterilmesi. Film büyük ödülü alamıyor ama seyirci ödülünü kazanıyor, ardından da Cannes'da Altın Palmiye'yi alıyor. "sex, lies and videotape" bağımsız bir film için o güne kadar görülmedik bir kâr da sağlıyor. Ve birden Sundance, dağıtımcıların ilgi odağı oluyor. Bu ilginin zirvesi de 1999'da "Blair Witch Project"le zirveye vuruyor.

Evin Yolu

Şimdi bir düşüş başlamış. Nedeni de yüksek fiyatlarla kapışılan bağımsız filmlerin son birkaç yılda pek de iyi bir getiri sağlayamamış olması. Bu arada bağımsız film deyince anlaşılan çok basit: Büyük Hollywood stüdyolarınca finanse edilmemiş film bağımsız film oluyor. Bu film ister çok düşük isterse çok yüksek bir bütçeyle üretilmiş, ister star oyuncularla ister amatörlerle çekilmiş olsun, belirleyici olan bunlar değil.

Hedwig and The Angry Inch

Bu kadar tarih ve genel kültürden kişisel tarihe geçelim.

Salt Lake City, mormonlar diyarı İstanbul'dan çok ama çok uzakta. New York'a kadar 10,5 saatlik uçuştan sonra bir beş saat da Salt Lake'e varmak için uçmak gerekiyor. İstanbul'la saat farkı dokuz. İşte bu saat farkı sayesinde sabah İstanbul'dan çıkıp akşam Salt Lake'e varıyorsunuz. Orada beni karşılayan arkadaşımın evine yerleştikten sonra kendimi Sundance'e hazır hissederek uyudum. Oysa ertesi gün acı gerçekler beni bekliyor.

Bir Park City lafı duymuştum ama, festivalin Salt Lake'de olduğunu sanıyordum. Salt Lake'de de filmlerin bir kısmı gösteriliyordu, ama asıl festival Park City denilen başka bir yerdeydi. Şimdi diyeceksiniz ki, "taa oralara festivalin nerede olduğunu bilmeden mi gittin?" Evet, ne olmuş? Arada her gün katedilmesi gereken bir 2x70 kilometre kadar daha vardı yani. İşte bu gerçekle ertesi gün tanıştım. Ve bu hiç de kolay değildi, çünkü gidenler bilir, gitmeyenler de duymuştur: Amerika arabasız yaşanabilecek bir ülke değil (New York filan istisna). Ne otobüs, ne tren, ne de başka bir şey vardı Park City'ye gidip gelen. Tek yol araba kiralamaktı. Ben de onu yaptım, akşama açılış galası var ya, ona yetişeceğim. İlk kez Amerika'da araba kullanacağım. Gece, bilmediğim bir kentten bilmediğim bir kente gideceğim. Çünkü telefondaki festival görevlisi bana galanın Eccles Sinemasi'nda olduğunu söyledi. O sinema da Park City'de. Neyse, kaybola ede, Park City'yi ve sinemayı buldum. İn cin top oynuyor. Meğer gala geleneksel olarak Salt Lake City'de başka bir sinemada yapılırmış. İyi mi? İyi.

Ertesi gün yeniden yollara koyulup festival merkezine vardım. Kaydımı yaptırdım. Uslu bir Türk vatandaşı olarak altı adet fotoğrafımı yanımda getirmeyi ihmal etmemiştim. Yüz vermediler Zümrüt Foto'nun vesikalıklarına. Dijital bir kameranın karşısına geçtik, iki dakikada plastik kartım hazırdı. Bu kart bana basın gösterimlerini ücretsiz izleme şansı verecekti.

Şimdi filmlere filan geçmeden biraz ilk Park City izlenimlerini anlatayım. Yine garip ama gerçek, Park City bir kış sporları tatil merkezi (ya da kasabası, her neyse). Şehir değil. Bir sürü otel, kayak kıyafetleriyle dolaşan insanlar ve bir de festivalciler. Olur mu, olur. Tek bir caddesi var yürüyüş yapılabilecek; adı yaratıcı bir şekilde konmuş: Main Street (ana cadde yani). Başka da Allah için bir tane bile sokak yok gezilecek, dükkanlara bakarak dolaşılacak. Yani İstanbul Film Festivali'ni Uludağ'da yapmak gibi bir durum söz konusu olan.

Fakat sinemaların hepsi bu cadde üzerinde filan da değil. Küçük bir yer olmasına rağmen, sinemalar birbirine çok yakın değil. İnsanların yürümesi de hiç düşünülmediğinden, yani çoğu zaman kaldırım filan da olmadığından ücretsiz otobüs ring seferleri yapılıyordu. Zaten o soğukta (2.500 metre civarındayız) yürümek mümkün de değil. Şunu söylersem nasıl bir yer olduğu daha iyi anlaşılır: 2002 Kış Olimpiyatları kısmen burada yapılacak.

Her neyse, ilk günün acemiliğiyle zar zor sinemayı bularak ilk filmime girdiğimde, kendi hırsıma küfür ediyordum. Ne işim var benim burada?

Hâlâ sıkılmadıysanız şikayetlerime devam ediyorum. Basın gösterimleri küçücük iki salonda yapılıyordu. Küçük ekran, rahatsız sandalyeler, ne çıkarsa bahtına durumu. Yani Berlin ya da Viyana'da olduğu gibi bir sürü seçenekten birini seçmek ve halkla birlikte film izleyebilmek durumunda değildim. Ve bunların da etkisiyle ödül kazanan filmlerin çoğunu izleyemedim.

Artık filmlere geçelim...

Festivalin izleyebildiğim en ilginç filmlerinden biri, Christopher Nolan'ın **"Memento"**suydu. Filmin kahramanı Leonard Shelby (Guy Pearce) karısının katiliyle boğuşurken başına aldığı darbe sonrası az rastlanır bir hafıza

46→

kaybı türünden muzdarip oluyor. Darbe öncesini hatırlamasına karşın, kısa dönemli hafızasını kaybediyor. Yani üç-beş dakika öncesine kadar yaşadığı şeyleri hatırlamıyor. Ve bu hafızayla karısının katilini bulup intikam almaya çalışıyor. Hafızasını, çektiği polaroidlerin üzerine notlar alarak, vücuduna hatırlaması gereken şeyleri dövmelettirerek ikame ediyor. Trajik ve kimi zaman komik bir durum. Bir sahnede birisinden kaçarken ne yaptığını unuteveriyor: "Acaba kaçıyor muyum, yoksa kovalıyor muyum?"

Yatak Odasında

Filmin sonunda seyirciye de kolay bir çözüm verilmiyor. Kimin hafızasından olaylara baktığımız, gerçeğin ne olduğu, Nolan'ın da bir söyleşide belirttiği gibi, bir seyredişte kavranamıyor. Ama yönetmene göre filmin içinde her sorunun cevabı varmış, kendisi bunu açıklamıyor ama. "Memento", filmin senaristi ve yönetmeni Christopher Nolan'a en iyi senaryo ödülünü kazandırdı (Waldo Salt Senaryo Ödülü).

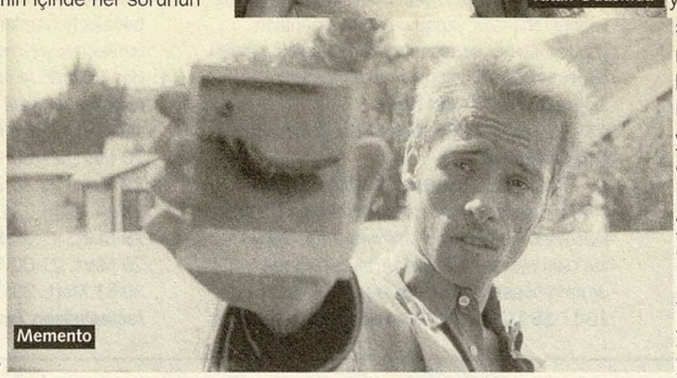
Memento

Çok başarılı bulduğum bir başka film de, başrol oyuncuları Tom Wilkinson ve Sissy Spacek'e Jüri Özel Ödülü kazandıran **"Yatak Odasında"**ydı (In the Bedroom). Todd Field bu ilk uzun metrajlı filminde gayet olgun bir anlatım yakalamıştı. Filmin konusu bir entrika üzerine kurulu değil, ama bir kırılma noktası içeriyor ve bundan söz etmemek en iyisi. Belki gelir de seyredersiniz diye. Küçük bir kentte sınıflar, kuşaklar ve cinsiyetler arasındaki ilişkileri, gerilimleri ayrıntılara önem veren bir dille anlatıyordu "Yatak Odasında".

Uzun metrajlı film yarışmasında en iyi yönetmen ödülünü **"Hedwig ve Öfkeli İnç"**le (Hedwig and the Angry Inch) John Cameron Mitchell kazandı. Film ayrıca seyirciler tarafından da en iyi film seçildi. "Hedwig"i bir yıl önce bir off-Broadway oyunu olarak New York'ta izlemiştim, filmi göremesem de. Canlı bir rock orkestrasının da sahnede yer aldığı oyun, bu yanıyla müzikal kavramına da bir yenilik getirmişti. Filmin kahramanı Hedwig'in asıl adı Hansel'dir ve Doğu Almanya'da doğmuştur. Bir Amerikan askerine aşık olur. Onunla evlenebilmesi için operasyon geçirip kadın olması gerekir. Ama operasyonla erkeklik oragnından tam anlamıyla ayrılamaz. Geriye üç santimlik öfkeli bir parça kalmıştır. Üstelik sevgilisi de Hedwig'i terk eder. Hedwig, The Angry Inch adlı bir topluluk kurar ama şarkılarını yürüten yeni sevgilisi bir süperstara dönüşürken o küçük salonlarda sahneye çıkar. Ama sonunda Hedwig her insanın sahip olduğuna inandığı diğer yarısıyla bir araya gelecektir. İnsanı çok derin düşüncelere sevketmeyen ama başarılı glam-rock tarzı parçaları ve oyuncularının performanslarıyla eğlendirmeyi başaran bir müzikaldi "Hedwig". Anlaşılan Mitchell sahnede yakaladığı başarıyı perdede de tutturmuştu.

Festivalin yarışma dışı olan ama seyircilerin en iyi film ödülü verdiği bir de Uluslararası Festival bölümü vardı. Bu ödülü geçen yıl Berlin'de yarışan ve jüri özel ödülünü kazanan **"Evin Yolu"** (Wo De Fu Kin Mu Kin) aldı. Zang Yimu'nun bu filminden daha önce Berlin Festivali vesilesiyle Roll'da söz etmiştim. Onun için tekrarlamıyorum.

Uluslararası Festival çerçevesinde bu yılın Berlin Festivali birincisi **"Mahremiyet"** (Intimacy) de vardı. Hanif Kureishi'nin son romanından uyarlanan, Marianne Faithfull'un da küçük bir rolde göründüğü "Mahremiyet", Tindersticks müziği eşliğinde son yıllarda sinemada gördüğümüz en açık seks sahneleriyle başlayınca bir an kroke olduk desek yeridir. Üstelik bu sahneler, kısa aralarla tekrarlanarak yarım saat kadar sürdü. Bütün bu açıklığın cinsellik sömürüsüyle uzaktan yakından alakası olmaması, filmin belki de en başarılı yanıydı. Birbirini tanımayan, hiç konuşmayan bir erkekle bir kadının sevişmesinde en fazla hissedilen duygu yalnızlıktı. "Paris'te Son Tango"ya benzer biçimde gelişen ilişki erkeğin kadını tanımaya çalışmasıyla varlık nedenini yitiriyordu. "Mahremiyet" ama sonuç olarak bir "Paris'te Son Tango" değil. Kısmi bir başarıdan söz edilebilir ancak. Favori yönetmenlerimden Tom DiCillo'nun son filmi **"Çifte Darbe"**nin (Double Whammy) prömiyeri de Sundance'te yapıldı. DiCillo yine sıcak, yine insaniydi, ama biraz form düşüklüğü mü vardı, yoksa Elizabeth Hurley'nin varlığı mı beni rahatsız etti, bilemiyorum. Eski masumiyeti yoktu sanki.

Belgeseller arasında DJ kültürünü, turntablism'i anlatan **"Scratch"** başarılıydı. Bir tecavüz iddiasını, üstelik filme alınmış bir olayı anlatan **"Raw Deal"** kafaları karıştıran bir film oldu. Çok şey görülmesine rağmen, olay tecavüz müydü sorusuna kimse net bir cevap veremedi.

Park City'de olan biten Sundance'le sınırlı değildi, Sundance de filmlerle sınırlı değildi zaten. Paneller, senaristlerle söyleşilerin yanısıra çok hoş bir festival mekanı da Music Cafe'ydi. Her fırsatta gittiğim bu cafe'de her gün dört-beş topluluk ya da solo artist konser veriyordu. Bu topluluklardan en çok The Billy Nayer Show'dan hoşlandım. Hatta iki kez izledim. The Billy Nayer Show'un bir özelliği de festivalin yarışma bölümüne bir filmle katılıyor oluşuydu. **"The American Astronaut"**, hoş bir görselliği olan, abuk sabuk bir filmdi. Zaten konusundan belliydi az çok nasıl bir film olduğu, ama The Billy Nayer Show'dan çok hoşlanınca filme de gittim. Topluluğun solisti ve beyni Cory McAbee etkileyici bir performans sahneliyor konserlerde. Park City'nin bir güzelliği de pıtrak gibi çoğalan Sundance alternatifi festivaller. Sundance'in sermayeye satıldığını düşünen ya da Sundance'e kabul edilmeyen bir sürü genç sinemacı, alternatif festivallerle seyirciye ulaşmaya çalışıyorlardı. Slamdance, Tromadance, Nodance vb, vb. Her yer ücretsiz seyredilebilecek bu filmlerin ilanlarıyla doluydu. Ya da direkt genç yönetmenler, filmleriyle ilgili broşürler dağıtarak ilgi toplamaya çalışıyorlardı. Kısaca, Park City'de yapacak bir şeye her zaman vardı.

Cüneyt Cebenoyan

Babylon'da bu ay

1 Mart, 22:00 **David Murray Quartet:** Günümüzün önemli cazcılarından, tenor saksofonu, bas klarineti en iyi üfleyenlerden biri. Free cazla başlayan müzik hayatı, bugün geleneksel cazdan avant-garde'a uzanan bir çizgide seyrediyor. Gospel, rhythm & blues gibi kendisini etkileyen müziklerin her birini, bugün kendi üslûbunda dinlemek mümkün.
2 Mart, 23:00 **Baba Zula**
3 Mart, 23:00 **Urban Grooves** (by Radio Oxi-Gen Vol.8)
8 Mart, 21:30 **Duman**
9 Mart, 23:00 **Ashley Beedle:** Prodüktör ve DJ Ashley Beedle, 90'lar boyunca İngiliz dans ve house pistini kopartan isimlerin başında geliyor. Müziğinde caz, funk ve Afrika müziklerinin, John Coltrane, Fela Kuti ve James Brown'ın ekmeği tuzu var. Black Science Orchestra, Black Jazz Chronicles, Ballistic Brothers gibi 90'lar boyunca yürüttüğü projeleri, onun yol açıcı, malzemesini illa ki yeni bir şeye dönüştüren tavrının en belirgin göstergeleri. Manic Street Preachers, Simply Red, INXS, Urban Species gibi gruplara yaptığı remiksler yapan ve son zamanların gözdesi nu-house akımının kurucu ayaklarından biri olan Beedle, kaçmaz misafirlerden...
10 Mart, 23:00 **Cold House**
13 - 27 Mart, 21:30 **Ricky Ford & İstanbul Jazz Collective**
15 Mart, 21:30 **Laurent De Wilde:** New York caz kulüplerinin namlı piyanistlerinden De Wilde klasik trio besteleriyle tanınıyor ama, Babylon'daki meselesi başka: Artık işin içinde drum'n'bass, hiphop, elektronik de var...
16-17-18 Mart, 23:00 **Brooklyn Funk Essentials feat. Laço Tayfa:** Acid jazz, funk, soul, reggae, hiphop, hepsi birden oluyor Brooklyn Funk Essentials'da "acidjazzmatazz". Öyle diyorlar. Bizim Laço Tayfa malûm. New York - Brooklyn merkezli grupla bizim düğün cazcılarının ortaklaşa albümünden sonra, ortaklaşa konserleri martta devam ediyor. Onları beraber seyretmeyeli epey zaman geçmişti. Her iki taraf da formunda olursa maç berabere biter, en güzel skor da bu olur.
19 Mart, 21:30 **Christian von der Goltz Trio**
20 Mart, 21:30 **Okay Temiz & Zone C**
22 Mart, 21:30 **Studio Percussion**
23-24 Mart, 23:00 **Outside**
28 Mart, 21:30 **Kompania Ketencoğlu**
29 Mart, 21:00 **Açık Radyo 94.9 Partisi**
30-31 Mart, 23:00 **Burhan Öçal & Jamaaladeen Tacuma "Groove Alla Turca"**

Ankaralıların dikkatine: Brooklyn Funk Essentials feat. Laço Tayfa, 20 Mart'ta Saklıkent'te

Ayın güzel konserlerinden biri bu ay İtalyan Kültür Merkezi'nde: Gürül gürül bir rock'un mimarı **Gökalp Baykal** ve arkadaşları, 30 Mart cuma günü saat 19:00'da gitara, davula, basa hakkını verecek. Ekip şu isimlerden oluşuyor: Cenk Tarhan (bas), Safa Yalbaz (piyano), Nedim Tanyolaç (davul), Tanju Eren (gitar)...

Milk'te bu ay

2 Mart **Chris Fortier** (ABD)
3 Mart **Gravity Zero / DJ Tutankamon**
9 Mart **Göknil & Emir**
10 Mart **Joel Mull**
16 Mart **Milkshake**
17 Mart **Deepxperience**
23 Mart **Mert Yücel Live**
24 Mart **Brenda Russell** (İngiltere)
30-31 Mart **Hi-Energy** (İsviçre)

[konser] ↓

İstanbul kültür yaşamının yılmaz isimlerinden, müziğimizin emektarlarından biri, **Ramis Ekinci**. Geçen sene "Kopuşkılar" albümünü yayınlayan Ekinci'nin müzik atölyesi bu aralar harıl harıl faaliyette. 25 Mart günü 18:00'de mektep konseri var: Hocalar orkestrası, kızlar orkestrası ve grubu, folk gruplar birbiri ardına Kemancı Kültür Merkezi'nde sahne alacaklar. Nisan ayında aynı yerde bir de festival düzenlenecek. Özgeçmişiniz, demonuz, adresiniz ve telefonunuzla festivale katılmak için şu adrese başvurabilirsiniz: İstiklal Cad. Aznavur Pasajı no: 212/6 Beyoğlu. Tel: 245 02 21 - 245 32 94...

[etkinlik] ↓

19 Mart günü saat 21:00'i şimdiden ajandanıza yazın, kimselere söz vermeyin. O gece, **Erkin Koray**'ın gecesi. Babanın eski zaman 45'likleri ardı ardına dönecek o gece, kendisi ve gitarı da dia makinesi sayesinde aramızda olacak. Daha evvel Barış Manço ve Cem Karaca şarkılarının konuk olduğu "45 Devirlik Hayat" dizisinin konuğu bu ay Koray. Geçtiğimiz ay Aznavur pasajında açılışını yapan Köstebek Müzik'in düzenlediği geceyi Tarık Başoğlu hazırlıyor. Mekân Baraka: Taksim'den yürürken, Galatasaray'a varmadan sağda, Mudurnu Tavuk'un üstünde. Telefon 292 94 16. Giriş ücretsiz. Girdikten sonra, fesuphanallah değil, sağdan soldan estarabim...

[tiyatro] ↓

Aksanat Prodüksiyon Tiyatrosu altıncı yılına vardı. Küçük ama istikrarlı, yetenekli, kaya gibi bir kadroyla bu altı yıla çok başarılı oyunlar da sığdırdı: Abélard ve Héloise, Alacaklılar, Molly S., Sevilmek... Zeynep Avcı'nın çevirisi, Işıl Kasapoğlu'nun rejisi, Duygu Sağıroğlu'nun çevre düzeni yine baki. Tiyatronun mutat oyuncuları Köksal Engür, Tilbe Saran ve Cüneyt Türel'e yeni oyunlarında Güler Ökten ve Yavuz Pekman katılmış. Yeni oyunun adı **"Knepp"**, yazarı Arjantinli oyun yazarı, yönetmen ve senarist Jeorge Goldenberg. Aksanat'ın yeri malûm: İstiklal Caddesi'ne girip Fransız Kültür Merkezi'ni geçince hemen sağda. "Oyun nasıl olsa hep oynuyor, bir gün elbet gideriz" demeyin, kaçırınca kötü oluyor.

İş-Sanat Festivali

2 Mart **"Buluşmalar"** (Mutlu Torun -ud, Osman Ziyagil -ses, Volkan Yılmaz -ney, Ferruh Yarkın -perküsyon, Hüseyin Sarısaltıkoğlu -flamenko gitar, Erkan Oğur -perdesiz gitar)
13 Mart **Dave Holland** Downbeat dergisine göre, 2000 yılının en başarılı akustik basçısı. Kendi grubuyla İstanbul'a gelecek olan Holland'ın çalıştığı isimler arasında, Miles Davis, Thelonious Monk, Stan Getz, Herbie Hancock, John McLaughlin var.
15 Mart **"Hanım Yorumculardan Hanım Bestekârlar"**
17 Mart **"Şair-Müzik Dizisi - Attilâ İlhan"** (Yeni kitabı "Kimi Sevsem, Sensin!"i çıkaran İlhan'ın şiirlerinden yapılan besteler...)
21 Mart **Barbara Hendricks** Günümüzün en önemli sopranolarından biri. Profesyonel sahne yaşamına 1974'te San Fransisco operasında başlayan, Karajan, Bernstein, Barenboim gibi şeflerle çalışan Hendricks'in bu konserinin repertuarı, Gershwin şarkılarından oluşuyor.
24 Mart **Bia** Brezilyalı kadın şarkıcı ve gitarist. 1997 albümü "La memoire du vent" ile Fransa'da hayli ilgi toplayan Bia, Claude Lelouch'un "Hasard ou coincidences" filminin de müziğini hazırladı. Bossa nova ve samba'dan Fransız şansonuna uzanan bir müziği olan Bia'nın bu konseri, "Momentos Brasileros" projesinin bir parçası.
27 Mart **Kronos Quartet** Çağdaş müziğin bu önemli topluluğunun namını duymayanımız herhalde yok. Bu konser, diğer konserlerden farklı olarak, Boğaziçi Üniversitesi Büyük Toplantı Salonu'nda gerçekleştirilecek.
31 Mart **Vasilis Saleas** Yunanlı klarinetçiyi en son Mikis Theodorakis'in eserlerini yorumladığı "Litany" albümünden tanıyoruz. İşsanat'ın mart ayındaki önemli konuklarından biri...
İş Kuleleri, 4. Levent.
Tel: 0. 212. 316 00 00
Konserlerin başlama saati 19:30

[radyo]

"Açık Radyo." 94.9

Klasik müziğin içine şöyle bir dalmak, malûmatlı bilgi edinmek, Avrupa müziğinin tarihini aynı zamanda üstadlarından dinleyerek öğrenmek, müşkül bir iş. Bir defa kaynaklara ulaşmak çok zor. Ulaştıktan sonra da zihinde bunları toparlamak, birbiriyle bağdaştırmak, bir harita çıkarmak başlı başına bir iş. Açık Radyo'da perşembe günleri 14:30'da Erhan Altunay tarafından hazırlanan **Troubadour** programı, bu konuda önemli bir amme hizmeti yapıyor. Program, Ortaçağ, Barok ve Rönesans döneminin genellikle tanınmayan müzisyenlerine ait klasik müzik eserlerine yer veriyor. Program boyunca o zamanların efsanelerini de dinlemek mümkün, koral eserlerin Türkçe manalarını öğrenmek de. Temel atmak, temeli sağlamlaştırmak için her hafta bir saat...

[sinema]

Bir ay sonra İstanbul Film Festivali başlayacak ve yeniden içimiz dışımız sinema olacak. Festival, bu yıl 14 Nisan - 29 Nisan tarihleri arasında düzenleniyor. Beyoğlu'nda Emek, Atlas, Sinepop ve Beyoğlu sinemalarında, Kadıköy'de de Rexx'te filmlere doyacağız. Bu yıl "Anısına" bölümünde 15 filmiyle Marcello Mastroianni var. Vittorio Gassman, Alec Guiness, Claude Sautet, Kemal Sunal da birer filmle anılacaklar. "Ustalara Saygı" bölümünde Türkiye'den Osman F. Seden, Fransa'dan Bertrand Tavernier, İspanya'dan Ventura Pons, İtalya'dan Bernardo Bertolucci yer alıyor. "Marjinal Bir Kült Figür" bölümünde altı filmiyle Roger Corman, "Genç Bir Yönetmen Mercek Altında" bölümünde Takashi Miike var. Animasyon üstadları Bruno Bozzetto, Guilio Gianini, Emmanuele Luzzati de bu yılın konuklarından. Belgesel sinemacılığın önemli ismi Errol Morris on kısa filmiyle festivalde. Yarışma, dünya sinemasının genç yıldızları, dünya festivallerinden bölümlerinin bir sürü filmi de cabası. Ayrıntılar önümüzdeki aya: Biz şimdiden para biriktirmeye, vakit ayarlamalarına başlayalım...

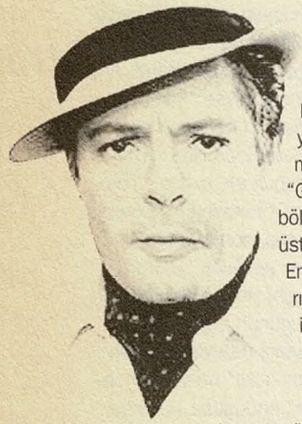

[sergi]

Fotoğraf sanatımızın önemli isimlerinden **Merih Akoğul**'un yeni sergisinin adı "Klasiker / Neoklasikler" adını taşıyor. 13 Mart - 16 Nisan arasında düzenlenecek sergi, Akoğul'un 1981'den 2001'e kadar çektiği ve daha evvelki sergilerine dahil etmediği 60 siyah-beyaz fotoğraftan oluşuyor. Sergi, Fotoğrafevi-Fujifilm galerisinde, pazar hariç her gün 10:00 - 19:00 arasında izlenebilir.

1964'den bu yana Paris'te yaşayan **Sarkis**, yaşayan en büyük sanatçılarımızdan biri, hatta medar-ı iftiharımız. Kendini özletmişti, şimdi üç sergiyle birden İstanbul'da. Birinci sergi "Ses... Ses... Ses..., bir okul", 12-30 Mart arasında Sabancı Üniversitesi Kasa Galeri'de düzenleniyor. Galeri sergi boyunca bir "tartışma" mekanına dönüştürelecek ve dokuz öğrencinin yapıtları tartışılacak. Sarkis tartışmayı yönetecek ve 25 dijital filmini gösterecek. "Mavi Zon" ismini taşıyan "yerleştirme" ise, Beyoğlu'nun "yemek ve patırtı gürültüleri"ni "metaforlarla anlamlandıran" 1.5 dakikalık bir metin ve çeşitli objelerle sergileniyor. Serginin ardından Sarkis'in Orhan Pamuk'la hazırladığı bir kitapçık da basılacak. 20 Mart - 12 Mayıs tarihleri arasında, Mudo Maçka Sanat Galerisi'nde ise, Sarkis'in 1986'da aynı yerde açtığı sergisinden bu yana geliştirdiği yapıtlarını kapsayan bir "Karışık Retrospektif" yer alacak.

17 Mart'a kadar Atatürk Kültür Merkezi salonunda **Memet Güreli**'nin resimlerini gidip görebilirsiniz. Bu cümlede tashih yok. Mehmet değil, Memet Güreli. 1959 doğumlu Güreli Mimar Sinan'da resim eğitimi almış, uzun süre özgün baskıyla uğraşmış, karma sergilere katılmış. Bu, ilk kişisel sergisi. Sergi kataloğunda Zeynep Rona, Güreli'nin resimlerini şöyle tanımlamış: "Gündelik yaşam sahneleri, sokak köşelerinde kümelenmiş, yolda yürüyen ya da iç mekanda bir araya gelen insanlar. Bu insanların en dikkat çeken yanları, yalnızlıkları. Güreli'nin resimleri, bugün pek çoğumuzun kabullenmekte zorlandığı yalnız ve hüzünlü bir dünyanın yansımaları adeta..." Güçlü duygular uyandıran, her biri bir Francis Bacon tadı bırakan, buruk ama yaşayan resimler bunlar. İnsanların ellerine, köpeğe, ışıklara, gazetelere, ilanlara dikkat...

AYLIK KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ **virgül,**

YENİ SAYISIYLA BAYİLERDE
ESKİ SAYILARIYLA İNTERNETTE

Helenistik şiir
Filiz Dingil
Milliyetçi Düşünce ve Sömürge Dünyası
Ali Serdar
Esendal'ın mektupları
L. Funda Şenol Cantek
Kahramanın Sonsuz Yolculuğu
M. Salih Polat
Aşkın Çeşitli Yüzleri
Tülin Kurtarıcı
Ahmet Oktay
Ali Galip Yener
Bilge Karasu Enis Batur
Petros Amca ve Goldbach Sanısı
Cem Yalçın Yıldırım
Yeni polisiyeler
A. Ömer Türkeş
Ramis Dara
Hüseyin Peker
Arkeoloji kitapları
Ahmet Uhri
Kafa Örtüsü
Yaşar Çabuklu

Pusula Yayıncılık ve iletişim Ltd. Büyükparmakkapı sok. 1/2 80060 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: 212.252 42 80 • Fax: 212.293 15 44 • e-posta: pusula@pusula.com • web: www.pusula.com

Kala kala kuruyan otlar kalmış askerin düşlerinden **BAŞO**

Yeni girdiğimiz hayatta dans, medenî bir kız için ihmal edilemeyecek bir şeydir. Resim bilmiyen ve hattâ musiki ile fazla alâkası olmayan bir kız tasavvur olunabilir. Fakat bugünkü cemiyet dans bilmiyen bir kızı mazur görmez. **FELİHA SEDAT**, Genç Kızlara Muaşeret Usulleri (1932)

Miles Davis gibi bir adla dünyaya geldiğini düşünsene. Zaten tamamdı iş. Miles Davis'e benzer bir adın olsaydı Mercedes'e biniyormuşsun gibi gelirdi kulağa. **JACKIE KAY**, Trompet

Bir sanat yapıtının dar kafalıların iştahına gıda olduğu düşüncesi uykularımı kaçırıyor. Burjuva tarafından sindirilmeyi horgörüyle reddediyorum. Ama onun midesine oturmak da çekici değil. Bu yüzden, belki en iyisi, kendini onun sofrasına hiç sunmamaktır. **KARL KRAUSS**

Bir hayvan azıcık sapıtırsa, insana benzemeye başlar. Azmış ya da iradesini yitirmiş bir köpeğe bakın: sanki romancısını veya şairini bekler. **CIORAN**

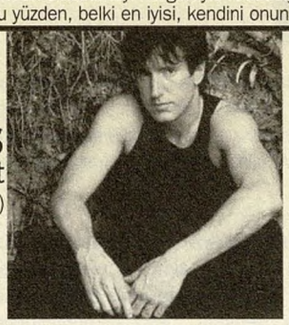

NINE INCH NAILS

Things Falling Apart

(Universal)

Trent Reznor, bir beş yıl durup önce bir albüm, sonra da o albümün remiksini yapıyor. "The Fragile", Nine Inch Nails'in 1999'da çıkardığı –remiksler hariç– üçüncü albümüydü. Beş yılını verdiği "The Fragile" önümüze geldiğinde, Trent Reznor'dan alışık olduğumuz, çok çalışılmış, belki de gereğinden fazla pişirilmiş bir albümle karşılaşmıştık. Diğer kayıtlarından farkı, akustik enstrümanları, özellikle o çok sevdiği davul-makinesi yerine akustiği tercih etmesi ve atmosferik sadaya yoğunlaşmasıydı. "Things Falling Apart"ta da tüm bunların acısını çıkartmış görünüyor. Albüm, iki şarkı dışında, "The Fragile"daki kimi parçaların remikslerinden müteşekkil. Trent Reznor, yaptığı her albümün suyunu çıkarıncaya kadar sıkıyor: "Things Falling Apart" da "The Fragile"ın üstüne bir bardak su, ama aslını unutturur mahiyette değil. Popun davetkâr havasından yükselen gotik-endüstriyel, heavy metal-agresyon, dans-kulüp ritmleri harmanlamasına Nine Inch Nails nezdinde devam. Tüm nihilist dokundurmalara da tabii ki. Albümün ilk parçası "Slipping Away", "The Fragile"daki "Into The Void"ın elektronik-funk zerk edilmiş bir remiksi. "Slipping Away", Alan Moulder ve Reznor imecesi. "The Great Collapse", ki başlı başına yeni bir parça, gene Moulder ve Pretty Hate Machine dönemine özgü beat'lerle geç dönem çalışmalarının atmosferik uzlaşması... "Things Falling Apart" albümünü taşıyan parça "Starfuckers inc." Albümde üç adet remiks versiyonu var. Nine Inch Nails emektarlarından Charlie Clouser'la beraber yazdığı parçayı, Reznor bu kez tek başına kendisi evirip çevirmiş. Şarkı, elektronik seslerle albümün en deneysel çalışması olarak duruyor. Big-beat formundaki bir diğerinde, David Bowie, Marilyn Manson gibi şahsiyetlerle çalışmış yapımcı/mühendis Dave Ogilvie devrede. Dub Syndicate elemanlarından ve İngiltere dub-reggae sahnesi figürlerinden Adrian Sherwood başka bir "Starfuckers inc." remiksinde yer alıyor: Elektroniğe öyle yüklenmiş ki, parçayı, Goldie'yi kıskandırır derecede vahşi bir drum'n'bass kulvarına çekmiş. "The Frail"in sadece bir keman ve bir çellodan oluşan remiksi, albümdeki en parlak çalışmalardan biri. "The Fragile"a referanslanmayan "Metal", Gary Numan'dan yapılan bir cover. Bu noktada dikkatimizi albüm üzerindeki yoğun İngiliz emeği çekiyor... "The Fragile"ın remiks albümü "Things Falling Apart"ta da ardı arkasına yığılan beat'lerle, distorte enstrümanlarla NIN·adına ne gerekiyorsa yapılmış. Ve malûm: Yüksek sesle dinlenmediği takdirde, gürültü efekti yapmak gibi bir zaafı var. *Cem Sorguç*

QUEENS OF THE STONE AGE

Rated R

(Universal)

Rock damarlarımız epeydir suni teneffüsle idare ediyordu. Hepsi geçti. Artık Queens Of The Stone Age var. Dibine kadar sex. Son damlasına kadar "kimyevi madde". Un-ufak olana kadar rock. Gerçi artık hiphop bile rock'dan daha fazla "sexdrugsrocknroll" yayıyor ama, ayakları yere basan, hâlâ sallayıp sürükleyecek gitarlı yolların varlığına dair son işaretlerden biri Queens Of The Stone Age.

Queens Of The Stone Age, ya da kısaca QOTSA, Amerika'nın batı sahillerinden, Kaliforniya yakınlarından bir grup. Beş kişilik ekibi ateşleyen iki ön adamı var; Josh Homme ve Nick Olivieri. Josh Homme, 90'ların ilk yarısından beri faaliyet gösteren, gayet saygın bir rocker. Sadece yeraltı örgütlerinin tanıdığı ama bugün "etki" grupları arasında sayılan Kyuss'un da kurucusu. Bir ara Screaming Trees'e katılmışlığı da var. Olivieri ise dengesizlikleri nedeniyle bir vakitler dahil olduğu porno-punk grubu Dwarves'-dan postalanmış, tescilli bir meczup. Taşkın mizacı sayesinde bugün bile sıkça demir parmaklıklarla buluşuyor. Kamuoyu onu en çok çüküyle tanıyor, çünkü bulduğu her fırsatta sahneye tam çıplak çıkmadan duramıyor.

Geçen senenin en iyi albümleri arasında hemen her listede karşılaştığımız "Rated R", grubun ikinci albümü. Önceki albümleriyle ancak Kyuss bilenlere ve yeraltı zenginliklerini çok yakından takip edenlere ulaşabilmiş QOTSA. Ama "Rated R"ye bakılırsa, hatta buralara bile "yasal" yollardan geldiğine göre, grubun oyun sahası tamamen yeryüzüne taşmış durumda. Gösterişli riff'ler, büyük gitarlar, iri kemikli sözler... "Rated R", aşağı yukarı üçer-dörder dakikalık, konsantre, bir düzine rock harikasından ibaret. Akıcı, pamuk helva tadında ama granit gibi bir rock. Josh Homme'a göreyse "karanlık-kokain-pop" aromalı bir albüm "Rated R". Beyin kimyasını değiştiren ne varsa ister istemez bir köşesinden içeri girmiş, bekliyor. Daha açılıştaki "Feel Good Hit Of The Summer"da alışveriş sepetlerini ortaya saçarak işe başlıyor grubun elebaşları; "nikotin, valyum, marihuana, ekstasi, alkol, kokain..." "The Lost Art Of Keeping A Secret"-te de, önce "ne halt edersen et, kimselere söyleme" diyorlar ama, sonra bütün yorganaltı faaliyetlerini ifşa edip kara mizaha buluyorlar. Arkasından gelenler, "Better Living Through Chemistry", "Tension Head" veya "In The Fade" gibi yine uçkuru elden bıraktıracak, sert, dumanlı gece şarkıları... Panzehir niyetine bugünün sağlıklı punk çocuklarına karşı, pür rock! Sanki aralara Black Sabbath'ın şeytani ruhuyla Stooges'-un deli dolu rock-punk'ı sızmış. Ahlakî veya narkotik açıdan "sakıncalı" ne varsa hepsi "ebeveynsel uyarı" bahanesiyle teker teker çözülüyor; "adult" endüstrisi, yasadışı maddeler, şiddet, şehvet, bilumum müptelalıklar... Her zaman, her yerde, herkese "kapalı" tutulmuş sahalara veya kısaca "R (Restricted)" kategorisindeki her şeye çomak sokuyorlar.

QOTSA veya ekibin eski kalıntılarından haberdar olanlar için durum pek yeni değildir herhalde. Ama bizim gibi yeni giriş yapanlar için fazlasıyla bağımlılık yapacak bir albüm "Rated R". Hem tahrik, hem de teskin edici. Teslim olmaktan başka çare yok. Nasıl olsa her müptelâlığımız gibi bunu da "istediğimiz an bırakırız"... *Gökhan Pamuk*

Gitar Dersleri
<<Özel Pena stili>>
Rock, Blues, Country, Jazz, Heavy Metal, Pop severler için geniş kapsamlı eğitim.
((20 YILLIK DENEYİMLİ HOCADAN))
>Nota Eğitimi ve Solfej >Teknik ve Kondisyon Çalışmaları
>Ustalardan Örnek Parçalar ve Sololar >Harmony Eğitimi
>Harmonik ve Melodik Analiz >Akor-Gam İlişkileri
>Improvisation Tekniği >Aranjman Tekniği.
Konularıyla ilgili yüzlerce metod... Ayrıca sıfırdan başlayanlara özel eğitim ve pratik çalışmalar...
İzi Eli Tel: (0212) 241 6261, 231 4521
www.geocities.com/izieli
Not: Özel anlaşmayla evlere gidilebilir.

Lâtif buhar şiryanlar vasıtasıyla vücudun her yanına, bilhassa dimağa ulaştığında, rakı içenlerin tabiatında sevinç ve neşe husule gelir. Hamamlara girenlerin hali de böyledir. Hamamın havasını teneffüs ettiklerinde, havanın sıcaklığı bedenlerine nüfuz ve sirayet ettiğinde, kalpdeki lâtif buharı harekete geçirerek bedenin dışarısına çıkartır. Hamama giren adamın tabiat ve mizaçlarını rahatlatır, rakı gibi sevinç ve neşe verir. Hamama girenlerin çoğu bu sevinçlerin tesiri ile şarkılar söylerler. **İBN HALDUN**

Yarı loş, buharlara gömülü, sımsıcak hamam muhiti kadar kemiklere zevk, gözlere fer, cilde ferah, dimağa keyif veren neresi vardır? Öyle bir yer ki, ne gözleri yoran fazla ışığı, ne başı sersem eden rüzgârı, ne vücudu sıkan elbisesi, ne sallanması, ne sarsılması, ne çarpması, ne yanması var. Hülyana da biraz vüs'at verdin mi, beli peştemallı bu çıplak adamlar arasında ve bu sıcak kubbe altında kendini Sahrayıkebirde farzetmek hiç de müşkül olmaz. **REFİK HALİD KARAY**, Ago Paşanın Hatıratı

Öyle bir ay var ki gökte hırsız da durmuş türkü söylüyor
BUSON

Ümit etmek geleceği *yalanlamak*'tır.
CIORAN

3 Doors Down

The Better Life

(Universal)

Yeni bir şey yok. Bir hareket, bir ilerleme, kayda değer, dişe dokunur bir mesele yok. (Batı cephesinde değişen bir şey yok.) Garajda bir araya gelip kolektif katharsislerle müzik yapma, yerel barlarda kızlara caka satma eylemi var. "Forever Young", toy, pasif-agresif olma durumu var. Bir argüman yok, mütecaviz değiller. Öyle takılıyorlar. Los Angeles'dan üstümüze başımıza fırlatılan, kan, pıhtı ve plesenta parçacıklarıyla bezeli bilmem kaçıncı ölü doğmuş bebekten biri. Grunge diye bir akım varsa, hâlâ devam ediyorsa, onun en matah örneklerini –kör gözüm parmağına– allamışlar pullamışlar, trend'e muhadil soslarla süslemişler, taze pilavım diye önümüze sunmuşlar arkadaşlar. Bize de tadından yiyememek düşmüş. Bu arkadaşların takım elbiseli ve kravatlı dostları, kimseler artık, almışlar demoyu, rötüşlamışlar, yeraltı bir cila atmışlar, en gıcırından show-biz hamleleriyle grubu rock alemine emanet etmişler. Şarkılar grunge, Metallica'nın gerileme devri işleri, son yirmi yılın taytlı ve permalı saçlı rock'çularından (pembe ve atipik gitarlarını da unutmamalı). Hariçten gazel okunuyor yani. "Kryptonite" albümün tek ve muhtemelen tek hit'i. Cazip ve gözalıcı bir parça. Zaten erken gelen ve grubun sarsak elemanlarını dumura uğratan şöhreti de bu şarkıya borçlular. Çok kelalâka bir yer ve biçimde "dark side of the moon"a nazire yapmışlar. Şarkı fıkır fıkır. Eksen'in jeneriğinde de vardı, tanıdık, hoş. Anahtar sözcük: tanıdık. Şarkıların hepsinde solistin sesi saniyesinde başınızdan aşağı bir korse sokuyor: "Ben bunu daha öncelerden duydum ya..." Kaset öldür allah bitene kadar bu duyguyla boğuşuyorsunuz. "Loser"ı REM'in "Great Expectations"ına benzetseniz, bir diğerinin boynu bükük kalıyor. (Şarkı, REM'in "Hope"u Cohen'in "Suzanne"ına ne kadar benzerse, o kadar benziyor, ama en azından adamlar not düşüyorlar, "şundan esinlenilmiştir" filan diye.) Diğer şarkıların lirikleri de şiirsiz, mesnetsiz, Kylie Minogue söylese sırıtmayacak şeyler işte. LA'li rocker'ların handikapı mı bu, toprağından suyundan mıdır, bilemiyoruz, ne yapsalar ciks oluyorlar. İşte hepsi birer birer, en nihayet RHCP de teslim oldular burjuvazinin gizemli çekiciliğine. Bir dertleri yokken o cayır cayır gitarlar hangi öfkeye delalettir yani? Offspring, Limp Bizkit filan fişmekan dinleyerek kuduran genç arkadaşlarımıza hararetle tavsiye ediyoruz. Aldık, duruyor. Bir-iki kez ibret olsun diye dinletebiliriz arkadaşlara, sonrası şaibeli. *Görkem Daşkan*

Marilyn Manson

Holy Wood (In The Shadow Of The Valley Of Death)

(Universal)

1999 kışında Columbine High School'da iki öğrenci bir katliama girişti ve 13 arkadaşını öldürdü. Katliamı yapan ve Marilyn Manson fanı olduğu söylenen söz konusu iki öğrencinin psikozunun faturası –özellikle TV'ler tarafından– Marilyn Manson'a kesildi. Amerika'nın başına bela olmuş Brian Warner yani Marilyn Manson, kendi bildiği yolda devam ediyor. Zaten şu sıralarda da senato mahkemeleri Eminem'le uğraşıyor. Manson, kendisiyle ilgili tartışmalara girmiyor. Sureti ve tiyatral havasının etkisi yabani bir şiddet barındırmıyor. Nine Inch Nails'in öfkesini gotik bir hale sokuyor. NIN'in Trent Reznor'uyla zaten sıkı bir ahbaplığı söz konusu. Reznor albümlerin yapımcılığını yapıyor, şirketi Nothing'den yayımlanıyor; Manson'ın isim babası olduğuna dair bir söylenti de var. Manson, katolik inancı tarumar ediyor ve bunun üzerinden, kendi ifadesiyle "dünyanın mevcut halinin kendinde doğurduğu hayal kırıklığı"na vücut bulduruyor. Bir 'antichrist'ı, 'Deccal'i oynuyor. Bir yandan Alice Cooper, Ozzy Ozbourne, White Zombie etkileri., diğer yandan glam kuşağı ve endüstriyel-gotik. Yüzdüğü erkeksi kulvarı aseksüel duruşuyla başka bir surette geçiyor. "The Long Hard Road Out of Hell" adında bir otobiyografisi olan Manson, şu sıralarda da Adem'in cennetten kovulması teması üzerine bir roman yazıyormuş. Son albümü "Holy Wood"da da bu konu üzerinde geziniyor. Ayrıca Lennon, Huxley, Shakespeare, Kennedy, Oswald gibi şahsiyetleri ölüm nezdinde anıyor. "Holy Wood"a Columbine olayından sonra sayıları hayli düşen fanlarını geri çağırma albümü olarak da bakılabilir. Dolayısıyla, parçalarında sık sık televizyonu ve medya tarafından infazı sorguluyor. Albümde yer verdiği "cennetten kovulma" metaforuna yaslanmasının bir sebebi bu olabilir. Gerek kapağı gerek içeriği itibariyle de ihtilaflı bir albüm. Albüm kitapçığındaki simgesel göndermelerin (ve tarot kartların) yanında, kapakta çarmıha gerilmiş İsa'nın bir ikonu üzerine, Manson'ın kendini belli belirsiz yerleştirmesi yer alıyor. Beşinci albüm "Holy Wood", 1996 yılı tarihli "Antichrist Superstar"la başlayan hikayenin üçüncü ayağını teşkil ediyor. Sıkı fanlarından değilseniz, Manson'ın sıkıcı bir tekrar durumuna girdiğini düşünebilirsiniz. Ama, daha yoğun gotik havasıyla, endüstriyel-metal "Antichrist Superstar"ı ve glam "Mechanical Animals"ı tamamlamış gözüküyor. Albümün ilk iki şarkısı olan "Godeatgod" ve "The Love Song"da Manson, Columbine okulundaki olaya göndermeler yapıyor, hükümetin ve tanrının silahlarından yakınıyor. Diğer parçalarsa, Marilyn Manson'ın bilinen o karanlık dünyası veya dünyanın karanlık sokaklarında ordan oraya tur atması. Karanlığı daima kendine yakıştıran, endüstriyel-gotik bir seda... *Cem Sorguç*

ankara'da farklı bir ortam...

atölye sanat

SANATSAL ETKİNLİK • TANITIM

...hem ATOLYE ve SANAT PAZARI, hem İKİNCİ EL ALIŞ-VERİŞ.

paris caddesi, 62/1 KAVAKLIDERE • ANKARA
tel, fax • 467 02 35

2. İKİNCİ EL

GİYSİ
AKSESUAR
AYAKKABI
IVIR ZIVIR
ÇANTA, VS.

Şayanı hayret meyvalardan biri de nardır. Narın ağacı ne kadar civelek, çiçeği ne ince, kabuğu ne renklidir... Öyle farzederim ki, nar insanı hayrete düşürmek için yaratılmış bir yemiştir. Fakat sırf manzaradan ibarettir, o beyaz beyaz, incecik derilerle o pembe pembe, şeffaf tanelerin ayrılışı, dizilişi, o süs, o san'at... **REFİK HALİD KARAY**, Ago Paşanın Hatıratı

Bensiz yattığın yastıkta
Ne kadar kırışık görürsen sabahları
O kadar buruştuğunu kalbimin
Bu yastık ihtar eder
CELÂL SILAY

Unutma
cehennemde yürüyoruz
çiçeklere bakarak
İSSA

Karmaşa sakinleştirir. Yani beni. **THOMAS BERNHARD**

İnsanlığın selametine inanıyorum, siyanürün istikbaline. **CIORAN**

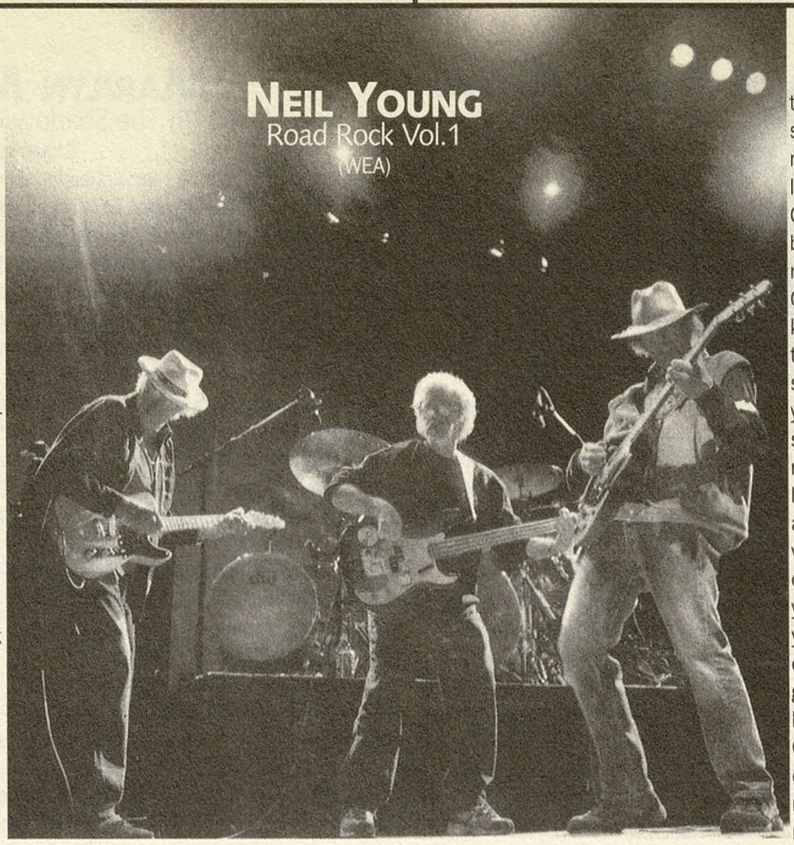

19 Eylül 2000 gecesi, Morrison Colorado'da Red Rocks açıkhava tiyatrosunda Neil Young konseri bitirmektedir ve aynı zamanda "Music In Mind" adını verdiği turnenin sonu gelmektedir. Colorado son durak çünkü. Hava korkunç soğuk, herkes anoraklarla. Sahneye üzerinde tişörtle zibidi gibi çıkan Young, bir süre sonra çift kat polar yelek istiyor, saç baş uçuşuyor falan ama, bunlar işin tuzu biberidir derken birden deli gibi yağmur yağmaya başlıyor, ama ne yağmur... Sahnenin üstü kapalı, ama öyle bir rüzgar var ki, tentenin kenarına yakın duran Astrid ve Pegi Young ve tabii davulcu Jim Keltner donlarına kadar ıslanıyor. İşte bu sırada tam 18 dakika süren bir "Cowgirl In The Sand" çalmaktadır. 1970'te stüdyo kaydı on dakikalık psikolojik sınırı zorlayan şarkı, bu kez "aman bitmese" diyerek izleniyor.

Neil Young'ın son on yıl içinde yayımlanan beşinci konser albümü, işte bu sahneyle başlıyor. Yazarınız o gece orada değildi ne yazık ki, ama "Red Rocks Live" DVD filminden size birkaç izlenim aktarmayı da gerekli buldu. Young bizleri ilk kez şaşırtmıyor. Nasıl şaşırtmasın ki, aynı anda üç ayrı dev projeyi birlikte yürüten bir müzisyenden söz ediyoruz. Sayalım: Birincisi, Neil Young & Crazy Horse adlı grunge efsanesi; ikincisi, müzik tarihinin gelmiş geçmiş en üstün grubu Crosby Stills Nash ile süren yılan hikayesi ve sonuncusu, bu kez adını Friends & Relatives (eş-dost-akraba) koyduğu ve laf aramızda, her zaman en başarılı işlerini çıkardığı kadro. Alem bir grubu idare edemezken, üç kat ateşten astarlı gömlek giymek gibi geliyor insana. On yılda beşinci konser albümü demiştik, onları da sayalım: "Weld", "Arc", "Unplugged", "Year Of The Horse" ve şimdi de "Road Rock Vol.1". Yıllardır Neil Young tarihinin hiç yayımlanmamış eserlerini içeren bir box-set beklerken yeni bir konser albümü. Kadroda kimler var? Tahmin etmek zor değil ama, yılların eskitemediği Ben Keith slide, pedal steel, dobro ve elektrik gitarda; artık hepimizin yakından tanıdığı Donald "Duck" Dun bas gitarda; az önce ağzımdan kaçırmıştım ama, Jim Keltner davulda (ki onun bugüne kadar çaldığı sanatçı ve grupların listesini yazmaya kalksam bu derginin sayfaları yetmez); Spooner Oldham gibi bir müzik emekçisi her tür klavyeli çalgılarda; yıllardır vokalistliğini yapan kardeşi güzeller güzeli Astrid Young ve Neil'in zarif eşi Pegi Young da vokalde.

Bu kadroyu bir yerlerden gözünüz veya kulağınız ısırıyor olabilir... Evet, aynen "Silver & Gold" kadrosu, ancak turne boyunca çalınmış olmalarına karşın, bu konser kaydında "Silver & Gold" şarkıları yok. Onların canlı hallerini görmek için "Silver & Gold" veya "Red Rocks Live" DVD filmlerini elde etmeniz gerekecek. Hem bu Neil Young'ın nasıl bir sahne adamı olduğunu görmek için de bulunmaz bir fırsat olacaktır. Evet, doğru söylüyorum, kendi dallarında dünya çapında çok yukarılarda yeri olan beş virtüözün o inanılmaz ve tahmin edilemez sakinliğini ve ağırbaşlılığını görmek bile yeterli olacaktır. Asla seyirciye oynamayan ve çok iyi anlaşmış bir takım; "tabii yaşlar kemale ermiş" falan diye düşünmeyin, performansları günümüzde liste tepelerine abone olmuş olanlardan çok daha yüksek. Asla bir bezgin havaları yok ve hem grup arkadaşlarıyla hem de kendileriyle barışık olmanın getirdiği gözalıcı bir özgüvenle çalıyorlar. Buralı müzisyenlerin alması gereken pek çok dersi sakince veriyorlar, tabii alabilene. Işıklar mı? Sahne mi? Unutun gitsin, her yerde rastlayabileceğiniz türden karanlık bir mekandayız.

Evet, onun için "grunge'ın büyükbabası" derler, ki çok doğrudur. Virtüöz değildir, ama onun için ister akustik ister elektrik gitarı eline aldığında, benzersiz olduğunu söylerler, ki bu da çok doğrudur. Ve yine sanki 70'li yılların Neil Young'ı karşımızda; şarkıların yazıldığı ve ilk kaydedildiği dönemde çaldığı gitarlarla çalıyor ve bu nedenle sound bizi her seferinde o döneme yolluyor. Uzatmalı sevgilisi incecik belli Bigsby kollu Gibson Les Paul, kenarın dilberi Fender Telecaster, yaygaracı ve koca popolu emektar Gretch ve yere bakan yürek yakan, alımlı Martin D-45 akustik... Yabancılık çekmiyoruz seslerine tanıdık şarkılar boyunca. Ancak bundan sakın şarkıların orijinal versiyonlarının aynısı çalınıyor gibi bir anlam çıkmasın, Young şarkıları adeta o anda biçimlendiriyor ve bazen kendisini şarkının onu yönlendirmesi için bırakıyor; adeta şarkıya teslim oluyor, cin gibi bakan gözlerinin önünden sisler geçiyor, uçup gidiyor ve kim ne derse desin hâlâ olağanüstü gitar çalıyor. Crazy Horse performanslarından alıştığımız belden yukarısını ileri geri sallama hareketlerini yine yapıyor; karşısında Poncho yok bu kez ama olsun, Donald "Duck" Dunn usta, elinden geldiğince ona beden hareketleriyle karşılık vermeye çalışıyor. Şarkılar onları bilmedikleri keçi yollarına sürüklüyor, karanlık mağaralara çekiyor, zaman zaman büyük riskler almalarına neden oluyor. Neil Young'ın tüm performanslarında olduğu üzere, yine şarkılar birer canlı varlık gibi beden buluyor ve dans etmeye başlıyor. İşte Young da bu her seferinde başka bir figürle, karşısına çıkan o şarkılarla dans ediyor 65 dakika boyunca.

Peki kim bu şarkılar? Daha önce de değindiğim gibi, konser albümü, "Cowgirl In The Sand"le başlıyor. Blues esintili (rüzgarlı mı deseydim?) "Walk On"; ilk kez duyduğumuz ve kadın vokalleri eşliğinde harika bir şarkı "Fool For Your Love"; sevgili "Peace Of Mind"; 11 (on bir) dakika boyunca "Harvest"ın durup kalkan tempolu hipnotize edici şarkısı "Words"; gelin-görümce Pegi ve Astrid Young'ın olağanüstü düetleriyle yükselen "Motorcycle Mama" (ki aslında konser bu şarkıyla başlıyor) ve sonra... Sonra "Tonight's The Night" geliyor. Ölümünden dolayı halen vicdan azabı duyduğu roadie'si ve gitar teknisyeni Bruce Berry'nin hazin sonunu anlattığı "Tonight's The Night" boyunca Neil Young gitarı bırakarak piyanoya geçiyor. Şimdi "orada Spooner Oldham varken, piyano çalmak sana mı düşer" demeyin (isterseniz deyin). Daha önce de değindiğim gibi, şarkıların yönlendirdiği bir dünya Neil Young müziği, sound'un değil. "Road Rock Vol.1"in en hoş sürprizi ise, elbette ki büyük ustası Bob Dylan'a yolladığı bir selam (belki de çaktığı bir selam): "All Along The Watchtower". Albümün kapanışını yapan bu şarkı başka bir konserden alınma. Young da aynı Dylan gibi, şarkıyı Jimi Hendrix versiyonuyla çalıyor ve bu kez düette Bayan Pretender yani Chrissie Hynde yer alıyor. Hatırlarsanız, Young bu şarkıyı Bob Dylan'ın 30. yıl kutlamasında da çalmıştı; çalmıştı diyerek konuyu basitleştirdiğimin farkındayım, dinleyenler dinlemeyenlere anlatsın.

"Road Rock Vol.1", kesinlikle ticari başarıyı hedefleyen bir albüm değil. Neil Young, konser albümlerini seviyor. Zaten şarkılar sahnede çalınmış; birkaç parça bant veya hard disk maliyetine miksaj ve basım giderini eklediğinizde, çok düşük bir prodüksiyon giderinden söz eder hale geliyorsunuz. Gerisi bizlere muhteşem bir kulak banyosu. Eğer yıllardır size sözüm ona yeni müzik diye dayatılanlardan yeterince sıkıldıysanız veya bir an olsun kafanızı kaldırıp da gerçek rock müziği dinleyeyim diyebiliyorsanız, "Road Rock Vol.1"i mutlaka edinin, dinleyin, rock müziği adına umutların yitirilmesi için vaktin henüz erken olduğunu fark edeceksiniz. Ben esas Vol.2'yi merak ediyorum...

Gökalp Baykal

52→

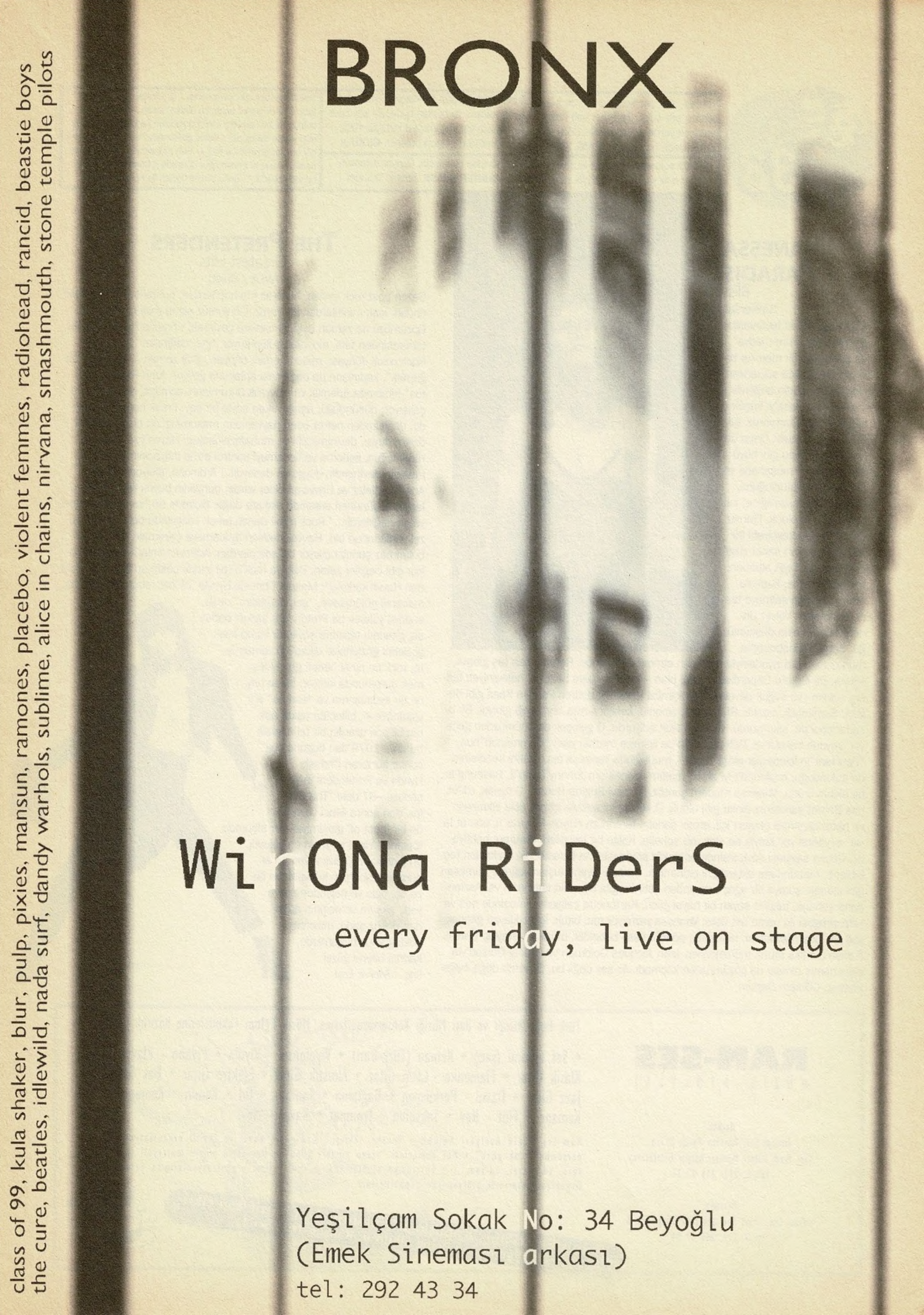
BRONX
class of 99, kula shaker, blur, pulp, pixies, mansun, ramones, placebo, violent femmes, radiohead, rancid, beastie boys
the cure, beatles, idlewild, nada surf, dandy warhols, sublime, alice in chains, nirvana, smashmouth, stone temple pilots
WiNONa RiDerS
every friday, live on stage
Yeşilçam Sokak No: 34 Beyoğlu
(Emek Sineması arkası)
tel: 292 43 34

Berber, salt saç kesecek yerde haberlerden söz eder. Gazeteci salt haber verecek yerde nüktedandır. Gözü yükseklerdedir bu ikisinin. **KARL KRAUSS**

İnsanlarla düşüp kalktıkça düşüncelerimiz kararır; ve bunları aydınlığa kavuşturmak için yalnızlığımıza döndüğümüzde, düşürdükleri gölgeyi buluruz. **CIORAN**

Sevaba girmek için içeriz şarap / İçmezsek oluruz düçarı azap / Aklın ermez senin bu başka hesap / Meyhanede bulduk biz bu kemali // Kandil geceleri kandil oluruz / Kandilin içinde fitil oluruz / Hakkı göstermeye delil oluruz / Ama kör olanlar görmez bu hali // Sen münkirsin sana haramdır bade / Bekle ki içersin öbür dünyada / Bahs açma Harabi bundan ziyade / Çünkü bilmez haram ile helali **HARABİ**

O hırıltılı solumayı, titremeyi ve elleriyle dizlerini dövmeyi bırakmıştı. Dünyanın yaradılışındaki o ilk ya da son gün gibi sessizdi ortalık. **GUNTER GRASS**, Teneke Trampet

VANESSA PARADIS
Bliss
(Universal)

Müzik beğenileri tavanlarda gezinen "bir kısım medya", eş dost, asortik merciler bizi cibilliyetsizlikle suçladılar. Neymiş, bu kadın beğenilir miymiş? Vanessa'yı küçüklüğünden beri tanıyoruz, elimize doğdu sayılır. Onun da Sophie Marceau gibi büyüyüp serpilişini müşahade ettik. Groupie hatunluğuna, skandal matmazelliğine, lolitalığına tanık olduk. Fransız dilberliğinden haysiyetli bir artistliğe evrilen sanat çizgisini uzaktan, bıyık altından, tek kaş havada, kuşkulu ama yelkenleri salmaya teşne takip ettik. Velvet Underground'a olan düşkünlüğü, Serge Gainsbourg'la münasebeti bizi ziyadesiyle memnun etmişti daha önce. Referansları taş gibiydi, sıkıydı. Bir Gerard Depardieu projesi olan –Sezar'ın hakkı Sezar'a, hakkaniyeti teslim edelim– ve soğuk nevaleliliğiyle içimize fenalıklar getiren Patricia Kaas gibi değildi. Samimiydi, sıcaktı. Rivieralıydı, limonlu, kekikli sızma zeytinyağı gibiydi. Bir o kadar cool'du, sıkmıyordu. Gelecek vaat ediyordu. O gelecek de önümüzden geçiyor, seyrine bakıyoruz. TV5'de, MCM'de ilgimize mazhar olan "Commando"nun, "Pourtant"ın içinde yer aldığı "Bliss", mutfağında Vanessa'nın bizatihi kendisinin de bulunduğu, boyfriend'i iyi aktör, malûm ve meş'um Johnny Depp'li, Bashung'lu bir ekibin ürünü. Vanessa modern şantöz. Bir nevi Brigitte Bardot. O oynak, ciklet, has Bardot şarkılarını dinler gibi olduk. O küçük kız sesiyle içimizi asla sıkmayan ve hatta canımıza okuyan içli, erotik şarkılar terennüm ediyor. Mesela "L'eau et la vie" oryantal yaylılarıyla ne şirin, ne şokella. Kalite bir laylaylom durumu; bahtiyarız. Geçen sayıdaki söyleşisinde bestekâr arkadaşlarına kafasındaki melodileri teşbihlerle, metaforlarla aktardığını çıtlatmıştı. Burada piyano tuşları yağmur damlaları gibi akmalı, şuraya bir ağaç ortasından çatırdar gibi bir efekt istiyorum vs. Asılları daha şahane, takdire şayan bir hayal gücü. Kartonette çalgıcılar listesinde ses ve kalp simgesi iki nokta üst üste: Vanessa yazmıyor mu, bittik. İç gıcıklayan gitarlar, yağ gibi akan kemanlar, nefesliler, pötibör sesli bebekler, müzikal detaylar. Üstelik Fransa'nın fiks müzik mühendisleri Jean Jacques Goldman ve Pascal Obispo'yla çalışmamış olması da gözümüzden kaçmadı. Az şey değil bu. Elimizde değil, beğeniyoruz. *Görkem Daşkan*

THE PRETENDERS
Greatest Hits
(WEA / Balet)

Bazen post rock'lardan, bunaltılı trip hop'lardan, buhranlı erkek vokallerinden, kırık mırıltılardan bıkıyoruz. Gönlümüz silme rock'n'roll istiyor. Gözümüzü ne zaman eski zamanlara çevirsek, Chrissie Hynde, bir bar taburesinden tatlı, maceralı gülümsüyor, "gel, dağıtalım" diyor... Rock'n'roll dünyası, malûm, erkek dünyası. Çok zaman "kafa yapıp dağıtmak", kadınların da dağılması anlamına geliyor. John Fowles "Aristos" kitabında Ademlik ve Havvalık durumlarını açmaya, tanımlamaya çalışıyor; düşündüğü, aşağı yukarı şöyle bir şey: Erkek bencil bir tirandır, değişimden nefret eder, hayvanların masumluğuna boşu boşuna özlem duyar, devinimsizlik ve muhafazakârlıktır; Havva'ysa insani sorumluluğun, ilerleme ve ilerlemeyi kontrol etme ihtiyacının benimsenmesidir, devinimdir, duygu ve deneydir... Ardından, ekliyor: "Elbette Adem-kadınlar ve Havva-erkekler vardır; dünyanın büyük ilerici sanatçılarıyla düşünürleri arasında dikkate değer biçimde azı, sonraki kategoriye ait değillerdir..." Rock'n'roll denen erkek cangılında dolaşmanın güzel yanlarından biri, Havva-erkekleri ayıklamaya çalışmak; eşi benzeri bulunmaz şarkılar çıkıyor bu adamlardan. Adem-kadınlar hiç mi hiç çekilir gibi değiller zaten. Peki ya rock'n'roll içinde çölde su kadar az bulunan Havva-kadınlar? Mesela Chrissie Hynde, bir bar taburesinden tatlı, maceralı gülümsese, "gel, dağıtalım" dese, enerjisi yüksek bir Pretenders şarkısı patlatsa, gitarının tellerine şöyle bir vurup kısık gözlerini gözlerinize dikse? O zaman işte, rock'un nihai hedefi gerçekleşmek durumunda kalıyor: İnsan eriyor, bir aydınlanma ve "esrime" anı yaşanıyor ki, bilinçten aşka, aşktan bilince uzanan bir tahtırevalli bu da... 1979'dan bugüne çok canlar kurtaran Chrissie Hynde ve Pretenders'ın yirmi şarkısı, –87'deki "The Singles"dan sonra ikinci ve yerinde bir 'best of' girişimiyle– bir albümde toplandı. Yirmi senenin en yüksek, en pırıltılı, en yıldızlı anları bu albümde. Sabahları kahvaltıdan önce üç, öğle yemeğinden sonra yedi, akşam yemeğinin ardından dokuz şarkı, milletçe çöktüğümüz bugünlerde, kadrini bilene güzel ilaç... *Merve Erol*

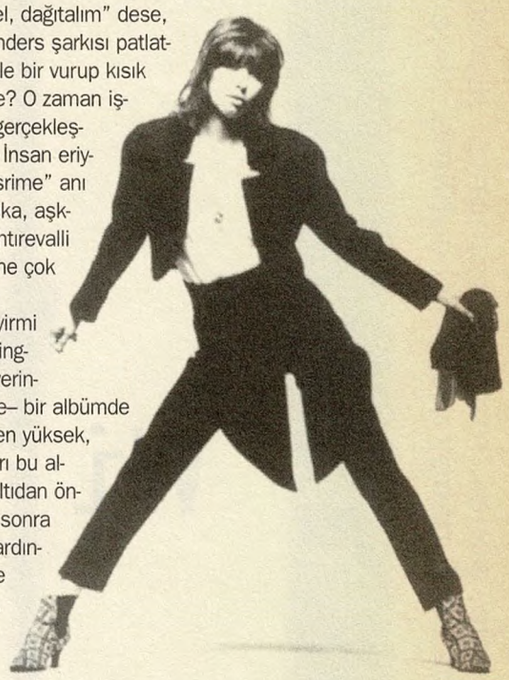

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü • Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar • Her perşembe "plak günü" • Her cumartesi "video gösteri günü" • Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...) • Enstrüman alımlarında indirim • Özel organizasyonlarınıza yardım edilir • Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Ramis Ekinci'nin "Kopuşkılar" albümü Ada Müzik'ten çıktı
2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

Berber salonlarında geçen sohbetler, kafaların saçlardan dolayı varolduğunun çürütülmez kanıtıdır. **KARL KRAUSS**

1. Brezilya müziğinin genç ismi Suba, 1999 sonlarında evinde çıkan yangın sonucu öldü, geçen ayki yazıda belirtmemişiz... 2. Norayr Demirci söyleşisinde geçen Soykırım Anıtı Ağrı'da değil Iğdır'da...

Ne güzel

gökteki yıldızlara bakmak

kâğıt pencerenin deliğinden

İSSA

Gökhan Kırdar'ın son albümü düzgün bir albümdü müzikal olarak. Sözler bana fazla erkek egemen geldi: İçtim, çıktım dışarı, bir fahişeyle yattım, rahatladım, eve geldim... Acaba bu şarkıyı o fahişe yazsa ne diyecekti? "Herifin ayakları kokuyordu" derdi belki. İyi bir şarkı yazarının bence o fahişenin hissiyatını da bilmesi, en azından anlamaya çalışması gerekiyor. O hasbelkader o işi yapıyor, sen de şarkı yazıyorsun. O senden daha az insan değil. Böyle düşünsen, bir fahişeyle yattım demezsin. Bir insan, bir portre var karşında, onu anlat. **NAİM DİLMENER**

Âşıkların çocukları hep yetimdir zaten. Bunu kimin söylediğini unuttum. Parlak dahilerden biridir herhalde. **JACKIE KAY**, Trompet

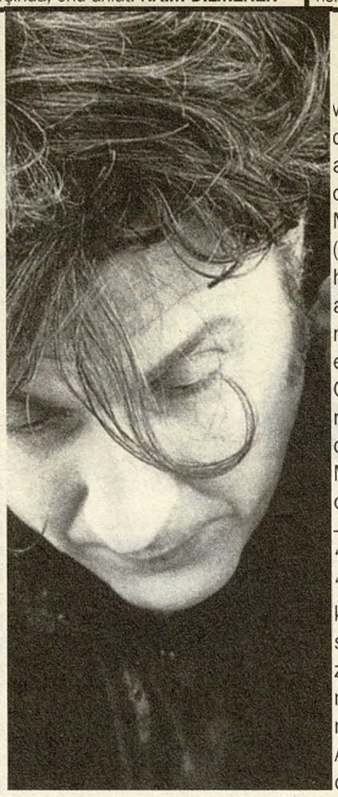

ARNO
Le Best Of
(EMI)

"Yemek yapmak bir sanattır, tıpkı müzik gibi" diyebilirdi, demiyor, "müzik bir sanattır, tıpkı yemek yapmak gibi" diyor. Son derece "terso" bir adam var karşımızda. Avrupalı bir kovboy. Ama Avrupalı bir John Wayne değil. Kızılderililerin tarafını tutan Avrupalı bir kovboy. Adı Arno. Amerikan müziklerini tanınmaz hale getiren bir Belçikalı şanson-rock'çu. Ya da şöyle diyelim: "ne şanson ne rock"çu. Mesela, tamamen Amerikan müziğinden, blues'dan, delta blues'dan yola çıktığı halde nefis şansonlar yazan Francis Cabrel'le uzaktan yakından alakası yok. Arno'nun müziği, blues ve Fransız şansonu genlerini taşıyormuş gibi yapan "gayrımeşru" bir müzik. Sağda solda "Frankofon Tom Waits" deniyor kendisine. Bu fazla kestirip attırmaca kaçıyor. Sanki, Serge Gainsbourg - Tom Waits - Screamin' Jay Hawkins üçlemesi biraz daha uyar ona. Sahnede düşe kalka "Bonnie and Clyde"ı söyleyen kara derili bir Tom Waits... Arno Hintjens 1949 Ostende doğumlu. Belçika'nın Britanya'ya –Beatles'a, Stones'a– yakından bakan bir sahil şehrinden. Evde küçükken cazlarla, erken dönem rock'n'roll'larla, Gréco'yla, Piaf'la, Trenet'yle, Django Reinhardt'la büyüyor. Liseyi bitirince hippilerin peşinden –belki de Sultanahmet üzerinden– Katmandu'ya kadar gidiyor, esas bakaloryasını yollarda veriyor... 70'lerin ortalarında gitarist Paul Decouter'le Tjens-Couter ikilisini kuruyorlar. 80'de ise T.C. Matic adında daha kalabalık bir ekibe evriliyorlar. Adını Sırp sürrealist yazar Dusan Matic'ten alan bu grup, bir tür Avrupa-rock arayışındaki kuşağın önemli oluşumlarından. Bu "Best Of"a alınımış birkaç eski şarkının kılavuzluğunda, bir ucuyla No Smoking Orchestra, bir ucuyla Mano Negra tonları geldi kulağımıza. Mesela, bu albümde yeni versiyonuyla dinlediğimiz "Oh la la la!" tepeden tırnağa bir Deli Selim rock'n'roll'u... "Putain Putain" ve "Elle adore le noir", T.C. Matic günlerinden bu albüme intikal eden diğer iki şarkı... Bowie'nin "Jean Genie"si ve Jacques Dutronc'un "La fille du père Noel"inin çiftleşmesinden meydana gelen "Jean Baltazaarrr" albümdeki en rock parça... "Best Of"ta dört de önemli cover var: Unutulmuş unutulmazlardan Melanie'den tornistan "Ils ont changé ma chanson" (albümün bu tek yeni şarkısında İsviçreli rocker Stephan Eicher'le düet yapıyor), memleketlisi Adamo'dan alıp hurdahaş ettiği java havası "Les filles du bord de mer", Léo Ferré şarkısı "Comme à Ostende" ve Jacques Brel'den "Le Bon Dieu"... Bu Brel şarkısı ve "Best Of"un girişindeki akordeon hakimiyetindeki parçalar, Arno'nun Holger Czukay'la (Can'den) birlikte gerçekleştirdiği "Charlatan" albümünden seçilmiş... Arno'nun T.C. Matic'in dağılmasından sonra 86-99 arasında yaptığı on solo albüm, birer-ikişer şarkıyla bu mükemmel ve –en azından bizim gibi geç kalmışlar için– zorunlu "Best Of"ta özetleniyor.

"Annemin gözlerinde bir şey var / tehlikeli bir şey / yakıcı bir şey / baş belası bir şey / Ne zaman boka batsam / beni sonuna kadar dinler / Bilir aptallıklarımı, zayıf anlarımı / öküz gibi içtiğim zamanları / Ayaklarımın nasıl koktuğunu bilir / çıplaklığımı bilir / Ne zaman hasta olsam / kıçıma fitil sokan bir kraliçedir / Annemin gözlerinde dinmeyen bir ışık var." "Les yeux de ma mére"deki gibi kısa, keskin sözlerle, İngilizcenin de Fransızcanın da canına okuyan sarsak, sallapati bir vokalle akıp gidiyor şarkılar. Türkiye'de de gösterilen Bertrand Blier filmi "Merci La Vie" başta olmak üzere pek çok filme müzik yapan, bazı filmlerde oyuncu olarak da gözüken, Af Örgütü yararına konserler düzenleyen, yıllardır çok özel bir fan kitlesi sayesinde ayakta duran, herkese kendini beğendirme gibi bir derdi olmayan 50'sini geçmiş bu hergele meydanı rock'çusu, 20 güzel şarkıyla 77 dakika müddetince emrimize amade. *Derya Bengi*

RACHID TAHA
Made In Medina
(Universal)

Güzel albümlerine alıştığımız Rachid Taha'nın belki de en iyi işi, kusursuza en yakın albümü. Dünya çapında hit olan "Ya Rayah"lı "Diwan"dan iki, "Olé Olé"den de beş yıl sonra geldi "Made in Medina". Ve sanki iki albüm harmanlanmış, en güzel bölümleri saklanıp kaydedilmiş gibi bir izlenim bırakıyor; ama özgün olarak bambaşka bir tarafı da var. Diğer albümler gibi bu da tamamen kendi halinde, bir anlamda dış dünyaya kendini kapamış, ama öte yandan da o aynı dış dünyaya feci şekilde duyarlı. Taha'nın yaşlandığı ve yaşlandıkça da bilgece bir olgunluğa adım adım yaklaştığı hissediliyor. Üstelik hiçbir anlamda da hız kesmeden, "Made in Medina" en az eski albümler kadar heyecan verici.

Harekete geçirici, kimi zaman sert gitar sound'uyla, kimi zaman da hızlı drum ritmleriyle (veya perküsyonla) kurulmuş çok sağlam bir rock temeli ve üstüne döşenmiş her zamanki ahenkleriyle Arap ezgileri... Sözler çok güzel (gerçi albümün tamamı Arapça olduğu için çeviri gerekiyor ama...), Taha'nın sesi ayrı bir güzel. Bütün hikayeyse yalnızlık üstüne gidip geliyor. Duygusal yalnızlıklar, sosyal yalnızlıklar...

Bu arada albüme, bütün ruhsal ve teknik eksiklikler kapatılana kadar Paris'ten Londra'ya, Marakeş'ten New Orleans'a kadar bayağı farklı şehirlerin havası koklatılmış.

Daha birinci şarkı "Barra Barra"nın ilk notalarından başlıyor iki müzik kültürü karışmaya ve o kadar da güzel karışıyor ki, bu noktada yine prodüktör Steve Hillage'ın hakkını vermek gerekir. Şarkı diyor ki: Dışarıda keder ve güvensizlik hüküm sürüyor. Kuşlar bile kestiler şarkı söylemeyi, sessiz çoğunluktan korktuklarından. Ve güneş de gözden kaybolmayı yeğledi.

"Medina"da büyük şehirlerin soğukluğu ve kalabalık içindeki yalnızlık hissi anlatılıyor. Bu sefer şarkı "kim kurtaracak beni?" diye bitiyor.

Yavaş yavaş farkediliyor ki Taha'nın şarkılarında belki de ilk defa, umutsuzluğa kadar uzanabilen bir melankoli hakim. Daha önce de öfkeliydi ("Non non non" dönemi), mutsuzdu ama hep bir çözüm vardı. Bu kez ise çok daha derinlerde geziniyor ve "Verite"de olduğu gibi sorular soruyor: "Gerçek tek başına devrimci midir?"

Beşinci şarkı "Aie Aie Aie", evirip çevirip bir Kuzey Afrika deyişini anlatıyor: "Bir fincan kahve ve bir sigara, sarayındaki bir sultan olmaktan iyidir." Kendi yalnız dünyasında mutlu bir adamın öyküsü... Albümün tek frankofon şarkısı "Ho Cherie Cherie" ise, "yatağında yapayalnız / kendi adını bile bilmeyen"in ağzından umutsuz bir ilanı aşkı anlatıyor... Müthiş tempolu son şarkı "Garab Garab" sürekli değişen inişli çıkışlı ritmler, yarı fısıltılı yarı çığlıklı vokalleri ile baş döndürücü bir finalle noktayı koyuyor: "Yaklaş, yaklaş / korkun olmasın / yaklaş, yaklaş / çok uzaksın."

Rachid Taha kendisini "her zaman, bütün çeşitlemeleriyle, rock yapmaya iten o hissin" sonuna kadar üstüne giderek şahane bir albüm çıkarmış ortaya, "ama tabii rock'un sosyal ve emosyonel temellerini koruyarak". *Alican Tayla*

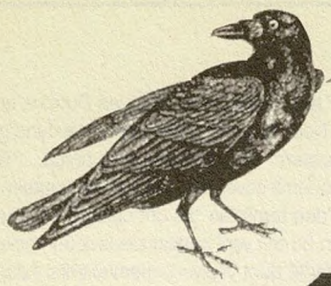

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Al Stewart 24 Carrots
Cem Karaca Dervişan Yoksulluk Kader Olamaz
Closed On Account Of Rabies (Poems and Tales of Edgar Allen Poe)
Cornershop When I Was Born For The 7th Time
Enrico Experience Enrico Experience
Eren Kazım Akay Turkuaz Patlıcan
Gun Club Fire Of Love
Johnny Cash American III: Solitary Man
Kate Bush Hounds Of Love
Malatyalı Fahri Kayahan Sarı Kurdela
Mercan Dede Seyahatname
Pavement Crooked Rain, Crooked Rain
Philip Glass - Allen Ginsberg Hydrogen Jukebox
Roger Waters In The Flesh
Sabahat Akkiraz Deli Derviş
Slint Spiderland
Suba Sao Paulo Confessions
Tabla Beat Science Tala Matrix
Will Oldham Joya
Yo La Tengo And Then Nothing Turned Itself Inside-out

ONŞARKI

Abdelli Walagh (I Observe)
Aşık Veysel Dünyaya Gelmemde Maksat
Bebel Gilberto August Day Song
Erkin Koray Konuşuyorduk
Flaming Stars You Don't Always Want What You Get
Gaziantepli Hasan Hüseyin Yeşil Ördek
Led Zeppelin Good Times Bad Times
Leonard Cohen Lover Lover Lover
Status Quo In The Army Now
Terry Callier Coyote Moon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Dido** No Angel
2. **Anastacia** Not That Kind
3. **Texas** Greatest Hits
4. **Roy Orbison** Love Songs
5. **Toploader** Onka's Big Moka
6. **Limp Bizkit** Chocolate Starfish...
7. **David Gray** Lost Songs 95-98
8. **U2** All That You Can't Leave Behind
9. **Coldplay** Parachutes
10. **Eminem** The Marshall Mathers LP

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Eva Cassidy** Songbird
2. **Lowgold** Just Backward Of Square
3. **JJ72** JJ72
4. **Stephen Malkmus** Stephen Malkmus
5. **Moby** Play
6. **Badly Drawn Boy** The Hour of Bewilderbeast
7. **Stereophonics** Performance and Coctails
8. **Dolly Parton** Little Sparrow
9. **Eva Cassidy** Time After Time
10. **Low** Things We Lost In The Fire

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Shaggy** Hotshot
2. **Beatles** 1
3. **"Save The Last Dance"** - Soundtrack
4. **Jennifer Lopez** J.Lo
5. **Ja Rule** Rule 3:36
6. **Dido** No Angel
7. **Lenny Kravitz** Greatest Hits
8. **Sade** Lovers Rock
9. **Ludacris** Back For The First Time
10. **Crazy Town** The Gift Of A Game

SAĞOLASIN RADYO EKSEN

Birkaç zamandır elimiz radyonun düğmesine gidiyor, kasetlerin, CD'lerin boynu bükük kalıyor. Modern müzik radyosu Eksen'de (İstanbul 96.2) birbiri ardına içimizden geçenleri sıralıyorlar, araya laftı, reklamdı, fazla sıkıştırmıyorlar... Kulağımıza takılıp da bizi mest eden bazı şarkılar şunlar:

New Pollution - **Beck** • England Made Me - **Black Box Recorder** • Things Have Changed - **Bob Dylan** • Music Is My Radar - **Blur** • Born To Run - **Bruce Springsteen** • A Hard Rain's A-Gonna Fall - **Bryan Ferry** • I Will Survive - **Cake** • Should I Stay Or Should I Go - **The Clash** • Bad Moon Rising - **Creedence Clearwater Revival** • California Über Alles - **Dead Kennedys** • A Girl Like You - **Edwyn Collins** • I Want You - **Elvis Costello** • Stan - **Eminem** • Scooby Snacks - **Fun Lovin' Criminals** • Queer - **Garbage** • Modern World - **The Jam** • Hey Joe - **Jimi Hendrix** • Love Will Tear Us Apart - **Joy Division** • Lust For Life - **Iggy Pop** • Suzanne - **Leonard Cohen** • Ecstasy - **Lou Reed** • One Step Beyond - **Madness** • Maladjusted - **Morrissey** • Clandestino - **Manu Chao** • File It Under Fun From The Past - **Marianne Faithfull** • Risingson - **Massive Attack** • Smells Like Teen Spirit - **Nirvana** • Don't Look Back In Anger - **Oasis** • Queen Of Sorrow - **Palace Music** • You Do Something To Me - **Paul Weller** • C'mon Billy - **PJ Harvey** • Idioteque - **Radiohead** • Hit The Road Jack - **Ray Charles** • Goodnight Moon - **Shivaree** • Hang The DJ - **The Smiths** • Ghost Town - **The Specials** • Dirty Work - **Steely Dan** • Psycho Killer - **Talking Heads** • Little Drop Of Poison - **Tom Waits** • Femme Fatale - **Velvet Underground** • Gone Daddy Gone - **Violent Femmes**

=16

Dört kere dört eşittir onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Jeff Sharel** Jeff Sharel
2. **Beanfield** Human Patterns
3. **King Kooba** Nufoundfunk
4. **Various / Drum&Bass** "Out Patients"

KARGA / Atlas
1. **3 Doors Down** The Better Life
2. **Nitin Sawhney** Beyond Skin
3. **Andrea Parker** DJ Kicks
4. **Mercan Dede** Seyahatname

KÖSTEBEK / Aznavur
1. **Archive** Take My Head
2. **Wallflowers** Brich
3. **Beautiful South** Painting It Red
4. **Shirley Bassey** Diamonds Are Forever

ÇALINTI / Sadri Alışık Sok.
1. **Calexico** Hot Rail
2. **Leonard Cohen** Field Commander Cohen
3. **Dhafer Youssef** Malak
4. **Anouar Brahem** Astrakan Café

BABYLON / Asmalımescit
1. **MC Solaar** Solaar Pleure
2. **Medeski Martin & Wood** We Are Rooling
3. **Africando All Stars** Ntoman
4. **Finley Quaye** Burning

MILK / Galatasaray
1. **Jamie Anderson** One Minute
2. **William Orbit** Opus 132
3. **The Advent** Megaton Bomb
4. **Bush** Letting The Cable Sleep (Now remix)

SHAMAN / Taksim
1. **Genghis Blues** Gonna Move
2. **Group Rumores Campesinos** De Donde Viene Usted
3. **Willy Deville** Demasiado Corazon
4. **Alan Stivell** Tri Martolod

BRONX / Yeşilçam
1. **Rage Against The Machine** The Renegades
2. **Ramones** I Fought The Law
3. **Robbie Williams** Supreme
4. **Placebo** Pure Morning

Johnny Cash

"Yaşayan efsane" deyişini harfiyen hak eden 69'luk Johnny Cash, art arda 21. yüzyıla biri üçleme olmak üzere iki yeni albümle girdi: "Love, God, Murder" ve "Solitary Man". Ama önce Quentin Tarantino'ya kulak verelim: "Gangsta rap'çilerin, kendi getto öyküleriyle Johnny Cash'in kır öykülerini ayıran sınırın ne kadar ince olduğunun farkına varıp varmadıklarını hep merak etmişimdir. Cash, kaçanların öyküsünü anlatır. Kanundan kaçanların, içine doğdukları yoksulluktan kaçanların, hapisten kaçanların, delirmekten kaçanların... Cash, onların bir tek şeyden kaçmasına müsaade etmez: Pişman olmaktan. Gangsta rap'in aksine, Cash'in öyküleri güzel günlerde başlamaz, hücre kapısının kapatıldığı ya da yargıcın kalemini kırdığı anda başlar. Temel sorununun ırkçılık olduğunu zanneden, halbuki asıl ekonomik açıdan bölünmüş bir ülkede, Cash'in şarkıları dosdoğru Amerikan alt sınıflarının yüreğine gidiyor." Ve Bono: "Cash lanetlilere şarkı söylemiyor, lanetlilerle birlikte söylüyor." Tarantino ve Bono'nun bu sözleri, Johnny Cash'in aşk, tanrı ve cinayet şarkılarını bir araya getirdiği "Love, God, Murder" üçlemesinin bukletlerinde yer alıyor. Cash'in son kayıtlarını içeren "Solitary Man" ise sürprizlerle dolu. Son yıllarda genç kuşak müzisyenlerle çalışmayı adet edinen Cash, kendi bestelerinin yanısıra Will Oldham'ın "I See A Darkness"ını, U2'nun "One"ını, Tom Petty ve Jeff Lynne'nin "I Won't Back Down"unu, Neil Diamond'ın "Solitary Man"ini ve Nick Cave'in "Mercy Seat"ini de yorumluyor. Yaklaşık yarım yüzyıldır "Amerikan alt sınıflarının yüreğine" hitap eden Johnny Cash'i, envai çeşit kaynaktan yaptığımız derlemeyle huzurlarınıza getiriyoruz.

Siyah mantolu adam

Siyahlar giyiyorum
Şehrin umutsuz, aç-sefil mahallesindeki
Yoksulların ve dışlanmışların namına
Cezasını fazlasıyla çekmiş mahkumun adına

Aynaya baktığınızda bir Amerikan ikonu görüyor musunuz?

Johnny Cash: Aynaya baktığımda, burnumun üstündeki sivilceyi görüyorum, apse yapan dişimin çenemde yarattığı şişliği görüyorum, saçımın seyreldiğini görüyorum. Ama ikon filan görmüyorum. Benim aynamda öyle bir şey yok.

1954'te yayınlanan ilk plağınızdan, "Hey Porter"dan bu yana yaklaşık yarım asırlık bir kariyeriniz var. Bugüne kadar yazdığınız şarkıların sayısı hakkında bir fikriniz var mı?

Hiçbir fikrim yok. Herhalde bir yerlerde bunun çetelesini tutan birisi vardır, ama şahsen beni alakadar etmiyor.

Bunca yıldır sayısız habere, röportaja, makaleye konu oldunuz, hakkınızda söylenenler içinde en çok hoşunuza giden yorum neydi?

Country Music Magazine'de, Patrick Carr'ın yorumuydu: "Johnny Cash, hâlâ beyazların arasında kızılderili olmayı sürdürüyor" demişti. Bir de, "Love, God, Murder"ın bukletinde Bono'nun söyledikleri: "Johnny Cash lanetlilere şarkı söylemiyor, lanetlilerle birlikte söylüyor".

Beyazların arasındaki kızılderili olmayı sürdürüyor musunuz gerçekten?

Bazen. Hâlâ takım elbise-kravatla rahat edemiyorum. Hâlâ uyum sağlayamadığım şeyler var.

Johnny Cash dendiğinde ilk akla gelen şeylerden biri hapishane konserleriniz. "Bitter Tears"de (1964) kızılderililerin maruz kaldığı kıyımı anlatıyorsunuz, ama "Sold Out of Flagpoles" (1976) gibi şoven bir şarkı yazabiliyorsunuz. Country'ci müzisyenler içinde Vietnam savaşını ilk kınayan sizdiniz, ama öte yandan Beyaz Saray'da Nixon'a konser verdiniz. Gerçek Johnny Cash hangisi?

Kris Kristofferson, benim için yazdığı şarkıda durumu gayet güzel özetliyor: "O ayaklı bir çelişki / Kısmen gerçek, kısmen fantezi". Patrick Carr, beyazların arasında bir kızılderili olduğumu söylüyor. Belki de gerçek o. Ya da belki de kızılderililerin arasındaki beyazım. Bilmiyorum... Nixon hikayesini yeri gelirse anlatırım; "Bitter Tears"a gelince, o albüm için yapımcıma epey baskı yaptım, ilk duyduğunda düşüp bayılıyordu. "Bitter Tears"ın en iyi iki albümümden biri olduğunu düşünüyorum – diğeri "Ride This Train" (1960). Konserlerime kızılderililer gelirler ve öteki Amerika'dan birinin onlarla duygudaş olduğunu görmekten memnuniyet duyarlar. Ben de, birkaç dakikalığına olsa bile onların sözcülüğünü yaptığım için mutlu olurum. Aslında benim söylediklerim, beyaz adamın onlarla yaptığı anlaşmalarda, sözleşmelerde olan şeyler. Şarkılarım, onların haklarını dile getiriyor sadece.

Kariyeriniz boyunca verdiğiniz konserler içinde sizde en çok iz bırakanlar hangileriydi?

Biri Londra'da, Palladium'daki konserdi: Bir bomba ihbarı oldu, bina boşaltıldı, salona tekrar girdiğimizde herkes çok gergindi. Ama hep birlikte gayret ettik ve sonuçta harika bir gece geçirdik. En sıcak anılarımdan biri de Folsom hapishanesindeki konserdir, o da "Folsom Prison"

→57

(1968) adıyla albüm oldu. Güney Dakota'da Rosebud rezervasyonundaki Sioux kızılderililerine verdiğim konseri de unutamam. Bir de Tennessee'de otistik çocuklar yararına verdiğim konseri... Televizyon konserlerim içinde de Washington'da Ford Tiyatrosu'ndakinin apayrı bir yeri var. Abraham Lincoln üzerine bir konuşma yapmıştım, Başkan da en önde, tam karşımda oturuyordu. Harika bir gündü.

Bob Dylan için düzenlenen tribute konserinde sahneye çıkmak nasıl bir duyguydu?

Dylan'ın o müthiş şarkılarını yorumlayan kalburüstü sanatçılarla sahne paylaşmak gurur vericiydi. Dylan fanları beni ve June'u (eşi June Carter Cash) çok sıcak karşıladı. "It Ain't Me"yi söyledik, çok güzel bir geceydi.

Dylan'la eski dostsunuz, öyle değil mi?

Bob'la 1963'de tanıştık. O zamanlar bir televizyon programım vardı, Bob'u oraya davet etmiştim. Sonra ahbap olduk. Birbirimizin müziğini takdir ettik. Birlikte şarkı yazdık, kayıt yaptık, birbirimizi evlerimizde ağırladık.

TV programınız bir zamanlar bir numaraydı. İlk programdaki kadro müthişti: Bob Dylan, Joni Mitchell, The Statler, The Carters...

Ama başlangıçta televizyon yöneticileri epey homurdanmışlardı. Özellikle Pete Seeger'ın ismini duyduklarında. "Eğer haftalık bir program yaparsam, mutlaka Pete Seeger ve Bob Dylan'ı konuk etmek isterim" demiştim. Bu da onları rahatsız etmişti, toplantı üstüne toplantı yapıldı, sonunda "ya herrü, ya merrü". Kabul ettiler. Ama Seeger'ı yakın takibe alacaklarını söylediler. Düzen aleyhtarı propaganda yapmasından çekiniyorlardı. Fakat baktılar, Pete banjo çalan bir folk şarkıcısı. Bir folk şarkıcısı nasıl takibe alınabilir ki? Ayrıca, program da onun sayesinde şenleniyordu.

"Rock'n'Roll Hall Of Fame"e kabul edilmenizi nasıl karşıladınız? Bir country efsanesi olarak biliniyorsunuz, ancak kariyerinizin başlangıcında country'nin beşiği sayılan Nashville'de kabul görmemiştiniz. Müziğiniz kategorilere sığdırılamıyor pek. Son dönem albümleriniz country'den ziyade folk gibi...

Folk müziğini hep sevmişimdir. Folk, country'nin belkemiğidir, en azından eskiden öyleydi. Country, folk müziğinden doğdu, bugün de country yeniden yüzünü köklerine, folk geleneğine döndüğü takdirde güçlenecektir. Kariyerimin en büyük ödülü "Country Hall Of Fame"de yer almaktı. "Rock'n'Roll Hall Of Fame"le ödüllendirilmek de çok gurur vericiydi, bu ödül rock'n'roll'un kendi köklerinin bilincinde olduğunu gösteriyor. Dahası, belli bir müzik alanının, bir başka müzik alanındaki müzisyenleri takdir etmesi, onlara saygı göstermesi çok sevindirici.

60'lı yılların sonlarına doğru bir country rönesansı yaşanmıştı. Bu yeniden doğuşun sizin evinizde gerçekleştiği doğru mu?

O sıralarda bir televizyon programım vardı; şarkıcıları, müzisyenleri evimize, akşam yemeğine davet ediyorduk, sohbet-muhabbet sonrasında, her misafir en az iki şarkı söylemekle mükellefti. 1969'da, bu programlardan birinde tarihi bir gece yaşadık. Kris Kristofferson "Me and Bobby McGee"yi, Dylan "Lay Lady Lay"i, Joni Mitchell "Both Sides"ı, Graham Nash "Marrakesh Express"i söyledi. Shel Silverstein da "A Boy Named Sue"yu... O güne kadar bu şarkıları kimse duymamıştı. Country rönesansının benim

evimde doğduğu efsanesi, sanırım o geceden ötürü. O geceden bir hafta sonra, San Quentin hapishanesindeki konserimde "A Boy Named Sue"yu söyledim. O şarkı o günden sonra büyük olay oldu.

San Quentin konserinizde hapishanenin adını taşıyan şarkınız da büyük olay olmuştu. O konserden hafızanızda en çok yer eden ne oldu?

Mahkumlar "San Quentin"i bir daha söylemem için tezahürata başlayınca gardiyanların beti benzi atmıştı. Mahkumlar yemekhanede masaların üstüne çıkmış, ortalığı inletiyordu. Tam anlamıyla zıvanadan çıkmışlardı. Şarkıyı ikinci kez söylerken şunu hissettim: İsyan çıkması bir işaretime bakardı. İsyanın eşiğindeydiler. "Extraordinary Popular Delusion and The Madness of Crowds" (Olağandışı Toplumsal Sapmalar ve Kalabalıkların Çılgınlığı) yıllarca başucu kitabım oldu. Bu konuyla epey haşır neşir olduğumdan şuna emindim: "Hadi" demem yeterliydi. Bunu gardiyanlar da biliyordu. Şeytana uymamak için zor tuttum kendimi.

Televizyondaki vaizler cennete gidecekse, ben lanetlenmişlerle birlikte olmayı tercih ederim. Yakacak bir ışığınız varsa, niye onu en karanlık vadilerde yakmıyorsunuz, insanların en çok ihtiyaç duyduğu yerlerde?

Hapishane konserleriniz nasıl başladı, ilki ne zamandı?

Mahkumlar arasında onlardan biri olduğum söylentisi yayılmıştı. "Folsom Prison Blues"(1958), "Man In Stripes" (1959) gibi şarkılarımdan ötürü öyle bir intiba doğmuştu. Halbuki ben hiç içeri girmedim, bir sefer tutuklandım, sadece birkaç gün gözaltında kaldım. Ama nedense adım "kader kurbanları"nın şarkıcısına çıkmıştı. Israrlı davetler almaya başlayınca, mecbur hissettim kendimi. İlk hapishane konserim San Quentin'deydi, yıl da sanırım 1958'di. Kesin tarihi Merle Haggard'dan öğrenebilirsiniz, en ön sırada o oturuyordu.

Merle Haggard'la birçok defa birlikte sahneye çıktınız ama, "Solitary Man"e dek birlikte söylediğiniz şarkılardan hiçbirinin kaydı yoktu. "I'm Leaving Now"da düet yaparken, bunun tarihi bir an olduğunu düşünüyor muydunuz?

Unutulmaz bir andı. Merle'le San Quentin'deki o konserden beri cancığeriz. Kayıt günü sabahtan geldi, uzun bir kahvaltı yaptık, saatlerce konuştuk. Kendimizi hazır hissettiğimizde de gidip "I'm Leaving Now"ı söyledik.

Glen Sherley'i de hapishane konserlerinizden birinde keşfetmişsiniz, öyle mi?

Folsom hapishanesindeki konserimden bir gün önce, vaiz bir arkadaşım "Greystone Chapel" adlı bir şarkının bandını getirdi, "bunu Folsom'daki bir mahkum yazdı" dedi. Dinledim, "tamam" dedim, "yarınki konserde bu şarkıyı da söyleyeceğim". Oturdum, "Greystone Chapel"ı çalıştım. Konserde, vaiz arkadaşım Glen Sherley'i en ön sıraya oturtmuştu. Bir yıl kadar sonra şartlı tahliye edildi. Güzel bir albüm çıkardı, ayrıca Eddy Arnold'un hit yaptığı "Portrait Of My Woman"ı yazdı.

Sonra ne oldu Sherley'e?

İki hikaye var: Kanser veya intihar. Hangisi doğru, bilmiyorum. Bütün bildiğim, işin içinde tabancanın olduğu. Onu en son gördüğümde kamyonetten bozma bir kulübede yaşıyordu. Sosyal hayattan çekilmişti, başedemiyordu.

Kris Kristofferson da el verdiğiniz şarkı yazarlarından...

Kris CBS'te hademeydi. Karımın çantasına şarkılarının bantlarını sokuşturur, tekrar karşılaştığımızda "şarkımı dinledin mi?" diye tuttururdu, ben de "henüz değil, ama mutlaka dinleyeceğim" diye savuştururdum. O zamanlar o kadar çok bant gönderilirdi ki, hiçbirini dinlemek gelmezdi içimden. Bir pazar günü, öğleden sonra, evimin bahçesine helikopterle indi.

Ciddi misiniz?

Tabii. Elinde bir şişe birayla helikopterden yuvarlanarak indi. "Şarkımı dinleyeceksin, hiç yolu

yok" dedi. İçeri buyur ettim ve "Sunday Morning Coming Down" adlı şarkısını dinledim. O günden sonra yazdığı bütün şarkılarını dinledim.

En çok beğendiğiniz country'ci kim?

Hank Snow.

Hank Snow, George Jones, Jim Reeves, Merle Haggard, Hank Williams gibi isimlere bakınca, sizin kuşağın bugünün country'cilerinden çok daha iyi olduğu farkediliyor, ne dersiniz?

Buna katılmıyorum. Bizim kuşağımızdan hiç aşağı kalmayan müzisyenler var bugünün country'sinde. Marty Stuart mesela. Sonra Travis Tritt, Trisha Yearwood... Belki şöyle bir zaaftan söz edilebilir: Yeni kuşak country'ciler, fazlasıyla Merle Haggard'ın, Lefty Frizzel'in etkisi altındalar. Dolayısıyla, o şahsi "şey"i kaybediyorlar biraz. Kendilerinden çok Merle'ü andırıyorlar. Ama, çok özgün sanatçılar da var. Dwight Yoakam mesela. O da Lefty'nin ve öteki ustaların etkisinde, ama Dwight, yine de Dwight. Dürüst, müzikal tutarlılığa sahip. Dwight gibileri oldukça, country emin ellerde demektir.

Sizin ilk kayıtlarınızda bu klasik, standart müziğe getirdiğiniz kişisel yorum insanı çarpıyor. "O şahşi şey" sizde en baştan beri varmış gibi geliyor. Daha o zamandan nereye varmak istediğinizi bildiğinizi düşündürüyor...

Nashville kökenli plaklara tepki olarak öyle oldu. Orada herkes tıpatıp aynı şekilde çalıp söyler, aynı düz gitarlar, aynı uyduruk düzenlemeler. Daha en başından itibaren, bu fikir kafama takılmıştı: Kendi sesimi ve tamamen kendime ait tarzımı bulacaktım.

Ve o tarz o günden beri sizi bırakmadı galiba.

Bir dönem belki hizaya girmek istemiş olabilirim, ama Rick Rubin tam zamanında yetişti ve yaptıklarıma bir çekidüzen verdi. 1996'da, onun sayesinde, yeniden Johnny Cash'in başka kimseninkine benzemeyen bir sound'u olduğunu hissettim. Rubin benim kariyerimi kurtardı. 80'li yıllar benim için korkunçtu. O dönemdeki şarkılarımla eğlendim eğlenmesine ama, şimdi geriye baktığımda şahsiyetsiz ve korkak olduklarını düşünüyorum. CBS'den kapı dışarı edildiğimde, Mercury tam bir sanatsal özgürlük sunarak bir sözleşme teklif etti. Bana yapılacak en kötü iyilik budur, çünkü ben motive edilmeye, bana bir çerçeve çizilmesine ihtiyaç duyarım, bana özgürlük mözgürlük tanımasınlar. Rick benim için bu vasilik rolünü oynayabileceğini çok iyi anladı. Beck'i, Spain'i, Red Hot Chili Peppers'ın basçısı Flea'yı keşfetmemi o sağladı. *(Cash, 1996 tarihli "Unchained" albümünde Beck ve Spain cover'ları yaptı, Flea da albümde bas çaldı)* Rick benim eğitimimi üstlendi. Tanıştığımızda bana söylediği ilk şey, en iyi albümlerimin henüz yayınlanmadığını, sanatçı olarak önümde iyi bir gelecek olduğunu düşündüğü oldu. 60 yaşında bir adama bunları söylemek cesaret ister.

Beastie Boys, Slayer, Red Hot Chili Peppers gibi isimlerin prodüktörlüğünü yapan Rick Rubin'le nasıl oldu da bir araya geldiniz?

Mercury ile ilişiğimi kestiğimi duyunca, Rick menejerimi arayıp sözleşme yapmak istediğini söylemiş. Tanıştığımızda "benden nasıl bir plak bekliyorsun?" diye sordum, "Johnny Cash her neyse, plakta onun olmasını istiyorum" dedi. Bu bende tıpkı yıllar önce Sam Phillips'in yarattığı duyguyu yarattı.

Sun Records'un efsanevi patronu Sam Phillips sizi nasıl keşfetmişti?

O beni keşfetmedi, ben onun kapısını çaldım ve üç kez reddedildim. Sonunda bir sabah, elimde gitarımla binanın merdivenlerine çöktüm, yolunu gözlemeye başladım. Geldiğinde, "merhaba, ben Johnny Cash, beni dinlediğinize memnun kalacaksınız" dedim. Belli ki iyi bir gece geçirmişti, "öyle mi, gel bakalım o zaman" dedi. Önce "Wide Open Road"u çaldım, sonra da "Folsom Prison Blues"u. Onun en çok hoşuna giden "Hey Porter" olmuştu. Ama, "git eve, ağlatıcı bir şarkı yaz" dedi. Ben de gittim "Cry, Cry, Cry"ı yazdım.

Stüdyodaki ilk günü hatırlıyor musunuz?

Dünmüş gibi hatırlıyorum. Müthiş gergindim. Gitarımı sarsak sarsak tutuyordum, avuçlarımın içi terlemişti. Ama 24 saat içinde ilk şarkılarımı kaydetmiştim. Başıma nelerin geldiğini kavramakta zorlanıyordum. Elvis'i lanse eden firmaya dahil olmuştum. Yıl 1954'tü, Elvis daha o zamandan mega star'dı, radyoda ondan başkası çalmıyordu. Ben kendi geleceğimi göremiyordum. Tek önemli olan, içinde bulunduğum andı. Ama yine de, zihnimin derinliklerinde bir yerlerde, ciddi, kalıcı bir işe giriştiğimin farkındaydım. Daha dört yaşından beri, hep şarkıcı olacağımı söylerdim. Bunun benim kaderimin bir parçası olduğuna, dünyaya şarkıcı olmak için geldiğime kaniydim.

Dinleyicilerin ne düşündüğü sizin için önemli miydi? Kabul görme, beğenilme ihtiyacı duyuyor muydunuz?

En başta, tek önemli şey Sam Philips'in beğenmesiydi, çünkü evin anahtarlarını o elinde tutuyordu. Ama kısa zaman içinde, dinleyicilerin tepkisini araştırmaya başladım. Bir plağı bitirdiğimde DJ'lerin ne diyeceğini öğrenmek için sabırsızlanıyordum. Takdir görmek, yorum almak istiyordum. Buna karşılık, "başarı için başarı" fikri benim için hiçbir zaman önemli olmadı. Hiç kimsenin benimle ilgilenmediği 80'li yıllarda ayakta kalmamı da bu sağladı zaten.

Sun Records günlerinde Elvis'le birlikte konserlere çıkıyordunuz, o günlerden Elvis'le ilgili neler var anılarınızda?

Cinsel karizmasından söz etmeme gerek yok herhalde. Elvis'le kızlardan da konuşurduk tabii, ama daha çok gospel takılırdık. Birlikte verdiğimiz konserlerde, soyunma odasında gospel söylerdik, siyah gospelleri... O Tupelo'da gospellerle büyümüştü, ben de Tupelo'dan 40 mil ötede Arkansas'ta. Hamurumuzda aynı şarkılar vardı. Bill Monroe'dan Chuck Wagon Gang'in siyah gospellerine. Elvis, Carl ve ben, soyunma odasında oturur, Blackwood Brothers'ın gospellerini söylerdik... Elvis, 1956'da benden bir şarkı istedi, ben de "Get The Rhythm"ı yazdım. Hatta bir de demo hazırlamıştım. Elvis, Sun Records'dan RCA'e transfer olduğunda Sam Phillips "Get The Rhythm"ı vermedi, o demoyu "I Walk The Line"ın B yüzü olarak yayınladı.

O yılları düşündüğünüzde, aklınıza gelen ilk görüntü ne?

Çok çok fazla çalıştığımı hatırlıyorum. Sun döneminde, hiçbir şey sanıldığı kadar kolay değildi. Birinci ya da ikinci denemede kaydettiğimiz şarkılar da oluyordu, ama genellikle saatlerce uğraşıyorduk. Bazen 15-20 deneme yapıyorduk. Teknik açıdan hiçbir zaman çok ileri düzeyde olmuyordu. "Cry, Cry, Cry" bize kök söktürmüştü. Kabul edilebilir bir sonuca ulaşıncaya kadar, bir haftayı aşkın bir süre her gün deneme yapmıştık. Bugün hâlâ o dönemin sound'una bayılıyorum. Sadece iki kanal vardı –kayıt cihazının markasını bile hatırlıyorum, bir Ampex 602. Overdub (kanal kanal kayıt yapma) diye bir şey yoktu, kendini tamamen vermen gerekiyordu.

Gospel iliklerime, kemiklerime işlemiştir. Pamuk tarlalarında çalışırken gospel söylerdim. Beni çamurdan yukarı çeken o ilahiler olmuştur.

Sahtekârlar o dönemde etrafı uzun süre kandıramıyordu. Bugün her şeyi değiştiren, özellikle plak sanayiindeki parıltı oldu. Televizyon, partiler, kızlar... Sun zamanında, bütün bunlar erişilmez, dokunulmaz, sinema dünyasına ait şeyler gibi gelirdi. İlk plaklarımı kaydettiğim zamanlarda, televizyon aklımın ucundan bile geçmiyordu. Hayatımda bir kez radyoda çalınmayı düşünmek benim için büyük motivasyondu. Bir şarkıcı olarak hayatta bundan daha fazla ne beklenebileceğini bilemiyordum.

İlk dönemlerinizin pek parıltılı olmadığını söylüyorsunuz, ama yine de peşinizden koşan kızlar vardı herhalde...

Kızlar bana bayılıyordu... *(gülüyor)* Ben de onlara bayılıyordum. Elvis'le birlikte şov yaptığımızda, her tarafta kızlar oluyordu. Soyunma odaları cins-i latifle dolup taşıyordu. Maalesef çok genç yaşta evlendim, dolayısıyla müsait değildim. En azından resmi olarak.

"Understand Your Man"i ilk eşinize yazmıştınız, değil mi?

Evet. Boşanma arifesinde, Vivian'a meramımı anlatmak için yazdığım bir şarkıydı o.

Şimdiki eşiniz June Carter da size ithafen "Ring of Fire"ı yazmıştı ve galiba o sıralarda ikiniz de evliydiniz...

Evet. 1956'da bir konserde tanıştık. Birbirimize tutulduk. Fakat ikimiz de evliydik. Yine de dizlerimin üstüne çöküp onunla evlenmek istediğimi söylemiştim. Birlikte çalışıyorduk, turneye çıkıyorduk. Ama turneden sonra evli evine köylü köyüne. Bu çok yıpratıcıydı. Sonra ikimiz de eşlerimizden ayrıldık ve evlendik, otuz yıldır evliyiz.

June Carter için hiç şarkı yazdınız mı var mı?

"Flesh and Blood"ı June için yazmıştım. 1970'de, kırda, bir ırmağın kenarında... Benim için çok özel bir anıdır o şarkı.

"Love, God, Murder" üçlemesi nasıl doğdu?

Plak şirketi üç albüm düşünüyordu, aşk şarkıları, gospeller ve hapishane şarkıları. Bu bana nahoş geldi. "Aşk, Tanrı ve Cinayet"e ne dersiniz dedim, hoşlarına gitti. Sonra ellerinde bir şarkı

listesiyle geldiler. Bazılarını çizdim, bazı şarkıları ekledim ve ortaya "Love, God, Murder" çıktı.

O elemeleri, eklemeleri nasıl yaptınız, "ya şundadır ya bunda" metoduyla mı?

Hayır. Evet. Karayipler'deydim, yanımda diskografim vardı, şarkıların adlarına bakarak bir seçme yaptım. Hiçbirini tekrar dinlemedim. Şarkılarımı dinlemem, sadece yaparken dinlerim. Bir de bazen konserlerden önce... Ama birkaç şarkıyı yeniden dinledim. "Mr. Garfield" ve "Hardin Wouldn't Run"ı. Bu ikisi "Cinayet" albümündeki favori şarkılarım. "Solitary Man"deki Nick Cave şarkısı "Mercy Seat" de aslında "Cinayet" şarkılarına yakışırdı. "Mercy Seat" (Merhamet Sandalyesi), elektrikli sandalyeyi, ölüm cezasını anlatan bir şarkı.

Cash'in ünlü San Quentin hapishanesi konserleri: İlki 1958'de, ikincisi 1969'da: "İsyan çıkması bir işaretime bakardı. Bunu gardiyanlar da biliyordu. Şeytana uymamak için zor tuttum kendimi."

Ölüm cezası denince akla George W. Bush geliyor? Siz kimi desteklediniz seçimlerde, Bush'u mu, Gore'u mu?

Gore'u tabii ki. Televizyondaki tartışmalarda galip Gore'du. Bush'u resmen nakavt etti. Herkesin kendisine göre bir fikri var, benimkisi de Gore'un çok daha iyi biri olduğu. June, Gore'un babasıyla ahbaptı, Al Gore'u ilk gördüğümde dokuz yaşındaydı. Öyle yakın bir dostluğumuz yok, ama yıllar içinde temasımız oldu.

ABD'nin dış politikasına ne diyorsunuz?

Savaşlara karışmaktan vazgeçsek... Daha doğrusu, savaş çıkarmaktan vazgeçsek. Bu beni çok rahatsız ediyor. Hakikaten rahatsız ediyor. Ait olmadığımız yerlere burnumuzu sokuyoruz. Kimsenin işine karışmamalıyız diye düşünüyorum. Birleşmiş Milletler'in bir parçası olsak sadece, onun önüne geçmeye, onu yönetmeye kalkışmasak...

"Love, God, Murder" üçlemesinden en çok satanı Cinayet Şarkıları; bu sizi şaşırtıyor mu?

Hayır. *(gülüyor)* Benim en çok satan albümlerim hep hapishane şarkıları olmuştur.

Hapishane şarkılarının cazibesi ne sizce?

Bilmem. Hepimizin içinde bir kriminel var galiba. Hepimiz kimsenin bilmesini istemeyeceğimiz şeyler yapmışızdır. Ya da kimseye söyleyemeyeceğimiz şeyleri aklımızdan geçirmişizdir, belki de ondandır.

Sizin silah merakınız vardı galiba...

Antika silahlara merakım vardı, bir koleksiyoncu merakı daha çok. Sonra bir ara atıcılık talimi yaptım, spor olsun diye. Ama silah taşımadım... Silahlı gezdiğim oldu bir ara. Ama kullanmaya niyetlenmedim hiç. Yalnız bir kere, Sammy Davis'le Avustralya'da, kaldığımız otelin bahçesinde kuru sıkı tabancalarla düello yapmıştık, eğlence olsun diye. Başka bir insanın hayatına son vermeyi anlamıyorum. Nihai bir günah o. Fakat neticede Bono'nun sözlerine geliyoruz: "Lanetlenmişlerle birlikte şarkı söylemek" meselesine. Televizyondaki vaizlere bakıyorum, eğer bunlar cennete gidecekse, ben orada olmak istemiyorum. Lanetlenmişlerle birlikte olmayı tercih ederim. Yakacak bir ışığınız varsa, niye onu en karanlık vadilerde yakmıyorsunuz, insanların en çok ihtiyaç duyduğu yerlerde...

Bir vaiz olabileceğinizi düşündünüz mü hiç?

Hayır. Benim inanç dünyamda, vaaz vermeye çağrılırsınız. Ben öyle bir davet almadım.

Televizyon vaizleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bir kere pek fazla vaiz tanımıyorum, tanımak da istemiyorum. Eğer vaiz olsaydım, hiç yapmayacağım şey televizyonda vaaz vermek olurdu. Bir köy kilisesini tercih ederdim. Televizyona çıkanları suçlamıyorum, ama tasvip de etmiyorum. Televaizler arasında tek sevdiğim isim Billy Graham'dır. Çünkü onu yakından tanıyorum. Billy'nin olayı para olmadı hiçbir zaman. Onunla çok uzun sohbetlerimiz oldu, göründüğü gibi olan, olduğu gibi görünen bir insan o.

Nixon'la yakınlığı için ne diyorsunuz? Sizi Başkan'a takdim eden Billy Graham değil miydi? "Yeri gelirse" demiştiniz, "Nixon meselesi"nin yeri geldi galiba...

Billy Graham'ın tanık olduğu bir olayı nakledeyim Nixon'la ilişkimizi anlatayım. Bir gün Billy'yle oturuyorduk, "Nixon'ı arayalım" dedi. "Hayır, aramayalım" dedim. "Sen çok istiyorsan ara, ama ben konuşmam" dedim, "beni sorarsa selam söylemediğimi söyle". Billy, Nixon'ı aradı. "Johnny'le oturuyorduk, onun da selamı var" dedi. Billy öyledir işte. Bir insan ne kadar alçalırsa alçalsın, ilişkisini kesmez, görüşmeyi sürdürür. Hiç bana göre bir şey değil, ama Billy öyle işte.

Sizin inanç dünyanızı anlamak zor. "Love, God, Murder" üçlemesinin "Tanrı"lı kısmının mücadele şarkıları olduğunu söylüyorsunuz...

"Won't Back Down"daki bir-iki mısrayla anlatabilirim: "Neyin doğru olduğunu biliyorum / Tek bir ömrüm var / Mevzimi korurum ölümüne / Geri adım atmam". Benim inanç dünyam bu, bence bu din değil, maneviyat. Ben dinden söz etmem. O şarkıyı söylerken "Tanrıya inanç" başka bir manadadır. Ondan geri adım atmam. Tanrıya inanıyorum, benim şarkılarımın gücü, özü, ruhu odur. Hayatımdaki ve kalbimdeki olumlu gücün o olduğu inkar edilemez. Partal düşünceler bulabilirsiniz şarkılarımda, ama o öz, o nüve, o çekirdek hep oradadır. Ondan geri adım atmam.

"God"daki şarkıların içinde, inancınızı temsil eden biri var mı?

Beni yüreklendiren şarkılar var. Mesela "What On Earth Will You Do (For Heaven's Sake)", hıristiyan kardeşlerime –ve kendime– bir meydan okuma. Mesele sözü söylemek değil, yolu yürümek. Ben "yol"u yürüyorum. Bir başka şarkı da "Were You There (When They Crucified My Lord)" – Orada mıydınız? (İsa'yı çarmıha gerdiklerinde). Galiba favorim o. 60'lı yıllar boyunca bütün konserlerimde söylediğim bir şarkıdır o, bana hep esin vermiştir.

Elvis'le gospel söylediğinizi anlatmıştınız. Gospellerin sizin için manası ne?

Gospel iliklerime, kemiklerime işlemiştir. Çocukken beni onlar esinlendirmiştir. Pamuk tarlalarında çalışırken gospel söylerdim. Beni çamurdan yukarı çeken o ilahiler olmuştur. Gospeller benim hayatımın bir parçasıdır. Dört yaşımdayken anneme eşlik ederdim. Sahnede ilk söylediğim şarkılar, kilise korosunda söylediğim ilahilerdir.

"Solitary Man"de U2'nun "One"ını söylüyorsunuz. Sizin için o sözler ne ifade ediyor?

Bence aşkı anlatıyor: "Birbirimizi incitiyoruz, bunu tekrar tekrar yapıyoruz". Yanlış yollara sapan güzel bir aşkı hale yola sokmak emek ister, çaba ister, ihtimam ister. Tecrübeme dayanarak söylüyorum bunu. June ve ben bu yollardan beraber geçtik. Yıllar önce ilişkimiz yoldan çıkmıştı. Tekrar rayına oturtmak için çok emek sarfettik.

İlişkinizi bozan neydi?

Kötü günlerim oldu, bocaladığım, çıkmaz sokaklara daldığım bir dönem oldu. Ama oralara saplanıp kalmadım. Büyük sanatçıların düşüşünü gördüm, toza toprağa karıştıklarına tanık oldum. June'la birlikte savaştık, birbirimizle de savaştık ve birleştik. Yoldaş olduk ve ayakta kaldık.

"Love" albümündeki hangi şarkıların sizin için özel bir anlamı var?

June için yazdığım "Flesh and Blood", bir de "American Recordings"deki "The One Rose (That's Left In My Heart)"ı çok severim. Aşk şarkıları içindeki bir numaram odur. Bir Jimmy Rodgers şarkısı, hayatım boyunca söylediğim bir şarkı, ama "American Recordings"e kadar hiç kaydını yapmamıştım.

Müzikten başka zamanı askıya alan bir faaliyet biliyor musunuz? İnsan eline gitarını alıyor ve zaman duruyor. Güzel bir yemek, bira, eski bir gitar: Başka bir şeyin peşinden koşmanın ne alemi var ki?

En çok sevdiğiniz Johnny Cash şarkısı hangisi –mutlak anlamda bir numaranız olan?

"Sing It Pretty, Sue". O şarkıyı yeniden kaydetmek istiyorum.

Bir daha hiç söylemek istemediğiniz bir şarkınız var mı?

Eğer gerçekten öğrenmek istiyorsanız, söyleyeyim: "A Boy Named Sue". Zor bir şarkı, doğru yapması, icra etmesi zor bir şarkı. Biraz oyunculuk da gerektiriyor. Babayı ve oğulu oynamak gerekiyor. Bunun için de zihnen hazırlıklı olmak lazım. İlk seferinde seyircili olarak kaydedilmişti. Çok yeniydi. Kahkahalar kendiliğindendi. Şimdi

herkes neyin ardından neyin geleceğini ezbere biliyor. Dolayısıyla gerçek reaksiyon almak zor oluyor. Hâlâ, hemen her konserde söylüyorum ama.

Bunca zaman sonra, Johnny Cash olmak biraz ağır bir yük gibi geliyor mu?

Benim durumumdaki bazı kişilerin habire sızlandıklarını, kamusal şahsiyetleriyle mahrem, özel kimliklerini ayırmaya çabaladıklarını biliyorum. Ama benim için tek bir Johnny Cash var. Ben Johnny Cash'i takip ediyorum, ben oyum, çok uzun bir süreden beri bu adamla yaşamaya alıştım. Bütün bu coşku, ateşli sevgi beni hiçbir zaman rahatsız etmedi. Ayıca, hakikaten arzu etsem, bundan pekala kaçıp kurtulabilirim. Çok uzun bacaklarım var, tahmin edebileceğinizden çok daha hızlı yer değiştirebilirim... *(gülümsüyor)* Gayet normal bir hayat sürdürüyorum. Karımla birlikte sık sık sinemaya gidiyoruz. Tabii ki, kuyrukta yanıma gelip benimle muhabbet eden, bana hayatlarından bazı parçaları, sorunlarını anlatanlar oluyor, ama bunu rahatsız edici değil, dokunaklı, etkileyici buluyorum.

Hiç sıradan, adsız sansız biri olmayı, görünmez olmayı hayal etmediniz mi?

Zaman zaman, hatta bazı durumlarda kılık değiştirdiğim bile oldu.

Bembeyaz giyinerek mi?

Kesinlikle, koskoca gözlükler ve komik bir şapkayla, ama sökmedi. Tennessee'de küçük bir şehirdeydi, o gece orada sahneye çıkacaktım. Tebdil-i kıyafet girişimim tam manasıyla fiyasko oldu.

Yaşadığınız yer olarak Tennessee'nin gönlünüzde özel bir yeri var mı?

Ben hiçbir zaman toprağına, ağaçlarına, atlarına bağlı bir tip olmadım. Güneye bağlılık hissediyorum, çünkü burada hayatımdan memnunum, ama benim hakiki evim Amerika. Bu ülkede nereye gidersem gideyim, kendimi evimde hissederim. Florida'da, Virginia'da ve Jamaika'da da evlerim var. Gittiğim her yere çok çabuk uyum sağlarım, derhal kendimi rahat hissederim. Hayatım boyunca o kadar çok seyahat ettim ki, Paris'e geldiğimde, nerede bir akşam yemeği yemeyi, nerede kahve içmeyi arzu ettiğimi bilirim. Ama, Avrupa'da bir hafta geçirdikten sonra ABD'ye döndüğümde, gördüklerim hiç hoşuma gitmiyor: Hepsi birbirine tıpatıp benzeyen banliyöler, otoyollar, korkunç oteller. Avrupa'daki küçük köylere, geleneklerine gıpta ediyorum. Gözlerinizi bağlasalar ve sizi Amerika'da bir yerde yolun ortasına bıraksalar, nerede olduğunuzu kolay kolay tahmin edemezsiniz. Hep aynı fast-food'lar, aynı ışıklı tabelalar... Yıldan yıla gelişmesini gördüğüm bir şey bu, ama bir türlü alışamadım. Beni hâlâ kızdırıyor.

Ama Güney'in kendine özgü bir kişiliği var.

Allaha şükür, evet, ben de zaten onun için zamanımın büyük kısmını orada geçiriyorum. Orada hakiki, bozulmamış insanlar, harika küçük lokantalar bulabilirsiniz. Güney'de yaşayan insanların ortak bir noktası var: Bizde her şeyi yaparken uzun uzun vakit ayrılır, hatta gerekenden daha fazla. İnsanları müzik yapmaya iten de, bu yavaşlık, bu gevşeklik. Müzikten başka zamanı askıya alan bir faaliyet biliyor musunuz? İnsan eline gitarını alıyor ve zaman duruyor. Güzel bir yemek, bira, eski bir gitar: Başka bir şeyin peşinden koşmanın ne alemi var ki? Müzik konusunda Güney hâlâ en güvenilir tapınak. Orada, insanların yaşamak için müziğe ihtiyacı var, bu çok ciddi bir konu. Birisinin evine girerseniz, büyük ihtimalle radyonun açık olduğunu görürsünüz. Memphis'deki eski Sun stüdyoları bile inanılmaz bir ruhu korudu. Tabii ki orası öncelikle bir müze, ama benim için onun çok daha ötesinde bir anlamı var. Orada eski kokuları, gürültüleri, ayak seslerini yeniden duyuyorum. Birkaç yıl önce, bir akşam, ses mühendisinden mikrofonu çıkarmasını istedim ve birkaç şarkı söyledim, öylesine, zevk için. Biraz geçmişe kavuşmak için.

Çocukluğunuzun geçtiği yerleri ziyaret ettiniz mi hiç?

Uzun yıllar boyunca bu fikre direndikten sonra, kısa bir süre önce gittim. Bir pamuk rezervinde, dümdüz bir bölgede büyüdüm; etrafına baktığında, 15 kilometreden de ötesini görebilirsin. Büyüdüğüm ev tahta bir kulübeydi. Ben orada yaşarken beyaza boyalıydı; bu insanı yanıltıyor, evi daha güzel gösteriyor. Oraya gittiğimde, korkunç bir kabusla karşılaştım. Boya moya kalmamış, panjurlar dökülmüş, pencerelere kartonlar çakılmış. Orada yaşayanlar çok fakir insanlar, bizim orada yaşarkenki halimizden daha da fakirler. Yıkılmış olarak ayrıldım, orayla ilgili güzel hatıralara tutunmaya çalışıyorum. Ama sonuçta zihnimde kalanlar, daha çok yaralayıcı görüntüler.

Yaklaşık elli yıldır müzik yapıyorsunuz, albümler, turneler; "yetti artık" dediğiniz oldu mu hiç?

Mali açıdan, böyle bir şey mümkündü. Hatta hayatımı kolaylaştırmış olurdum: İçkiden ve bütün aptalca ayartmalardan uzakta, evimde sakin sakin, huzur içinde yaşardım. Bunu açıklayabilmem zor, ama her zaman içimde çok güçlü bir şey, aklımın ötesine geçen bir ihtiyaç oldu. Şarkı söylemeyi hiçbir zaman bırakmayacağım sanıyorum, bunu beceremem. En azından sağlığım daha da kötüleşip bir koltuğa mahkum olmadığım sürece. Ama öyle bile olsa yerimde duramam, gidip insanlarla karşılaşmak, bir araya gelmek isterim. Hâlâ daha fazla gelişebileceğimi düşünmek gibi bir zaafım var, bunun için çalışıyorum. Geçenlerde, yeni bazı akorlar öğrenmek için gidip bir gitar metodu satın aldım. Tezgahtar gözlerine inanamadı: Johnny Cash çaylaklar için yazılmış bir gitar metodu alıyor. Saçma görünüyor. Daha yeni başlıyorum, bunu duyanlar keçileri kaçırdığımı zannediyor, ama öyle: En güzel şarkılarımı daha yazmadım. Hiçbir zaman işe yaramaz bir moruk gibi evimde oturmak istemedim. Bir şeyleri başkalarıyla paylaşabilme mutluluğundan kendimi mahrum etmem, hayatta yapabileceğim en büyük hatalardan biri olurdu. Eğer bu ihsanı, bu iletişim gücünü kullanmasaydım, kendimi suçlu ve işe yaramaz hissederdim.

Hem kaosu hem de huzuru yaşamış bir sanatçı olarak, hangisinin yaratıcılık açısından daha elverişli olduğunu düşünüyorsunuz?

İkisi de bir şekilde gayet iyi işe yarıyor, ama aynı zamanda çok fazla sınırlayıcı da olabiliyorlar. Öyle sanıyorum ki, ben iki deneyimi de sonuna kadar yaşamış gayet iyi bir örneğim. Öyle bir noktaya kadar götürdüm ki, şimdi artık en iyi işimi çıkarmak için her ikisinden de biraz olmasına ihtiyacım var. İnsanın kendisini yeniden kurması gerektiğinde, fikirlerini yerli yerine oturtmak istediğinde, fırtınadan sonraki dinginlik hali hoşuma gidiyor.

Geçmişteki bazı aşırılıklarınız için pişmanlık duyuyor musunuz?

Benim yaşımda, benim kalıbımda bir herif için geçilmesi mecburi yollar var: Alkol ve uyuşturucular olmasaydı, şu anda karşınızdaki Johnny Cash olamazdım, siz de "American Recordings"i, "Unchained"i ya da "Solitary Man"i dinleyemezdiniz. Birkaç yıldır özür dilemeyi bıraktım. Kimseye özür borçlu değilim, belki kendime olabilir –ama bu da özel bir sorun. Bir dönem sürekli af diliyordum, ailemden, dostlarımdan, plak sanayiinin mensuplarından. Tam manasıyla aptallıktı. İnsan hayat boyunca azap çekemez. Şimdi kendimle barış halindeyim, Tanrımla barış halindeyim. Suçluluğun hayaletini çok zaman önce ekintiye getirdim. Şimdi gittiğim yerde, artık sırtımda olmayacağını biliyorum.

Yılın belli zamanlarında Jamaika'yı mesken tuttuğunuz biliniyor, orada günleriniz nasıl geçiyor, neler yapıyorsunuz?

Genellikle verandada oturuyorum, gitarımı tımbırdatıyorum ya da dışardan gelen reggae'ye kulak kabartıyorum.

Çeviren: **Y.G.**

[a : n , s ; i ? k * l , o . p → e + d - i]

a→

AFRİKA'DA AIDS

AIDS virüsüne ilk olarak 1970'lerin sonlarında ABD'de rastlanmıştı ama, çok geçmeden, asıl olarak Afrika'nın kırıldığı anlaşılmıştı. O zamandan bu zamana rakamlar, hafsalamızın almayacağı kadar yükseldi, herhangi bir gelişme de kaydedilmedi. Bugüne kadar 17 milyon Afrikalı AIDS sebebiyle can verdi, bunların 3.7 milyonu çocuktu. 12 milyon çocuk da öksüz ve yetim kaldı; bu da, 12 milyon çocuğun sokaklarda kaderine terk edilmesi anlamına geliyor. Şu anda Afrikalı yetişkinlerin %8.8'i AIDS virüsü taşıyor, her beş yetişkinden biri seropozitif. AIDS Sahra çölünün alt tarafına boydan boya yayılmış durumda. Bazı ülkelerden rakamlar şöyle: Güney Afrika - 4.2 milyon, Etiyopya - 3 milyon, Kenya - 2.1 milyon, Tanzanya - 1.3 milyon, Zimbabwe - 1.5 milyon, Kongo - 1.1 milyon...

AUDEN, WYSTAN HUGH

20. yüzyıl İngiliz edebiyatının en önde gelen şairlerinden biri. T.S. Elliott ve William Butler Yeats'tan sonra şair-i azamlığı genellikle ona yakıştırıyorlar. 1907'de York'ta doğan Auden, Katolik bir bilimadamının oğluydu, iyi bir eğitim gördü, Oxford'dan mezun oldu. 15 yaşında şairliğe heves etmeseydi, biyolog olacaktı. Daha okul yıllarında, çevresindeki pek çok şairi etkiledi, ilk kitabı daha 21 yaşındayken basıldı. Marx'ın ve Freud'un fikirlerinden etkilenen Auden, okul sonrası bir senesini geçirdiği Berlin'de Brecht'in kabare şarkılarının ve Alman şiirinin etkisi altında kaldı. 1933-38 arası, burjuva toplumunu eleştiren, totalitarizmin yükselişini önceleyen şiirleriyle sol çevrelerin en çok okuduğu şairlerden oldu. İspanya içsavaşı sırasında Cumhuriyetçiler için cankurtaran şoförlüğü yaptı. 1939'da ABD'ye taşındı ve ABD yurttaşı oldu. Bu dönemde şiirinde de bariz değişiklikler görüldü, dinî temalar, dostluk ve ev yaşamı gibi konular ağırlık kazandı, söz oyunları arttı, içedönükleşti. Eşcinsel olduğu halde bunu hiç deklare etmeyen, ama aynı zamanda saklamayan Auden, sanki hep bir kolej şairi gibi kaldı. Ana Britannica'nın Auden hakkındaki yorumu şöyle: "Bir palyaço olduğu kadar dindar bir şair, bir virtüoz olduğu kadar üstün bir lirikçi olan Auden, eleştirmenler için çözülmesi güç bir sorundur." Hayatını şiire adayan, editör, öğretmen, eleştirmen olarak hayatını idame ettiren, Oxford şiir profesörlüğü başta olmak üzere sayısız ödül ve ünvan alan Auden, 1973'te, Viyana'da vefat etti.

b→

BAKER, JOSEPHINE

Nam-ı diğer "Siyah İnci." 1906 St. Louis doğumlu. Sekiz yaşındayken gezgin bir müzisyen aileye "kiralandı". Onların arasında ilk kez trombon çalmayı öğrendi. 13 yaşında sokaklarda gösteri yapmaya başladı. Hemen ardından Dixie Steppers vodvil trupuna katıldı. Kısa sürede star oldu. Aynı hızla Paris'e gitti ve çok geçmeden de çalıştığı gece kulüpleri şehrin en cazip yerleri haline geldi. Folie Bergere'de sahneye çıktı. Bir Fransız eleştirmen açılış gecesinin ardından şunları yazıyordu: "Kadın mı bu, erkek mi? Dudakları siyah boyalı, teni muz renginde; zaten kısa olan saçı havyardan yapılmış gibi iyice yapıştırılmış kafasına; sesi yüksek perdeden; yılan gibi kayıyor vücudu, bir de devamlı çalkalıyor, orkestranın sesi de sanki onun içinden çıkıyormuş gibi..." Sırf muz kabuklarından elbisesiyle yaptığı çarliston, yirmi yaşındaki bu şaşı, zenci kızı Fransızların kalbine yerleştirdi. İlk modern seks sembolüydü, "Siyah İnci" diye anılır olmuştu. Kıvrak vücudu, egzotik sahnesi, baştan çıkarıcı sesiyle La Revue Negre'de kapalı gişeydi. Sahnede büyüleyici bir dönüşüm yaşıyordu. Çılgınca hareketleri vardı. Vücudunun her bir parçasını ayrı yönde hareket ettiriyor gibiydi. Şaklabanlık yapmaktan da kendini alamıyordu. Gözlerini şaşı yapıyor, diğer kızlar düzgün step danslarını yaparken o ayaklarını birbirine dolaştırıyordu. Bir sıra insan aynı hareketleri mekanik olarak tekrarlarken o nakaratla dalga geçiyor, nefretleri üzerine çekiyordu. Bunun tam karşılığı "rol çalmak"tı, ama seyirci onu seviyordu. Kısa sürede Fransızca öğrendi ve her iki dilde de plaklar yaptı. Sonraki on yılda kendini geliştirdi, müziğine caz öğeleri kattı ve kendi solo gösterisini oturttu. 1937'de Fransız vatandaşlığına geçti, Fransa'yı her zaman vatanı saydı. Alman işgali sırasında Direnişçiler yanında aktif rol aldı. Bu yüzden kendisine Legion d'Honeur madalyası verildi. İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra tekrar sahnedeydi. Ama yavaş yavaş müzik kariyerinden uzaklaşıp yardımsever faaliyetlere girişti, özellikle de kimsesizlerin evlat edinilmesiyle ilgilendi. Kendisi de farklı ırk ve dinlerden 12 çocuk evlat edindi ve onlara Gökkuşağı Kabilesi adını verdi. ABD'de ise müzikal ve sosyal faaliyetlerine devam etti, İnsan Hakları hareketinde önemli bir katılımcıydı. Picasso'nun tanımıyla, kahve teni, abanoz gözleri, cennetten çıkma bacakları ve bütün gülüşlerin ötesindeki gülüşün sahibi Josephine Baker, 1975 yılında onuruna verilen bir yemekten sonra öldü. Fransa tarihinde askeri törenle gömülen ilk Amerikalı kadındı. Hayatı zorlukların üstesinden gelmekle geçse de, tutkuyla yaşadı. Dört eşi, kendisine hayran izleyicileri, Grace Kelly ya da Maurice Chevalier gibi ünlü ve De Gaulle, Castro, Mussolini gibi önemli politikacı ahbapları vardı. Hemingway için "gelmiş geçmiş en müthiş kadın"dı.

h→

HAGGARD, MERLE

1937 Kaliforniya doğumlu Merle Haggard, bugün Johnny Cash'te Allahı var zannettiğimiz kanundışı, belalı, kaçak imgenin country'deki en büyük sahiplerinden biri. Mesela Cash'in sadece konser vermek için girdiği hapishanelerde –hele San Quentin'de– Haggard'ın defalarca kalmışlığı var. Cash'in aksine hiç hapishane konseri plağı da kaydetme-

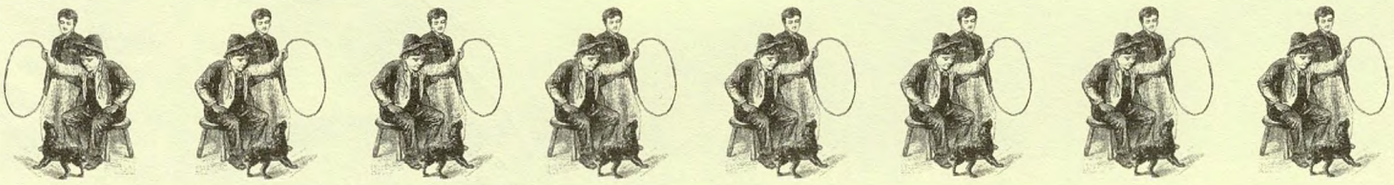

di Haggard, ama "Mama Tried", "Branded Man" gibi şarkılarında tecrübelerini konuşturdu. Genellikle Amerikan işçi sınıfından oluşan dinleyicisi de, onun bu karanlık, "sert adam" halinin son derece farkındaydı.
Haggard'ın ailesi, "Gazap Üzümleri"ndeki gibi bir aile: Aynı Tom Joad ve efradı gibi Dustbowl Oklahomalıları onlar da; Kaliforniya'ya göçüyorlar ve bir yük vagonunun içinde yaşamaya başlıyorlar. Bu dönemi ve durumu sonradan "Hungry Eyes" gibi şarkılarda, "Someday We'll Look Back" gibi konsept albümlerde anlatıyor Haggard. İyi bir kemancı olan babası, Merle dokuz yaşındayken ölüyor.
1956'da silahlı soygundan San Quentin'e düşmesiyle Merle'in hapishane hayatı başlıyor. 1960'da country söylemeye başlıyor, ilk hiti de 1963'de "Sing Me A Sad Song" oluyor. Tribute'lerle, gospel plaklarıyla adını iyice duyuruyor. Geleneğe yaslanan, eski Güneybatı usûlü country'ye mümkün olduğunca sadık kalan üslûbu, Nashville kökenli şarkıcıların listelerde yarışmak için klasik yapıdan ödün vermeye başladıkları dönemde, epey rağbet görüyor. Yine de Haggard geleneksel sesi birebir sürdürüyor değil: Lefty Frizzell, Wynn Stewart gibi isimlerin etkisi onun geç dönem plaklarında dahi hissedilse bile, Haggard kendi sesini, tarzını oluşturabiliyor.
Merle Haggard'ın müziğinin iyice hazımsızlık yapmaya başlaması, 68'le birlikte oluyor: Hippiliğe karşı küçük kasabalı muhafazakâr değerleri savunduğu "Okie From Muskogee" ve yekten milliyetçilik bayraktarlığı yaptığı "The Fighting Side Of Me", başta bir numaralı hayranı Nixon olmak üzere Amerikan sağcılarının ve faşistlerinin gözbebeği olmasını sağlıyor. Her ne kadar politik konularda direkt mülâkatlar vermekten kaçınsa da, 60'ların sonunda ve 70'lerin başında Haggard şarkılarının esas teması –ya da pek çok kişinin Haggard'ı tercih sebebi– bu milliyetçilik oluyor.
Merle Haggard'ın 1981'de yayınlanan otobiyografisi, adını, en meşhur hapishane şarkılarından biri olan "Sing Me Back Home"dan alıyor.

I→

IVAN DENİSOVİÇ'İN BİR GÜNÜ

Tamam. Ayaklar yeniden ceketin içine, battaniye üste, sonra da kaput. Ve uyku. Şimdi, barakanın öbür yarısındakileri buraya sokacaklar. Bunu da onlar düşünsünler artık... Şukov, Çezar'ın verdiklerinden geriye kalanları yarın yemeye karar verdi. Yarın, sabah toplantısından önce... Başını, ince ve kirli battaniyeye iyice gömüp, kulaklarını barakanın öbür yarısından gelip ranzaların arasına dolan hükümlülerin çıkardıkları gürültüye kapattı... Şukov gününden hoşnut olarak uykuya daldı. Günü oldukça talihli geçmişti: İlkin, hücreye atılmamıştı bugün; takımı "Sosyalist Yaşama Sitesi"ne gönderilmemişti; öğlen yemeğinde bir kap 'kaşa' yürütmeyi başarabilmişti; takım başkanı çalışma çizelgesini iyice ayarlayıp takımın, bu arada Şukov'un bir hafta iyi tayın alabilmelerini sağlamıştı; bir duvar örmüş, üstelik bunu seve seve yapmıştı; içeriye demir testeresi parçasını sokmayı başarabilmişti; Çezar'ın paketini almasına yardım ederek bir şeyler kazanabilmişti; iyi cins tütün almıştı sandığı gibi. Hasta da olmamış, ağrılarını geçiştirebilmişti.
Aydınlık, bulutsuz bir gün. Aşağı yukarı mutlu bir gün.
Önünde, daha bu günlerden üçbin altıyüz elliüç tanesi var. Demir putrele ilk vuruluştan son vuruluşa dek.
Artık yılların katacağı üç günü saymazsak...
Alexandre Soljenitsin, *Ivan Denisoviç'in Bir Günü*

m→

MOSKOVA DURUŞMALARI

Stalin'in, SSCB içindeki iktidarını kesinleştirmek ve muhalifleri ortadan kaldırmak için düzenlediği temizlik harekâtı. 1936'da Kamenev ve Zinovyev'in itiraflarıyla başlayan duruşmalar, giderek önüne geçilemez bir kasaplık örneğine dönüştü. 1917 devriminin önde gelen isimlerinin neredeyse hepsi yargılandı, kurşuna dizildi, faili meçhule kurban gitti. Kamenev, Zinovyev, Radek, Buharin gibi devrim kahramanları ve teorisyenleri, Kızılordu'nun önde gelen kurmayları ve subayları, Politbüro ve Merkez Komite üyelerinin neredeyse hepsi ortadan kaldırıldı. "Partinin sarsılmaz birliği" adına Stalin'in kıçından ayrılmayanlar dışında kim varsa öldürüldü, tutuklandı, çalışma kamplarına gönderildi. Herkes hayalî suçlamaların neredeyse hepsini kabul etti, hatta Kamenev ve Radek her nedense kendi itiraflarının üstüne bir de eski bolşevik arkadaşlarını suçladılar. Hükümetin gazetesi Izvestia'nın yöneticiliğini yapan ve 1936 anayasasını kaleme alanlardan biri olan Buharin, kurşuna dizilmeden önce karısına şöyle bir mesaj göndermişti: "Hayatım sona eriyor. Bu korkunç makine karşısında kendimi tamamen güçsüz hissediyorum. Bütün Merkez Komite üyeleri bile her an tutuklanabilir..."
Bu dönemde, sadece Sovyet vatandaşları değil, dış ülkelerin önde gelen kimi sosyalist liderleri de suikastlere kurban gittiler. 1939 yılında Stalin artık rakipsizdi ve her anlamda "tek adam"dı.

I→

LENNON & CASTRO

Malûm, kurtarılmış bölge Küba'nın eski tüfek başkanı Fidel Castro, tam boy bir bronz John Lennon heykelinin açılışını iftiharla yaptı. Castro özeleştiriyi ihmal etmedi, "biz John'u yanlış tanımışız, meğer yoldaşmışız" demeye getirdi, heykelin kurdelasını güzel bir nitelemeyle kesti: "İlerici anti-emperyalist fikirlerin adamı..."
Fakat Küba'dan son haberler öyle ki, güler misiniz, ağlar mısınız: Kim bilir ne düşünerek, Lennon'ın gözlüğünü yürütmüşler. Meğer Lennon'ın gözüne bir tel çerçeve kondurmuşlarmış, bir sağnak yağmur esnasında park bekçisi yerini terkedince de aklıevvelin biri bunu cebine atıvermiş. Heykeli yapan Jose Vilar da, bu sefer heykelle aynı malzemeden bir gözlük yapacaklarını ve derhal yerine monte edeceklerini beyan etmiş. Neyse, biz biliyoruz: Yuvarlak gözlükleri olmasa da, Lennon uzağı görür. Castro da yakın geçmişi hakkıyla gördüğüne göre: Viva Castro, viva Lennon!

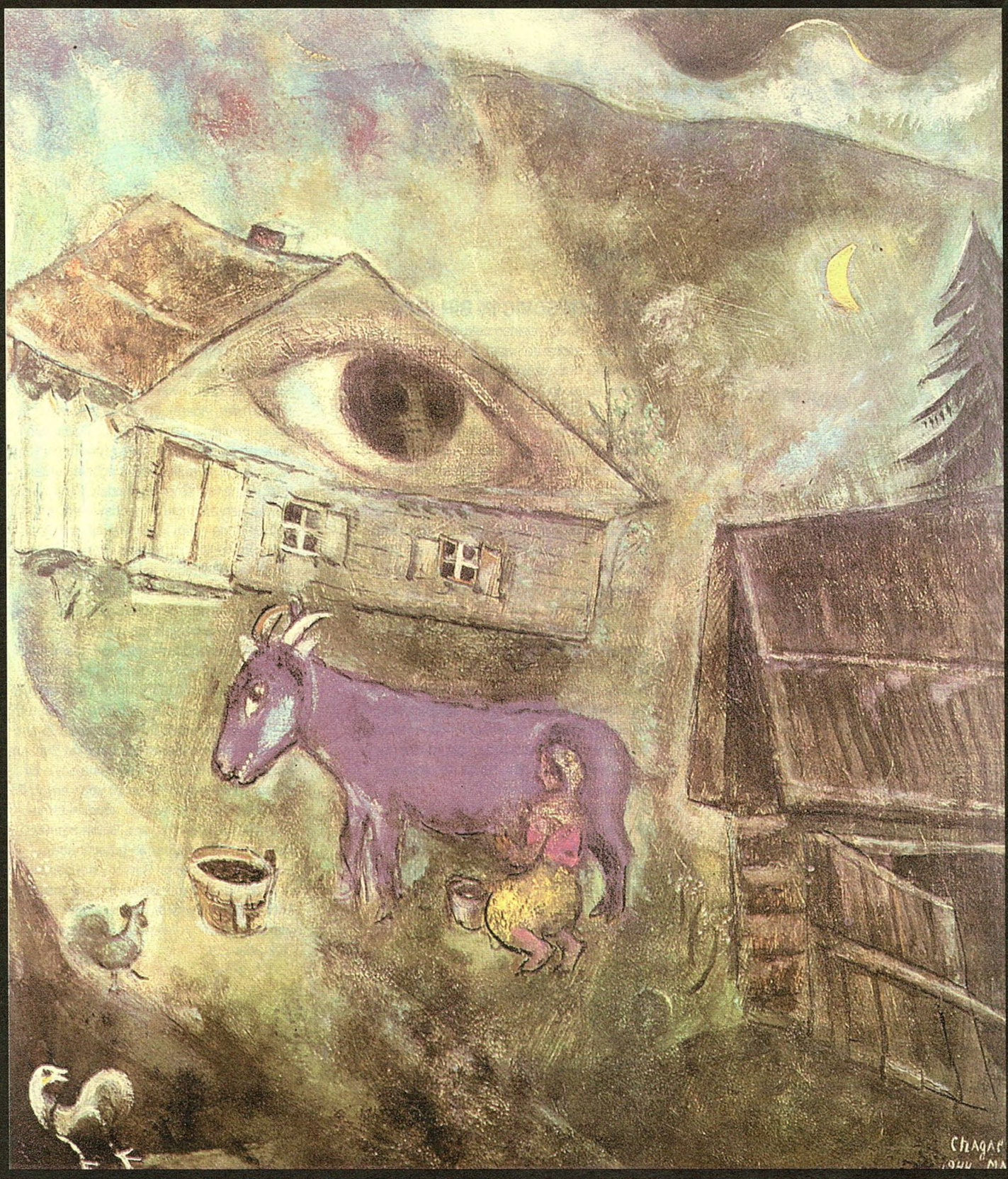

Elbette vardır bir diyeceği, bir haberi
Bir kaçağa çay sunan Kürt kadınlarının
Dağlar dilsizdir, yalçındır.
Ama gün gelir bir diyeceği olur onların da
Ve dağlar, ıssız tarlalar bir başladı mı konuşmaya
Susmazlar bir daha, söz artık onlarındır.

Ataol Behramoğlu, Marc Chagall